ampul ibo • linton kwesi johnson • underworld • ayşegül • fatboy slim

ROLL

450 000 TL
KDV dahil

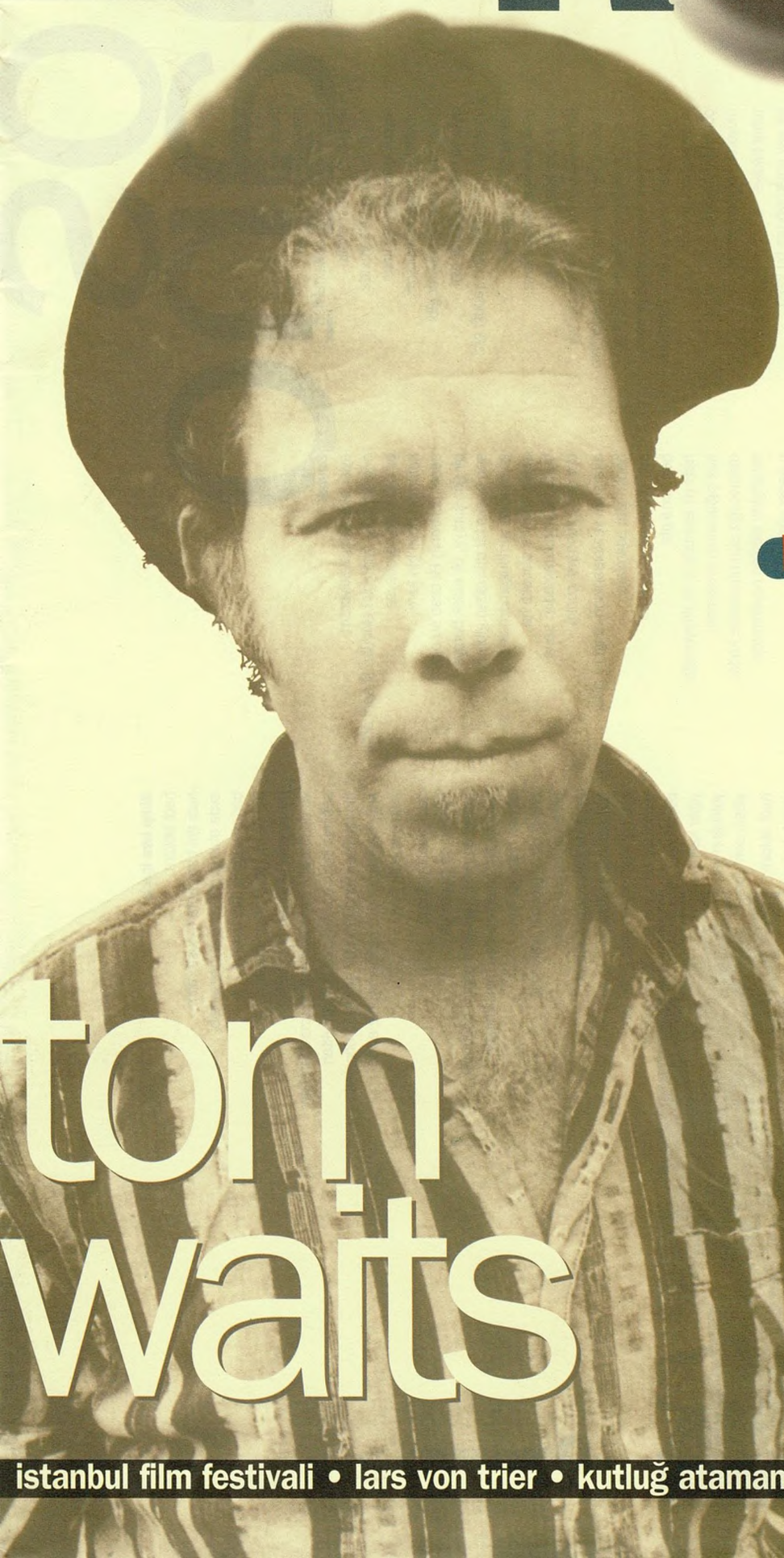

tom waits

Roll sanat galerisi

FOTOĞRAFLARLA ROCK

sayı 30 nisan '99

istanbul film festivali • lars von trier • kutluğ ataman • amerika'da neo swing

olos mano

Alo Paris
alo Paris
vakit çok geç
parmaklarım yapışmış telefona
bir ümit yeniden düşüyorum yola
senle konuşmaya
sonumuz iyi değil biliyorum ama
kendimi alamıyorum inanmaktan
son deminde gecenin
sonuna kadar gideceğim
iyi bir şeyler olsun isterdim
isterdim ki bana gel diyesin

kaldırımda dikilmişim her geceki gibi
sana anlatıyorum
sokağın gözyaşlarının hikayesini
pis kokan barlarda
kaymış bakışlar
yaralı vücutlar
hey Paris her şey bitti
ve kahretsin yorgunum
iyi bir şeyler olsun isterdim
isterdim ki bana gel diyesin

hey paris her şey bitti
aldın elimden varımı yoğumu isteğimi
hiçbir şey hatırlamıyorsun artık
her sabah biraz daha unutuyorsun
küçücük arzularımı boğarcasına
belleğin akıp gidiyor kaldırımlar boyunca
her şey bitti her şey berbat
hey Paris
iyi bir şeyler olsun isterdim
isterdim ki bana gel diyesin

Ocak ayı
penceremde ocak ayı
gözlüyorum sokağı sokaktakileri
bir güneş pırıltısı eksik
iki göz odamın balkonunda
sigara içiyorum kışa karşı
okkalı bir balgam savurarak
gecemden karanlığı tükürür gibi
aşkı ve nefreti tükürür gibi
annemin beni tükürürken yaptığı gibi

penceremde ocak ayı
ayak ucumda akıyor dünya
biliyorum aşağıda köşede
beni bekleyen bir şey ya da biri var
insanlar beni seviyor çünkü kederliyim
o zaman neden değişeyim istiyorlar
insanlar beni seviyor çünkü yalnızım
insanlar beni seviyor çünkü hastayım
insanlar beni seviyor
çünkü bir bakıma
ölüyorum onların yerine

tuhaf hikaye
bir şey anlamıyorum bu işten

penceremde ocak ayı
örtüyorum perdeyi
artık hiçbir şey asla güzel olmayacak
etrafımdaki insanlar biliyor
seni ne kadar sevdiğimi
dudaklarımın kıpırdadığını görmeseler de
biliyorlar senden bahsettiğimi
etrafımdaki insanlar sormuyor artık
ne düşündüğümü
biliyorlar yaşadığımı buzdan bir dünyada
biliyorlar gülümsemelerin
yalnız gülümseyeni ısıttığını
biliyorlar artık bana el uzatmayacağını
seni unutmamı isterlerdi
isterlerdi ki sen beni umursamadıkça
ben onları seveyim
beni seven insanlar çok yalnız
ve ben çok yalnızım
beni seven insanlarla
beni seven insanlarla

Bayrak
aylar oldu seni bekliyorum
o kadar çok, öyle çok bekledim ki seni artık
bir ölüydüm neredeyse
kafamda belki bin kere
senin portrenin Picasso'su oldum
bir göz şuraya, bir kulak buraya
sen başka bir dünyadan gibiydin
gözlerimizi yumduğumuzdaki renk
senin teninde olacaktı ha
bunu hiç konduramadım sana
her şey yolundaydı çünkü

anarşinin ve korsanların rengi iyi gider
benim gibi adamlara
sen bir bayrak olacaksın
ben kurukafa
hafif bir esintide tir tir titreyeceğiz
kuş çığlıklarının ortasında
direneceğiz son hücremize kadar
bu gitgide eksilen hayatımızda

o kadar güzelsin ki
sana neler desem, bilmiyorum
ağzımda bir hamamböceği sürüsü var
açarsam üstüne çullanırlar
yiyip bitirmek için her şeyi
bakışlarındaki en küçük ümit ışığına kadar
sen o kadar güzelsin ki
ben o kadar kara

derimin altına soğuk bir gece indi
kahretsin gene de ateşim var
kendimi senin karşında gördüm
gördüm teninde kararan ağzımı
ama sen belki de yalnızca
sana göz kırpan
beyaz bir kurbağa görüyordun
patladıkça dumanlar çıkaran
zehirli kabarcıklarla kaplı bir kurbağa
karanlıkta bir kedi gibi gördüm her şeyi
uğrunda ölünecek kadar güzeldin
ne miden bulandı
ne de bir korku çığlığı kopardı tenin

Gidip bira içeriz
hadi abicim
hadi gel biraz kafa tokuşturalım
evde oturup durma öyle heykel gibi
barlara gideriz bira içmeye
biri de bir gitar çıkarıp çalsa
bu seferlik hır çıkarmayız belki
ve domuz gibi içeriz kayboluşumuzun şerefine
sesimiz kısılır inandığımızı haykırmaktan
hiç değilse inandığımız bir şey vardı önceleri
ama hatırlamıyoruz, hatırlamıyoruz artık
asla bilmedik neydi

hadi gidelim abicim
kussan da sıçsan da
içimizden gelen hep aynı şarkıyı böğürelim
tam biz file çoraplarından mıncıklarken
bizden daha az içmiş
başka bir serserinin arakladığı
kızları ağlatan o şarkıyı
gene de hasretiz be, açız be
bizi saracak kollara
oysa gırtlağımızdan akıp giden bira
tenimizde de salya sümük bir öpücük
böyle böyle gecenin sonunda
yığılır kalırız aynı yatağa
yokluğun yatağına
yitişin son durağına

hadi abicim
sabah kalkar, hiç konuşmayız
gece gelip bizi alsın diye beklediğimiz
bir koca gün daha
hadi abicim
bu gece bizi alkol götürüyor
domuz gibi içelim kayboluşumuzun şerefine
sesimiz kısılsın inandığımızı haykırmaktan
hiç değilse inandığımız bir şey vardı önceleri
ama hatırlamıyoruz, hatırlamıyoruz artık
asla bilmedik neydi

her kimse o dibe vurduğunu sanan
bilmez ki dibin daha da dibi vardır
biz orda oturuyoruz
orası bizim yuvamız
bilmez ki dibin daha da dibi vardır
dibin de derini vardır

Türkçesi: Bengi Derya

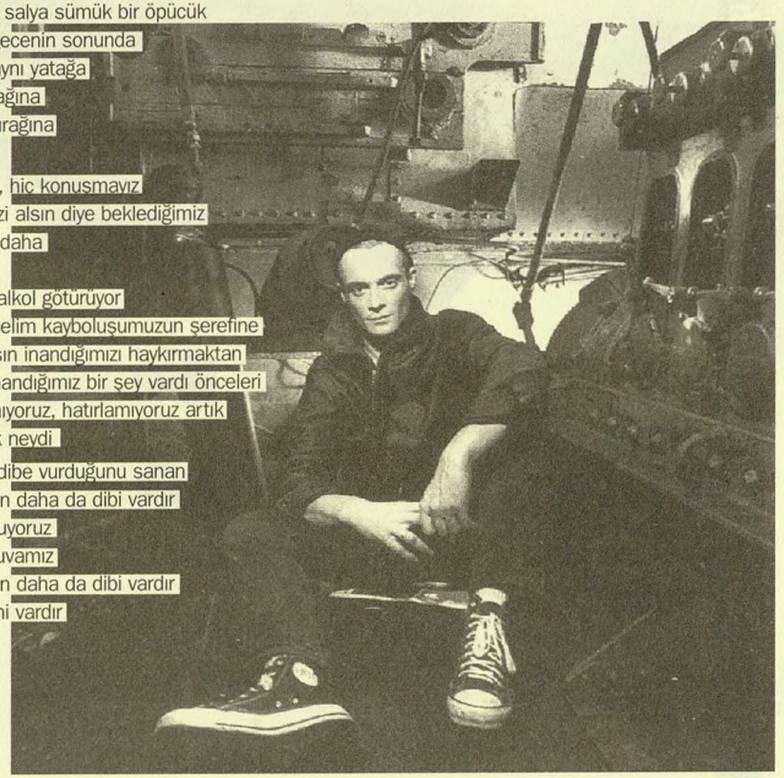

sayı 30 nisan '99

Rollover

18 Nisan, 1 Mayıs

Swing forever

6 Ajans
10 Tom Waits
16 Geri Zekâlılar
Lars von Trier
18 Lola ve Bilidikid
Kutluğ Ataman
20 Yaşam Kitabı
Hal Hartley
21 Slam
Marc Levin
22 Ayşegül
25 Ampul İbo
28 Kadir Ürün
30 Lynton Kwesi Johnson
30 Neo swing
Brian Setzer, Big Bad Voodoo Daddy, Squirel Nut Zippers
38 Underworld, Aphex Twin, Orbital
41 Fatboy Slim
44 Marianne Faithfull
50 Gayd
52 Albümler
56 Liste
57 Fotoğraflarla rock
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Bilge Barhana, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Erol Babaoğlu, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Martina Priessner, Mehmet Ali Meram, Melih Duygulu, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Osman Kaytazoğlu, Özgür Uçkan, Pınar Ataoğlu, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Şahan Nuhoğlu, Tunçay Kulaoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk

Film hazırlık & baskı: Lebib Yalkın Yayımları ve Basım İşleri **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel** 245 56 06 **Yıl** 3 **SAYI** 30 - **Nisan '99** **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi **İlan sorumlusu:** İnci Becerikli (296 82 41)
website http://www.rolldergi.com
email roll@rolldergi.com
A Y D A B İ R Y A Y I N L A N I R

Beyler,

Bu not, şiddet makinelerinizi üzerimizden kaldırmaz ve yoksul insanların ücretlerini arttırmaz, evlilerin yevmiyesini iki şilinge, bekarların yevmiyelerini 1 şiling 6 pens'e çıkarmazsanız, başınıza neler geleceğini bildirmek için yazdığımız son nottur. Dediklerimizi yapmazsanız, ambarlarınızı yakacağız. Ambarlarınızla birlikte sizi de. Çünkü yoksulların yoksulluktan kurtulmasına kararlı insanlarız. Biz 5000 kişiyiz ve durdurulmayacağız.

Herkes adına,

Kaptan Swing.

(Sosyalizm Ansiklopedisi, 1. Cilt, Ek bölümü, Kaptan Swing'in Mektupları'ndan roll)

Sene 1929, Frida Kahlo ve Diego Riviera, Mexico City'de 1 Mayıs yürüyüşünde

Om'dan!

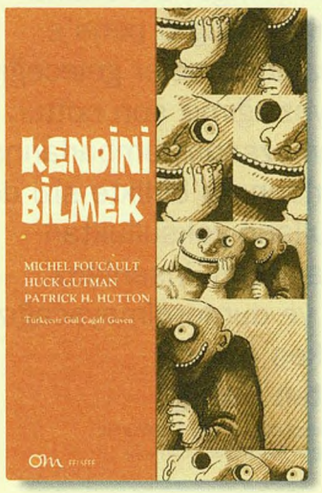

Ruh kendisine bir aynadan bakmazsa, kendini bilemez; ruhun kendini tanıma çabası, doğru siyasal eylemin dayanağıdır.

Bedeninize dikkat ettiğiniz zaman, benliğinize dikkat etmiş olmazsınız. Benlik, giyim-kuşam, araçlar veya mülkler değildir. Benlik bu araçları kullanan ilkede, – bedenin ilkesinde değil, ruhun ilkesinde bulunur. Kendinize özen göstermenizin temel etkinliği, ruhunuza özen göstermektir.

MICHEL FOUCAULT
HUCK GUTMAN
PATRICK H. HUTTON
KENDİNİ BİLMEK

Arzu... İlk aidiyet budur.

Aşk, yaşam şiirinin bir parçasıdır. Şiir, yaşam aşkının bir parçasıdır. Aşk, bilgelikle çılgınlığın en yüksek birliğiyse, onu üstlenmemiz gerekir. Bilgelik aşkı ve şiiri, aşk ve şiir de bilgeliği sorunsallaştırabilir. Fazla bilgelik çıldırır; bilgelik ancak şiirin ve aşkın çılgınlığıyla içiçe geçerek çılgınlıktan kaçınabilir.

EDGAR MORIN
AŞK, ŞİİR, BİLGELİK

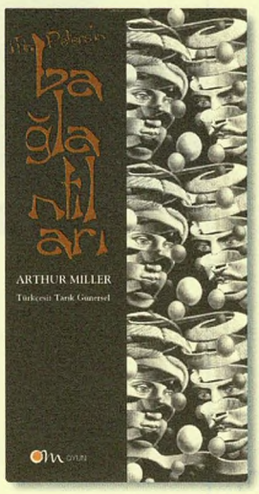

Demek istediğim şu: Gece yatarken hiç merak eder misiniz? "Ben bütün gün nelerden bahsettim" der misiniz?

-Bir derginin kapağına ev resmi koy, bir başkasına da bir çift göğüs. Hangisi satar?
-Ya şuna ne buyurulur? Penis büyütme göğüs büyütmeden 400 dolar ucuz.
-Bence bunu gurur meselesi yapmamak lazım.
-Ama kayıtsız da kalmamalı...

ARTHUR MILLER
MR. PETERS'IN BAĞLANTILARI

Bir söz ağzınızdan çıkana kadar size aittir; sonra siz ona ait olursunuz.

"Hiçbir beden çağırma seansına katılmış değilim."
"Hiç mi?"
"Hiç."
"Peki ya kendi bedeniniz? Kendi bedeninizle de mi ilişkiniz olmadı? Etmeyin canım."
"Haksız bir soruya karşılık yalan söylemek meşrudur. Kaldı ki doğruyu söylüyorum..."
Tuhaf bir susku yaşadık. Ürperdim. "Ne yani," diye yüklendim, "vaktiyle vücudum vardı da ben mi farkına varmadım?"

TARIK GÜNERSEL
BEDENLERE İNANIR MISINIZ?

güzel kitap

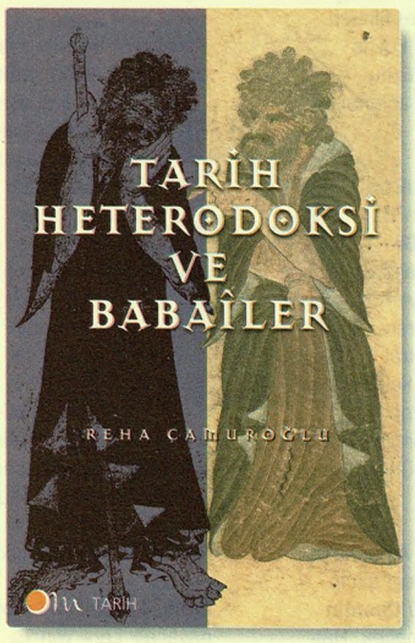

"Üç hazinem var" diyor Tao, "birincisi derin aşk, ikincisi sadelik, üçüncüsü ise dünyaya baş olmaya kalkışmamaktır."

Babailer ayaklanmasının özgül anlatımı bir masal ya da destan olabilirdi. Belki Babailer o korkunç Selçuk ordularını oniki kez yenerken, geyiklerden, ceylanlardan, kuşlardan, ırmaklardan ve belki de saflarında çarpışan çocukların "temiz yüreklerinden" almışlardı bu gücü. Belki de Malya savaşında yenilmelerinin nedeni, "kötü ruhların" Selçuklulara yardım etmesi, belki de dökülen bunca kandan, geyiklerin, ceylanların, kuşlar ve ırmakların ve hatta çocukların "temiz yüreklerinin" bile kirlenmiş olmasıydı.

REHA ÇAMUROĞLU
TARİH, HETERODOKSİ VE BABAİLER

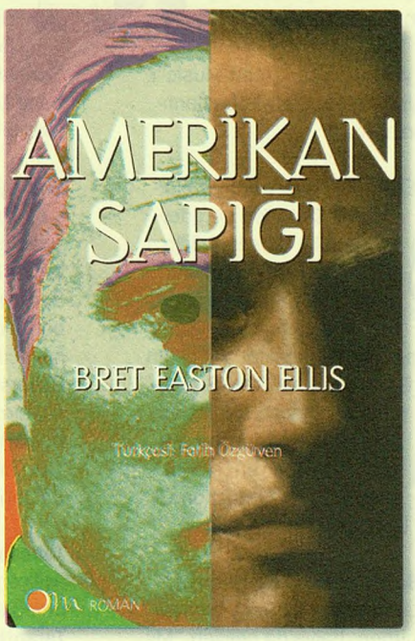

Kötülük olunan bir şey midir?
Yoksa yapılan bir şey mi?

Dünyaya lânetler yağdırıyorum ve de bana öğretilen her şeye; ilkelere, seçkinliklere, seçimlere, ahlâk derslerine, uzlaşmalara, bilgiye, birlik olmaya, dua etmeye –hepsi yanlıştı, hiçbirinin kendi başına bir amacı yoktu. Hepsinin dönüp geldiği şu: öl ya da uy. Kendi bomboş suratımı gözümün önüne getiriyorum, bedeninden ayrılmış sesi, ağzından çıkan: Bunlar korkunç zamanlar.

BRET EASTON ELLIS
AMERİKAN SAPIĞI

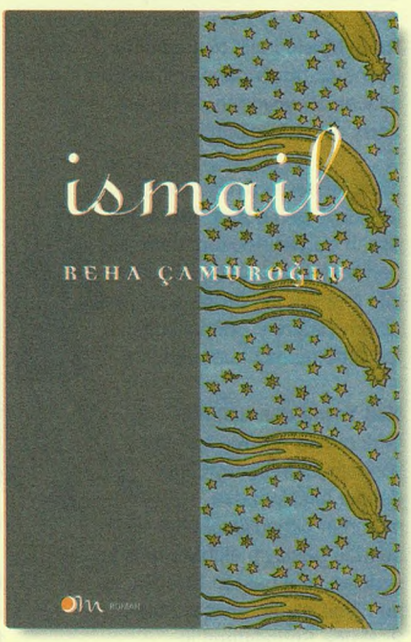

Yedi derviş bir postta oturur,
iki hükümdar dünyaya sığamazmış.

Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte, Osmanlının mehteri ve Safevilerin binbir türlü sazı, ovanın göğünü dolduran sesler çıkarmaya başladı. İsmail, yanındaki komutanlarına döndü ve "şu işe bakın," dedi, "bu iki ordu burada İslâm'ın kaderini tayin edecek ve iki orduda da kâfirler var"... Sonra askerlerine döndü ve yüksek sesle şiirini okumaya başladı, aynı anda bütün Safevi birliklerinde aynı şiir okunuyordu...

REHA ÇAMUROĞLU
İSMAİL

e l l e ş e l i m

om

Tel: (0212) 296 82 41

AJANS

Milletin gençleri, ancak yetişkinleri bozulduğu zaman bozulur. **MONTESQUIEU**

Ben aslında yüzde 10 baraj azdır diyorum. Yüzde 30'a çıkarmalı. O zaman sen sağ ben selamet. Kimse seçilmez. Bu Meclis derdi de, Meclis dışı olur. Meclis demokratik yollarla tasfiye edilmiş olur. **CAN YÜCEL**

çünkü senin gözlerin topaz / ve bakış alfaben farklı **LALE MÜLDÜR**

Bir deliden tek farkım, benim deli olmamam. **SALVADOR DALİ**

Patti Smith
10 temmuzda İstanbul'da
(hadi inşallah)

Smashing Pumpkins gene dört kişi: Üç yıl önce gruptan uzaklaştırılan davulcu Jimmy Chamberlin geri döndü. Chamberlin'in grup dışı kalmasına sebep, eroin bağımlılığının grupta rahatsızlık yaratmasıydı, üstelik Chamberlin bir arkadaşlarının overdose'dan ölümünden sorumlu tutuluyordu.

Roxy Music'in ilk beş albümü Rykodisc tarafından yeniden basılacak. Arkasından da **Bryan Ferry**'nin solo albümleri.

Manchester'ın dirilişi: Happy Mondays'den sonra, **Stone Roses**'ın da yeniden toparlanacağı dedikoduları yayılıyor. Bilindiği gibi gruptan Ian Brown solo albüm çıkarmış, John Squire ise Seahorses'ı kurmuştu.

Neil Young'dan haberler... 1. Çıktı çıkıyor gözüyle bakılan yeni albümünün kayıtlarından ve mikslerinden memnun olmadığı için her şeye sıfırdan başlayıp ekibiyle birlikte şarkıları yeni baştan çalacak. İşbu halde albüm sonbara sarktı. 2. Bruce Springsteen'in "Tracks"i mantığıyla sekiz CD'den oluşan bir box-set hazırlıyor. Buffalo Springfield öncesi en eski şarkıları ve çeşitli konser kayıtları böylece ilk kez günışığına çıkacak. 3. Crosby Stills & Nash'in yeni albümünde eski arkadaşlarına iki parçada eşlik edecek.

Suede yeni albümü "Head Music"i tamamladı. Albüm mayıs başlarında yayınlanacak.

Elektronik avangard gruplardan **Art Of Noise** neredeyse on yıllık bir sessizliğin ardından yeni çalışmalar yaptı. İlk iş, mayıs ayında "Metaforce" isimli single'larını yayınlayacaklar. Parçanın Grooverider ve Roni Size tarafından yapılan remiksleri de single'ın içinde yer alacak. Yazın da yeni albüm geliyor: "The Seduction Of Claude Debussy".

David Bowie sinema kariyerinde ilerliyor. Hem de dört uzun metrajlı filmde birden: İtalya'da çekilen "My West" isimli filmde Harvey Keitel'la birlikte rol alıyor. Kübalı romancı Reinaldo Arenas'ın biyografisinden uyarlanan Julian Schnabel filmi "Before Night Falls"da da Bowie'yi izleyebileceğiz. Diğer Bowie filmleri, "Everybody Loves Sunshine" ve "Exhuming Mr. Rice" adlarını taşıyor.

Beck yakında çıkaracağı bir single'ın B yüzü için **Beth Orton**'la birlikte çalıştı. Beth Orton'un yeni albümü de, biliyorsunuz, çıktı: "Central Reservation"ın konukları Ben Harper, Ben Watt (Everything But The Girl), Terry Callier ve Dr. John.

Takeshi Kitano Amerika'ya açılıyor. Çevireceği filmin prodüktörlüğünü **Quentin Tarantino** üstlenecek. Hatta Tarantino'nun filmde rol alması da sürpriz olmaz.

My Bloody Valentine'dan tanıdığımız **Kevin Shields**, Dinosaur Jr'dan Jay Machis'in solo albümünün kayıtlarında Machis'e yardım edecek. Ayrıca bu seneki yaz festivallerinde Shields'ın Mercury Rev'le birlikte sahneye çıkması bekleniyor.

Leonard Cohen tribute albümü "I'm Your Fan"de "Don't Go Home With Your Hard-on" şarkısını yorumlayan **David McComb** otomobil kazasında hayatını yitirdi. Avustralyalı grup The Triffids'in şarkıcısı olan McComb 37 yaşındaydı.

Haziran ayında yeni **Steely Dan** albümü hazır. 80 yılındaki "Goucho"dan sonra ayrılan Donal Fagen - Walter Becker ikilisi birkaç yıl önce konser turnesi için birleşmiş ve bu konser kayıtlarını yayınlamıştı.

Vatikan idaresinin 2000 yılı için düzenleyeceği etkinliklerin resmî müziğini **Ennio Morricone** besteleyecek.

Pavement haziran ayında yeni bir albüm yayınlıyor. Radiohead'den Beck'e kadar pek çok ünlüyle çalışan prodüktör Nigel Godrich, bu albümde Pavement'ın en büyük destekçisi. Albüm "Terror Twilight" adını taşıyor.

Tom Waits albümünü hazırlayıp rahatlayınca ufak ufak konserlere de başladı. İlk kez Teksas - Austin'de bir festivalde sahneye çıktı.

Björk, kendisinin de oynayacağı Lars Von Trier'nin "Dancer In The Dark" filmi için bestelediği sekiz şarkıyı Reykjavik'de kaydetti. Björk'ün filmdeki rol arkadaşları bilindiği gibi Catherine Deneuve ve Jean-Marc Barr.

Büyük rai ortaklığına **Cheb Mami** de iştirak ediyor: Khaled, Rachid Taha ve Faudel'den oluşan "1, 2, 3 Soleils" gösterisinin yeni versiyonları "1, 2, 3, 4 Soleils" adıyla anılacak.

David Lynch'in önümüzdeki dönemlerde çekeceği televizyon filmleri için enteresan fikirleri var. Bunlardan bir tanesinde **The Residents** grubunun elemanlarıyla işbirliğine gidecek. "Mulholland Drive"da ise **Marilyn Manson**'a rol verecek.

Luna grubu ma-

Anadolum Anadolum hallarım

Cem Karaca, "Nerede Kalmıştık?"tan yedi yıl sonra, "Bindik Bir Alâmete"yle kaldığı yerden devam ediyor. Yanında Uğur Dikmen... Cahit Berkay gitarı, bağlaması, yaylı tamburuyla, Engin Yörükoğlu davuluyla, Ahmet Güvenç basıyla orkestraya dahil. Yani eski tüfekler tekrar enstrümanlarıyla baş başa, hilesiz hurdasız stüdyoda... Dolayısıyla, eski zaman Karaca sound'larına, yıllardır özlenen Anadolu rock'a çok çok yakın bu albümdeki icralar: Mesele edilebilecek yegâne şey, aceleye getirdikleri hissi; ama öyle çocuksu bir sevinç var ki sanki hepsinde, o heyecan bastırıveriyor tüm kuşkuları. "Kerkük Zindanı", "Yolumuz Gurbete Düştü", Ölüm" ve "Şah Mat mı Padişah mı" gibi son yıllarda Karaca'nın en güzel yorumları var bu albümde. Söyler dururduk: Bıktık bu bilgisayarlardan, hani baba rock diye. İşte. Anadolu rock cephesinden bir mühim albüm de Hürel biraderlerden. Üç Hürel'in yeni albümünün adı: "1953". 99 model bir 1953. İçinde de 10 adet Feridun Hürel bestesi. Biri eskilerden kalma "Ağlarsa Anam Ağlar"ın rock versiyonu, gerisi yeni... Bir zamanlar ninni yazdıkları ("Gül'e Ninni") kardeşleri Gül de kendilerine vokalde eşlik ediyor. Enstrümantal eser "Akdeniz Dansı", tek gitar arpejinin sürüklediği "Gelmiyor İçimden Şarkılar Yazmak", Hürel kardeşlerin bizlere yeni sürprizleri olmuş. Her zaman deneylere açık olmayı bilmiş bu ağırbaşlı, derin sound hâlâ ilk günkü gibi taze...

→6

Yaşamak buysa, yaşayalım. Ama yaşamak bu değilse, o zaman yaşamak neredeyse oraya gidelim.
SUZAN AKAY
(1926 - 1999)

Dansetmek istemeyen bir damı ya da kavalyeyi zorla dansa kaldırmak doğru değildir. Aynı zamanda kavalyenin damını kendisine çok yakın tutması yakışık almaz bir harekettir. Yanındaki kişilerden izin almadan bir dam dansa kaldırılmaz. Dans bitince damı yerine kadar götürüp teşekkür etmelidir.

Sol adımımı atarken, kalça mafsalı çok acıyor. Aksatıyor beni. Ama dansederken hiç ağrı yok. Yürümek zor. Nedendir?
FİKRET ÜRGÜP, Dosdoğru Günlük

Kalbim / Evine / Dönecek misin **MEHMET TANER**

Günbatımı ille de bir şeye benzemelidir. **İLHAN BERK**

Her mihnet kabulüm, yeter ki / Gün eksilmesin penceremden **CAHİT SITKI TARANCI**

Zenginin gönlü olana kadar fakirin canı çıkar

Sonic Youth'tan Thurston Moore'la plaklar arasında

O YAZ

HATIRLAYABİLDİĞİM İLK PLAK
The Kingsmen • Louie Louie
Piyasaya çıktığında yaklaşık 60'ların başlarıydı. Beş-altı yaşlarında sevimli bir velettim o zamanlar. Abim plağı alıp getirdiğinde, hayatımda duyduğum ilk rock albümü bu olmuştu. Hatta abim şarkıları söyleyenin kendisi olduğunu söylemişti bana. Şarkıların sözlerini ezbere bilip albümle birlikte söylediği için, onun gerçekten abim olabileceğini sanmıştım. Düşünsenize, abim plak yapıyor ve ben dinliyorum. Ne kadar afalladığımı tahmin edebilirsiniz. Sonra "ben de bir gün bir albüm yapacağım" diye düşündüm. Hemen hayali bir grup canlandırdım kafamda ve tenis raketini gitar gibi çalmaya başladım. O zamanlar ailem saçlarımı küçük bir çocuk gibi kısacık kestirirdi, ama rock'n'roll "uzun saç" müziği olduğundan, grubuma The Short-Hairs ismini verecektim. Tabii kısa saçlı olmak çok ilgi çekecekti. Galiba punk rock'u çok sevmemin nedeni bu. Çünkü 76'da Televizyon'ı ilk gördüğümde hepsi kısa saçlıydılar ve o zamanlar bu çok radikal, garip ve şaşırtıcı geliyordu.

OKUL ZAMANLARIMI HATIRLATAN BİR ŞARKI
The Allman Brothers Band • Ramblin' Man
Okuldaki tüm çocukların iyi olduğunu düşündüğü sadece iki grup vardı –kalanların hepsi yetersizdi–, Allman Brothers ve Yes. Ben de muhtelif sebeplerle Alice Cooper ve David Bowie dinliyordum. Burası Connecticut'ta küçük bir kasabaydı, hatırlıyorum, bu yüzden herkes bir kaçık olduğumu düşünürdü, ama müziğe odaklanmış biri olduğumu da bilirlerdi. Bir gün Yes'in şarkılarını cover yapan gruptaki çocuklardan biri, sınıfta bana bir soru sormuştu: "Rick Wakeman'ın yeni albümü için ne düşünüyorsun?" Ben de "ne bileyim" dedim, "bu tür şeylerden hoşlanmaya çabalasam da, ben theatre rock'la daha çok ilgiliyim!" Bu, aramızdaki ilişkinin sonu oldu.

AŞIK OLDUĞUM ZAMANLARIN ŞARKISI
Black Uhuru • Black Sound Of Freedom
Kim'le (Gordon) ilk tanıştığım, çıkmaya başladığımız ve ona aşık olduğum günlerde ciddi ciddi reggae'yle ilgileniyordum. 1979'da, Black Uhuru'nun ilk piyasaya çıktığı zamanlar bunlar...

İÇİMDE İNCE BİR SIZI BIRAKAN ŞARKI
Starland Vocal Band • Afternoon Delight
1975-76'lardı; birisine mi dargındım, hatırlamıyorum; gene de her gece Volkswagen'imle saatlerce dolaşır dururdum. Radyoda da "Afternoon Delight" gibi dönemin büyük radyo hitleri falan çalıyordu ve nedense şarkıların hepsi içimi burkuyordu. Herhalde büyük bir depresyon geçiriyordum; yolunu kaybetmiş biri gibiydim.

GEÇİRDİĞİM EN İYİ YAZIN HATIRALARIYLA DOLU PLAK
The Ramones • Rockaway Beach
Bu plak, allak bullak eden bir yaz şarkısıydı. Tamamen New York üzerineydi ve 1976'da, meteliksiz bir genç olarak New York'ta geçen ilk yazımda piyasaya çıkmıştı. Bütün yaptığım kulüplere takılmak, The Ramones ile Patti Smith ve ekibini görmekti. Tam o dönemler için bir soundtrack. Neden bunun geçirdiğim en iyi yaz olduğunu doğrusu bilmiyorum; olup bitenlerden çok kolay etkilenmemden ve müzik sahnesinde neler olup bittiğiyle adamakıllı ilgilenmemden olsa gerek. Her şey harikaydı o yaz.

KİREMİTLERİN ÜZERİNDE GEÇEN BİR GECE İÇİN İLAHİ
Nico • The End
Bana alkolik olduğum dönemleri ve küçük bir kasabadayken en iyi arkadaşımla odamda oturup "kimyevi maddeler" aldığımız günleri hatırlatıyor. Bir yandan berbat acid şiirleri yazarken, bir yandan da Nico'nun "The End" albümünü dinliyor ve nöbetleşe değiştiğimiz şaşırtıcı bir evrende olduğumuzu düşünüyorduk.

BİR GRUP KURMAK İÇİN BANA İLHAM VEREN ŞEY
Sex Pistols
"Louie Louie"den sonrası, The Sex Pistols olmak zorundaydı. Bu grupları New York'ta görüyor olmama rağmen, oradaki sahnenin hayata uyum sağlamış bir yanı vardı. Patti Smith ve The Ramones vardı; ama nedense her zaman kendimi onlardan daha genç hissettim. 1976'nın sonlarına doğru The Sex Pistols'un ya Rock Scene'de ya da başka bir dergide, şimdi unuttum, bir resmini gördüğümü hatırlıyorum; solist, ağzından akan bira salyalarıyla sahnede oturuyordu. "Tanrım, benimle aynı yaşta ve şu sahnede yaptıklarına bak!" diye düşünmüştüm. Dergide ise, nasıl çalınacağını bilmediklerinden ve bir tutam gürültüden başka bir şey yapmadıklarından bahsediliyordu. Evet, dedim, harika bir şey bu! 8 kanallı stereo aletimi kullanarak gitar çalardım o zamanlar ve inanılmaz kötü bir ses verirdi. Daha da beteri, bütün bu şarkıları onları tanımadan ve onlar Amerika'ya ulaşmadan önce, The Sex Pistols için yazdığımı hayal ederdim.

TUR OTOBÜSÜNÜN ALTINI ÜSTÜNE GETİRECEK ALBÜM
The Album • Teletubbies
Tam bir "psychedelic" kabus müziği olacağını düşünerek almıştım; ama daha çok tırnağınızı tahtaya sürtünce çıkan sesi andırıyordu, fakat buna rağmen dört yaşındaki kızım seviyor. Teypte bu çaldığı zaman, ne olursa olsun kimsenin onu kapatmasına izin vermiyor. Haliyle biz de kulaklarımızı yastığın altına gömmek için kaçışıyoruz.

2000'İN ARİFESİNDE, YILBAŞI GECESİ PİKABIMDA DÖNECEK PLAK
John Coltrane Quartet • Crescent
John Coltrane'in hemen ölmeden önceki, arayış içinde olduğu o son dönemlerini o kadar çok seviyorum ki..: "Crescent", yaptığı diğer albümlere göre daha az meydan okuyan bir tavırda olmasına rağmen, çok romantik bir albüm; fakat en az o kadar da ince ve ruh dolu. Hepsinin ötesinde, Kim'in favorisi; daha ne olsun?

CENAZEMDE HANGİ ŞARKININ ÇALINMASINI İSTERİM?
Samantha Fox • Nothing's Gonna Stop Me Now
"Artık hiçbir şey beni durduramaz!..." Bence bu hortlamak için mükemmel bir şarkı olurdu...

yıs ayında yayınlanacak "The Day Of Our Nights" albümlerinde bir Guns'N'Roses şarkısına yer verecek.

Beastie Boys, internet üzerinde bir radyo tesis etti (www.grandroyal.com)... Beastie Boys'un idaresindeki Grand Royal plak şirketinin sanatçılarına (Sean Lennon, Bis, Atari Teenage Riot, Buffalo Daughter, Butter 08, Shizuo, Liquid Liquid, Detour, Moistboyz ve Ben Lee) bu "radyo" kanalıyla ulaşabilirsiniz.

Michael Stipe'ın sinema işlerini çekip çevirdiği firması **Single Cell**'in önümüzdeki günler için iki projesi var: Bir tanesi video yönetmeni Spike Jonze'un sürrealist filmi "Being John Malkovich". Filmde John Malkovich, Cameron Diaz, John Cusak rol alacak... "The Mystery Of The Cloth" isimli diğer film ise, kumar düşkünü bir rahibin hikayesini anlatıyor.

Byrds'ün efsanevi elemanı 12 telli gitar cambazı **Roger McGuinn**, bundan böyle, müzikle iştigal eden bir internet sitesinde çalışmalarını sunacak. Ayrıca Amerikan folk tarihiyle ilgili enteresan albüm fikirleri de kafasında mevcut. (www.AMP3.com)

İngiliz üçlü **Supergrass** üçüncü albümlerini eylül ayında çıkarıyor.

Nirvana'nın Dave Grohl'unun grubu **Foo Fighters** yeni bir albüm için stüdyoya girdi.

→7

AJANS

Normal, anormalin dipsiz derinliğinin üstündeki bir cambaz ipinden başka bir şey değil. Alışılmış düzenin içinde ne kadar delilik dozu gizli! **WITOLD GOMBROWICZ**, Ferdydurke

Üç yaşından itibaren her çocuk beni tanıyor. Bu tanıma, hafızasını kaybedinceye kadar devam ediyor. **KEMAL SUNAL**

Odada bol gözlü bir kitaplık, insana rahat çalışma imkanını verir. Bugünün zevki, kitaplığa kitap, biblo, heykelcik ve gümüş takımlarla tatlı bir hava vermektir. Modern bir kitaplıkta kitaplar az yer kaplar.

Ah hüzünler vardır kırk ikindi... **SABAHATTİN KUDRET AKSAL**

Sabahları, kimseyi uyandırmadan sessizce yola koyulurdum; gezici din adamları gibi. Yalnızlığın dinini yayıyordum. (Başarılı olduğum söylenemezdi.) Ben tanrı misafiriyim; kendisinin çok selamı var sizlere. (Gülerlerdi) Bu akşam da size yolladı beni. (Birbirlerine bakarak, gene bir şeye canı sıkılmış bunun, derlerdi içlerinden.) **OĞUZ ATAY**, Tehlikeli Oyunlar

Sean Penn'den San Fransisco Chronicle'a tüyo: **Eddie Vedder**'ın üç vakte kadar bir Sean Penn filminde oynaması kuvvetle muhtemel.

Three Fish'in yeni albümü bitti bitiyor. Adı belirlendi: "Quest Table".

Lou Reed, Internet üzerinden cumhuriyetçileri sıçıp sıvadı. Bill Clinton'ın mahkumiyeti efsanesi yüzünden köpüren Lou Reed web sayfasında (www.loureed.org) Amerikan sağına karşı şiddetli bir kampanya başlattı: "Cumhuriyetçi Parti en iğrenç engizisyoncular sürüsüne döndü." Ve bütün cumhuriyetçileri İsa'nın ünlü sözünü düşünmeye davet etti: "İlk taşı ömründe hiç günah işlememiş olan atsın."

Rock tarihinin asırlık çınarlarından **Jesse Stones** sizlere ömür. Kim olduğunu belki çıkartamadınız, biz de çıkartamamıştık, ama "Shake, Rattle and Roll" onun imzasını taşıyor. Stones, 50'li yılların ortalarında rock'n'roll'u yaratan isimlerden. AP Haber Ajansı'nın ifadesiyle "bir zamanlar zenci müziği kabul edilen bir müzik türünün beyazlar tarafından da dinlenmesine önayak olan" Stones, Tennessee'li bir kölenin torunu, 1901 doğumlu. Beş yaşından itibaren ailesiyle birlikte minstrel show'larına çıkmaya başlamış, 1920'lerde saksofon efsanesi Coleman Hawkins'in de çaldığı caz grubunu kurmuş, 1940'ların ortasında yazdığı "Idaho" adlı caz melodili şarkısı üç milyon satmış, solist Guy Lombardo'yu ihya etmiş, 50'lerde "Shake, Rattle and Roll" ve "Money Honey" gibi hit'leriyle "top ten" listelerinin müdavimi olmuş, sonraları da Atlantic Plakları'nda şarkı yazarlığı, aranjörlük ve prodüktörlük yapmış. 97 yaşında vefat eden Jesse Stone, hastaneye kaldırılmadan önce "Yeter artık" adlı bir şarkı yazmakla meşgulmüş. Toprağı bol olsun.

Rock'n'Brel

Jacques Brel şarkılarının Fransız rock'çuları tarafından yorumlanarak bir albümde toplandığından 25. ve 27. sayımızda kısaca bahsetmiştik. İşte o "Aux Suivant(s)" albümü artık memleketimizde de bulunabiliyor. Fransa'daki rock'un, şanson geleneğinden nasıl mükemmelen beslendiğini bu sayede bir kez daha farkediyoruz. Brel'in 25 seneye yayılan yüzlerce şarkılık üretiminden seçilmiş 12 nadide parçadan oluşuyor albüm. Brel'in mirasçıları sırayla söz alıyor, üstadlarına selam yolluyorlar. Esasında, bir anlamda "noksanlı" bir albüm "Aux Suivant(s)". Yola 14 şarkı, 14 şarkıcı olarak çıkılmış ama, iki kişi, Brel'in kızının yönetimindeki Brel Vakfı'ndan veto yemiş. Bu iki isim, Mano Solo ve Rodolphe Burger. (10 sene önce AIDS'e yakalandığını öğrenen Mano Solo, o gün bugündür ölüme karşı, ölüm üstüne punk ruhlu şansonlar söylüyor... Rodolphe Burger'i ise Velvet Underground çizgisindeki edebi grup Kat Onoma'dan tanıyoruz... "İstenmeyen" şarkılar da şunlar: Mano Solo, bu albüm için "Je ne sais pas"yı yorumlamış, Rodolphe Burger ise "Marieke"i.)

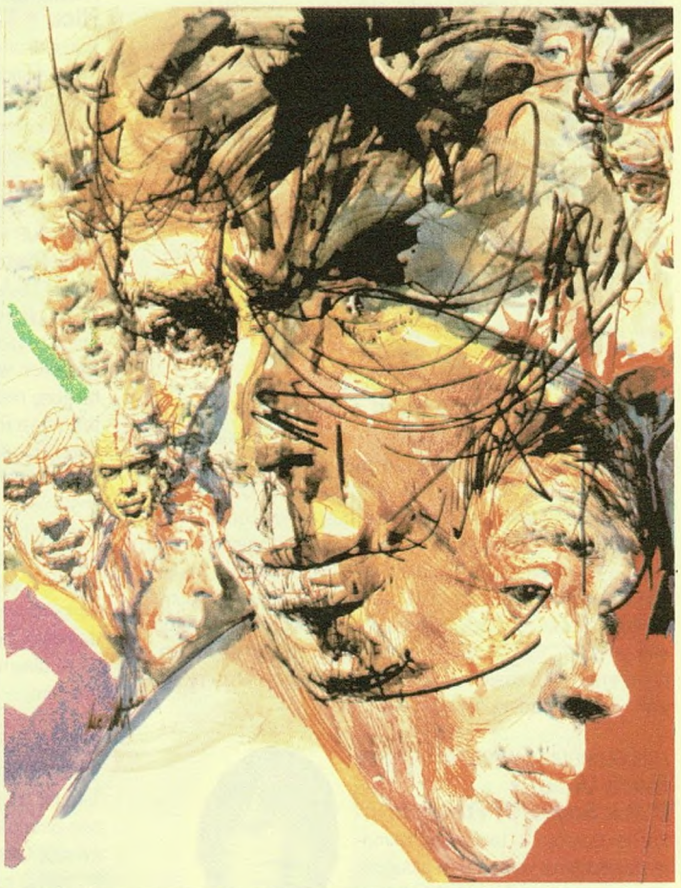

Yokları bırakıp varlara gelelim. Vaktiyle epey blues ve Gainsbourg tedrisatından geçen Alain Bashung "Le Tango Funèbre"i söylüyor. Albümün en yaşlısı Dick Annegarn'ı "Jeff"te, en genci Faudel'i ise "Ne me quitte pas"da dinliyoruz. (Faudel'in gırtlağı gayet iyi de, Latin-Arap sentezi peşine düşen prodüktör şarkıyı epey ıskalamış.) Albümde iki Tom Waits nefesli şarkıcı var: Arno "La la la" yı söylüyor (daha evvel bir albümünde "Le Bon Dieu"yü de Can'den Holger Czukay yönetiminde okumuştu); Arthur H (Jacques Higelin'in oğlu) ise "Sur La Place"ı... Kent (Fils de), Zebda (Jaures), Stephan Eicher (Voir un ami pleurer), Têtes Raides (Brel'in akordeoncusu Jean Corti eşliğinde "Les Vieux"), Polo (La Fanette) ve M kod ismini kullanan Mathieu Chedid (Au suivant) albümün diğer isimleri. Esas "bomba" ise "Ces gens-là"yı yorumlayan Noir Désir. Bu unutulmaz parçada, küçük kasabanın ikiyüzlü insanları birer birer sırasını savıyor ve –o boktan kasabayı biraz olsun çekilir kılan– güzel Frida, ciyak ciyak elektrik gitarlar eşliğinde Bertrand Cantat'ın sesinde ete kemiği bürünüyor... Le Monde gazetesi Brel ve "Ces gens-là" hakkında Noir Désir'in solisti Cantat'la minik bir söyleşi yapmış:

Jacques Brel'in Noir Désir gibi bir rock grubu için nasıl bir cazibesi var?

Bertrand Cantat: Brel hep içimizde. Onunki, kulağımızda rock'dan daha eski bir yankı: Annem babamlar evde hep onun plaklarını dinlerlerdi. Onun büyüleyici sanatında özellikle fiziksel, elle tutulabilir bir yoğunluk var. Müthiş bir olay! Tıpkı Rus şarkıcı Vladimir Vissotski gibi, kendini yüzde yüz tüm ruhuyla, var kuvvetiyle söylediklerine ve yaptıklarına adıyor. Bu öyle bir enerji, kendi fitiliyle ateşlediği öyle bir dinamit lokumu ki, bence rock grupları onu kıskanmalı. Ayrıca o ağırbaşlı, oturaklı, melankolik şarkı sözlerini de çok seviyorum, mesela "L'Eclusier"yi, "Je suis un soir d'été"yi, bu tip Belçika blues'larını...

"Ces gens–là" gibi meşhur bir şarkıyı seslendirmek biraz tehlikeli değil miydi?

Ondaki o abide havası bizi çekti. Her şeyin boyumuzu aşması ya da o görkeme kapılıp gitmek gibi bir risk vardı tabii... "Ces gens-là", o kreşendo bölümüyle, Brel'e özgü yoğunluğun zirve noktalarından biri. 70'li yıllarda Ange grubu da bu şarkıyı yorumlamıştı, ama kreşendo bölümünden önce "Frida'yı sana bırakıyoruz Jacques" deyip frene basmayı tercih ediyorlardı. Biz de önce tereddüt ettik, ama sonra... şarkının içine iyice nüfuz edip köküne kadar ilerlemek harikaydı.

Bazı Brel şarkılarının "siyaseten doğru" anlayışıyla pek bağdaşmaması, Noir Désir gibi angaje bir grubu düşündürmedi mi?

"Les Bonbons 67" gibi şarkılarındaki reaksiyoner yanlar, kadın düşmanlığı falan, bir dönem beni rahatsız etmişti. Ama bugün bunlara bir bütün, bir yaşantı olarak bakıyorum. Kadın düşmanı olan tek büyük şarkıcı o değildi... Ama mesela anti-burjuva yanını çok seviyorum. "Ces gens-là", bütünüyle küçük burjuvaları, burjuva olmaya can atan proletaryayı çok iyi tasvir ediyor. Şarkıda çizilen kişiliklere çok benzeyen insanlar her zaman var: Senin yaptıklarına bakan, seni yargılayan ve farklılıklardan nefret eden insanlar. Bu konformizme karşı mücadele vermek lazım.

8→

ROXY®
İSTANBUL

ÖDÜLLER

4,000.-$ VE MÜZİK ALETİ ALMA DESTEĞİ

YAMAHA - YAPALI'DAN MÜZİK EKİPMANLARI

POLYGRAM, KENT EMI, SONY MÜZİK VE ADA MÜZİK'TEN CD'LER

SUPERONLINE'DAN İLK 5 GRUBA INTERNET ERİŞİMİ
(GRUBUN HER ÜYESİNE)

ADA MÜZİK'TEN BİRİNCİ GELEN GRUBUN CD YAPIMI

SON BAŞVURU: 26 NİSAN FİNALLER: 11 – 19 MAYIS

ÖDÜL TÖRENİ: 20 MAYIS

FİNALLER

Başvuru adresi: Ölçek Sokak No:11, 80250 Elmadağ - İstanbul Tel: (0212) 234 3236 - 230 2906
ROXY CLUB Sıraselviler Cad. Arslan yatağı Sk. No: 9, Taksim • Tel: (0212) 245 6681 - 245 6539 • Fax : (0212) 230 2997
e-mail: club@roxy.com.tr http://www.roxy.com.tr

Tom Waits

Tom amca bugüne bugün erdi 50 şeref yaşına. Çeyrek asırdır da Bukowski cinsinden bir "persona"yı beraberinde gezdiriyor. Rock'u, cazı, blues'u deneylere açıyor, tiyatro ve edebiyatla evlendiriyor. Aynı anda hem klasik hem de avangard olmayı beceriyor. Kafası başka türlü işleyen matrak bir "düşün adamı" Tom Waits. Altı yıllık bir aradan sonra yeni albümü "Mule Variations"ı yayınladı, bu vesileyle Mojo dergisinin sorularına cevap verdi.

Yoksa Jimi Sinatra mıyım?

Yalnız bir çocukluk geçirdiğini söylemiştin bir keresinde. Bu yalnızlık hayatını önemli ölçüde etkiledi mi?
Bence eğlence dünyasının içindeki tüm insanlar şu ya da bu biçimde gariptirler. Çoğu çok eskiden kalma bir yara taşırlar içlerinde. Ya ailelerinin önemli bir ferdi çok erken ölmüş ya annebabası ayrılmıştır ve bu onları öyle bir serüvene iter ki, sonunda bir müzik dolabının önünde diz çökmüş, Ray Charles'a yakarırken bulurlar kendilerini. Ya da, dokuz yaşındayken sizi bırakıp giden babanı aramaya çıkarsın, tek bildiğin station bir arabası olduğudur, bu yüzden bütün station arabaları babanın arabası zannedersin. Bir gün çok ünlü olup Life dergisinin kapağına oturmayı ve bütün bu acıları dindirmeyi umarsın.

Müzisyen olmaya karar verdiğin belli bir aydınlanma anı oldu mu hayatında?
Ambulans şoförü olan bir arkadaşım vardı, bana bir steteskop vermişti. Odamda tek başıma otururken, zarını çıkarıp, steteskobu gitarımın deliğine sokardım. Müziği yakından duymaya başladığım ilk anlardı bunlar. Sanırım bu benim için bir dönüm noktasıydı. 16 ya da 17 yaşlarındaydım.

Meksika'da geçirdiğin çocukluk yılların şarkılarına hâlâ sızıyor mu?
Herkesin hatıraları kadar, evet. Hatıralar, gerçekleşmiş olayların fotoğraflarıyla başlar, sonra resimlere dönüşürler, bir ihtimal, son olarak da şekillere... En sonunda karanlığa karışırlar. Babam bütün hayatı boyunca İspanyolca öğretmenliği yaptı, Meksika'ya da bu yüzden gittik. Dilencilerin anlaşılmaz bir şekilde İsa'ya benzedikleri düşüncesi ilk olarak o zamanlar uyanmıştı içimde. Bir kızağın üzerinde bacaksız bir adam, çamurlu sokaklar, köpekler, kilise çanları... Evet bu tecrübelerin hepsi hâlâ daha bir şekilde benimle birlikte.

İnsanların gruplar halinde yaptıkları şeylere karşı sürekli bir kuşku duymuşumdur. Eğer bir konsere 30 bin kişi gidiyorsa, ben kıllanırım. Ama müzik plağa dönüştüğü zaman iş başka. İstemiyorsan şimdi dinleme, 30 yıl sonra dinle. Biliyorsun firavun mezarlarında, ilk günkü kadar taze bal kavanozları bulmuşlar.

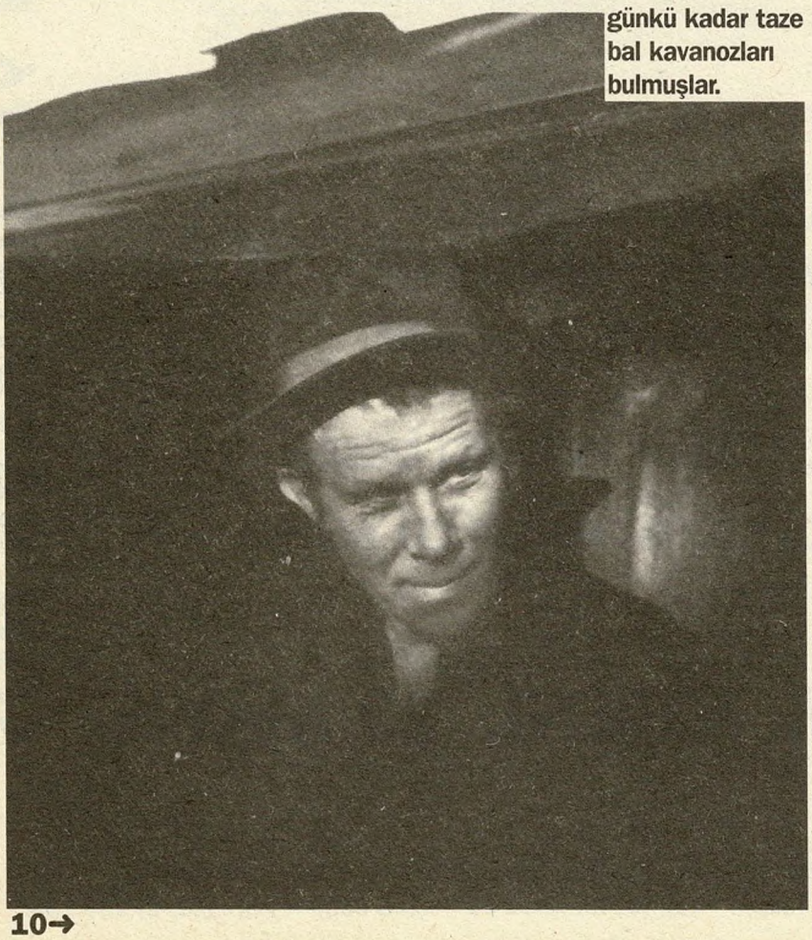

İşler böyle gelişmeseydi, pizzacıda çalışmaya ya da National City'de yaşamaya devam etseydin, her şey farklı mı olurdu?
Elbette. hâlâ doğru kararı verdiğimden emin değilim. Kim emin olabilir ki? "Ne yapıyorsun?" "Şarkı yapıyorum." "Ha, çok güzel ama bizim bugünlerde daha çok bir cerraha ihtiyacımız var." Geniş olarak baktığımızda eğlencenin önemli olduğu su götürmez, ama yapmayı beceremeyip de yapmak istediğim birçok farklı şey var.

60'ların sana teğet geçtiğine dair yaygın bir kanı var. Gerçekten, Beatles ya da o dönemin radikal ruhu seni hiç etkilemedi mi?
Bunlardan hoşlanmayı seçiyorsan etkilenirsin. Ama ne yapayım ki, insanların gruplar halinde yaptıkları şeylere karşı sürekli bir kuşku duymuşumdur. Eğer bir konsere 30 bin kişi gidiyorsa, ben kıllanırım. Ama müzik plağa dönüştüğü zaman iş başka. İstemiyorsan şimdi dinleme, 30 yıl sonra dinle. Biliyorsun firavun mezarlarında, ilk günkü kadar taze bal kavanozları bulmuşlar. Bir plak çıkardın mı o anı yakalarsın. Bugün Paul Revere And The Raiders'ın "Kicks" şarkısını dinledim, mükemmel bir şarkı. "Wild Thing". "Louie Louie". Geçen gün "Son Of A Preacher Man"i dinledim, alt üst oldum. Şarkının bir yerinde fısıldar gibi "Beni sevebilecek tek kişi" diyor. Ne kadar dumanlı, seksi bir şarkı.

68 yılı dolaylarında cazı ve Jack Kerouac'i keşfettiğinde, onlar sayesinde diğer insanlarla ilişki kurmayı başardın mı, yoksa bu bireysel bir tutku muydu?
Hani bir plak alırsın ve kolunun altına yerleştirirsin, plağın ismi okunabilecek şekilde ayarlarsın. Kimlikle ilgili bir şey. O kadar zengin bir şey bulmuştum ki. Ve o dönemde olduğum kişinin bir parçası haline getirmiştim onları.

Pizzacıda ne kadar çalıştın?
14 yaşımdan 19'a kadar.

19 yaşındayken şarkı yazmaya çoktan başlamıştın, değil mi?
Yeni yeni başlıyordum. Tabii onlara gerçekten şarkı denebilirse. Daha çok varolan şarkıların açık saçık liriklerle parodilerini yapıyordum. Çoğu insanın başlangıçta yaptığı budur, en azından ben öyle yaptım.

San Diego'da hayat nasıldı?
Bir denizci kasabasıydı. Ordu hayatın merkezindeydi. Tanıdığım herkesin babası bahriyeliydi ve Filipinler'de ya da başka bir yerdeydi. Herkesin babası uzaktaydı. Yan tarafımızda Buzz Fletterjohn diye bir kadın yaşardı, dev gibi bir kadındı. Kocası bahriyede aşçıydı ve Guam'daydı. Kadının dört oğlu vardı. Her nedense onların bahçesine girmem yasaktı. Buzz Fletterjohn'un bahçesiyle ilgili bir şarkı bile yapmıştık. Bir de büyük bir boxer köpeğimiz vardı. Onu dışarı saldığımızda bütün çocuklar "Pepper dışarı çık-

10→

tı" diye bağırarak kaçışırdı. Hava saldırısı alarmı gibiydi. Bir süre sonra San Diego gibi bir yerde yaşamanın iyi tarafını keşfettim: Ortalık dövmeci dükkanı kaynıyordu. Geçen gün Paul Reubens'la (Pee-Wee Herman) konuşuyorduk. O da Sarosota, Florida'da büyümüş. Gece lokantalarını keşfedene kadar oradan nefret edermiş. İlk gece lokantasını keşfettiğinde "yaşamak için ne güzel bir yer" diye düşünmüş. Tabii bir süre sonra da bu kasabadan nasıl kaçıp kurtulacağını düşünmeye başlıyorsun, o da ayrı konu.

Ama dövmelerini de yaptırdın...

Elbette. Sırtımda Easter Adasının haritası var. Göbeğimde ise çalıştığım pizzacının menüsü. Bir süre sonra masalardaki menüleri kaldırdılar. Ben her masaya gidip göbeğimi açıyordum.

İnsanların karşısında söylediğin ilk şarkı hangisiydi?

Aman Tanrım. ilk yıl tamamen Schönberg bestelerinden oluşan bir repertuarım vardı. Şaka tabii, Hit The Road Jack ve Are You Lonesome Tonight'ı söylemiştim. Çok kötüydüm ama daha ilk anda şov dünyasına girmem gerektiğini anlamıştım. Belki ismimi değiştirmem gerekirdi ama çok geç kalmıştım.

Akustik gitardan piyanoya nasıl geçtin?

Biri bana piyano verdi. Garajın önüne bir piyano atmışlardı, aldım çalmaya başladım. Şarkıları çalıştım, bir süre sonra ezberlemeye başladım, nota okumayı biliyormuş gibi yaptım. Ama kulaktan çalma konusunda yetenekli olduğumu fark ettim. Bugün bile bir şarkı dinlediğimde ve hoşuma giden bir bölüm duyduğumda, oturur onu bulurum. Kulağım çok iyidir.

Randy Newman'ın üzerinde etkisi oldu mu?

Elbette. O büyük geleneğin bir parçasıydı. Odanda tek başına otururbut ve şarkı yazarsın. Sonra şarkını kaparsın ve Ray Charles'a ya da Dusty Springfield'a götürürsün. Joni Mitchell da aynı şeyi yapıyordu. Şarkı yazarlığı konusundaki bakışaçısının değişmeye başladığı zamanlardı. Ben de bu dalgayı yakaladım. Şarkı

Eğlence dünyasının içindeki tüm insanlar gariptir. Çoğu çok eskiden kalma bir yara taşırlar içlerinde. Ya ailelerinin önemli bir ferdi çok erken ölmüş ya anne-babası ayrılmıştır ve bu onları öyle bir serüvene iter ki, sonunda bir müzik dolabının önünde diz çökmüş, Ray Charles'a yakarırken bulurlar kendilerini.

yazarları anlaşılmayı, takdir ve teşvik edilmeyi bekliyorlardı. Daha öncesinde şarkıyı kimin yazdığı kimsenin umrunda değildi. Elvis'in söylediği şarkı ile Elvis'in yazdığı şarkı arasında bir ayrım yoktu. O mu yazmış? Kime ne? Sonunda öyle bir zaman geldi ki kendi şarkısını yazıp söyleyen herkes bir plak anlaşması imzalar oldu. Arada ben de kaynadım.

İlk albümün "Closing Time"ı dinleyen biri, seni Joni Mitchell, The Eagles, Jackson Browne, J.D Souther gibilerle beraber tımarhane çetesinin bir üyesi ilan eder rahatlıkla.

Her zaman akımlar yaratmayı severler. Onu seviyorsan bunu da seversin gibi bağlantılar kurarlar. Oysa ilk yapman gereken kendi farkını oluşturmak, o küçük değişikliği yaratmaktır. İlk albümü yaparken, "tek istediğim bir albüm yapmak" diye düşünürsün. Sonra albümü yaparsın ve plağı olan yüzbin insandan biri olduğunu ve bundan sonra ne yapman gerektiğini düşünürsün. Şimdi ne yapmalıyım? Kafamı mı kazımalıyım?

"Closing Time"da Tom Waits personasının ne kadarı oluşmuş durumdaydı. Lord Buckley ve Lenny Bruce'tan neler öğrendin?

Bilmiyorum. Biraz ordan biraz burdan alıyorsun. Eski şeyler, yeni şeyler. Babamın şapkası, annemin iççamaşırları, kardeşimin motosikleti, kızkardeşimin ıstakası... ve devam ediyorsun.

Bones Howe'la tanışmanın önemi neydi. O senin ne yapmak istedğini anlayan ilk kişiydi.

"Closing Time"ın prodüktörü Jerry Yester büyük bir prodüktördü. Evine gidip de pompalı bir org bulduğum ilk kişiydi. Bones'la nasıl tanıştığımı hatırlamıyorum. O günlerde stüdyoya prodüktörsüz girmek imkansızdı. Sana 30 dolar verdiklerinde senin Filipinlere kaçacağını ve bir daha ortaya çıkmayacağını düşünürlerdi. 30 dolar yerine tenis oynayan, süveter giyen ve büyük bir evde yaşayan ve adına prodüktör denen bu adamlardan birini verirlerdi sana. Parayı da ona verirlerdi, o da sana ödeme yapardı. Kural şuydu: Zamanında gel ve hapisten uzak dur. Bones ve ben bir

Jam-Session
PROVA STÜDYOSU

MÜZİKLE UĞRAŞANLAR;
GİTTİKLERİ BİR STÜDYONUN
NASIL OLMASINI İSTERLER?

•Çalışma alanının geniş olmasını isterler (30m²);
•Çalışma ortamının ferah olmasını isterler (Klima);
•Çalışma aralarında çayını, kahvesini yudumlayabileceği geniş - ferah bir oturma alanı isterler;
•Teknik donanımı kusursuz bir ses sistemi isterler (YAMAHA DAVUL - YAMAHA 24 KANAL MIXER - TRACE ELLIOT (12 BANT) BAS AMP. - PEAVEY 5150 GİTAR AMP. - TRACE ELLIOT TRAMP TUBE GİTAR AMP. - APOGEE HOPARLÖR);
•Fiyatta uygunluk isterler...

RAHAT ETMEK HERKESİN HAKKI...

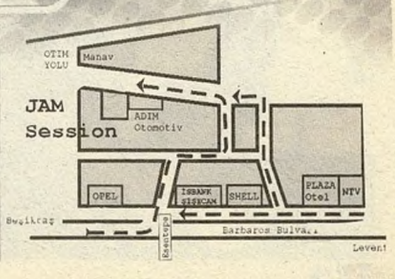

Gayrettepe Mah. Pazar Sok. Adalet Apt. No:8 Gayrettepe
(ADIM OTOMOTİV YANI) Tel : 0212 266 07 05 - 272 51 58

sürü 2 kanallı kayıt yaptık. Gerçi o zamanlar kanal sayısı çoktan 4'ün üstüne çıkmıştı, ama bu konuda ben kuşkucuydum. Ne zaman kentten ayrılsam kayıtlarımın üstüne yaylılar ve kadın vokalleri ekliyorlardı. "Şunu olduğu gibi kaydedelim" deyip dururdum. Bones'un caz temeli vardı. Caz plakları yapmıştı. Kavgalar etmedik değil ama o tam bir centilmendi. Müzik mitolojisine gönülden inanırdı. "Tam burada Elvis'le yan yana durmuştuk" türünden bir sürü hikaye anlatırdı. O zamanlar ne yapmak istediğimden emin değildim. Sonunda her şeyin ardına yaylı düzenlemeleri döşemeye başladık. Sesimin kırık bir havası vardı, yaylıların iyi gideceğini düşündük. Çamurdan yapılma bir resme pahalı bir çerçeve takmak gibiydi. Şimdi düşününce birçok şeyi farklı yapabileceğimi düşünüyorum ama iş işten geçti.

Yani yaylı düzenlemelerinin ucunu fazla kaçırdığını mı düşünüyorsun?

Hem de nasıl. Her gün pirinç yemek gibi bir şey.

Bana göre senin bir ayağın her zaman Tımarhane tayfasından Elliot Roberts'ın, diğeri de Garipler tayfasından Herb Cohen'in yanında. Bir şarkını Eagles yorumladı ama sen gidip Frank Zappa'yla turneye çıktın.

Frank beni her zaman etkilemiştir. Bir tür barondu o. Etrafında çok geniş bir mitoloji oluşmuştu ve o kendinden gayet emin bir herifti. İnanılmaz bir liderlik vasfı ve vizyonu vardı. Onunla turneye çıktığımda çok düşünüp taşınmaya vaktim olmadı. Babamın "Niye kardeşinle atış sahasına gitmiyorsun" demesi gibi bir şeydi. İstemiyorum çünkü yaralanabilirim. Gittim ve yaralandım. Benim olmayan bir seyirci tarafından aşağılandım, küçük düşürüldüm. Frank çok komikti. "Milletin havası nasıl?" diye sorardı. Beni bir derece gibi kullanırdı. İtin götüne sokar çıkarır, kaç derece olduğuna bakardı. Hâlâ daha bu turneyle ilgili kabuslar görürüm: Frank seyircinin nasıl olduğunu sorar bana. Piyano alev alır, ayakları kırılır ve dinleyiciler ellerinde meşalelerle üstüme saldırıp sopalarla döver beni... Bu açıdan bakınca iyi bir tecrübeydi denebilir.

Los Angeles'daki Troubadour kulübünü nasıl hatırlıyorsun?

Çalmak için mükemmel bir yerdi. Pencereye koca bir fotoğrafınızı yerleştirirlerdi. Eğer Troubadour'u kapatırsan, şeytanın bacağını kırdın demektir. Sigara makinesinin yanında üzerine spot ışığı tutarlar ve sahneye kadar seni ışıkla izlerlerdi. Klübün sahibi Doug Weston çırılçıplak sahneye çıkar ve "Mr Proofrock'un Aşk Türküsü" şiirini okurdu. Etrafta sürekli asit atmış, hikaye anlatmak isteyen tipler olurdu. Her isteyen sahneye çıkabilirdi. Ed Sullivan'ın olmadığı Ed Sullivan Show gibiydi. Heyecan verici bir yerdi. 20 dakika için uzun mesafeleri otostopla katetmiş insanlar gelirdi.

"The Heart of Saturday Night" için yarattığın tipleme Tom Waits'le ne kadar çakışıyor?

Benim Frank Sinatra ya da Jimi Hendrix olup olmadığımı mı soruyorsun? Yoksa Jimi Sinatra mıyım? Bu bir vantrilok şovu, herkes bir kere yapar.

Ama bazıları bunun bir şov olduğu konusunda daha dürüst. Kimse kalkıp da Neil Young'ın şov yapıp yapmadığını düşünmez mesela.

Dürüstlük önemli mi emin değilim. İnsanlar, doğruyu söyleyip söylemediğine aldırmaz. Beni güldür ya da ağlat, tek istediğimiz bu, derler. Kötü bir film seyrederken biri dönüp size "ama biliyor musun bu gerçek bir hikaye" dese, kötü film birden iyileşir mi? Kötü film kötü filmdir.

Şöyle sorayım. İnsanların sahnede gördükleri kişiyle gerçek hayattaki karakter ne kadar örtüşüyor?

Bilmiyorum. Bir ampulü takmak için kaç Alman gerekir? Bir boşalmada kaç sperm vardır? Dörtyüz milyon. Ve hepimizin kazanan sperm olduğuna inanmak çok zor.

1975 yılında "Born To Run" ve "Nighthawks At The Diner" piyasaya çıktığında, Bruce Springsteen'e bakıp da "ben de belki bu yöne doğru ilerlemeliyim" diye düşündün mü? Daha sonra yazdığın "Downtown Train" ya da son albümündeki "Hold On" bu tarz şarkılar. Bunları çok rahat Bruce da söyleyebilirdi.

Bruce'u Philadelphia'da 25 yaşında izlemiştim. Beni mahvetti. Kimse bir hit yazmak üzere masa başına oturmaz. Şarkılarımın ve hayata bakışımın gitgide egzantrikleştiği bir dönem oldu. Deneysel enstrümanlar, etnik enstrümanlar kullanarak kendime yeni formlar yaratmaya çalıştım. Hazır sesler kullanmaya başladım. Kısaca herkes kendi yolunda ilerliyor ve nereye gittiğimiz belli değil.

Birçok hayranın "Small Change" albümünü beatnik-parıltısının Hollywood-karasıyla karışması olarak yorumluyor. Katılıyor musun?

Bazı şarkıları yazar ve kaydedersin, ama bir daha söyleyemezsin. O albümden birçok şarkıyı ise söylemeye devam ettim va zamana direndiler. Bu şarkıları her gece söylersiniz ve ne anlama geldiklerini anlamaya çalışırsınız. "Tom Traubert's Blues" şarkısı bunlardan biridir.

"Foreign Affairs" albümünde "Burma Shave" ve "Potter's Field" gibi olağanüstü şarkılar var. Ama bu şarkıları dinleyince aynı müzikal damarda çalışmaktan sıkıldığın izlenimine kapılıyor insan...

Sanırım sıkılmıştım. Bir albüm yapıp sekiz ay turneye çıkıyor, geriye dönüp bir albüm daha yapıyordum. Sürekli otellerde yaşıyordum. Yeni bir kanal bulmaya çalışıyordum.

"Blue Valentine" ve "Heartattack And Vine" albümü "Swordfishtrombones" albümünün sound'una hazırlık mıydı? "Heartattack" parçasındaki sert blues riff'ini düşünüyorum da...

Uzun bir süredir aynı prodüktörle çalışıyorsan, kendi yoluna gitmen imkansız. Herkesi de beraberinde götürmek istiyorsun. Net bir kopuş yapmak istedim. Bones'la yaptığım albümlerde oluşturduğumuz kayıt tekniğine bir tür başkaldırıydı bu. Bu küçük dünyada hâlâ Herbie Cohen'le birlikteydim.

Mutlu muydun, mutsuz mu?

Tam olarak mutsuz olduğumu söyleyemem ama bir çemberin sonunda olduğumu hissediyordum.

Tropikana hayat biçimini de değiştirmek var mıydı amaçların arasında?

İlk önce New York'a taşındım, sonra geri döndüm ve "One From The Heart" filmi için şarkı yazmaya başladım. Sonra bir ara verdim ve her şeyin üstüne bir örtü çektim. Sonra tekrar ortaya çıkıp "Heartattack And Vine"ı yaptım. Tam o sırada Kathleen'le tanıştım.

"One From The Heart" için yazdığın şarkıların melankolik Tin Pan Alley stilinin üzerine bir perde çektiği görüşüne katılıyor musun?

Francis (Coppola) beni ilk aradığında o döneme ait bir 'operet' istediğini söylemişti. Bunun için birkaç yıl geciktiğimizi düşünüyordum. O havadan

San Diego'da ortalık dövmeci dükkanı kaynıyordu. Sırtımda Easter Adasının haritası var. Göbeğimde ise çalıştığım pizzacının menüsü. Bir süre sonra masalardaki menüleri kaldırdılar. Ben her masaya gidip göbeğimi açıyordum.

iyice uzaklaşmıştım. Sürekli büyümeye devam edip, kafanı tavana çarpıp durmak gibi bir şey. İnsanlar bunca yıldır yaptığın müziğe bakarak seni tanımlıyorlar ve senden belli bir şey bekliyorlar. Tarzında bir değişiklik yapman zorlaşıyor, çünkü kendinle beraber dinleyicini de değiştirmen gerekiyor.

Albümlerinin hepsinde yumuşakla sert arasında bir diyalektik var. Aynı diyalektik son albümünde de devam ediyor. "Eyeball Kid" gibi sert bir parçadan sonra "Picture in A Frame" gibi kırılgan bir parçaya geçiveriyorsun. Bu diyalektik içindeki bir bölünmeden mi kaynaklanıyor?

Bu kadar ince eleyip sık dokumuyorum. Bunları peş peşe sıralamaktansa bir arada vermeye çalışıyorum. Onları birbirine çarpmak, onları mutasyona uğratmak istiyorum. Sanırım beni çeken şeylerin değişik yüzleri bunlar. Ya da duvarı yumruklayıp özür dilemek gibi alkolik döngüsü... Bilmiyorum. "Swordfishtrombones" bu öfkeyi müzikle dışavurma çabasıydı. Gençliğimdeki danslara kadar giden bir dışavurum cinsi. Dört ya beş hızlı parçanın ardından, kızların yanına gidip dansa davet ettiğiniz bir yavaş parça olurdu. Müziğin bu döngüsünü her zaman korudum. DJ'ler de aynı şeyi yapıyor. İşin özü kalp atışında. Normal kalp atışınızdan daha hızlı parçalar vardır ve daha yavaş parçalar vardır. Bu ikisi arasında ayrım yapmayı her zaman bilmişimdir.

Seni oyunculuğa yönelten neydi?

Hiçbir şey. Sadece benden oynamam istendi. Oyuncu olmakla oynamak arasında fark var.

"Mystery Man"deki "sapık doktor" rolünden bahsetsene...

Sapık mı? Emin değilim. 90 yaşındaki bir kadınla huzurevinin televizyon salonunda oturduğumuz bir sahne var. Kadına sarkıntılık ediyorum ama, ben buna sapıklık diyemem. Hollywood'da bol bol rastladığımız yaşlı adam-genç kız klişesinin tersi. Dr. Hiller yaşlı kadınlardan hoşlanıyor. Asıl sapıkça olan yaşlı heriflerin genç kızların peşinden koşması. Ben olgunluğa saygı duyarım.

"One From The Heart" albümünün, şarkı yazarı olarak seni disipline soktuğunu söylemiştin. Bu disiplin Island'dan çıkardığın albümlerde de devam etti mi?

Her zaman, bütün gün ofiste oturup şarkı yazan adamları kafamda canlandırmaya çalışmıştım. "One From The Heart"ta bunu deneme fırsatım oldu.

Dürüstlük önemli mi, emin değilim. İnsanlar, doğruyu söyleyip söylemediğine aldırmaz. Beni güldür ya da ağlat, tek istediğimiz bu, derler. Kötü bir film seyrederken biri dönüp size "ama biliyor musun bu gerçek bir hikaye" dese, kötü film birden iyileşir mi? Kötü film kötü filmdir.

"Swordfishtrombones" ve "Rain Dogs" albümlerinde New York'un etkisi ne ölçüdeydi? Bu albümlerdeki şarkılarda kullandığın imgelerin bazıları sanki o ortamın ta içinden fırlamış gibi duruyor.

Gittiğin her yerin bir etkisi oluyor elbet. New York'ta daha fazla dışarı çıkmaya, daha fazla kulübe gitmeye, dolayısıyla daha fazla sese maruz kalmaya başlamıştım. Baskı altında çalışıyorsun. John Lurie ve kardeşi Evan'la Westbeth binasında bir odayı paylaşıyorduk. Geceleri o odaya çekilip şarkı yazıyorduk. Çok sessiz bir ortamdı. Çocuğunuz olduğu zamansa, sabah beşe kadar uyanık kalsanız da, sabah erkenden kalkıp onları doyurmak zorundasınız.

İngiliz vibrafonisti Victor Feldman'ın "Swordfishtrombones" albümündeki sound'u yoğun olarak etkilediğini söylemiştin. Ama sen Harry Partch gibi müzisyenleri o zamanlardan tanıyor olmalısın.

Emin değilim. Teşekkürler listesinin çoğundan Kathleen sorumlu. İlk defa bir prodüktör kullanmadan bir albüm yapmıştım. "Bunu becerebilirsin" diyen Kathleen'di. Herbie'den ayrılmıştım, kendi menejerliğimi yapıyordum, karar verilecek birçok iş birikmişti. Milyoner olduğumu zannederken 20 dolarla kalakalmıştım. Daha yeni evlenmiştik ve arka arkaya mahkemelere çıkmak durumunda kalmıştık. Zor zamanlardı. Ama aynı zamanda heyecan verici zamanlardı, çünkü prodüktörsüz olarak ilk defa stüdyoya giriyordum. Her sanatçının bir prodüktöre ihtiyacı olduğu bir kuşaktan geliyordum, onlar bizden çok şey biliyordu. Kayıt masası konusunda hiçbir fikrim yoktu. Kathleen plaklarımı dinledi ve benim daha önce bilinçli olarak fark etmediğim ölçüde farklı müzikal üsluplar kullandığımı keşfetti. "Bunu tek başına becerebilirsin" dedi. Hiçbir zaman bir şarkının son halinden sorumlu olabileceğimi hissetmemiştim. Kathleen benimle birlikte albümün prodüktörlüğünü yaptı ama adını yazdırmadı. Kıvılcım oydu. Bu albümün özünü o oluşturdu. Ses mühendisi olarak Biff Dawes'ı bulduk. Birçok müzisyen tanıyordum, onlarla stüdyoya gir-

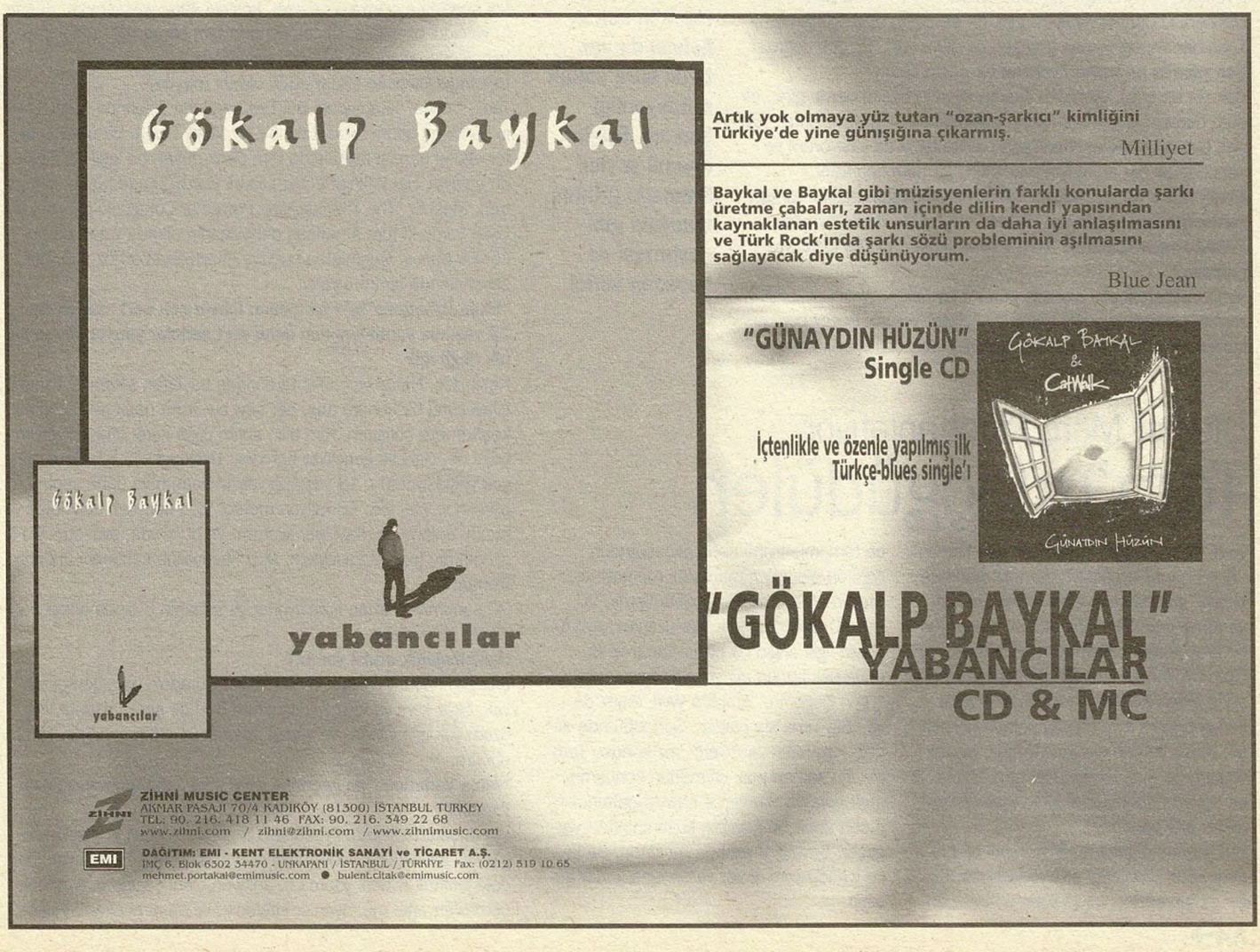

dik ve dört şarkı kaydettik. Plak şirketine götürdüm ve dinlettim. Bu şarkılarla ne halt yiyeceklerini bilemediler ve şirketten ayrıldım. Tam o sırada Island'ın sahibi Chris Blackwell albümü dinlemiş ve bana anlaşma önerdi.

İşin öte yakasına geçince kendini rahatlamış hissetmişsindir herhalde.

Kendime olan güvenim arttı. Kendi başımıza bir şey kotarmıştık. Daha samimi bir albümdü. Şarkılardaki insanlara daha yakın bir müzik yakalamaya çalışıyordum. Daha önceki şarkılarımdaki insanların söyleyecekleri değişik lafları vardı, farklı temellerden geliyorlardı ama hepsi birbirine benziyordu.

Steppenwolf Tiyatro Grubu, "Frank's Wild Years"ı sahnelemişti. Böyle çılgınca bir şeye bir daha kalkışır mısın?

Bunun için aptal olmak lazım. Bir oyun sahnelemek duygusal ve finansal olarak korkunç bir enerji gerektiriyor. Ama Steppenwolf doğru seçimdi. İlk olarak Robert Wilson'la görüştük, ama oyunu nasıl sahneleyeceğine karar veremedi. Tabii daha sonra onunla "Black Rider" ve "Alice in Wonderland"de beraber çalıştık.

"Bone Machine"deki "Murder In The Red Barn" gibi bir şarkıyı, kent dışına taşınmasaydın yazabilir miydin?

Her gün yerel gazeteleri alıyorum, araba kazalarından bahsedip duruyorlar. Sanırım gazetede sizi çeken olayların ne olduğuna bağlı. Bu dehşetli hikayelere karşı bir eğilimim var. Niye bilmiyorum. İrlanda karamsarlığı galiba. Karım da İrlanda asıllı ve o da gölgelere ve karanlığa düşkün. "Murder In The Red Barn", bir Flannery O'Connor hikayesi gibi. En sevdiğim dize "çifliğin etrafında her an, uğraşman gereken bir ölüm var". Bu çok doğru.

Son yıllarda ne kadar evcimen bir adam oldun?

Çok zor bir soru. Olmadım desem ailemle başım derde girer, oldum dersem, geri kalan bütün insanlarla başım derde girer. Karım, birçok çocuk ve köpeklerle birlikte bir evde yaşıyorum ve kendime ait her adım için mücadele vermem gerekiyor.

Black Rider, Alman kabare üslûbuna duyduğun ilgiden mi kaynaklandı? Bu üslûpla Hal Willner'in Kurt Weill albümündeki "What Keeps Mankind Alive"ı yapmadan önce de ilgileniyor muydun?

Alman kabaresi çok abartılı, pürüzlü bir üslûp. Weill'ı dinlediğim zaman şarkının içindeki öfkeyi hissedebiliyorum. Peggy Lee melodisini ilk duyduğum zamanı hatırlıyorum. "Is That All There Is" *(mırıldanıyor)* "Is that all there is, if that all there is, then let's keep dancing..." (Hepsi bu mu? Eğer hepsi buysa, dans edelim) Sesinize uygun düşecek farklı şeyler buluyorsunuz. Kurt Weill'ı iyi tanımıyordum. İnsanlar "bu adam Weill dinliyor olmalı" demeye başlayınca gidip araştırdım. "Mutlu Son", "Üç Kuruşluk Opera", "Mahagonny" ve bütün dışavurumcu müzikleri dinledim.

"Black Rider"da William Burroughs'la olan işbirliği nasıl gerçekleşti?

Greg Cohen, Robert Wilson ve bendeniz, William'la buluşmak üzere Kansas'a gittik. Hepimizin verandada fotoğraflarını çekti, bana silah resimlerini gösterdi, bahçesini gezdirdi. Saat üç gibi kol saatiyle oynamaya başladı, kokteyl saati yaklaşmıştı. Kültürlü ve ciddi bir adam. Birçok konuda tam bir otorite. Yılanlarla, böceklerle, silahlarla ilgili çok şey biliyor.

Üzerinde Kerouac kadar etkili olmuş muydu?

Tabii. "Yolda" kitabındaki Bul Lee karakteri. İçlerinde Mark Twain'i andıran adam oydu, tekinsiz bir Mark Twain. Bir ülkenin alter egosu olması kavramına tam denk düşen bir kişilikti. Şairlerin şairiydi. Hal Willner'le yaptıklarını duyduğumda hayran olmuştum. Mesela "The Thanksgiving Prayer"a. Çok güçlü bir ironi anlayışı vardı, ki tüm Amerikan deneyiminin altında yatan da bu ironidir bence. Geçmişten bugüne gazetelere bir göz atın, her şeyin altında bir ironi yatar.

"Mule Variations"taki parçaların içinde çok sert olanlar var. 23 yaşında yaptıklarından daha sert şarkılar yazıyor olman ironik değil mi?

Kesinlikle. Her şeye yanlış tarafından başlarım zaten. Kullanım kılavuzunu bir kenara atıp, her şeyi bir araya nasıl getireceğimi keşfetmeye çalışırım. Kim bilir, solan ışığa karşı öfkeleniyorum belki de. Gençlik gençlikte harcanır. Uzaklaştıkça o hislere daha çok yaklaşıyorsun. 18 yaşında yaşadıkların hâlâ daha senin bir parçandır. Her gün 43 milyon meteor tozu dünyaya dökülüyor ve bunun anlamı ne, kavrayamıyorum. Ve bu arada, aynı konuyla ilgili olarak, hazır buradayken, Muz Festivaline katılmanı öneririm.

Pardon?

30 santimlik muzları kızartıyorlar ve sabahın 6'sında onları bahçende buluyorsun.

Halusinojenik etkisi var mı?

Bildiğim kadarıyla hayır, ama olabilir. Buradaki bir şirket amonyak, öküz kanı ve muz kabuğundan özel bir şarap yapıyor. Hiç üzüm yok işin içinde. Ve şişesi, ekmek ve etten yapılıyor. Yemin ederim.

"Mule Variations"da geçmişe göre niye daha az vurmalı çalıyorsun?

Hiç düşünmemiştim. Prodüktörlük de yapıyorsan iş dağılımına gitmek zorundasın. Albümdeki rolünü belirlemen gerekiyor. Evdeki elektrik işlerini yapmam, anlayan birini çağırırım. Aynı şekilde profesyonel müzisyenler kiraladık. Ve samimi olmak gerekir-

Beck'i çok beğeniyorum. Birinin Sonny Terry, Brownie McGhee gibi insanların mirasını taşıyor olması, hele bunun Beck gibi düzgün bir herif olması çok güzel. Beck'in sokak lisansı da var. Uzun süre sokak müzisyenliği yapmış. Bunlar önemli şeyler. Sahnede gitarını hula-hup gibi çevirmesi de heyecan verici.

Gitarist Marc Ribot anlatıyor

Tom'un içgüdüleri

Tom, "Rain Dogs"u yaparken ben The Lounge Lizards'la çalışıyordum. O albümde birçok gitarist çaldı ama biz iyi anlaştık ve turne grubuna dahil oldum. Genellikle bir groove'dan çalışmaya başlar Tom. Grup ne demek istediğini anlayana ve hoşuna giden bir fikir ortaya atana kadar ileri geri gidip aynı mesajı anlatmaya çalışır. Hiçbir zaman direktif vermez, müzisyenlere de alan bırakır. Her şeyi teatral bir boyutta düşünür ve gitarından bir karakter gibi bahseder.

Stüdyoya girdiğinde şarkılar farklı bir haldedir. Son şekillerini stüdyoda alırlar. Çoğu zaman sözleri vokali yapmadan az önce tamamladığına şahit olmuşumdur. Tom'un albümleri teknolojik merkezli olmayan stüdyo merkezli albümlerdir. 20, 30, 40 yıl öncesine kadar uzanan kayıt tarihiyle ilgili engin bir bilgisi vardır ve bu onun üslubunun ayrılmaz bir parçasıdır. "Rain Dogs"ta, "Frank's Wild Years"da ve "Big Time"da çaldım. Son albümde de bazı kayıtlarım var. Gerçi söz konusu Tom olduğu zaman plak çıkmadan konuşmamak gerekir. Saatlerce kayıt yaparsınız ve o son anda bu kayıtları kullanmaktan vazgeçer. Sevdiğim yanı da bu zaten, Sadece içgüdülerini dinler ve sonuna kadar güvenir.

se, kendimi tamamen bu grubun bir parçası olarak da hissetmiyorum. Ben formlar yaratıyorum ve kimi zaman burnumun dikine gidiyorum. Yapman gereken, aynı lisanı konuşabildiğin adamlar bulmak. "Saçların alev almış gibi çal" dediğinde seni anlamaları lazım. Bir süre sonra aranızda özel bir şifre oluşuyor.

"Low Side Of The Road" şarkısı, Beck'in "Hotwax"uyla Beefheart'ın "Low Yo Yo Stuff"ının karıştırılıp 78 devire düşürülmüş haline benziyor. "Mule Variations"da ölümden bahsetmeyen tek şarkı da bu. "Bone Machine"de ise ciddi bir ölüm saplantısı vardı.

"Bone Machine"i bitirdikten sonra albümü dinledik ve "hay allah, bu şarkılardaki tüm insanların ciddi sorunları var" dedik. İş tamamen bitmeden bütünü göremiyorsun. Geri çekilip bakman gerekiyor.

Beck'le aranın iyi olduğunu birliyorum. Onun hayranlarından mısın?

Beck'i çok beğeniyorum. Bir-iki kere konserini de izledim, beni çok heyecanlandırdı. Geçmişte birlikte çalıştığım Sonny Terry, Brownie McGhee gibi insanlardan bahsediyor, ki bu çok hoşuma gidiyor. Birinin onların mirasını taşıyor olması, hele bunun Beck gibi düzgün bir herif olması çok güzel. Beck'in sokak lisansı da var. Uzun süre sokak müzisyenliği yapmış. Bunlar önemli şeyler. Sahnede gitarını hula-hup gibi çevirmesi de heyecan verici.

Kathleen'le yaptığınız işbirliği nasıl işliyor?

Bilirsin işte, biri çiviyi tutar, öbürü çekici sallar. Her şeyde işbirliği yapıyoruz. O daha çok rüyalarından yola çıkıp yazıyor, bense dünyadan. Şarkı yazarken karanlıkta yolunu bulmaya çalışırsın, neyin doğru olduğunu bilemezsin. İşi beş dakika daha uzatırsan her şeyi mahvedebilirsin. Zaman önemlidir. Beni birçok müzikle o tanıştırdı. Günışığına çıkmayı pek sevmez, ama her şeyde benimle birlikte çalışır.

Müzisyenlerin evliliği, ya da müzikle uğraşan iki kişinin evliliği daha mı sağlıklı?

Ben flamingoyu eve getiriyorum, o kafasını kesiyor, ben suya atıyorum, o tüylerini yoluyor... Kimse yemek istemiyor.

Tüm otobiyografik detayları gün yüzüne çıkarmadan gömeceğini söylemiştin. "Who Are You?" Şarkısındaki adam kim peki?

Bilememek daha iyi. Şarkıların arkasındaki hikayeler, şarkılardan daha az ilginç. "Bu şarkı Jackie Kennedy hakkında" diyebilirim. Ne fark eder ki? "Şaka yapıyordum, aslında Nancy Reagan hakkında" da diyebilirim. Aslında bütün şarkılarım Nancy Reagan hakkında.

Eskiden şarkıyı kimin yazdığı kimsenin umurunda değildi. Elvis'in söylediği şarkı ile Elvis'in yazdığı şarkı arasında bir ayrım yoktu. Şarkı yazarları anlaşılmayı, teşvik edilmeyi bekliyorlardı. Sonunda öyle bir zaman geldi ki kendi şarkısını yazıp söyleyen herkes bir plak anlaşması imzalar oldu. Arada ben de kaynadım.

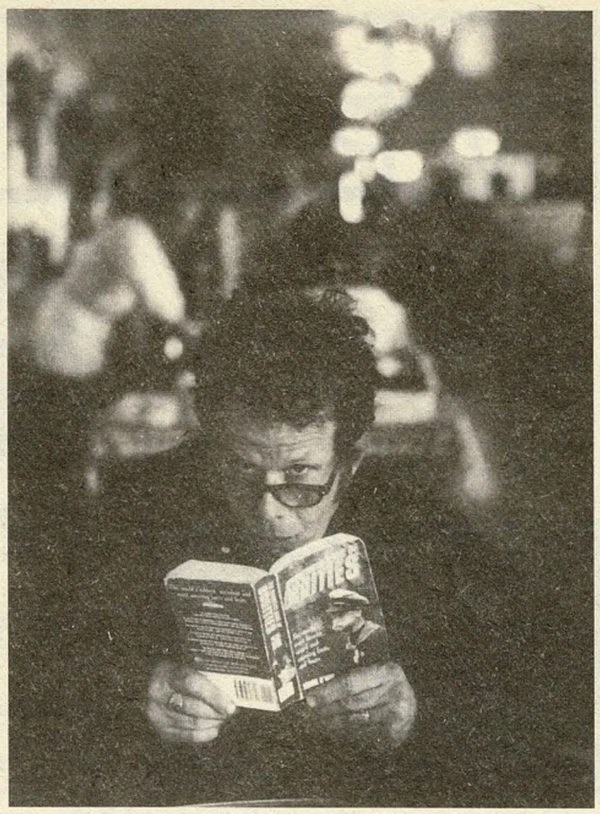

Çeviren: ***Ogan Güner***

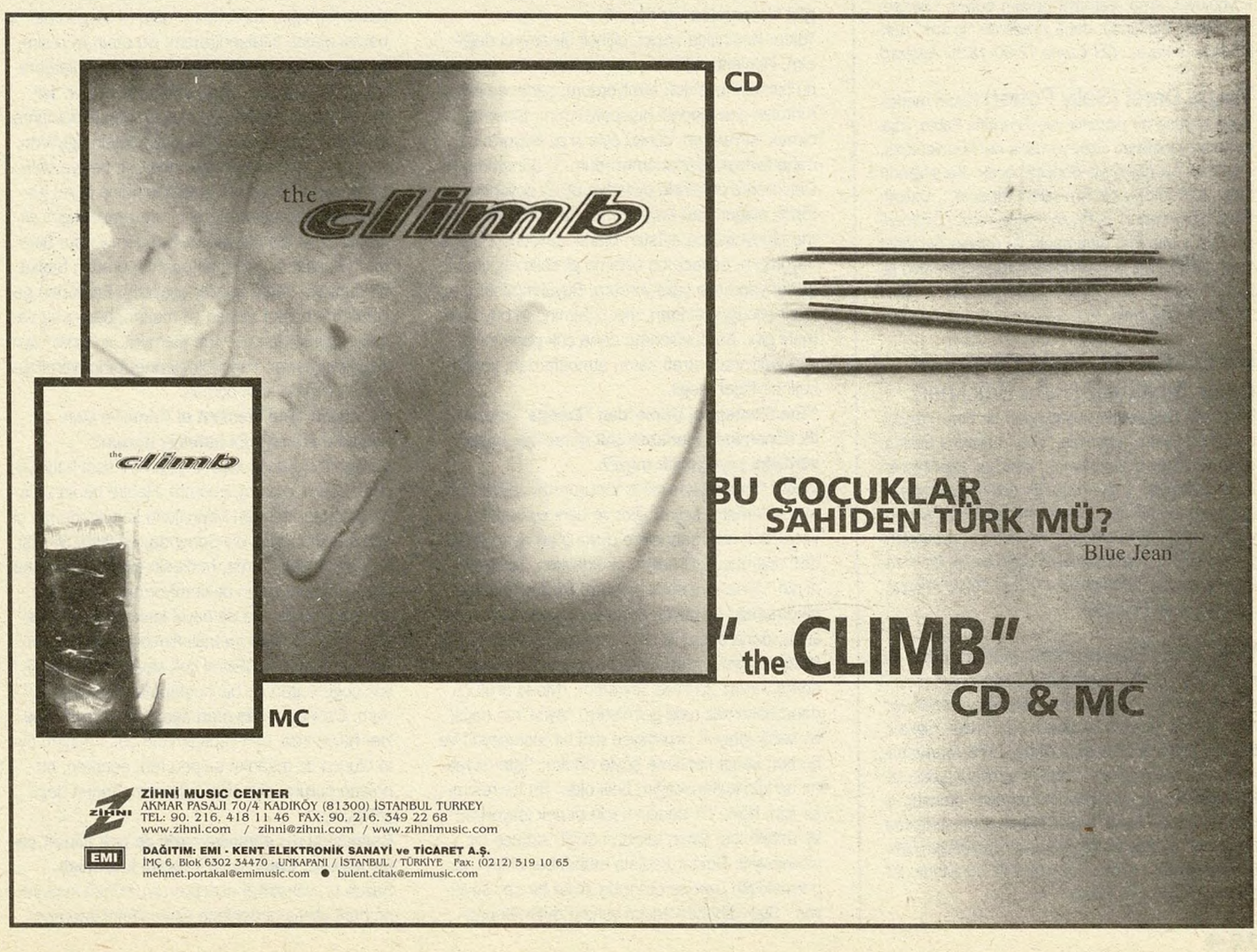

Köprüdeki Lulu (Paul Auster) Amerikalı romancı Paul Auster'ın yazıp yönettiği (ilk yönetmenliği) bir film-noir. Başı beladan kurtulmayan romantik bir caz saksofoncusunun hikayesi. Aynı zamanda bir aşk filmi, aynı zamanda bir dedektif filmi... Hiç tekin bir atmosfer değil. "Sadece bir rüyaydı" (veya "kâbustu") diyebileceğimiz cinsten, mistik, şiirsel, hafif kafadan kontak bir film. Harvey Keitel, Willem Dafoe ve Mira Sorvino başrollerde... *(17 Ctesi 15.00-21.00 Emek, 1 Ctesi 21.30 Moda)*

Sessizlik (Mohsen Makhmalbaf) Farsça ismi daha da güzel: "Sükût". Hurşit, bir Tacikistan kasabasında balıkçı annesiyle yaşayan kör bir çocuk. Kör ama, kulakları keskin. Bütün geleneksel müzik enstrümanlarını akord edebiliyor, işi bu, o yaşında eve para getiriyor. Bir gün yolda bir halk ozanına rastlıyor ve onun peşine düşüp kayboluyor, ama aramaya devam ediyor. "Sessizlik", "ses" hakkında, daha ziyade de "iç ses" hakkında bir hikaye... *(23 Cuma 12.00-18.30 Alkazar)*

Tango Dersi (Sally Potter) Filmin merkezinde müthiş bir pazarlık var. Arjantinli Pablo, İngiliz kadın yönetmen Sally'ye dans dersleri verecek, onu tam bir dansçıya dönüştürecek. Karşılığında Sally de Pablo'yu bir film yıldızı yapacak... Üstelik Sally (Sally Potter) ve Pablo (Pablo Veron) birbirlerine âşık... Müziğin, sinemanın ve dansın birbirinin içine girdiği, hoş bir bandoneon ezgisi gibi akıp giden bir film... *(25 Pazar 18.30 Moda, 1 Ctesi 15.00-21.30 Emek)*

Bertolt Brecht - Aşk, Devrim ve Diğer Tehlikeler (Jutta Brückner) Festivalin belgeseller kuşağından bir film. Yüzyılın en büyük tiyatro adamının "özel" hayatına balıklama dalmaktan çekinmeyen, "yapıt"ını, yapıtının arka perdesinden yola koyularak anlatmaya çalışan otobiyografik bir film. Brecht neden Doğu Almanya'da yaşamayı tercih etti? Kadınların hayatındaki yeri ve önemi neydi? Eğrisiyle doğrusuyla, bir efsaneye ışık tutan bir belgesel. *(1 Ctesi 10.00 Alkazar, 2 Pazar 10.00 Beyoğlu)*

Wild Man Blues (Barbara Kopple) Bir müzik filmi... Bir turne belgeseli... Kimin mi turnesi? Woody Allen'ın... Elinde kamerası değil, klarineti var. Allen'ın New Orleans hattından caz, blues, ragtime havaları çalan orkestrasıyla çıktığı 1996 Avrupa turnesinden enstantaneler. tabii ki etrafında yakın takipte gazeteciler, paparazziler, hayranlar ordusu. Ve tabii ki sevgilisi Soon Yi. Son birkaç onyıla mütevazı bir damga vurmuş bir komedyen-sinemacının müzikli, şenlikli özel hayatı... *(17 Ctesi 21.30 Moda, 23 Cuma 15.00-21.30 Emek)*

Lars von Trier **Geri Zekâlılar**

Zihinsel özürlü numarası yapan, toplumsal sınırların ötesine geçmek için kendilerine böyle "oyunlu" bir dünya yaratan bir grup arkadaşın öyküsü... Danimarkalı yönetmenin marazi-neşeli dünyası bu filmle iyice açığa çıkıyor. Film, "siyaseten doğru" çevrelerden büyük tepki topladı, özürlülerle alay ettiği iddia edilerek vizyona girmesi engellenmeye çalışıldı.

Yanlış sebeplerle sevilmek istemem

Çocukluğunda, ergenliğinde sinemanın hayatında nasıl bir yeri vardı?

Lars von Trier: Sinemacı olmaya karar verdiğimde 12 yaşındaydım. Dayım belgesel filmler çekerdi, yani sinema bir anlamda ailenin genlerinde vardı. Çocukken, annemin hediye ettiği 8 mm.'lik kamerayla küçük filmler çekerdim. Sinemada benim ilgimi çeken, yalnızca teknik boyuttu. Elimde bir kamera olduğunda eğlenebiliyordum, bana müthiş olanaklar sunuyordu...

Seyirci olarak sinema ilgini çekiyor muydu? Yeni filmler, yönetmenler, farklı türler keşfetmek gibi bir merakın var mıydı?

Yoktu. Kesinlikle seçici, bilinçli bir seyirci değildim. Filmlerin adlarına, oyuncuların, yönetmenlerin isimlerine dikkat etmiyordum, sadece bazı görüntüleri çok şiddetli hissediyordum. Sinemacı olmak istiyordum, çünkü öyle arzu ediyordum, daha fazlasını kurcalamıyordum. O dönemde, bir Danimarka dizisinde oynadım üç ay boyunca, aktörlük olağanüstü keyifliydi. Daha sonra bir sinema stüdyosunda asistan olarak çalıştım: Para almıyordum, sadece bu ortama girebilmek için bir şeyler yapmaya çalışıyordum. Büyülenmiştim, tıpkı bir çocuğun sirkten, sirk ortamından büyülenmesi gibi. Bu büyülenme daha çok genel ortamdan geliyordu, etrafı saran atmosferden, yoksa belli bir filden değil.

"The Element of Crime"dan "Europa"ya uzanan ilk döneminde içerikten çok görselliğe önem verdiğini söyleyebilir miyiz?

İçerik, "mesaj" kesinlikle umurumda değildi. Benim sinemam, seyrettiğim ve beni çok etkilemiş filmlerden bazı sahnelere duyduğum derin sevgiden doğmuştu. Örneğin, okuldayken, Tarkovski'nin "Ayna"sını seyretmiştim: Büyük ihtimalle sinemadaki en büyük duygusal deneyimimdi. Aslında, daha önce, ilk defa televizyonda birkaç dakikasını görmüştüm. Ama ne dakikalar! Ondan sonra, en az 20 kere seyrettim, öyle ki artık bir daha bakamaz hale gelmiştim. "Ayna"nın etkisi bir vahiy gibiydi, neredeyse dinî bir tecrübeydi. Ve hemen kendi kendime şöyle dedim: "İşte hayatımı ne için kullanacağım belli oldu. Bu tür resimler için, böyle bir deneyim için ölmek istiyorum!" Ve üstelik bu, filmin tamamı değil, sadece bir sahnesiydi: Doktor kadınla muhabbet ediyor, bir parmaklığın üzerine oturmuş şöyle bir şey söylüyor: "Sizin gibi bir kadının yanına düşmek harika." Fantastik bir sahne. Bunun dışında, "Ayna"nın konusunun ne olduğunu bile bilmiyorum, filmi tam olarak anladığımdan bile emin değilim. Ama bunun gibi vahiy sahneleri muhteşem.

"The Element of Crime"da da, insan, konuyu tam olarak anlayıp anlamadığından emin olmadan, filmin görselliğine hayran kalabiliyor.

"The Element of Crime" bir sürü konudan bahsediyordu, tek bir hikaye anlatmayı ya da tek bir konuya eğilmeyi kesinlikle istemiyordum. Çeşitli yönlere işaretler göndermeyi tercih ediyordum. Bu arada, basite kaçan tahlillere dikkat etmek lazım. Örneğin, Tarkovski'yi asla iyi bir görüntü ustası olarak nitelendirmem: Bu onun iyi resimler, görüntüler yakaladığı, ama hikaye anlatamadığı anlamına gelir. Fazla indirgemeci olur. Tarkovski hiçbir zaman şunu yapıp, bunu yapmamayı tercih etmedi: Hissettiği şeye boyun eğiyordu. Tarkovski de herkes kadar basit bir hikaye anlatabilmeye muktedirdir. Kendi kendine güzel görüntüler çekeceğim, güzel bir ses yapacağım ya da güzel bir montaj yapacağım demiyordu: Sinema bütünlüklü, global bir süreçti, oradan başka bir dünyaya doğru kapılar açıyordu. Perdeden geçerek, bir başka zaman ve mekan, başka bir varoluş algılıyordunuz. "The Element of Crime" aynı ilkeyi paylaşıyor: Farklı bir evrene, bizim yarattığımız bir evrene kapı açmak.

84 yılında "The Element of Crime"ın Cannes'daki prömiyerini hatırlıyır musun?

Gösterim boyunca sürekli çıkan şu sesi hatırlıyorum: puum, puuum, puumm. Habire birbiri ardına salonu terk eden seyircilerin koltuklarından çıkan sesler...*(gülüyor)* Sonunda, en fazla 30 kişi kadar kalmıştık. Ama, herkesin filmin sonuna kadar kalmasını zaten beklemiyordum, onun için çok şaşırmadım ya da hayal kırıklığına uğramadım. Daha ilk kısa metrajlı filmlerimden itibaren bazı insanların filmlerimi çok sevdiğini, ama büyük çoğunluğun da hiç hoşlanmadığını biliyordum. Cannes'da da oran aşağı yukarı aynı oldu. Her halükârda, ben yaptığımdan çok eminim, öyle olunca da insanlar salonu terk ederken, bu onların sorunu diye düşünüyorum, benim değil... *(gülüyor)*

Cannes'da dış görünüşünüzle de çok dikkat çekiyordunuz: Bütün ekip kafasını kazıtmıştı.

Bazen provokatifliği abartıyorum, çünkü insanların beni yanlış nedenlerle sevmelerini istemiyo-

rum. Asla kibar ve iyi eğitim almış birisi olduğum için sevilmeyi istemedim, dolayısıyla da bazen kötü oğlan tarafımın altını çiziyorum. İsyankar bir karakterim var, ama iktidar sahibi olmayan insanlarla hep mütevazı, çekingen, kibar bir ilişkim oldu. Öte yandan, insanların iktidarı arttıkça, benim de isyankâr eğilimlerim keskinleşiyor. Şüphesiz çok çocukça bir davranış ama, ben böyleyim.

"Europa", 1945'te, savaş sırasında geçiyor. Bu dönemde seni etkileyen ne?

Asla bu kelimelerle düşünmüyorum. Senin söylediklerin, çok tipik bir öğretmenin akıl yürütmesi olurdu... *(gülüyor)* "Film şu konuda olacak ve şunu şunu açımlayacak..." Sanata asla bu şekilde yaklaşmıyorum. Ken Loach'un filmlerini bile "haa, güzel, bize işçi sınıfının durumunu gösterecek" diye seyretmiyorum. Kelimelerle anlatılabilecek bir şeyin peşinde değilim. Eğer o şey kelimelerle ifade edilebiliyorsa, niçin film yapıyorsun ki? Filmin iyi yanı, her zaman kelimelerden daha geniş olması. Filmlerin de kelimeleri kullandığını tabii ki biliyorum, ama onları fazlasıyla aşıyorlar. Buradan bakınca, bütün filmler, faşist bir söylemi olan filmler bile benim ilgimi çekebilir. Film beni etkiliyorsa, beni büyülüyorsa, "mesaj"ı umurumda olmaz. Sinemada diskurdan başka bir şey arıyorum, eserin kendi özerk yaşamının peşindeyim. Ama bu arada faşist filmlere hayran olmadığımı da belirteyim, sakın yanlış anlama olmasın, sadece bir örnekti... *(gülüyor)* Filmlerin ne anlattığı umurumda değil; beni motive eden canlı olmaları, yaşamaları, titreşim yaymaları. Bir filmde bir şey beni etkiler ve içine girebileceğim bir evrenin kapısını açar. Yolda gezinirken, sihirli bir kapı keşfedip olağanüstü bir bahçeyle karşılaşmaya benziyor. Tıpkı "Alis Harikalar Diyarında" gibi.

95'te bazı Danimarkalı sinemacılarla beraber, "Dogma 95" adını verdiğiniz bir bildirge ilan ettiniz. Bu bildirge, sinemanın "on emri"ni saptıyor: "Çekimler mutlaka stüdyo dışında olmalı; ses asla görüntüden ayrı alınmamalı; hileler ve filtreler yasak vb." Bu, ciddi bir şey mi, yoksa şaka mı?

Kesinlikle şaka değil! Çok ciddi. Mizah, mizacıma işlemiş ve yaptığım her şey, az ya da çok bu mizahın etkisini taşıyor. Bu açıdan, "Dogma 95"te mizahi bir yan görülebilir, ama bu, onun aynı zamanda çok ciddi bir şey olduğunu engellemez. Bir anlamda, Dogma'nın komik olduğunu söyleyebiliriz, çünkü kendisini fazla ciddiye alıyor. Peki ama niçin ciddiye alınmasın ki? Filmler de ciddiye alınması gereken şeyler. Niçin kesin olarak saptanmış kurallara göre film yapılmasın? Belki çok iyi bir fikir değil, ama ilginç bir fikir. Bu kurallara uymayı denemek lazım, bize neler getirdiğini, kattığını görürüz, sonra belki çöpe atarız. Tabii ki, "Dogma" aynı zamanda yeni dalgaya, özellikle Fransız yeni dalgasına bir saygı ifadesi. Bugün, her şey o kadar donmuş, sıkıcı, ölü ki –özellikle de o büyük tüketim sinemasında–, "Dogma" ile biz sinemaya biraz hayat, biraz hareket getirmeyi umuyoruz.

Yeni dalgacılar da şüphesiz belli ilkelere uyuyorlardı, ama bunları yazılı kurallar hale getirmeye gerek duymuyorlardı. Siz niçin böyle yazılı kurallar koymayı tercih ettiniz?

Tabii ki, yazılı kurallar olmadan film yapılabilir. Tıpkı kutsal kitabı olmayan dinler gibi. *(uzun uzun düşünüyor)* Bugün her şey o kadar kolay ki, özellikle de sinemada. "Dogma"nın kurallarıyla film çekmek çok daha zor. Özellikle de hile yapmak daha zor, "Dogma"nın ana fikri, ruhu da bu zaten. Çağdaş sinema çok yüzeysel hale geldi ve en büyük kusuru çok fazla hile yapması: Güzel bir görüntüyü cilalamak o kadar kolay ki, bir de iyi müzik koydun mu... Bütün bu teknik numaralar olunca artık başka hiçbir şey göremez oluyorsun, sadece numara, oyun, hile! "Dogma"nın kurallarına uyduğun zaman sinema hilelerine başvuramazsın. Bunun bir tür arınma, arındırma olduğunu söyleyebiliriz. Zaten "dogma" da dini bir terim. Dinden ve sinemadan birlikte söz etmek de bir provokasyon zaten. Ama bunun iyi bir provokasyon olduğunu sanıyorum, çünkü sinema bir dindir –ya da olabilirdi.

"Dogma 95" ve senin katolikliğe geçişin birbiriyle bağlantılı gibi gözüken önemli değişimler.

Katolikliğe geçişim hayatımda büyük değişikliklere yol açmadı. Yobaz, ya da din delisi falan değilim. Dışardan bakınca, annemin ölümüyle, katolikliğe geçişim arasında bağlantılar kurulabileceğini anlıyorum. Ben böyle uzaklaşarak bakmıyorum, bu bağları görmüyorum, bütün vaktimi yaptığım şeyleri tahlil etmekle geçirmiyorum. Onları yapıyorum, hayatımı yaşıyorum, hepsi bu.

Katolikliği niçin seçtiğini biliyorsun herhalde...

O devirde, bir katolikle evliydim ve bu din bana çekici geliyordu. Bugün dört çocuğum var, bu çok katolik bir durum, öyle değil mi? *(gülüyor)* Ama iki farklı kadından çocuklarım, bu da pek o kadar katolikliğe uygun sayılmaz. *(gülüyor)*

Niçin başka bir din değil de katoliklik?

Katoliklik, Danimarka'da çok egzotik bir din. Bir sürü aziz, azize var, bu bana göre, protestanlığa kıyasla hayatla dolu, yaratıcı bir şey. Sonra, günah çıkarma var, bence bu çok pratik, çok iyi bir sistem; psikanaliz gibi: Gidiyorsun, sorunlarını anlatıyorsun, biraz olsun rahatlamış olarak çıkıyorsun. Protestanlığa kıyasla, katoliklik çok daha çekici ve mantıklı bir din, insanlara çok daha yakın. Kendinizi mutlu hissetmenizi sağlıyor. Tabii ki, bütün dinler gibi, katolikliğin de suçluluk duygusu uyandıran, yasaklayan, cezalandıran bir hale gelebileceğini biliyorum; ama ben bu dinle doğup büyümediğim için, bende suçluluk, günahkârlık duygusu yaratmıyor, beni baskı altına almıyor. Onu çok güzel yaşıyorum. Ara sıra bir rahiple, papazla konuşuyorum, ama ayine gitmiyorum, kiliseye nerdeyse hiç ayak basmıyorum. Özetle, iyi bir katolik gibi yaşamıyorum. Ama vaftiz oldum ve yakında ikizlerim de vaftiz olacak.

"Dalgaları Aşmak" katolikliğe geçişinizin hemen ardından yaptığınız film...

Ben çocukken, din evde tamamen yasak bir konuydu, halbuki benim hep ilgimi çekerdi. Film belki dine, kutsallığa ters bir yerden yaklaşıyor, bilmiyorum. Benim için din, hiçbir zaman yaşamadığım çocukluğun arayışı anlamına geliyor. "Dalgaları Aşmak"da ailemin ciddiye almadığı ne varsa, hepsini ciddiye almaya çalıştım; bu yüzden de zaten ailem filmi hiç sevmedi.

"Dogma"nın kurallarına uymak kolay mı?

İmkansız! Bu anlamda "Dogma" İncil'le, kutsal kitaplarla ya da on emirle karşılaştırılabilir: Uyulması imkansız. *(gülüyor)* Bütün "izm"le biten kelimeler gibi: En iyisi derhal terk etmek. *(gülüyor)* Uymasan bile, kurallar bir yapı veriyor. Yahudilerin cumartesi günleri elektrik kullanmamaları gerekiyor, ama TV seyretmenin bir yolunu buluyorlar. Bu insanları yaratıcı kılıyor. "Dogma" düşünmeye, her ayrıntıya titizlenmeye zorluyor. Bütün bunlar bize sinemanın ilk baştaki şiirini, mütevazı imkanlarla bir şeyleri ifade etme duygusunu geri veriyor.

"Geri Zekalılar" önceki filmlerinden çok farklı; Görüntüden ziyade hikaye, söylem ve kişiler ağır basıyor gibi...

Filmde görüntü yok, en azından işlenmiş, çalışılmış görüntü manasında görüntü yok. Görüntünün yüzde 90'ını video kameramla çektim. Harika bir alet. Bu film için 130 saat görüntü çektik ve tabii kullanılmadı. Bu benim en siyasi filmim. Siyasi ve toplumsal bir boyutu var. Aynı zamanda komik olduğunu da umuyorum.

Aynı zamanda, yer yer çok da acımasız.

Filmin acımasız yanı, seyrettikten sonra ne düşüneceğini bilememen. Bu tür muğlaklıkları seviyorum: Bunun bir film için olumlu bir nitelik olduğunu düşünüyorum. Benim en iyi filmlerimde, hep gördüğün şeye dair şüphelerin vardır.

Hâlâ 2024 yılında bitireceğin "Dimension" üzerinde mi çalışıyorsun?

Hâlâ onun için çalışıyorum, ama çok zor gidiyor. Her sene senaryonun bir parçasını yazmak çok zor. Emin olduğum tek şey, bu filmin çok tuhaf olacağı. Filmi 2024 yılında bitirmeyi öngörüyorum. Ama o zaman hâlâ hayatta olur muyum, onun şimdiden garantisini veremem.

(25 Pazar 12.00 Moda, 1 Ctesi 12.00-18.30 Atlas)

→17

Rebecca (Alfred Hitchcock) Makaslanmış versiyonuyla, siyah-beyaz TRT günlerinin en görkemli filmlerinden biri. Başrollerde Laurence Olivier, Joan Fontaine. Kasvetli koca bir malikânede yeni evli bir çift, uğursuz bir kâhya ve malikânenin eski hanımı Rebecca'nın, görülmese de her saniye hissedilen "hayalet"i... Hitchcock'tan 1940 yapımı, iki saati aşkın bir korku klasiği... Yalnız "Rebecca" mı? Hayır. "Şüphe", "39 Basamak", "Kaybolan Kadın", James Stewart'lı "Ölüm Kararı" ve "Tehlikeli Adam", Marlene Dietrich'li "Sahne Korkusu"... Toplam 17 Hitchcock filmi var bu sene festivalde... *(20 Salı 15.00-21.30 Alkazar)*

Sitcom (François Ozon) Kısa metrajlı filmlerden yetişme Fransız yönetmen François Ozon, Almodovar tadında postmodern bir "pembe dizi" parodisi gerçekleştirmiş. Güzel bir banliyö, güzel bir ev, içinde güzel güzel yaşayan iki yetişkin çocuk sahibi bir çift, hafif kaçık bir göçmen hizmetçi... Bir gün baba, eve kafes içinde bir deney faresi getiriyor. Gürültü de ordan kopuyor, ev ahalisinin bilinçaltında ne var ne yok, fare sayesinde dışarı fırlıyor. Film aslında burjuvaziyle dalga geçeyim derken, kendiyle de dalga geçtirtti, Fransa'da eleştirmenleri ikiye böldü... *(25 Pazar 15.00-21.30 Atlas, 2 Pazar 12.00 Moda)*

Umut (Yılmaz Güney) Yokluk içinde şehre, Adana'ya gelen faytoncu Cabbar (Yılmaz Güney) önce atlarından birini kaybeder. Sonra kalan diğer atı ve arabası da elinden alınır... Açlıktan ölmemek için tek çaresi kalmıştır: Define arayacaktır. Toprağa umutla kazma vurmaya başlar. 1960 sonlarının Çukurova'sında toprak kavgasına ve sınıf sorununa tutulan bir ayna. Bu yıl festivalde iki Yılmaz Güney filmi daha var: "Seyyit Han" ve "Aç Kurtlar". *(22 Prş 12.00 Beyoğlu, 27 Salı 21.30 Moda, 30 Cuma 21.30 Beyoğlu)*

Kirazın Tadı (Abbas Kiorastami) 97 Cannes Festivali'nde Altın Palmiye'nin sahibi... Zengin, ortayaşlı bir adam umutsuzluğa kapılmış, intihar etmek istemektedir. Bir gece boyunca Tahran'ın kenar mahallelerinde ölmesine yardım edecek birini arar. Bir müzenin gece bekçisi tam aradığı adamdır. Ama bekçi, adamın aklını çelmeye çalışır: Mehtabı, yıldızları, yağmuru, bülbülün şakımasını bir daha görmemeyi, duymamayı nasıl göze alır? İnsan kirazın tadını hiç özlemez mi? *(29 Prş 12.00-18.30 Emek)*

Glen mi Yoksa Glenda mı? (Ed Wood) Glen kadın kıyafetleri giymekten hoşlanır, özellikle de sevgilisinin angora kazağına bayılır. Glen ya da Glenda, gerçek hayatta yönetmen Ed Wood'dan başkası değil. Ed Wood 1953 yılında çektiği bu 65 dakikalık filminde hiç farkında olmadan "nasıl kült olunur" konulu dersler veriyor. Başrolde kendisi ve düşkün efsane Bela Lugosi var. Festivalin diğer iki Ed Wood filmi, "Canavarın Gelini" ve "Uzaylıların 9 Numaralı Planı". *(17 Ctesi 24.00 Atlas, 26 Ptesi 21.30 Moda)*

Kutluğ Ataman **Lola ve Bilidikid**

16 yaşındaki Murat'ın Berlinli-Türk-eşcinsel olarak portresi. Murat, ailesinin, özellikle de abisi Osman'ın baskısından yılmıştır. Sonunda yine kendisi gibi bir Türk olan Lola'yla tanışır. Lola bir travesti barında şarkıcıdır... Berlin'deki göçmen gay'ler altkültürü ilk kez bu filmde ete kemiğe bürünüyor.

Kimlik kendi kendini yaratmıyor

"Lola ve Bilidikid"in mekanı Berlin. Filmi Türkiye'de çekmeyi hiç düşündün mü?

Kutluğ Ataman: Tabii, aslında Türkiye'de çekmeyi düşünüyordum. Ama kafamı kurcalayan asıl nokta, getto içindeki gettoyu anlatabilmekti. İnsanlar nasıl oluyor da hem kendilerinden saydıkları insanlara ayrımcı davranabiliyor, hem de kendilerine yönelen ayrımcılıktan şikayetçi olabiliyorlar? Bu noktada bir ikiyüzlülük ortaya çıkıyor. Bu çok önemliydi. Bu düşünce giderek gelişti. Salt cinsel kimlik sorunu olmaktan çıkıp etnik ilişkiler, kültürel çatışmalar vs. boyutuna ulaştı. Bu aşamada projenin Almanya'da gerçekleştirilmesi düşüncesi giderek somutlaşmıştı ama Berlin olacağı henüz kesin değildi.

Yani filmi Türkiye'de çekme düşüncesinden hemen vazgeçtin...

Evet, aslında klasik eşcinsel filmlerden de bıkmıştım artık. Hepsi belli bir şemaya göre işliyor. Benim asli niyetim kafalarda küçük soru işaretleri yaratmaktı. Eşcinsel sinema başlarda çok iyiydi, ama bence artık sorunlara eğilmenin zamanı geldi. Durum bugüne kadar beyazperdeye yansıtılandan çok daha karmaşık. Bu nedenlerle filmi Almanya'da çekmeye karar verdim. Almanya'da büyük bir Türkiyeli kesim var, sayıca en yoğunu Berlin'de. Böylece bu kesimle ilgilenmeye başladım. Kanımca bu bağlamda Berlin'le aşık atacak başka bir kent yok.

Berlin'i daha önceden ne kadar iyi tanıyordun?

Berlin'i hiç bilmiyordum. Çekimlere başlamadan iki yıl önce yerleştim kente. Araştırmaya başladım. Sadece mekanları değil, özellikle insanları ve öykülerini. İlk başlarda bu altkültüre girmek oldukça güç oldu, ama çevremden çok destek aldım. Fahişeler, vücutlarını satan genç çocuklar tanıdım. Çok çok zor bir yaşam sürdürüyorlar. "Türkler" ve "Almanlar" arasında derin bir uçurum var, hatta eşcinsel kesim arasında, Türk ve Alman eşcinseller arasında bile mevcut bu duvar. Almanya'da Türkler ve Almanlar arasındaki bu duvarı genelde hissediyorsun: Berlin Duvarı yıkıldı ama, Doğu ve Batı arasındaki uçurumu da görüyorsun. Şehir, yıkım ve inşayı sürekli yansıtıyor. Berlin bu anlamda bir mit, tıpkı Yunan mitolojisindeki Zümrüdüanka kuşu gibi. Tüm bunlar filmim için gereken havayı kusursuz bir biçimde yaratıyor. Sokakta yaşayan bu insanların artık dikkat çekmesine, ilgi görmesine seviniyorum. Oysa başta bu insanların varlığı konusunda bile şüpheler vardı. Araştırmaya başlamadan önce ben bile bilmiyordum gerçekten varolup olmadıklarını.

Gerçeği birebir yansıtmak ya da ona mümkün olduğunca yaklaşmak gibi bir niyetin var mı?

Eşcinsel Türkiyeli kesimin yaşamından gösterdi-

ğim kesitler gerçek bir arka plana sahip. Ama belgesel olmayan bir öykü için tüm bu öykülerin bir potada eritilmesi, bunlara bir yapı kazandırılması gerekiyor. Bu anlamda film gerçek bir öyküyü değil, daha çok bu yapı içinde varolan birden fazla gerçek öyküyü anlatıyor. Gay kesim kendi filmlerini yapmadan önce, eşcinseller beyazperdede sadece olumsuz karakterlerle ifade ediliyordu. Eşcinsel kadın ve erkeklere dayatılan bu olumsuz imaj uzun süre korundu. Çoğu kez gerçeklikle ilişkisi olmayan bir takım eşcinsel komediler yapıldı. Travestilerin yaşamının, özellikle Türkiyelilerin deneyimlerinde, sadece fıkralardan oluşmadığını göstermek istedim.

Buna rağmen film yer yer komedimsi, hatta slapstick numaralarıyla bezenmiş.

Hayır, slapstick diyemem, çünkü tüm bu öyküler son derece gerçekçi. Mizahın dünyanın her yerinde bu kadar farklı kullanılması kanımca çok özel bir durum. Bu bir tür savunma mekanizması işlevi görebilir, eşcinsel kesime ilaç gibi de gelebilir, ama saldırgan bir güç olarak da tezahür edebilir. Mizah ve trajedi dünyanın her yerinde içiçe geçiyor. Bunlar benim edindiğim deneyimler. Sanıyorum, yaşamın kendisi de böyle işliyor. Yaşam çok sertse, komedi de çok güçlü olabilir.

Yapımcı firmanın hazırladığı basın broşüründeki söyleşinde, öncelikle insanları eğlendirmek istediğini, aydınlatma gibi bir amacının olmadığını söylüyorsun. Biraz önce söylediklerinle çelişmiyor mu bu?

Bunu kesinlikle böyle söylememişimdir. Kastettiğim şey bir mesajımın olmadığı, yegane gerçeği göstermediğimdir. Çok can sıkıcı bir şey olurdu bu. Benim asıl derdim, öncelikle bir öykü anlatmak. Eğer insanlar bu sayede aydınlanıyorlarsa, ne âlâ. Bence bu film sayesinde aydınlanmaları da gerekiyor. Böylesi bir öyküyü anlatmak, aynı zamanda ciddi bir toplumsal sorumluluk anlamına geliyor. Önceki çalışmalarım son derece deneyseldi. Orada kullandığım dil herkese açık değildi. Bu filmi deneysel bir dille yapamazdım. Yapmak da istemedim zaten, çünkü öyküyü tahrip edeceğinden korktum.

1980'de Türkiye'den ayrılıp ABD'ye gittin.

Evet, Los Angeles'a gidip UCLA'da film bölümüne başladığımda 18 yaşındaydım. Özellikle başlarda çok zor oldu benim için, ama ailemden büyük destek gördüm. 1988'de okulu bitirdim ve o günden bu yana film sektöründeyim.

Ama gidişin gönüllü değildi. Yurttaşlıktan çıkarılmanın nedenleri neydi?

16 yaşındayken gençlik örgütleriyle ilişkilerim vardı. Tam anlamıyla politik olarak aktif değildim, ama polislerin dağıttığı mitingler ve yürüyüşler üzerine ilk küçük çaplı filmlerimi yapmaya başladım. 80 darbesinden sekiz ay sonra polisteyken sekiz gün süreyle işkence gördüm. Bunu psikolojik olarak kaldıramadım ve kaçtım. Beni Türkiye'den ayrılmaya zorlamadılar, kendim gittim. Kendimi bulmam için gitmek zorundaydım.

Almanya'daki eşcinsellerin durumunu Türkiye ile karşılaştırdığında, insanların yaşam koşulları arasında ne gibi farklılıklar görüyorsun?

Koşullar değişiyor. Buraya ilk geldiğimde, bu insanları bulmak çok zor oldu. Dün akşam genç Türkiyeli eşcinsellerle dolaştım. Onları kısmen kadın kıyafetleri içinde görünce, oldukça şaşırdım. Drag-queen-thing'den zevk alarak yeni bir şeyler denemeleri ve cross-dressing yapmaları hayli şaşırttı beni. Bu çok olumlu bir deneyimdi benim için. Buraya ilk geldiğimde Gayhane, Salon Oriental *(Berlin'in küçük İstanbul'u Kreuzberg'in efsane kulübü SO36'da Türkiye kökenli eşcinsellerin düzenli aralıklarla yaptıkları etkinlikler)* falan yoktu daha. Sonra Hakan'la tanıştım. Kendisi o sıra bir şov yapıyordu. Şimdi üç kişiyle yaptıkları şova bin kişi geliyor. İnanılmaz bir şeydi bu, adeta sosyal bir patlama. Sanıyorum filmimin de bunda bir payı var. Tabii ben sadece belli bir etkide bulundum, işi asıl kotaranlar Hakan, Mesut ve Cihangir *(her üçü de filmde kendilerini oynuyorlar)*. Şova gelen Türklerle sohbet edersen, bazılarının "straight", bazılarının da biseksüel olduğunu, birçoğunun ise henüz deneme aşamasında bulunduğunu görüyorsun. Genç kuşağın bu yaklaşımı hoşuma gidiyor. Türkiye'deki birçok ibne kaçıp Almanya'ya geliyor. Çünkü burada destek görüyorlar. Eşcinsel Türkiyeli kesim içinde güçlü bir ağ var. Tabii hâlâ korkunç şeyler de yaşanıyor. Daha dün müslüman Boşnak bir gencin öyküsünü duydum. Erkek arkadaşını öperken abisi yakalıyor, sonra odasını, bütün eşyalarını parçalayıp evden dışarı atıyor. Bu da başka bir Lola öyküsü. Sonra insanlar da gelip bana neden filmde bu kadar şiddet gösteriyorsun diye soruyorlar. Oysa yaşam çok daha gaddar. Maalesef Almanya'daki egemen "political correctness" kan ve şiddet gösterilmesine taraftar değil. Ama yaşam sadece Wilmersdorf ve Charlottenburg'dan *(Batı Berlin'in 'nezih' semtleri)* ibaret değil. Bu şiddet zaten var ve gösterilmek zorunda. Filmde gösterdiğim şiddet yüzünden para bulmakta büyük zorluklar çektim. Türkiye'de durum daha farklı. Çok daha tehlikeli. Buradan göründüğü gibi net değil. Varolan eşcinsel yapılanmalar henüz kuruluş aşamasında. Çok hüzünlü bir yanı var Türkiye'deki koşulların. Şahsen ben bunu genosid olarak niteliyorum, çünkü birçok eşcinsel öldürülüyor. Bir köyde ibne olmak, öncelikle köydeki bütün erkeklerin tecavüzüne uğramak demek. Bir köpek kadar değerleri yok. Bu durumda olanların çoğu İstanbul'a kaçıyor. Parasız, eğitimsiz... Çoğu uyuşturucu bağımlısı oluyor ve tehlikeli, şiddet dolu, görmezden gelindikleri bir cenderenin içine düşüyorlar. Vücutlarını satmak ellerinde kalan son fırsat oluyor. Bunu yapabilmek için peruk takmaları ve etek giymeleri gerekiyor. Yani gerçek anlamda drag-queens, travesti değiller, daha çok toplumsal ikiyüzlülüğün bir ürünü bu insanlar. Bütün bu sokak çocukları polisten dayak yiyor, tecavüze uğruyor ve saçları sıfıra vuruluyor. Paraları ellerinden alınıyor, akla gelmeyecek şekilde kötüye kullanılıyorlar. Türkiye'deki eşcinseller bunları yaşıyor.

Buna rağmen Türkiye'ye geri döndün...

Evet. Benim gençliğimde olumlu eşcinsel örnekler yoktu. Kendi kimliğiniz için olumlu örnekler yaşamsal öneme sahip. Gençlerin kafalarındaki düşünceleri yaşama geçirmeleri, deneylere girişmeleri için bu figürlere gereksinimleri var. Kimlik kendi kendini yaratmıyor, kimlik kültürel bir ürün. Diğer insanlar, onay görme, toplumsal eğitim önemli bir rol oynuyor. Türkiye'de ibne ya da lezbiyen olarak büyümüşsen, sarılabileceğin hiçbir olumlu örnek yok. Türkiye'de "ben eşcinselim" deyip kendini gösteren kimse yok. Beni yatılı okula vermişlerdi ve orada uğradığım cinsel şiddeti nasıl hazmedip altından kalkabildiğimi bugün bile hâlâ tam anlamıyla kavrayabilmiş değilim. Ne yaparsın böyle bir durumda? Tekrar geri dönüp ne olduğunu açık açık söylersin ve böylece insanlara, senin sahip olamadığın bir şeyler vermeye çalışırsın. Ben bunu hem kişisel olarak hem de filmimle yapmaya çalışıyorum. Umarım başkaları için bir örnek oluşturur. Bunun tehlikeli olduğunu da biliyorum, ama olmak zorunda, yoksa hiçbir şeyin değişeceği yok.

Filmin Türkiye'de gösterilme şansı var mı?

Filmin Türkiye'de gösterilmesi her durumda planlanıyor, ama işin maddi yanı henüz açıklık kazanmadı. Ama film Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde kesin gösterilecek. Böylesi bir filmin festivalde Türkiye'yi temsil etmesi bile büyük bir başarı. Daha iki yıl önce, yapılmak istenen gay-lezbiyen film festivali, genel ahlaka karşı diye yetkililerce yasaklandı. Umarım filmim iyi bir örnek oluşturur, ama diğer yandan yolumuza mutlaka taş koyacaklardır, bundan eminim.

(28 Çrşmb 21.30 Emek, 29 Prşmb 12.00 Alkazar)

Söyleşi: ***Martina Priessner*** Çeviren: ***Tunçay Kulaoğlu***

Koş Lola Koş (Tom Tykwer) Yönetmenimiz, genç bir Alman "yeni dalga"cısı. Bu yılki festivalde üç filmini birden izleyeceğiz. "Koş Lola Koş", bu sene Sundance bağımsız filmler festivalinde izleyici ödülü aldı. Film, günümüz Berlin'inde geçen bir "Bonnie and Clyde" öyküsü. Lola, sevgilisi Manni'ye 20 dakika içinde bir şekilde 100 bin mark bulup yetiştiremezse, ikisinin de hali harap. Filmde videoklipleri akla getiren başdöndürücü bir kurgu ve sıcak bir hikaye var. *(28 Çrş 15.00 Moda, 30 Cuma 15.00-21.30 Atlas)*

Güz Öyküsü (Eric Rohmer) Sararan yaprakların, "feuille morte"ların güzü değil, güneşli bir sonbahar... Fransa'nın güneyinde, yetişkin çocuklarından ayrı, yalnız yaşayan şarap üreticisi bir kadın karşısına çıkan "kısmet"ler sayesinde hayatının değişime uğrayacağını farkeder. Eric Rohmer, kamerasını yine dört mevsimden birine tutuyor ve bize küçük, güzel bir öykü anlatıyor. Kendi deyimiyle kuşaklar arasında zıtlıklar ve karışıklıklar, içiçe geçmelerin olduğu bir film. *(24 Ctesi 12.00 Moda, 28 Çrş 12.00-18.30 Emek)*

The Acid House (Paul McGuigan) "Trainspotting"in yazarı Irvine Welsh'in kaleminden çıkma üç perdelik bir trajik-komedi. Müzik, futbol, din... Aşk, ihanet, kin... Kimyasallar, kimyasallar, kimyasallar... Filmin soundtrack'inde bilindiği gibi Primal Scream, Belle and Sebastian, Barry Adamson, Bentley Rhythm Ace ve Arab Strap, Chemical Brothers, Underworld var. Günümüz Britanya gençliğinin pür hali melalini festivalde kaçırırsanız, üzülmeyin, bu yıl içinde vizyona da girecek. *(1 Ctesi 12.00-18.30 Beyoğlu)*

Paris (Raymond Depardon) Paris sokaklarında kış bitmek üzere. Bir yönetmen yeni çekeceği filmi için sokaklarda oyuncu avına çıkmış. Film içinde filmin kurgusu böyle. Ama belgesel üstadı Raymond Depardon'un ortaya koyduğu esas film, Paris sokaklarının başrolde oynadığı bir belgesel. "Bakma hakkımızı korumamız lazım. Bizim malzememiz yollar. Sadece sokakların filmini çekerek kendi mirasımızı oluşturabiliriz fikrine de bağlı biraz bu film. Sokak kamudur ve Lady Di'nin başına gelen kaza yüzünden kamunun yasalarla yasaklanmaması gerekir: Yoksa hayatımızın büyük bir bölümü iz bırakmadan yitip gider." Böyle diyor Depardon. *(17 Ctesi 10.00 Beyoğlu, 1 Ctesi 10.00 Beyoğlu)*

Hal Hartley

Yaşam Kitabı

31 Aralık 1999. New York, John F. Kennedy Havaalanı... Uçaktan kim iniyor? 1 Ocak 2000 "kıyamet günü" olduğundan, elbette ki Hazret-i İsa. Peki yanında kim var? Pek tabii ki "yardımcısı" Mary Magdelana. Yani PJ Harvey. Ve olaylar "gelişiyor"... Hal Hartley'in bu filmi festivalde "Objectif 2000" projesi kapsamında gösteriliyor. Yalnız "Yaşam Kitabı" değil, yeni binyıl başlangıcını tasavvur eden dokuz film daha var festivalde.

Montaigne'in dediği gibi...

2000 yılına ilişkin bir film yapma teklifini nasıl karşıladınız?

Hal Hartley: İki yıldır dünyanın sonunu ve İsa'nın dönüşünü bekleyen hıristiyanlarla ilgili bir oyun üzerine çalışıyordum. Bir oyun için uygun olmadığından ıskartaya çıkardığım, ama bana ilginç gelen bir sürü fikir vardı elimde. 2000 yılına ilişkin film teklifi, günümüzdeki "zamanın sonu" takıntısıyla güzel bir buluşma oldu.

Filmde anlattığınız kıyamet günü, İncil'de anlatılan kıyamet gününün parodisi gibi. Neden böyle bir öyküyü tercih etiniz? Filminizin şiddetli bir reaksiyonla karşılaşmasından çekiniyor musunuz?

Amerikan kamuoyunun büyük bir bölümü "The Book of Life"ı farketmeyecek bile. Ama, bu film Amerikan televizyonlarına eğlenceli bir meydan okuma olacak.

Eğer yayınlanırsa çok memnun olacağım. Niye böyle bir öyküyü tercih ettim? Çünkü, demin dediğim gibi, bu konuyla ilgili bir sürü fikir geliştirmiştim. Bazıları çok matraktı, aynı zamanda çok da muteberdi, ancak bir oyun için münasip değildi. Kıyamet tellalı hıristiyanların zihniyetleriyle epey iştigal etmiştim. "Yeni Ahid"i okuma biçimimle bağlantılı olarak oluşturduğum İsa imgesini sinemaya aktarma imkanının doğmasını memnuniyetle karşıladım. İşin özeti şu: İncil'de anlatılan o insan her kimse, hiç de öyle intikam ateşiyle yanıp tutuşan biri gibi görünmüyor.

Modernizmle eski gelenekleri içiçe geçirmekten hoşlanıyorsunuz. Mesela, PJ Harvey'in canlandırdığı Magdalena figürü... Bu sizin için ne anlama geliyor?

Doğru, gelenekle konuşan, diyalog kuran, onu muhatap alan yapıtlar ortaya koyuyorum, ama bir gelenekle konuşurken, bunun kişinin kendi zamanına, kendi ortamına dair bir biçimde yapılması gerektiğine kuvvetle inanıyorum. PJ / Magdalena konusuna gelince, insanın kendisini ifade etmek için çok uzaklara gidip malzeme toplamasının yanlış olduğunu düşünüyorum. Montaigne'nin dediği gibi: "Bir insan ne ise odur, ancak onu olabilir ve sadece menzilindeki şeyleri hayal edebilir." Elimdeki malzemeyi, bizatihi kendi içeriğini kullanarak yeniden yaratmak konusunda kendime güveniyorum. PJ, şarkılarında katolik ruhsal evrenin yoğun imgelemini, "acı çeken aşk"ı işliyor zaten. Martin Donovan ise tanıdığım en sapkın katolik. Tom Ryan'la birlikte "Henry Fool"u şeytan –gerçek bir şeytan– olarak resmedip resmetmeme konusunda uzun uzun tartıştık. Film hakkındaki parametrelerimizin hemen hemen aynı olması memnuniyet vericiydi: 31 Aralık 1999, matrak, Amerika, filan... Unsurlar arasında uyum olmasına dikkat ettim. Bir karakter olarak Magdalena, bir kişi –bir "persona"– olarak PJ Harvey. Yönelmemiz gereken doğal istikamet buydu.

Filminiz estetik açıdan çok yeni. Bize ne yaptığınızı ve bu yeni tekniği (35 mm'lik dijital video) niçin kullandığınızı anlatır mısınız... Bir de müziğin yazdığınız metinlerde oynadığı rolü...

Estetiğin ve ekonominin birbirleriyle çok yakından alakalı olduğunu düşünüyorum. Ve bence bunu dert etmenin alemi de yok. Genel kabul görmüş yaklaşımların dışına çıkarak bir iş yapmak, para kazanmaktan vazgeçmediğiniz sürece çok zor, bu böyle, en azından dünyanın benim yaşadığım köşesinde... Ama, bundan ötürü kahrolacak değilim. Benim ilgimi çeken şeyleri, ilgimi çeken biçimde yapmanın yolunu bulmak gerekiyor, az para kazanmayı kabullenerek. Etkileyici görüntüler elde edebilen küçük bir kameram var. Ama bunlar bir sinema filmi çekerken hedeflediğim, arzuladığım görüntüler değil. Dolayısıyla "bakmam" gerekiyor, denemem gerekiyor. Bu yeni medyumun, mecranın neleri becerebileceğini ve benim çalışma alışkanlıklarımı nasıl değiştireceğini görmem gerekiyor. Müziğe gelince... Kendimi, elimdeki malzemeye, PJ'in, Ben Watt'ın, Georgia Hubley'in ve Ira Kaplan'ın (Yo la Tengo) şarkılarına teslim ettim. Ve bu şarkıların yazdığım şeyleri etkilemesine, yönlendirmesine izin verdim. Bu, aslında giderek yönetmenliğimi de etkiledi, çeşitli ortamalara ve aktörlerin oyunlarına yaklaşımımı biçimlendirdi, belirledi.

2000 yılı, çocukluğunuzda sizin için ne anlam ifade ediyordu?

40 yaşıma geleceğimi düşünemiyordum bile. Ulaşılması imkansız bir uzaklıktaydı. Yine de 2000 yılı hâlâ ilginç geliyor. 10 yaşında bir çocukla yan yana oturun, 60 saniye kıpırdamadan durmasını sağlamaya çalışın bir bakalım. Einstein haklıydı: Zaman, farklı ortamlarda, farklı hızlarda hareket eder...

(18 Pazar 18.30-21.30 Atlas, 20 Salı 21.30 Moda)

20→

Slam

Dank!

Buralarda neredeyse tarihe karışan, ama yeni dünyada alttan alta giderek yaygınlaşan "aşık atışması"nı, oralardaki ismiyle "slam"ı konu alan ve "yedinci sanat"ın hakkını veren bir film. 1998 Sundance Film Festivali'nde "Büyük Jüri Ödülü"ne, aynı yıl Cannes'da "Camera d'Or" ve "Prix du Public" ödüllerine layık görülen "Slam", Ray Joshua adlı bir "rapçi" gencin uyuşturucu meselesinden girdiği kodesten "slam"ci olarak çıkışını anlatıyor. Bu arada, bütün dünyaya örnek gösterilen bir toplumun adalet ve ceza kurumlarının ne menem mekanizmalar olduğunu teşhir ediyor. "Slam" ihmale gelmez bir film. Ve bize kalırsa, "devrimci" bir çalışma.

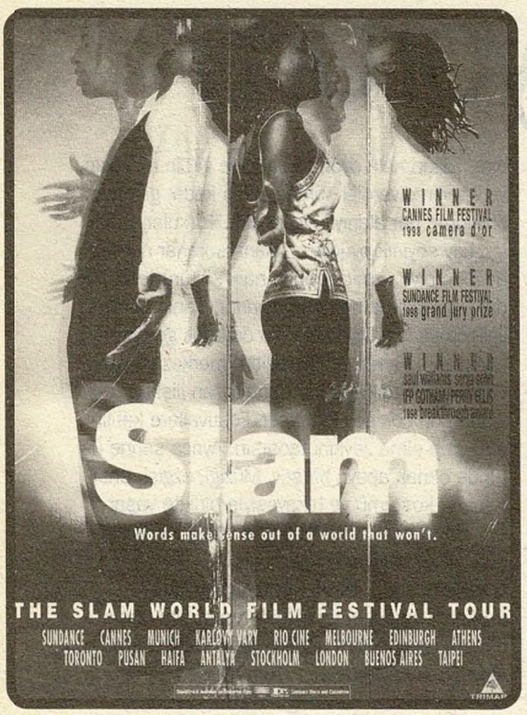

Kişiler

Marc Levin: Sosyal sorunları işleyen belgesel filmleriyle tanınan genç bir yönetmen. "Cinema verité" ekolünden.

Bonz Malone: Uyuşturucu suçundan yattığı Rikers Island hapishanesinde Marc Levin'le tanışır. Yıl 1987, Bonz 17 yaşındadır ve Marc Levin, CBS televizyonu için "What's Going On?" (Ne oluyor?) adlı, "başı dertte gençler" konulu belgesel çekmektedir. Bonz ise graffiticilikten yazarlığına geçiş sürecinde bir "rapçi - şair"dir.

Richard Stratton: Marijuana kaçakçılığı yaptığı gerekçesiyle sekiz yıl hüküm yiyip hapse girince, içerde hukuk öğrenip kendi avukatlığını üstlenir ve özgürlüğüne kavuşur. Dışarı çıktığında Marc Levin'le tanışır; can-ciğer olurlar, birlikte hapishaneler üzerine belgesel bir dizi çekmeye başlarlar.

Saul Williams: Kendini bildi bileli oyunculuk yapıyor. Hem çekirdekten hem de mektepli. Tiyatro ve felsefe öğrenimi görmüş, ayrıca tiyatro üzerine master'ı var. "Slam"de Bonz Malone'la kendisinin karışımı olan Ray Joshua'yı oynuyor.

Sohn: Oyuncu, şair. Joshua'nın kompozisyon öğretmeni öğretmenini, Lauren Bell'i canlandırıyor.

Marc Levin: Bir gece eşimle bir konsere giderken yolda Bonz Malone'la karşılaştık. "Şu kulüpte müthiş bir herif var, gidin görün, kaçırmayın" dedi. Biz de gittik. İçeri girdiğimizde Saul Williams sahneye çıkıyordu. Gösterisi sirk, rock konseri ve şiir okuma seansı karışımı bir şeydi. Çeşitli sanatsal yaklaşımların ve sokak kültürünün içiçe geçtiği çok özgün bir enerjisi olan bir performanstı.

Bonz Malone: Slam, sözel bir kung-fu'dur, şiirsel bir aikido'dur. Kulak kesilmemeniz, büyüsüne kapılmamanız mümkün değildir.

Marc Levin: Mayıs 1996'da Richard Stratton, prodüktör arkadaşım Henri Kessler ve ben Cannes'a gitmiştik. Maksadımız "Acid Test" adlı filmimize finansör bulmaktı. Uzun süren bir gecenin sabahında, Henri'yle Richard her nasılsa erkenden –8.30'da– kalkıp "Trainspotting"i seyretmeye gidecek enerjiyi bulmuşlardı kendilerinde. 10.30'da telefon ettiler, ikisinin de ayakları yerden kesilmişti: "Müthiş bir şey seyrettik, 'Trainspotting', bir grup İskoç genç hakkında bir film. Hollywood'da bir prodüktörün İskoç keşler hakkındaki bir filme yeşil ışık yakacağını hiç aklın kesiyor mu? Yok öyle bir şey. Bu herifler gitmişler, kendi kafalarına göre bir film çekmişler. Bizim yapmamız gereken de aynen bu. Sikmişim Hollywood'unu da, star'ını da. Sikmişim ambalajını, vesairesini. Kafamıza göre takılalım, ne çekmek istiyorsak onu çekelim..." İrkildim. Kalktım, Akdeniz kumsalında yarım kilometre yürüyüp Cannes'a gittim. Çok kıyak bir gündü, yolda Richard'la Henri'nin coşkusunu düşünüyordum, sisteme öfkelerini ve bana inançlarını... Richard'la beraber "Prisoners of the War on Drugs" (Uyuşturucu Madde Savaşının Mahkumları) adlı belgeseli çekerken hapishanede tanıştığımız gençler gözümün önüne geldi. Uyuşturucu maddelere karşı açılan savaş, hapishanelerde nüfus patlamasına sebep olmuştu. Yeni bir sanayi doğmuştu, "hapishane endüstrisi". Uyuşturucu kullanmakla suçladıkları insanları yıllarca hapsediyorlardı. Bacak kadar veletler "crack"ten, yaşlı başlı teyzeler "ot"tan yatıyordu. Reagan - Bush yönetiminin açtığı uyuşturucu savaşı tam bir çılgınlıktı. Eğer Richard, bugün tufalansa, şimdiki uygulamaya göre, içerde olacaktı –kefalet, tecil gibi şeyler söz konusu değil çünkü. Sonra Bonz Malone geldi aklıma. Eğer birileri elinden tutmasaydı, yazarlık yapmak yerine içerde gün sayıyor olacaktı. Sonra da, geçenlerde Grand Slam Bonz'un tavsiyesi üzerine seyrettiğim Saul Williams'ın müthiş gösterisi üzerinde düşündüm. Ve birden dank etti: "Slam". Çok ironik bir durumdu, bütün bunlar o lüks Fransız sahilinde yürürken dank etmişti. Ama Akdeniz demek efsane, sihir ve tarih demekti, bu ironiyi öyle yorumladım. Dank etmişti, olay şuydu: Kabiliyetli bir genç basit bir uyuşturucu meselesinden içeri girer, biz de onunla birlikte adalet sistemimizin dehlizlerine gireriz. O genç, hapiste sahneye çıkıp "doğaçlama şiir" söyleme kabiliyetine sahip olduğunu farkeder. Tıpkı iki gün önce bir cafe'de seyrettiğim çocuk gibi. "Slam" kendi tarzımla, stilimle ve müthiş kabiliyetli insanları işin içine katarak yapabileceğim bir filmdi... Henri ve Richard'la buluştuk, birer cappuccino söyledik. Dedim ki: Hikaye, bir yeraltı şairinin hikayesi -Slam. Hemen anladılar, gülümseyerek başlarını salladılar: "Evet, evet, Slam..."

Saul Williams: Şiir benim için yeni sayılır. Ama, sahneye çıkınca insanların ilgisini çekmek için ne yapmak gerektiğini biliyordum. Hep şunu söylemişimdir: Hepimiz, hayatlarımızda ödül hak eden performanslar yapıyoruz, yalnızca bunları kamera karşısında yapmıyoruz, hepsi bu... Marc, "cool" bir yönetmen, belgesel çekmekten geldiği için oyuncularının gerçek timing yapmasına imkan veriyor. Çekimlerde kendiliğinden ortaya çıkan her şeye açıktı. Aynı zamanda iyi bir yargıçtı, çünkü kurgusal şeyleri çeken yönetmenlerin aksine, gerçek olayları çekmeye alışkın biri.

Marc Levin: Ben film çekmeyi bir caz orkestrasının performansına benzetiyorum. Melodiyi biliyorsun, ama doğaçlamak da istiyorsun. Bizim yaptığımız da buydu. Çekim yaparken bir şey çıkıyor önüne, onu da çekiyorsun.

Bonz Malone: Marc, hapishanede ziyaretime gelmişti. Başrolde Saul Williams'ı oynatmayı düşündüğünü söylediğinde, sandalyemden sıçradım. O kadar memnun olmuştum ki. Çünkü, Saul'un filme neler katabileceğini biliyordum. Özgür birisi lazımdı. Saul'u çok uzun zamandır tanıyordum, tam manasıyla özgür biri. Filmin zihinsel, fiziksel ve özellikle de ruhsal yapısına birebir denk düşen bir kişilik.

Saul Williams: Özgür olma gücüne sahip olduğunu farkedersen, içinde bulunduğun şartlar ne olursa olsun, kendini özgürleştirebilirsin. Bu filmin bir tohum ekmesini, insanları soru sormaya, talep etmeye ve umutlanmaya sevk etmesini umuyorum.

Sonja Sohn: Filmin mesajı seyirciye bağlı. Sokaktaki insana söylediği şu: Gazetelerde gördüğün yüzleri ete kemiğe büründürsen her şeyi anlarsın. Gençliğe söylediği ise şu: Hiç kimsenin seni özgürlüğünden mahrum etmesine müsaade etme, kimseye bu hakkı, bu gücü verme. "Slam" bu işte. Kurtulmak. Bir gongla. Bir melekle. Kendi kendine. Ruhunun sesini dinlersen, hayatındaki sihirli anları görürsen, doğru cevabı, kendi yolunu bulursun. Nereye gideceğini, kimlerle buluşacağını, ne yapacağını...

Marc Levin: Umarım seyirciler, insanları niye içeri kitleyip anahtarı fırlatıp attığımızı sosyal ve politik düzeyde sorgularlar. Herkes filmin sonunda Raymond Joshua'ya ne olduğunu merak ediyor. Mesele Joshua'ya ne olduğu değil, mesele bir kültür olarak, bir toplum olarak nereye gittiğimiz...

(25 Pazar 21.30 Emek, 26 Ptesi 12.00 Alkazar)

Ayşegül

Herkes onu Beyoğlu plakçılarından yayılan türküleriyle tanıdı. Sene 94'tü, daha ortada türkü barlar filan da yoktu. Son yıllardaki "türkü patlaması"nın başlangıcı sayılabilecek "Güzelleme" serisiyle satış rekorları kırdı. Şimdi Ayşegül dördüncü albümü "Güz"ü yayınlandı. Bu kez gitarla değil, bir caz orkestrasıyla türküler söylüyor. "Yekte"den "Kara Tren"e, "Gelin Ayşe"den "Hem okudum hem de yazdım"a, yine yabancısı olmadığımız ezgilerde dolaşıyor. Söyleşiye "Güz"den başladık...

Türküleri bozmayalım diyenlere bozuluyorum

Son albümünde "Güzelleme" serisine devam etmeyip başka yollar aramışsın...

İlk üç albüm yapılırken pek belirleyici rol oynayamamıştım. Müzik yapıyorsan, bunun her aşamasından bir şekilde haberin olması gerekiyor. Yoksa sen olmuyorsun o. Senin resmin, ismin, cismin üstünde oluyor, ama sen ortada olmuyorsun. Şöyle tanımlarsak, bir üniversite bitirdim ve son albümüm benim bitirme tezimdi. Son albümden önceki albümüm, yani üçüncü albüm sadece bir üçüncü albümdü. O albümden sonra ya paşa paşa geri çekilmeliydim, çünkü hep birbirinin aynı şeyleri yapmak bence sanat ahlakına da uygun değil, ya da varolmak zorundaydım. Çünkü ben birey olarak, kimlik olarak müzikten besleniyorum; müzik yapmak için çok şeyden vazgeçtim. Yeni bir şey yapmak istiyordum, ama piyasaya rağmen yeni bir şey değil, sisteme rağmen yeni bir şey yapmak istiyordum. Ve kaynağım türkü: Türkiye'de en az dinî inanç kadar tabu sayılan bir şey. Son derece dogmatik bir hale getirilmiş. Belki 80'li yıllarda biz de öyle düşünüyorduk, ama zaman çok değişti, biz değiştik, ben değiştim...

Neden kaynağın türkü?

Kaynağımdan çok eminim, çünkü akıllı bir insanın üretirken en yakınına, ayağının en dibine bakması gerekiyor. Yani bastığı toprağa bakması gerekiyor. Bu da bende türkü olarak ortaya çıkıyor. Son albümde türkü adına yeni bir şeyler yapmak için birçok yol denedim. Bir yığın grupla, müzisyenle görüştüm. Yapmak istediğim şeyin başında sorunlar çıkıyordu. Çünkü grup çalışması yapmak istiyordum. Tesadüflerin ve Engin Aslan'ın gayretiyle Çağlayan Yıldız ve Oğuz Büyükberber'le tanıştım. Engin hem beni tanıyordu, hem de Oğuz ve Çağlayan'la Anadolu Feneri grubunda çalıyordu. Onlara derdimi anlattım. Sonrası tamamen kendiliğinden gelişti. Türkünün dışında olan, türküye dışarıdan bakabilen insanlardı. İkisi de caz müzisyeni. Ama şunu mutlaka söylemek istiyorum, biz caz adına türkü yapmadık. Sadece o insanlar caz müzisyeni olduğu için albümde caz esintileri var. Ben türküleri seçtim. Onlar da kendi düzenleme mantıklarını kullanıp ortaya bir şeyler koydular. Sonuçta bu albümden çok tatmin oldum. Bunun doğru bir şey ve "ben" olduğunu söyleyebiliyorum. Her şey bir yana, yeniden müzik yapabilme ivmesi kazandırdı bana. Coşku ve yeniden hedef getirdi.

Albümden ne kocamın ne ailemin haberi vardı. Haftasonları gizlice kaydetmiştik. Bir haftasonu Beyoğlu'nda gezerken duydum. Öyle kaldım. Müthiş bir duyguydu. Kapakta soyadım olmadığı için birçok kişi benim olduğunu bilmiyordu. Arkadaşlarım arabalarında benim albümü koyup "bu karıyı da dinle" diyordu.

Nasıl bir hedef bu?

Bundan önceki albümlerde küçük hedeflerle uğraşırdım. Hep ne yapıyorum, nereye kadar yapacağım, nasıl yapacağım, bundan vazgeçmeli miyim gibi sorularla meşgul olurdum. Artık hiç öyle küçük hedefim yok. Daha doğrusu kafamda hiçbir şey yok. Şu dönem için o kadar doygunum ki, sanki hep bir süre böyle gidecek: Ne birebir günlük çalışma derdim var, ne bir yerde program yapma derdim. Hiçbir şey sorun değil artık. Çünkü ilk defa kendi gizime dokundum ve kendimi ifade ettim. Stüdyo çalışmalarından grafik tasarımına kadar her aşamada bulundum, kafamdan geçenleri rahatça anlatabildim. Son albüm diyoruz ama bence bir başlangıç süreci bu, öbürleri hazırlıktı. Dünya için türkü söylemek gibi bir hedefim var. Bizim insanımızın beni anlamak gibi bir derdi yok. Zaten ben onun bildiği bir şeyi söylüyorum.

Peki türkülerle ilişkin nereden geliyor?

İlkokuldan itibaren tüm eğitim sürecim boyunca halk oyunlarıyla ilgilendim. Türküleri tanıyorum. Spor yapmadım ama yirmi yıl halk oyunları oynadım. Zaten halk oyunlarının içine girdin mi yaşın ve enerjin elverdiği sürece gittiği kadar gidersin. Folklorun her alanıyla ilgilendim. Türküler, maniler, köy seyirlik oyunları... Bana sorarlar nerede doğdun diye, İzmit deyince halk kültürüyle bu kadar uğraştığıma hemen şaşırırlar. Sanki bunlarla ilgilenmek için Diyarbakır'da doğmak gerekiyor. Bizim zamanımızda halk eğitim merkezleri vardı. Oralara giderdik. Folklor bana insan ilişkileri açısından da çok şey katmıştır. Festivallere katılırsın, grup olma zevkini tadarsın. Ayrıca sahne üstünde olmak apayrı bir şey. Müziği, ezgisi, enstrümanı, kostümü ve hikayesiyle birlikte yaşarsın. Böyle olunca türkünün ne olduğunu anlıyorsun. Köke ulaşıyorsun giderek.

O yıllarda şarkı, türkü söylüyor muydun?

İlkokulda insanları teneffüste toplardım, taşın üstüne çıkar, "Dam üstüne çul serer"i okurdum. Ama şunu söylemeliyim: Türküyü ben annemden öğrendim. "Kırmızı gül demet demet"i, "Dam üstüne çul serer"i ve daha nicesini annemden dinleyerek öğrendim. Ev içinde kendi kendine söylerdi. Ayrıca radyoyu da çok dinlerdim. Akşam radyoyla uyurduk. Sabah altıda kalkar, halk hikayeleri dinleyip okula giderdik. Yani TRT'yle besleniyorduk. Lise yıllarımda ise her insanın amatör olarak çıkıp şarkı söylediği her ortamda şarkılar, türküler söyledim.

Şarkıcı olmak aklından geçiyor muydu?

Asla! Çünkü ailede herkes ya doktor, ya eczacı ya da buna benzer bir şeyler oluyordu. Ben de 1982 yılında, İstanbul'a Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ne şehir bölge planlaması okumaya geldim.

Grup Yorum'a ne zaman girdin?

1984 filandı sanırım. Ortaköy Kültür Merkezi'nde Genç Oyuncular Murathan Mungan'ın "Taziye"sini oynuyorlardı. Grup Yorum da ona sahne üstünde müzik yapıyordu. Tiyatro grubunda arkadaşlarım vardı. Orada Yorumcularla tanıştım. Bir gün sesimi dinlediler ve beraber çalışmayı teklif ettiler. OKM'ye gidip gelmeye başladım. Her gün prova yapıyorduk. Çok keyifli bir or-

tamdı. Yorum yaşam biçimimiz olmuştu. Daha ilk albüm ortaya çıkmadan önce pek çok konsere çıktık. Eylemlere, grevlere gidip şarkılar, türküler söylüyorduk. Sahneye ilk çıktığımda iki türkü söylemiştim. Birisi Sadık Gürbüz versiyonuyla "Benim meskenim dağlardır", diğeri "Ey benim sevdiceğim"di. Hatta onu son albümümde söyledim. Anısı hâlâ belleğimdedir. İlkokulda söylediğim "Dam üstüne çul serer"i de bir albümüme koydum; annemden öğrendiğim "Eledim eledim" türküsünü de... Repertuarımda hep anısı olan türkülere yer verdim. Grup Yorum'la Göztepe'de vereceğimiz ilk konsere otostopla gitmiştik. Ben önde oturuyordum. Arkadakiler "Ayşegül de konserde şarkı söyleyecek" dediler. Arabayı süren adam, "nasılsın?" dedi. "Heyecanlıyım" dedim. "Bana heyecanı anlat" dedi. Bir şeyler geveledim. "Ben dağ köyünden bir insanım. Bana heyecanı anlat" dedi. Dedim ki "korkuyorum". "Bu duygu hep kalır. Yapman gereken şey hep senin bir adım önünde gider. Ama onu bir yerde yakalarsın" dedi adam.

Grup Yorum'un ilk albümü "Sıyrılıp Gelen"de de yer aldın. İlk stüdyo macerası nasıldı?

Benim okumam gereken üç parça vardı. Onun dışında upuzun bir zaman kalıyordu. Ben de duvardaki köpüklerle oynuyordum. Oynarken bir tanesini yuttum, boğazıma yapıştı. O sırada parçaları tekrar okumam gerektiği söylendi. Hepsini boğazımda köpükle okudum. Ama korkudan kimseye söyleyemedim boğazımda köpük kaldığını. O yıllarda şarkı söylemenin ne olduğunu bilmiyordum. Açıkçası yeni yeni kavrıyorum. İlk albümden bir süre sonra Grup Yorum'dan ayrıldım. Başka teklifler geldi İstanbul'dan ama olmazdı, eski bir sevgiliye saygı gibiydi. Grupla müzik yapmayı seviyordum, Yorum'daki insanları da seviyordum, onun dışında müzik yapmanın o dönemde benim için anlamı yoktu. Çünkü sadece müzik değildi Yorum, bir yaşam biçimiydi. Güzel bir şeydi. Müziği ve İstanbul'u bırakıp Bursa'ya yerleştim. Asıl işimi yapmaya başladım. Yaşamın bana doğru olarak dayattığı her şeyi yaptım: Evlendim, ofisimi kurdum.

Bir şeyi bozmama kaygısıyla ellersen onu anlayamazsın ki. Çocuklar oyuncaklarını bozarak, kırarak anlarlar. Türkünün nereye gideceğini bilmiyorum. Onu bozmak demek, yok etmek demek değil. Sadece merak ediyorum ve mutlaka bir yerlerde sorularıma yanıt bulurum.

Ya müzik?

Bir boşluk hissediyordum. Onu kapatamadım. Onun müzikte olduğunu şöyle anlıyordum: Yorum da dahil, diğer insanlar müziğe dair bir şeyler yaptığında alıp dinlemiyordum bile. Acayip kıskanıyordum. Bir yerlerde yarım bir şey kaldı ve ben kaçtım gibi geliyordu. Bu boşluk kapanmayınca kendi kendime İstanbul'a gitmeye ve müzik yapmaya karar verdim. Sonunda kurulu düzenlerin hepsini zaman içinde yavaş yavaş yıktım. İstanbul'a müzikle ilgilenen eski arkadaşlarımı bulmaya geldim. İstasyon Sanatevi'nde stilistlik bölümüne yazıldım. İki yıllık bir okuldu. Dersler haftasonuydu. Bursa'dan gelip gidiyordum. Bir gün yolda Yorum'dan tanıdığım gitarist Serdar Keskin'i gördüm. Bir barda program yapıyormuş. Beraber

oraya gittik. Bir türkü de bana okuttular. Bardan program yapma teklifi geldi. Nasılsa haftasonları geliyorum İstanbul'a, gelmişken türkü de söylerim dedim. Dağ duymaz, tavşan duymaz... Serdar'la beraber programa başladık. Gitar ve vokal. O zamanlar Beyoğlu'nda türkü yok. İki yıl orada program yaptık. Uzun saçlı, rock'çu bir kitlem vardı beni saatlerce dinleyen. Repertuarımda sadece türküler vardı.

İlk albüm nasıl ortaya çıktı?

Bir gün Kalan Müzik'ten Hasan Saltık beni izlemeye geldi, albüm yapmayı teklif etti. Hemen şartlarımı söyledim. Ama işin bilincinde değilim, ben sadece eğleniyorum. Hep de böyle yaptım. Dedim ki, ilk olarak akustik bir albüm yaparım; ikincisi sadece türkü söylerim... Tabii daha ortada böyle bir türkü albümü yok, furya daha başlamamış. "Yedi Karanfil"ler filan bizim yaptıklarımızdan sonra türedi. Serdar'la stüdyoya girip 30-40 tane türkü okuduk. Onların içinden bir kısmını seçip basçı İsmail Soyberk ve gitarist Er-

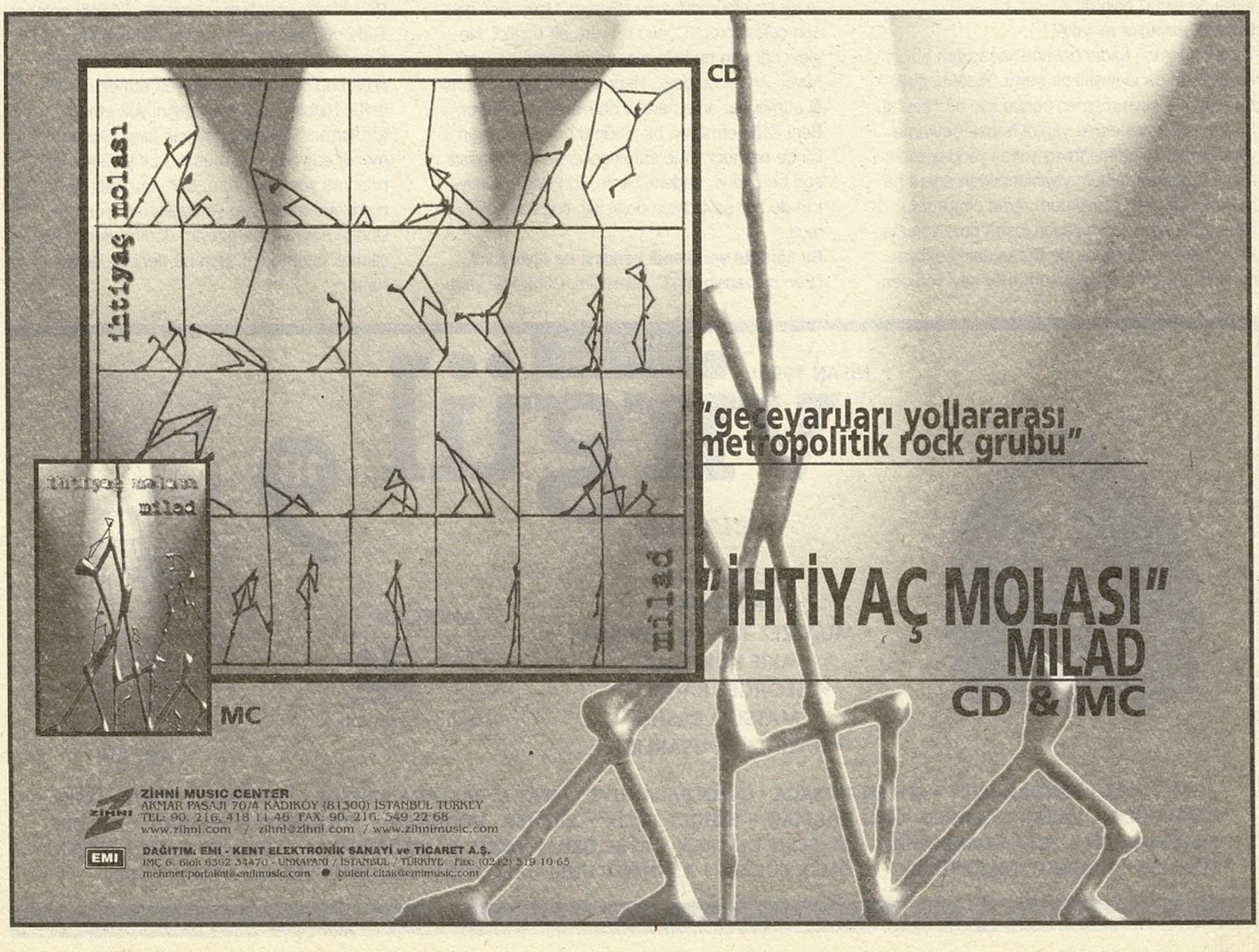

dinç Şenyaylar'a verdik. İkisi de bu tarz işlere yeni yeni başlıyordu. Bu işi keyif için yaptılar. Sıcak buldular. O zamanlar saf zamanlardı. Özellikle de ben çok saftım. Bir şey bilmiyordum. Şimdi ilk albümü dinlediğimde bakıyorum ki, hiç acı çekmemiş bir Ayşegül var. Yani acıyı bilmeyen bir Ayşegül var. Çünkü müziğin içinde pişmek çok farklı. Müzik yapmak bence erdemli bir şey. Bu yüzden hayatım boyunca, olanağım olursa, müzik yaparak yaşayacağım. Mesleğimi, işimi, evimi bırakıp yeni bir sistem kurmak adına geldim zaten. Bu sistemin içinde, çarkla entegre olmadan varolmanın, daha doğrusu ayakta kalabilmenin tek koşulu "iman gücü".

Albüm yayınlanınca neler hissettin, hâlâ işin eğlencesinde miydin?

Eğlenmek değildi artık, yaşamım olmuştu. Örtülü bir şeylerin üstündeki toprağı üfledim. Altından çıkanı herkes biliyordu. "Ordunun dereleri" ya da "Al Fadimem" kimsenin bilmediği bir şey değildi ki. Belki gençler bilemeyebilirdi. Arada 12 Eylül geçmişti. Artık pop vardı. Benim yaptığım farklı bir anlayışla yapılmış bir albümdü. Ama üstünde ne resmim ne de soyadım vardı. Çünkü gizli bir şey yapmıştım. Albüm yayınlandığında ne kocamın ne de ailemin haberi yoktu. Herkesin iki sene sonra haberi oldu. Haftasonları gelip gizlice İstanbul'da kaydetmiştik albümü. Bir haftasonu Beyoğlu'nda gezerken yaptığımız albümü duydum. Bir güzel geliyor, bir güzel geliyor... Ne gidip dinleyebiliyorum, ne uzaklaşabiliyorum. Öyle kaldım. Müthiş bir duyguydu. Albümün yayınlanacağı zamandan filan haberim yoktu. Kapakta soyadım olmadığı için birçok kişi benim albümüm olduğunu bilmiyordu. Arkadaşlarım arabalarında benim albümümü koyup "bu karıyı da dinle" diyordu.

Bu seni üzmüyor muydu?

Vallahi bu güne kadar hayatta yaşadığım bütün keyiflerden daha keyifli bir şeydi. Yasaktı, gizliydi, ama her şeye rağmen benim için bir "şey"di. Sonra fısıltı gazetesiyle yayıldı hepsi. Çevreme yaptığım işi anlattım. Yavaş yavaş yandaş toplamaya başladım. Albüm yayınlandıktan sonra hâlâ Bursa'ya gidip geliyordum. Ama olmuyordu. Ne İstanbul'da albüm yapan insan pozisyonuna sahip çıkabiliyorum, ne de Bursa'daki eski yaşantımı devam ettirebiliyorum. Her şeyi yeniden başlatmak gerekiyordu. Ceketimi aldım ve İstanbul'a geldim.

Barda söylemeye devam ediyor muydun?

Tabii. Barlarda uzun yıllar söyledim. İnsanlar keyif aldıkları yerde müzik yapmalılar. Ben canlı müzik yapmayı çok seviyorum. Ama bir yerden sonra tek gitarla türkü söylemek yetmemeye başladı. Tıkanıyorsun. Bu arada albümler yapmaya devam ettim. Geniş bir dinleyici kitlesi edindim. Ama popüler müziğin kullandığı hiçbir yöntemi kullanmadan yaptım müziğimi. Promosyonum, klibim, vesairem yoktu. Sonra, mesela Yavuz Bingöl gibi biri çıktı, benim repertuarımı alıp, oyunu doğru kurallarla oynayıp bir yerlere geldi. Yakın çevrem bana neden sen değil, dediler. Ama Yorum geleneğinden gelenlere bak, biz adımızı böyle bir yerlere getirmeyi bilmeyiz. Birileri bize hazır bir yol açsın diye bekledik belki de. Yani istemek belki de ayıptı. Bunlardan hiç rahatsız olmadım. Diğer yapılanlar bireysel prestij kazandırıyor adama. Benim böyle bir derdim yok. İnsanlar belki benim yüzümü, kaşımı, gözümü bilmiyorlar, ama Türkiye'nin neresine gidersem gideyim müziğimi biliyorlar.

"Güzelleme" seri olarak devam etti...

İkinci ve üçüncü albüm olması gerektiği için yapıldı. Adım "Güzelleme Ayşegül" olmuştu. İkinci albüm ilkinin devamıydı. Saygı duyduğum, içinde güzel türkülerin yer aldığı bir albümdü. Ama tekrardı. Üçüncüsü ise can çekişiyordu. Çünkü bir yere ait değildi. Ne gideceği yolu hedeflemiş, ne de geçmişe öykünüyor. Arada bir şey... Hoppa bir kız işte: Ergenliği atlayacak, ama nereye atlayacağını bilmiyor. Beni ifade etmeyen bir albümdü o. Bir ırmağın içinde balıktım. Öyle sürükleniyordum. Bilhassa son beş sene, sadece benim için değil, Türkiye için de her şeyin hızla değiştiği, çoğaldığı bir süreçti.

Bu süreçte sen kendi kendine ne diyordun?

"Ben ne yapıyorum?" demedim. Çünkü ne yaptığımı biliyordum. Müziğimde her zaman deneysel bir şey yapabilirim, ama günlük yaşamımda çok fazla deneysel bir şey yapma şansım yok artık. Netim. Ne istediğimi biliyorum. İstanbul gibi bir ortamda mantık ve duygu analizinden çok, önsezilerle hareket etmek gerekiyor. Kendi ayaklarımın üzerinde her zaman durmak zorunda olduğumu biliyorum. İman gücü işte burada yatıyor. Bir okyanusa atlayacak kadar fevri değilim. Bu saatten sonra Prestij Müzik'e de atlayamam. Kaybedecek hiçbir şeyim olmasaydı o zaman olurdu. O zaman da zaten başka bir yerde olurdum. Ama bunu isteyen yok ki.

Müzik yapıyorsan, her aşamasından bir şekilde haberin olması gerekiyor. Yoksa sen olmuyorsun o. Senin resmin, ismin, cismin üstünde oluyor, ama sen ortada olmuyorsun. Son albümümle ilk defa kendi gizime dokundum ve kendimi ifade ettim. Son albüm diyoruz ama, bence bu bir başlangıç süreci.

Peki bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsun?

Bu albümün keyfini sürüyorum, ama bir yandan da içimde yeni bir şey kıpırdıyor. Kafamda bir şeyler var. Buna zamanım, koşulum olabilir veya olmayabilir. Bunlar benim düşlerimi etkilemiyor. Bunu çok ölçüp tartmadım, ama müzik yapanlar bir çizgi mi tutturmalılar, yoksa bir devinim içine mi girmeliler diye bir sorunsal var. Benim için galiba ikincisi olacak. Sadece kendi adıma yeni bir şey yapmak istiyorum o kadar. Ama bunu müzik dışında günlük hayatımda da yapıyorum. Yeni bir albümde belki bilgisayarlarla barışırım, belki elektrikli bir şeyler yaparım. Belki de tek bir bağlama kullanırım. Ne yapacağını bilememek güzel. Belki de bozmaya kalkarım. Çünkü "türküleri bozmayalım" diyen insanlara son derece bozuluyorum. Bir şeyi bozmama kaygısıyla ellersen onu anlayamazsın ki. Çocuklar oyuncaklarını bozarak, kırarak anlarlar. Türkünün nereye gideceğini bilmiyorum. Onu bozmadan, ellemeden bir sonuca varamam. Ama onu bozmak demek yok etmek demek değil. Hiçbir çocuk oyuncağını yok etmek için kırmaz. Merak ettiği için kırar. Sadece merak ediyorum ve mutlaka bir yerlerde sorularıma yanıt bulurum. Sonuçta ben bir denizin kıyısına geldim ve ayaklarımı soktum. Ondan sonra içine gireyim dedim. Sonra hiç çıkmak istemedim. Ben bu denizde boğulurum!

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

AYLIK KİTAP VE ELEŞTİRİ DERGİSİ

NİSAN 1999

virgül 9 18

Nietzsche

• YUNUS EMRE
• KERİME NADİR
• MUAZZEZ TAHSİN BERKAND
• AKİF KURTULUŞ
• GEORGES BATAILLE
• MATSUO BASHO
• HALİD ZİYA UŞAKLIGİL

MERCEK

Mizah Arkeoloji

CADI AVI

AHMET ADA • HAYDAR AKIN • EFNAN ATMACA • ÇETİN BALANUYE • RIFAT N. BALİ • CAN BELGE • İBRAHİM BERKSOY • ÖNER CİRAVOĞLU • YAŞAR ÇABUKLU • ALİ ÇAKMAK • BEHÇET ÇELİK • ZEYNEP DOĞUKAN • TUFAN ERBARIŞTIRAN • YALÇIN ERGÜNDOĞAN • FEZA KÜRKÇÜOĞLU • M. ŞERİF ONARAN • AYŞE OZİL • YILDIZ RAMAZANOĞLU • MEHMED RAUF • AYTEN SÖNMEZ • MAHMUT TEMİZYÜREK • A. ÖMER TÜRKEŞ • A. AHMET UHRİ • ALİ UTKU • ALİ GALİP YENER • YELDA YÜCEL

PUSULA YAYINCILIK Tel: 0.212. 252 42 80 Fax: 0.212. 293 15 44

"Ben şarkı söylerken salonun elektriklerini söndürtürüm. Çünkü benim voltajım yeter..."

Ampul İbo

Tevellütü müsait olanlar hatırlar, takvimler 1986'yı gösterdiği sıralarda Türkiye'de bir "ampul" fırtınası esmişti. Başta Tan olmak üzere, dönemin bütün "magazin forever"ları "Ampul İbo" namıyla maruf İbrahim Uğurlugenç'i başköşeye oturtmuşlardı. O gündür bugündür merak ederdik bu muhterem amcayı. Geçenlerde denk düştü, Beyoğlu'nda, meyhaneler sokağı Nevizade'de, elinde buzlu badem tepsisiyle rastladık kendisine. Sonra buluştuk, söyleştik. Matrak hikayelerinin yanısıra, bir de gazelini dinledik. Ve işte, karşınızda yılların tüketemediği Ampul: Gazelhan İbrahim Uğurlugenç...

Gazel ağız ister

Kimler dinliyor sizi?

Kasetim özellikle Anadolu'da çok satıyor. Çünkü okuduğum tavır, Abdullah Yüce ve Hafız Burhan stili şarkılar. Bu meyanda, benim kaseti alan kişilerin yaşının en azından şöyle bir 40'ı bulması gerekir. Zaten şimdi şu pozisyonda Türkiye'de benden başka gazelhan kalmadı. En son Abdullah Yüce vardı.

Niye gazel okuyorsunuz da başka bir tür değil?

80'li yıllardı... Firmanın bir tanesi gazel yapmak istiyormuş, demek ki talep varmış, müzisyen arkadaşlara "bana bir gazelhan bulun" demişler. Müzisyenler kahvesinde otururken, iki arkadaşımız geldi, "seni bir firmaya dinleteceğiz, gazel okur musun?" dediler. "Okurum" dedim. Çünkü niye okurum? Ben güney çocuğuyum, Tarsusluyum, biz zaten zamanında o tür şarkılarla yetiştik. Bu tür şarkıları okuyan sanatçıların çoğu da hep bizim oralıdır. Biz haliyle onlardan kapmışız. Ondan sonra, "Sevilen Gazeller" ismiyle, Ampul İbo diye çıktı piyasaya. Allaha şükür sattı. Yalnız, benim bu firmayla sürtüşmem olduydu, yani reklam yapmıyor, biliyor musunuz! Aradan, altı ay falan geçmedi, ben işte bu ampullü afişimi yaptım.

Afişi kendiniz mi yaptınız?

Ampulün içine kafamı koymam, benim kendi buluşum. Bu afişler İstanbul içine yayılınca, birden kaset patlama yaptı. Ve inanır mısınız, o dönemler, ben giyiniyorum, kuşanıyorum, saat beş-altı gibi İstiklal Caddesi'ne çıkıyorum, "Ampul İbo! Namın yürüsün! Aslanım! Koçum!", arkamdan bağıran bağırana böyle.

İkinci kasette aynı ilgi devam etmedi galiba...

İkinci kasete "Ampulün Şarkısı" diye bir başlık attılar, yani hicivle karışık. Şarkılar arabeske yönelik. Bu defa halktan, özellikle Anadolu'dan mektuplar geliyor, "Niye gazel yapmadınız?" Halk beni gazelhan olarak beğenmiş ve onu istiyor... Velhasıl, biz ikinci kasette istediğimizi bulamadık. Ama ben, bu meyanda, bana gelen teklifleri reddediyorum. Belki patlama yapar diye düşünüyorum, onun için kendimi ağır satıyorum yani. Rahmetli Özal'ın filmini bana getirdiler, benim oynamamı istediler. Sülün Osman diye bir film. O tarihlerde, rahmetli Özal hani Köprüyü möprüyü satıyordu ya, yani Özal'ı da afedersiniz üç-kağıtçılıkla itham eder gibi bir film. İzmir'den aynı Özal'a benzeyen birini getirmişler, Sülün Osman'ı o oynayacak, ben ve Sümer Tilmaç da plakçı olacağız, yani vatandaşı kandıracağız. Ben "yok kardeşim" dedim "bana uymaz bu vaziyet".

Ben yalnız bademden para kazanmaya baksam, aç kalırız. Özellikle yazın, adam diyor, "İbo'cum, bir bademe bir gazel söyleyeceksin değil mi?" Bir gazel atıyorum, adam icabında bir milyon, iki milyon atıyor bir tabak bademe, hani sakal olsun hesabı. Kendimize göre geçiniyoruz. Yoksa, bademden ne kazanacaksın?

Neden uymaz?

Ampul İbo denince, halkın yanında, garibanı kollayan, böyle sevecen bir adam rolünde olmam lazım. Orada ne yapıyorum? Milleti kandıracam, dolandıracam, çalacam, çırpacam yani. Onun için "bana uymaz" dedim. Ondan sonra, "ben başrolde oynarım" dedim, yani Ampul İbo filmi olacak. Velhasıl, anlaşamadık. İkinci kasetten istediğimizi bulamayınca, bir anda bıçak gibi kesildi işler. Önce plakçılar çarşısına girdiğimde, bütün plakçılar "Ampulcüüüm! Hoşgeldin kardeş, gel buyur bi çayımızı iç" diyordu. Ama İMÇ'de kaseti satmayan adama, su içirmeyi bırak, selam dahi vermezler... Velhasıl, benim içime biraz soğukluk düştü. Soğudum meslekten.

Badem satmaya o zaman mı başladınız?

Yoo, ondan sonra dışarlara, Almanya'ya gittim ben. Sonra esnaf işine başladım. Lades Sokağı'nda önce çiğ köfte yaptım, sonradan da işte böyle badem işine geçtim. Bademcilik yaparken bu son kasetim çıktı. Bu ilk Ampul İbo kasetini yaptığım firma, bir grup halinde gelmişler bizim Nevizade'ye, eğlenmeye. Beni görünce benim eski patron, "vay İbo'cum, sen nerdesin, seni arıyoruz. Sen yarın hele bir gel" dedi. "Peki" dedim. Ertesi gün gittim. "İbo'cum" dedi, "hele ilk yaptığımız kasetteki şarkılardan bir tane oku". Aradan 10-15 sene geçmiş, ses hâlâ var mı yok mu diye yoklamak hakkı. Sonra ben orda bir güzel okudum. "Tamam İbo'cum, sana bir kaset yapacağız" dedi. Gene Şenay Plak'a o ikinci gazel kasetini yapmış oldum.

Bu Ampul İbo macerası size ne kazandırdı?

Vallahi, bana Ampul İbo, maddi olarak bir şey kazandırmadı. Manevi olarak, ismim duyuldu. Daha sevecen, daha sempatik görüşmeler oluyor halkla. Halk "yıllardır bu adam bu mücadeleleri verdi, bir şey elde edemedi," diyor. Sahipsiz ve maddiyatsız olduğumu çoğu biliyor zaten. O meyanda, sanatı-

→25

mın yanısıra, bir acıma duygusuyla halk bana yaklaşmaya başladı. Genelde, Beyoğlu civarında beni tanıyan herkes, yani açık konuşuyorum, bu on liraysa, bana "İbo, sen beş lira ver" diyorlar.

Ampul'den önceki İbo ya da İbrahim kimdi, nasıl biriydi? Neler yapıyordunuz o zaman?

Ben birdenbire Ampul İbo olmadım. İbrahim Uğurlugenç olarak çalışıyordum piyasada. Önce halkevinde başladım. Küçük yaştayken meraklıydım ben şarkı, türkü söylemeye. Mahallelerde düğünler falan olduğu zaman, o zamanın gençleri elimizden alır götürürdü bizi, şarkı söyletirlerdi, cebimize harçlık verirlerdi. İlkokulda her müsamerede, her moral günlerinde böyle, illâ ki beni çıkaracaklar, orada şarkı söyleyeceğim. Günden güne bendeki müzik aşkı kuvvetlendi. Derken, artık sanatkârlık olayına başladım ben. Askerliğimizden sonra, 1966'da, Ankaralı bir sürü insanı da tanıdım, Seyit Al, Şakir Öner Günhan, Recep Kaymak... Bunlar hep benimle beraber imtihana girmişlerdi, benim devremdir, ben de kazandım o imtihanı ama... Nahoş bir hadise oldu, askerde Maraşlı bir pehlivanla aramızda hadise geçti, gözümü hastanede açtım... İkinci imtihana o yüzden giremedim.

Şimdi 55 yaşındayım, yemin etsem başım ağrımaz, en azından 40 senedir bu işle uğraşıyorum. Düşünün, bu sanatkârlıkla uğraştığım zaman, Ahmet Sezgin'in plağı çıkmıştı. Nuri Sesigüzeller falan yoktu piyasada. Ne İbrahimler, ne İzzet Altınmeşeler... Biz o tarihlerden beri bu işle uğraşıyoruz. Ama, sahipsizlikten, maddiyatsızlıktan... Memleketimde hamallık etmişim, çobanlık etmişim, ahırda hayvanlarla beraber kalmışım. Tarsus'un Derinler köyünde. Askerliğimden sonra, Tarsus'ta gene hamallık yaptım.

Peki müzik?

Halkevine falan gidiyordum. Halkevi olarak Adana radyosunda programlar yaptık. Üç arkadaş solo programlar da yapıyorduk. Adana radyosunda ilk okuduğum, "Çarşıda çalışırım, hocama danışırım, yeni de bir yar sevdim inşallah kavuşurum". Ondan sonra, "Kalede yatan oğlan, gömleği keten oğlan, nişanlısını el almış, zavallı matem tutan oğlan". Bunlar mahalli parçalar...

İstanbul'a geliş tarihiniz kaç?

En son kalıcı olarak geldiğim, 1970'den bu yana.

Memuriyetiniz de olmuş arada galiba...

68'de. Zaten fazla yapamadım. Çünkü ben kafamı sanatkârlığa takmıştım ya, iki-üç ay devam ettim. Cahillik işte, halbuki kalsaydım, benim için daha iyiydi. Ama demek kısmet böyleymiş. Dedim, "oğlum sen şarkıcı olmaya mı çıktın gurbete, memur olmaya mı?" İstifa ettim. Ama tabii ki çok pişmanım.

Daha renksiz ama güvenceli bir hayat olurmuş...

Tabii canım, en azından emekliliğim olurdu, en azından bir memur kızla belki evlenebilirdim. Hayatıma başka türlü renkler gelirdi.

Şimdiki yenge okuyacak bu söylediklerinizi...

Okuyacak tabii. Bir şey olmaz, o beni biliyor. Ben ona evvelden söyledim, "benim önceki hayatım, seni hiçbir konuda ilgilendirmez." Çok şükür allaha, karım anlayışlıdır.

O dönem gece pavyonlarda çalışırken gündüzleri ne yapıyordunuz?

Ben sanatkârlığa kendimi verdikten sonra, başka iş yapmadım, işim gücüm böyle şarkı yapmak, piyasaya yeni çıkan şarkı türküleri öğrenmekti. Ondan sonra, akşam düğün salonlarına, programlara giderdim, başka işim yoktu.

Ampul İbo'dan önce, 70'lerde kaç kaset çıktı?

İki 45'lik plak, üç kaset. Ondan sonra Ampul İbo olayı. Gazetedeki o olaydan sonra, caddede yürüyorum, herkes "seni gidi zampara ampul!" diye bana laf atmaya başladı. Ben de "ne zamparası, ne ampulü lan?" dedim. "Gastede görmedin mi kendini?" dediler. "Ne gastesi?" "Tan gastesi." Aldım, bir baktım ki, adam bizi manşet yapmış. Saçımızı kesen kadınla karakolluk olduk. Karakoldayken, polis muhabiri gazeteci bizim şak şak resimlerimizi çekti. Ama ben ne için çektiğini bile bilmiyorum. Derken arkadaşlarım bana Ampul demeye başladı. Ben de kendime Ampul İbo dedim.

Karakolda ne arıyordunuz?

Okumadın mı gazetedeki birinci sayfadaki yazıyı?

Onu mizansen sanıyorduk biz...

Olur mu? Ne demek ya?! İlk Ampul İbo olmama sebep olan olay budur. O zaman gazeteciler beni nerden tanısın, nerden bilsin? Olay böyle patladı. Yani kadın, ben uyurken, kafamdaki saçlarımı kesti, anlatabiliyor muyum?

Ne maksatla?

Kıskançlık. Benim cebimde başka bir bayanın benimle resmini görüyor. Ne zaman görmüş, ne zaman tezgahı hazırlamış, haberim bile yok. Sabah kalktım, aynaya bi baktım, kafamda saç yok. Böyle makasla kırpmış her tarafı. Kim yapacak? Karı yaptı. Derken, biz de birbirimize girdik, karakolluk olduk.

Bu haberler çalıştığınız pavyonlardaki müşterinin ilgisinde, tavrında da bir değişiklik yarattı mı?

Tabii, tabii, her türlü değişti. Halk tarafından komik algılanıyor. Hatta o aralar beni gazinoya almak isteyen Hasan Ekinci vardı, Luna Park'ın sahibiydi, o beni çağırttırdı, beni komedyen bellemiş. Bayağı sağlam bir tabelaya koyuyor beni, "Ve Ampul İbo..." başlık atmış. Ali Avaz gibi falan zannetmiş. Dedim, "yok, komedyen falan değilim ben". Adam şok oldu. "Ampul İbo deyince adamın aklına komedyen bir kişi geliyor," dedi, "sen tam tersi, gazelhan". Vallahi aynen böyle.

Gazelin güzelliği ne sizin için, nasıl bir yeri var?

Televizyonda söyledim, "gazel, poptu carttı, curttu, sonradan olma bir müzik olayı değil. lütfen gazeli bilenler okusun". Mustafa Keser'e dedim ki, "sen şarkıları arabesk yapacam diyerekten", afedersiniz, çok özür dilerim, sözüm burdan dışarı, "aynen köpek gibi uluyorsun"... "Şarkıları bilmiyorsun." Adnan Şenses'e de, "kardeşim, allah sana ses vermiş, sanatın da güzel, ama 75 yaşına gelmiş adamsın, sanatından önce, sesinden önce, dansözlüğünü önplana çıkartıyorsun" dedim. Bu ne biçim sanatkârlıktır? Sonra, yeni moda çıkarmışlar, sanatçı daha sahneye çıkıyor, kendi kendini alkışlattırıyor. Ne biçim iş ya? Hele bir çık oku bakalım, halk beğenirse, alkışlayacak... Sonra, bu yeni çıkan kliplerde, gençlerimizin, afedersin, seks filmlerine gitmelerine gerek kalmadı kardeşim. Hangi kanalı açarsan aç, seyirci o sanatçıyı dinlemiyor ki, bakıyor acaba kız bacağını mı açacak, göğsünü mü açacak, onu seyrediyor. Klipte oynayan kız, sanatçıdan daha önce şöhret oluyor. Yalan mı kardeşim?

Pasaportum var, gene ampul resimli. Ben bir kere Ampul İbo olduktan sonra, her kasetimde bu afişi kullanmaya mecburum. Televizyona programa çağırdıkları zaman, anında "kafanı usturaya vurduracaksın ama" diyorlar. Mesela Savaş Ay. Hangi programa gittimse, kafamı usturaya vurdurdum. Aynen böyle, Ampul İbo olup programa çıkıyoruz.

Ama sizin Tan gazetesindeki birinci sayfa haberlerinizde de benzer bir durum yok muydu?

İlkinden sonrası gazetecilerin meydana getirmiş olduğu olaylar. Ben kendim bir şey yapmış değilim. Geliyorlar, "İbrahim, kızları getirelim, kafanı öpsünler"... Yani gazeteciler işte, siz daha iyi biliyorsunuz bu işleri.

Gazellerde kalmıştık...

Ben de bu işin ulemasıyım demiyorum. Ama se-

Eski karısı kökünden kazımı

"Ampul İbrahir tam kafasına gö bir sevgili bulc

İbrahim, nası ampul gibi old

İbrahim 'in kafasını öptü

Eski karısı İyilik yaptı

Bakalım saçları çıkacak mı?

Saçları çıksın diye kel kafasını kadınlara öptüren İbrahim Uğurlugenç, faydasını görürse bütün saçsız erkeklere bu yolu denemelerini tavsiye edeceğini söylüyor.

Saçları çıksın diye kafasını öptürüyor!

- "Ampul İbo" olarak tanınan İbrahim Uğurlugenç'e gittiği bir hoca "Kafanı 40 kadına öptür saçların çıkar" diye tavsiyede bulundu
- Önüne gelen kadını çevirip kel kafasını öptüren İbrahim Uğurlugenç bunun çok yararını gördüğünü ileri sürerek, "Kadınlar kafamı öperken tüylerim diken diken oluyor, saçlarımın çıktığını hissediyorum" dedi...
- Kel kafasını şimdiye kadar ancak 17 kadına öptürebildiğini söyleyen İbrahim Uğurlugenç, "Bu yüzden birçok kadından dayak bile yedim. Daha 23 kişi kaldı ama ne pahasına olursa olsun 40 ı tamamlayacağım" diye konuştu...

•Serkan KARACIK•

"Keyiften dörtköşe oluyorum"

Ampul İbo "Kelleyi, hanım berbere teslim edince rahatlıyorum.. Keyiften dört köşe oluyorum" dedi.

Kafasını, sadece kadın berbere teslim ediyor

- Ampul İbo "Erkek berberler, kellemin müthiş görünüşünü kıskanıyorlar" diyor
- İbo, hain erkek berberlerin hep "Ay ustura kaçtı" diyerek kellesini kan içinde bıraktıklarını söylüyor.
- "Kadın berberler ise, kellemin kıymetini biliyor, okşar gibi usturayı gezdiriyorlar" diyen İbo, berberi Gönül'e bol bahşiş veriyor

•Yazısı 4'üncü sayfada•

İbo, ampul gibi oldu

sime ve gırtlağıma düşen gazelleri okuyorum. Adam çıkıyor, laf olsun diye bağır bağır bağırıyor, bağırmayla gazel olmaz kardeşim. Gazele ağız ister, anlatabiliyor muyum? Allah vergisi bir şeydir, Burhan Çaçan'a onun için çattım. "Makber"i okumuş. İnce seslere gazel gitmez. Gazel, davudî, gür ses ister. Usûlüyle okuduktan sonra, herkesin sesi milletin kulağına hoş gelir. Ammaa, bir de allah vergisi sesler vardır, bilmem anlatabiliyor muyum? İşte o, bizlerde. İbrahim Tatlıses de allah vergisi sestir. Bağırma değildir gazel, kardeşim! Adnan Şenses'e "sen gazel okuyamazsın" dedim. Sonra, adam roman yaa, roman gazel okuyamaz. Ben onu yadırgamıyorum, yanlış anlama, cins de, millet de ayırmıyorum. Onu da söyledim. Ama, gazeli gazel gibi okuyamıyorsun, kardeşim.

Cahillik işte, memur kalsaydım, benim için daha iyiydi. Dedim, "oğlum sen şarkıcı olmaya mı çıktın gurbete, memur olmaya mı?" İstifa ettim. Ama çok pişmanım. En azından emekliliğim olurdu, bir memur kızla belki evlenebilirdim. Hayatıma başka türlü renkler gelirdi.

Gazeli gazel gibi okumak kime özgüdür?

Bizlere vergidir, bizim güney çocuğuna vergidir. Şimdi arkadaşım, türkü Urfa, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, yani şark yörelerine vergidir. Orta Anadolu'ya veya: Kayseri, Sivas.. anlatabildim mi? Bunlar türkü okurlar. Türk sanat müziğini, İstanbul, İzmir, Bursa, Balıkesir, bu gibi yörelerin çocukları güzel okurlar. Ama gazel ve arabesk dediğin zaman, bizim Çukurova çocuklarıyla ilgilidir. Ben şimdi istediğim kadar türkü okuyayım, İbrahim Tatlıses gibi okuyamam, onun verdiği şerbeti veremem. Tıpkı Burhan Çaçan'ın gazel okuyamaması gibi. O zaten "Makber"i gazel gibi değil, kaside gibi okumuş. Gazel apayrı bir olaydır. Gazel, şarkının içerisinde olan bir olaydır. Güzel bir şarkı okursun, orada, bellidir, bir gazel istiyor o parça, kendini belli eder.

Nasıl belli ediyor peki?

Bak şimdi bir örnek veriyorum. Mesela "Geldim yine bu haneye, yollar gider meyhaneye," işte burda kendini belli ediyor. Orda bir çıkış istiyor bu parça, anlatabildim mi? *(şarkıyı söylemeye başlıyor) Geldim yine bu haneye / Yollar gider meyhaneye / Bir zalim yarin uğruna / Döndü gönlüm divaneye... Ram bram bam bam bam ram bam bam. Ram bam bam bam bam ram bam bam.* Burada kendini belli ediyor, burada gazel istiyor parça işte. İşi biliyorsan, sesine gidiyorsa, okuyacaksın...

Peki bu işin piri Abdullah Yüce mi?

Hayır, olur mu, Abdullah Yüce'ye varıncaya kadar, rahmetli Hafız Burhan var, Bekir Sıtkı Sezgin var, Bayram Koca var... Ondan sonra işte, bu Kaplan Tarsus, Şadan Adanalı, Celal Adanalı, Fahri Kayahan var...

Abdullah Yüce'yle tanışıklığınız var mı?

Tabii, tabii, o hemşerim benim. O da Tarsuslu. Burda tanıştık onunla. Hatta ben birinci kasetimde, Abdullah abinin, Şadan Adanalı'nın, Celal Adanalı'nın, Kaplan Tarsuslu'nun, Cahit Ceyhanlı'nın şarkılarını okudum. Abdullah Yüce'den "Bu ne sevgi ah"ı okudum, "Yine bugün dertli gönlüm"ü okudum... Mesela, bu son kasetimde birçok parça ona ait, "Yollar niçin bitmiyor"... Ama bunların hep telif haklarını aldı. O vesileyle tanıştık kendisiyle. "Benden sonra, İbrahim'dir bu çarşının gazelhanı" dedi. Ve çok şükür, hakkaten de öyle oldu.

En çok sevilen gazeller hangileri?

Mesela bugün bir "O kara gözlerine Leylam",

Kadın tuzağı!

Lamba gibi kafasına vurdular da, vurdular

Karısı Süheyla ile metresi Müjgan'ı bir arada idare etmeye kalkışan çapkın İbrahim, tuzağa düştü ve gözlerini hastanede açtı

Adnan Tarsuslu'nun, "Bu dünyanın dört bucağı köhne bir meyhanedir", Şadan Adanalı'nın, "Aldanma kadın kalbine", "Sen de yanarsın" iyi gazeldir, "Çamlıca Mehtabına geldim", "Ben esirim sana artık, beni öldür beni yak", buna benzer gazeller halkın ağzında sevilen gazellerdir. "Makber" mesela, Türkiyemizin milli marşı olmuş sayılır.

Sertab Erener son albümünde "Makber"i okumuş.

Olmaz. Makber'i pop olarak okuyorlarmış. Olmaz abicim, olmaz. Kadın gazelhan olmaz, kadın uzun hava okumaz. Okusa da yakışmaz. Erkek işidir bu. Gazel, uzun hava, maya gibi şeyler erkek sanatçının işidir.

En son ne zaman sahneye çıktınız?

Sahne yok. Hemen hemen on senedir sahnelere çıkmıyorum.

Sahnelerden ayrıldıktan sonra, çiğ köfte işine başlamazdan önce, arada başka işler yaptınız mı?

Ben, gördüğünüz gibi, gözümden rahatsızım. Emir altında çalışacak tipte adam da değilim. Ben bedenen çalışacak bir iş yapsam, işte indir, kaldır, şusu busu, yapamam, o tarzda bir insan değilim, mizaç olarak. Ben kimsenin emrine giremem. Bu caddede çok tespih sattım ben. 40 liraya gömlek alıyordum, 100 liraya satıyordum. Daha neler... Çok ezildim kardeşim. Ben yetim büyüdüm, baba görmedim, ana görmedim. Hep alnımın teriyle mücadele ettim. Tespih sattım, işportacılık yaptım, leblebi sattım sokaklarda, kimseye de boyun eğmedim hiçbir konuda, allaha şükür. On lira buldumsa, on liramı yemeye çalıştım, kimsenin hiçbir hakkına tecavüz etmedim...

Nevizade'de yine müziğin göbeğindesiniz...

Dükkancılar, halk beni öyle kabullendi orda. Yoksa o sokakta kolay kolay kimse ekmek yiyemez. Çünkü o sokağın kendine göre esnafı zaten tamam. Ama, Ampul İbo benim

→27

avantajım. Biraz da bizim mülayim bir insan olmamız, anlatabiliyor muyum? On seneyi geçti oradayım, oranın adamıyız artık. İşte televizyonda görünmelerimiz falan, halkta bize karşı bir sempati uyandı. Kendimize göre, çok şükür allaha, ekmeğimizi bulup geçiniyoruz.

Nevizade'de buzlu badem satarken sizden hiç gazel, şarkı, türkü isteyen oluyor mu?

Ohoo, zaten bundan bin tane kaset sattım ben. Masaların orda şarkı da söylüyorum. Sen yazın hiç dinlemedin mi beni? Ben yalnız bademden para kazanmaya baksam, aç kalırız. Özellikle yazın, adam diyor, "İbo'cum, bir bademe bir gazel söyleyeceksin değil mi?" "Canın sağolsun abi..." Bir gazel atıyorum, adam icabında bir milyon, iki milyon atıyor bir tabak bademe, hani sakal olsun hesabı. Öyle işte, kendimize göre geçiniyoruz. Yoksa, bademden ne kazanacaksın?

Son kasetinizde yine eski fotoğrafınız var...

Televizyon olayı geldiği zaman da, gene gidip kafamızı usturaya vurduruyoruz. Gazinocular olsun, organizatörler, menecerler olsun, beni Ampul İbo afişimle biliyorlar. Adamlar "seni Avrupa'ya götürdüğümüz zaman Ampul İbo diye götüreceğiz" dediler, "sen çıplak kafalı olacaksın, saçlı olmaz, yine ampul olarak resim çektir." Pasaportum var benim, gene ampul resimli. Ben bir kere Ampul İbo olduktan sonra, her kasetimde bu afişi kullanmaya mecburum. Şimdi televizyona programa çağırdıkları zaman, anında "kafanı usturaya vurduracaksın ama" diyorlar, mesela Savaş Ay. Hangi programa gittimse, kafamı usturaya vurdurdum. Aynen böyle, Ampul İbo olup programa çıkıyoruz.

Nevizade'den memnun musunuz?

Hürriyet'te bizden Nevizade'nin mobilyaları diye bahsettiler. Bir kız da benden söz ediyor kitapta: "Eroin Esrarı" mı, "Eroin Bilmecesi" mi ne, böyle bir kitap çıktı. O kız eroinden öldü ya, belki biliyorsunuz...

Kanat Güner'in "Eroin Güncesi" mi?

Evet. Onda o kız benden bahsediyor işte.

Ne diyor?

Benim iyimserliğimden bahsediyor. "Sağolsun", diyor, "Nevizade'de gazelhan Ampul İbo, bana defalarca bedava çiğ köfte verdi, karnımı doyurdu..." Ben bilmiyordum ama, arkadaşlar getirdiler, gösterdiler.

Şimdi Nevizade'desiniz, kışın ne yapıyorsunuz peki?

Kışın gene aynı işe devam ediyorum.

Kışın taze badem bulabiliyor musunuz?

Şöyle söyleyeyim sana, o bizim meslek sırrımız!

En çok onu merak ediyoruz...

Onu herkes merak eder ama, o bizim meslek sırrımız.

Bademin en güzel olduğu zaman ne zaman?

Valla yanlış anlama, benim bademim her zaman güzel. Keşke biraz getirseydim, aklıma da gelmedi, telaşla geldik.

Söyleşi: **Ümit Bayazoğlu-Merve Erol**

Kadir Ürün

Mart ayında, Roman müziğinin önemli isimlerinden Kadir Ürün, Edirne'de sessiz sedasız hayata veda etti. Yıllarca cümbüşüyle Çingene düğünlerinde şarkıcılık yapan Ürün, Deli Selim'le birlikte bu müziğin en çok tanınanıydı. Deli Selim'in piyasadaki birçok albümünde onun vokali vardı. Bu ikilinin Hollanda'da birlikte verdikleri konserler "Edirne Romanları" adıyla geçtiğimiz yıl yayınlanmıştı. Roll'un "98'in en iyi albümleri" listesinde de yer alıyordu albüm. Kadir Ürün'ü saygıyla anıyoruz...

Ben müziksiyenim

Kadir Ürün ve arkadaşları Amsterdam sokaklarında, 1994

"Dünya bir tarla ise, çingene bir çiçektir"... Şimdilerde "roman" diye anılan, bizim yıllardan beri "çingene" olarak bildiğimiz bir toplumun içinden çıkarak müzik sanatının zirvesine ulaşmış insanlar var ülkemizde: Haydar Tatlıyay, Şükrü Tunar, Yorgo Bacanos, Erköse Kardeşler ve daha niceleri... Bir de ismi az duyulan, yerel düzeyde tanınan doğuştan müzisyenler var: Deli Selim, Küçük Hasan, Kel İbrahim vd. Bunların kimi klarinetçi (gırnatacı), kimi zurnacı, kimi davulcu... Biri vardı içlerinde; hem çalardı o, hem söylerdi, hem de oynardı... Kadir Ürün'dü adı...

Yaklaşık altı ay önce haber geldi, "Kadir hastaneye yattı" diye. Kısa bir süre sonra Kadir beni aradı: "Meli(h) abi, astayım be. Bübreklerim çalışmaz olmuş be abi". Ne diyeceğimi şaşırdım. Bir ihtiyacı olup olmadığını sordum: "Alla razı olsun abi, sağ olasın" dedi. Birkaç hafta sonra doktoru aradı. Daha sonra yine ben aradım. Böylece hastalığı sırasında üç-dört kez görüştük. Acı haber bana ulaştığında ölümünün üzerinden bir ay geçmişti...

Kadir Üründülcü (kendisi kısa olsun diye "Ürün" soyadını kullanırdı) ile tanışmamız 1994 yılının eylül ayında Unkapanı plakçılar çarşısında oldu. Aynı yılın kasım ayında Hollanda'daki KULSAN Vakfı'nın (Türkiye Kültür ve Sanat Vakfı) davetlisi olarak Amsterdam'a gidecektik. Türkiye'deki Çingenelerin –kendi tabiriyle Romanların– müzik ve dans kültürlerini anlatmak ve bir Roman müzik grubu ile konserler vermek üzere yola çıktık. Grup Edirne'den seçilmişti. Bu alanın en yetkin ismi Deli Selim toplamıştı grubu. Macera dolu yolculuğun sonunda bir otele yerleştik. 15 gün boyunca Hollanda ve Belçika'nın çeşitli kentlerinde 11 konser verildi. Ben de Romanları anlatıyordum, aynı zamanda onları tanıyarak... Her gün neredeyse 20 saat beraber oluyorduk; kâh yemekte, kâh yolculukta, kâh konserde... Onların insanî yanlarını, sevinçlerini, paylaşımlarını, dostluklarını, ürekliklerini, coşkularını paylaştık. Deli Selim'in klarinetini dinlemeye gelen ünlü müzisyenler bu virtüozu ve arkadaşlarını pür dikkat dinliyorlar, kafalarında onlarca soruyla ayrılıyorlardı konserlerden. Naci Kokina'nın kanunu, Selim Karaali'nin kemanı, Kadir Üründülcü'nün cümbüşü ve sesi, Deli Selim'in çocukları Murat ve Selim'in vurmalı çalgılarını yüzlerce, binlerce kişi ayakta alkışlıyordu. Kimi zaman endişeli, kimi zaman coşkulu geçen 15 gün boyunca duygular hep üst düzeydeydi... Bu olaydan yaklaşık üç ay sonra Ocak 1995'te Deli Selim'i kaybettik. Ardında bıraktığı hoş seda kulaklarımızdan gitmedi. O turneden sonra Kadir Ürün'le dostluğumuz arttı. Devamlı gö-

◄ Deli Selim ve arkadaşları, ayakta solda Kadir Ürün, ortada Deli Selim

Ürün ve arkadaşları, düğün orkestrası

rüştük.

90'lı yılların başından beri Çingene kültürü üzerine çalışmalar yapmaktayım. Trakya'da hemen hemen bütün Çingene mahallelerine gitmişimdir. Yüzlerce müzisyenle görüştüm, onların müzik uygulamaları hakkında araştırmalar yaptım. Kadir Üründülcü kadar geniş bir repertuara sahip, anlaşılır bir icra yapan müzisyene rastlamadım. Çingene mahallelerinde yüzlerce kemancı, darbukacı, klarinetçi, cümbüşçü bulabilirsiniz. Ama doğru dürüst okuyucu bulmak zordur. Hele erkek sesi bulmak daha da zordur. Kadir Üründülcü, bu anlamda iyi bir şarkıcı ve gerçek bir müzisyendi; zaten çalgıcı olmadığını her defasında söylerdi: "Abi, beni karıştırma bu çalgıcılarla, ben müziksiyenim".

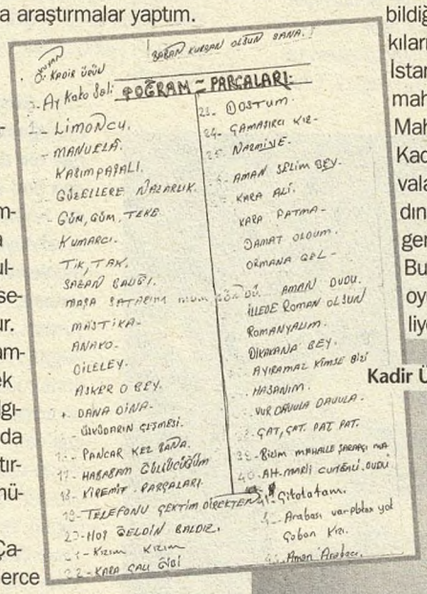

Kadir Ürün'ün kaleminden Hollanda konseri repertuarı

Edirne'de, Tekirdağ'da, Çanakkale'de, İzmir'de yüzlerce düğüne katılmıştı Kadir. Zaman zaman beni de çağırırdı düğünlere. Kimin ne zaman, nasıl davranacağını, iyi oyuncuları, şarkıcıları iyi seçer, benim doğru bilgi ve belge edinmeme yardımcı olurdu. Bu anlamda iyi bir rehberdi de. Trakya'dan ve Ege'den topladığım Çingene müziğine ilişkin malzemelerde Kadir'in büyük emeği vardır.

Kadir, orta halli bir cümbüş icracısı idi. Biraz da ud çalardı. Sesinin güzelliği sayesinde aranan bir şarkıcı konumuna gelmişti. Son dönemlerde arabesk şarkılarını gece kulüplerinde okumaya başlamıştı. Bu, ondaki özgün çingene tavrını törpülüyordu. Ama yine de büyük işlere hep o giderdi. Çünkü Romnice'yi (Romanca-Çingenece) bildiği gibi, Türkçe ve Yunanca şarkıları da okuyabiliyordu. İki yıl önce İstanbul'da Sefaköy'ün Çingene mahallesinde bir düğündeydik. Mahallenin yaşlıları dil biliyorlardı. Kadir onlar için eski Romanca havalardan dört-beş tane okudu, ardından gençler için popüler Çingene havalarından Türkçe okudu. Bu arada "alatura" için kimlerin oyuna kalkması gerektiğini iyi biliyor ve onları oyuna davet ederek ortamı kızıştırıyordu. Kısacası, işini profesyonelce yapıyordu. Bu sebepten toplum tarafından sevilip sayılıyordu. Hatta çeribaşından bile çok tanınırdı ve sevilirdi. Çünkü o halkının sanatçısıydı.

Çingene müziğini dinleyenler, "Deli Selim ve Arkadaşları" adıyla çıkmış onlarca kaseti hemen hatırlayacaklardır. O albümlerin neredeyse tamamındaki ses Kadir'in sesidir. Rahmetli Deli Selim'in çok kötü bir sesi vardı. Bu sebeple yanında sürekli iyi sesli bir solist bulundururdu. Kadir'le uyumları tam olduğu için sürekli onu götürürdü yanında...

Ve Çingene müziğinin iki devi dört yıllık bir aradan sonra tekrar buluştular. Rahmetleri bol olsun.

Melih Duygulu

Elinde cümbüşü, çeribaşı Mehmet Ali Körüklü'yle birlikte

Sinema çıkışı bir uğrayın

SERENDİP

Yeşilçam Sokak, No: 28, Beyoğlu 245 50 48
(Emek ile Sine-Pop arasından, önce sola, sonra sağa, sağda)

Linton Kwesi Johnson

"Şarkıcı"dan evvel bir "şair" LKJ. 11 yaşında Jamaika'dan İngiltere'ye göçtü, Londra'daki Karayib'de, Brixton'da gençliğe adım attı. 74'de ilk şiirlerini yayınladı. 78'de Poet & The Roots ismi altında çıkan "Dread Beat & Blood" albümüyle dub-poetry denen türün yaratıcısı oldu: Dub ritminin üstüne, hiç lirik olma kaygısı gütmeyen çıplak şiirler, çıplak gerçekler... Thatcher'lı yılların başında, 79'da başyapıtı "Forces Of Glory"yi çıkardı. Yalnız dub-poet olarak değil, gazeteci, prodüktör ve reggae uzmanı olarak politik mücadele yürüttü. Seneler önce İstanbul'da da bir konser veren LKJ, bugünlerde yeni albümü "More Time"la gündemde. Les Inrockuptibles sayesinde, bir mühim reggae konuğunu daha ağırlıyoruz Roll'da.

DÜNYANIN İLK DÜNYA müziği

Yeni albümünüz "More Time"daki şarkılar acılı konulara değiniyor: yeğeniniz Bernard'ın esrarengiz ölümü, İngiltere'de polis şiddeti, şair May Ayim'in intiharı. Ama yine de müziğinizin genel ruh hali iyimser. Reggae'nin temel işlevlerinden birinin kötü olandan yola çıkarak iyiyi göstermek olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Linton Kwesi Johnson: Bu fikir bana doğru geliyor. Reggae'nin bir iş neşesi var; bu, "up beat tempo" adı verilen ritmik özelliğinden geliyor. "Reggae fi Bernard" şarkısı bu konuda çok iyi bir örnek sanırım. Bernard benim yeğenimdi. 1995 yılında bir ocak akşamı, iş çıkışı tren istasyonunda bekliyordu. Cep telefonundan bir arkadaşıyla konuşurken çok tuhaf bir şekilde, bir tren ona çarpıyor ve anında ölümüne neden oluyor. Hiç kimse bu trajik kazanın nasıl, hangi koşullarda meydana geldiğini bilmiyor. Bernard ulusal demiryolu şirketi British Rails'de çalışıyordu. Trenlerin tehlikesi hakkında herkesten daha fazla bilgi sahibiydi. Demiryoluna düşmemiş, başının hizasından çarpmış. Her zamanki gibi, polis hemen kaza sonucuna vardı ve dosyayı kapattı. Benim yazdığım şiir, ölünün ardından yazılmış bir mersiye ama, bu tür durumlarda genellikle beklenenin tersine, biz keder göstermeyiz, onun hayatını methederiz, kutlarız. Jamaika'da ve Karayiblerdeki pek çok adada, New Orleans'da olduğu gibi, cenazeler 'marching bands' ritminde kaldırılır; gelenek bizi terk edip gidene neşeli müziklerle eşlik etmemizi ister. "Reggae fi Bernard"ı bu anlayışla besteledim.

Uzun süre BBC Radio 1'de Jamaika müziği tarihi konulu bir program yaptınız. Karayiblerdeki bu küçük adanın nasıl olup da bütün dünyada sadece dinleme alışkanlıklarını da değil, teknik ve pratikleri de etkileyen güçte bir müzik ortaya çıkardığını bize açıklar mısınız?

Reggae'nin ayırt edici özelliği, onu oluşturan unsurların çeşitliliği. Perküsyonların bu denli ağırlıklı olmasının kökeninde Afrikalı protestan kültlerin pratiği ve Jamaika'daki 'kumina' ya da 'pocomania' ("Küçük çılgınlık kilisesi") gibi yine Afrika kökenli kırsal dinî merasimler yatıyor. Bu eski gelenekler hiç tartışmasız reggae'yi çok etkilemiştir. Ayrıca, İrlanda ve İskoçya folklorunun eski havaları da bu müziğin içinde gezinmiştir hep. Geçtiğimiz yüzyıldaki büyük açlık günleri sırasında İrlanda ve İskoçya'dan kaçıp gelen tarım işçileri bu şarkıları Jamaika'ya taşıdı. Onlar köle değildi ama, kölelerle aynı sefil şartlarda yaşıyorlardı. Plantasyonlarda çalışanların, çalışırkenki müziğine bunlar da eklendi; toprağı kazarken söylenen şarkılara "diggin' songs", çalışırken kölelere eşlik eden şarkılara "work songs" denir. Bu şarkıların ritmleri kölelerin eziyetli, ıstıraplı çalışmalarına eşlik ediyordu. Küba'ya yakın olmamız, Küba sound'una özgü müzikal özelliklerin de bu müziğe sızmasına imkan verdi. 50'lerin, 60'ların ska gruplarını dikkatli dinlerseniz, bu etkiyi hemen yakalarsınız. Bütün bunların üstünde şarkıları ve el çırpmalarıyla hıristiyan kilisesinin ayinleri, törenleri var, meşhur "up beat tempo"nun altında bunlar yatıyor. 40'lı yıllarda, savaş sırasında, pek çok Amerikalı asker adada kurulan üslere yerleştirildi ve siyah askerler beraberlerinde rhythm'n'blues plakları da getirmişlerdi. İlk Jamaika plakları rhythm'n'blues repertuarlarından alınan parçaların taklidinden başka bir şey değildi. Afrikalı, İngiliz, İrlandalı, İskoç, Hintli, Yahudi, Suriyeli ve Çinli kökenleri olan insanların karışımından oluşan Jamaika nüfusunun karmaşıklığı, kendine özgü bir müziğin ortaya çıkmasını sağladı. Tarihin öngörülemeyen akışı çeşitli etkilerle bu müziğin dünyanın ilk world music'i olmasına göre programlanmıştı.

"The Story of Jamaican Music"in kapağındaki sunuş yazınızda, reggae'nin daha ilk doğduğu günlerden beri angaje bir müzik olduğunu, toplumsal yanının ağır bastığını söylüyorsunuz. Oysa biz ilk zamanlardaki müziğin daha dertsiz, tasasız, kalender olduğunu sanıyorduk...

Reggae'nin her şeyden önce bir dans müziği olarak ortaya çıktığını unutmamak gerek. Zaten reggae'den önce ortaya çıkmış müzikler de dansların adlarını taşıyorlar: Ska bir tür olmazdan önce bir danstı, aynı şey "rocksteady" ve "blue beat" için de geçerli. Ama, daha ska zamanında bile, daha az dile getirilse de eleştiri, yorum vardı. 60'lı yılların sonlarında Black Power'ın, 70'lerin başlarında rasta hareketinin etkileri, sözleri, tavrı radikalleştirdi, ama bu boyut ska'nın tohumlarında boy veriyor.

Reggae'yle birlikte din harika bir propaganda aracı bulmuş oluyor. Bu müziğin, belli bir dönemde, fiilen rasta davasının "rehin"i haline gelmesi sizde nasıl bir duygu uyandırıyor?

Bu durumu ironik buluyorum, çünkü uzun süre rastaları Jamaika toplumunun paryaları olarak gördük. Küçüklüğümüzde, onlara yaklaşmamamız, onlarla konuşmamamız tembih edilirdi bize. "Eğer uslu durmazsan, rasta gelir seni götürür," derlerdi. Bob Marley uluslararası düzeyde kabul görmeye başladığında, Jamaika orta sınıfı rasta'ya başka bir gözle bakmaya başladı. Büyük çoğunluğun tutumundaki bu yumuşamanın biraz da şuradan kaynaklandığını düşünüyorum: Rastalar her zaman kurulu düzene ve kurumlara karşıydı ve bu duygu, zor şartlarla karşı karşıya kalan orta sınıf Jamaikalılara da geçti.

Bağımsızlığı siz yaşamamış olsanız da, bu ola-

yın Jamaika müziğini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

Ska'nın, ülkenin o sıralar yaşadığı coşkuyu çok iyi anlattığını sanıyorum. Bağımsızlık 1962'nin ağustosunda kazanılıyor ve o zamanlar çıkan şarkıların hepsi umut duygusu ve geleceğin getireceklerinin neşeli bekleyişiyle dolu. Ama, tabii, 1960'ların ortalarından itibaren o coşku sönmeye başlıyor, onun yerini giderek hayal kırıklığı alıyor ve tempo da yavaşlayarak rocksteady'ye dönüşüyor, o da başta gitar ve org olmak üzere elektrikli enstrümanlarla beraber dönüşüme uğruyor. Daha sonra reggae'nin geliştireceği, ilk içe bakan, düşünceli müzik bu.

Siz prodüktörlere atfedilen önemin abartılı olduğunu ileri sürüyorsunuz hep. Ama yine de, Jamaika müziğinin gelişiminde onların rolleri çok belirleyici oldu, bugünkü müzikal akımları etkiledi.

Şu ya da bu prodüktörün ustalığına bağlanan pek çok plak, müzisyenlerin kendileri tarafından gerçekleştirildi aslında. Tarihe bakılırsa, Sir Coxsone, plak şirketi Studio One'dan çıkan bütün albümlerin prodüksiyonunu yaptı, halbuki adı hiç anılmayan Jackie Mittoo düzenlemelerin büyük çoğunluğunu yapmıştır. Bence, Lee "Scratch" Perry daha farklı, daha yaratıcı bir prodüktör imajı çiziyor. Ama çoğu stüdyo masraflarını ve müzisyenlerin ücretini ödemekle yetinip albüm kapaklarında, aslında yapmadıkları bir işi yapmış gibi, prodüktör olarak gözüküyorlar.

Peki ya İngiltere'de reggae nasıl karşılanıyordu?

İngiltere'de yaşayan Jamaikalı gençler için reggae, belki de Jamaika'da yaşayanlar için olduğundan çok daha önemliydi. Beyaz ve ırkçı bir toplumda yaşıyorduk; bu da bizim kimliğimizi pekiştiriyordu, Karayiblerde olan kültürel gelişmelerle sıkı temas içinde olmamızı sağlıyordu. Reggae o dönemde bir tür göbek bağı işlevi gördü. Doğrudan Jamaika'dan ithal edilen son plakları dinleyerek orada olup bitenlerden haberdar oluyorduk.

İngiltere'ye geldiğinizde neyle karşılaşacağınızı düşünüyordunuz?

Her şeyden önce annemle beraber yaşayacağım için çok mutluydum. 11 yaşındaydım ve benim çocuk muhayyilemde, İngiltere kralların, kraliçelerin ülkesiydi, dolayısıyla da harika bir yer olmalıydı, altınla kaplı yollar, saraylar... Brixton'un sisine gömülmüş bu gri ve çirkin binaları gördüğüm zaman yaşadığım hayal kırıklığını tahmin edersiniz herhalde. Daha okuldaki ilk günümde ırkçılığa maruz kaldım. Irkçılık öteki çocuklardan da, öğretmenlerden de geliyordu. Öğretmenlerin çoğu size kerhen, gönülsüz bir şekilde hocalık yaptıklarını hissettiriyorlardı. Arkadaşlarımın çoğu 14 yaşında okulu bırakıp fabrikalarda çalışmaya başladı. Anne babaları onlar için tıp, hukuk tahsili hayalleri kurarken, onlar montaj bantlarında ömür tüketiyorlardı.

Çocukken böyle bir tecrübe yaşamış olmak sizde nasıl bir duygu bıraktı?

Öfke. Ama yıllar içinde bu öfkeyi azme dönüştürmeyi becerdim. Çok erken yaşta siyasî olarak angaje olmuştum. 16 yaşındayken, İngiltere Black Panther Party'nin (Kara Pantarler Partisi)

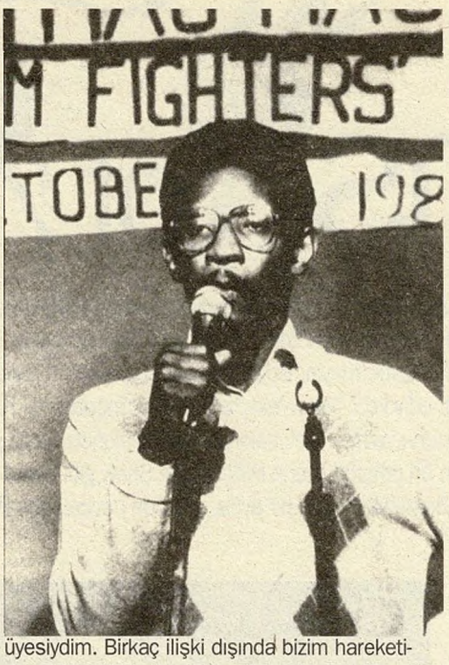

üyesiydim. Birkaç ilişki dışında bizim hareketimizle ABD'deki Kara Panterler arasında tam manasıyla bir bağ yoktu. Bizim için bir esin kaynağı olmuşlardı ama, önceliklerimiz aynı değildi. Panterler saldırılar düzenliyor, suikastler planlıyorlardı, şehirdeki bazı grupları silahlandırıyorlardı. Biz hiçbir zaman bu kadar uzaklara gitmedik. Özsavunma grupları oluşturuyorduk, bunlara karate, judo dersleri veriyorduk.

Aynı zamanda, kültürel olarak kendinizi silahlandırıyordunuz...

Bu durumun, yani sadece rengi nedeniyle düşman kabul ediliyor olmanın yararı, sizi kendiniz hakkında düşünmeye zorlaması. Siyah halkların tarihini incelemeye başladım. Kölecilik ve sömürgeciliğin siyasi ve ekonomik nedenlerini öğrenmek irrasyonel olanla aramı açtı. Kariyerinin bir kısmını Cezayir'de yapmış olan Martinikli psikiyatr Frantz Fanon'un yazılarını keşfettim. Çok şey borçlu olduğum "Les Damnés de la terre" (Yeryüzünün Cehennemlikleri), La mort de colonialisme (Sömürgeciliğin Ölümü) gibi kitapların yazarıdır. Cezayir'in başkentinde bir sokak onun adını taşıyor. Giderek siyah edebiyata ilgi duydum, oysa böyle bir şeyin olabileceğini bile düşünemezdim önceden. Okulda öğrendiklerimize bakılırsa, siyahların hayatını anlatan kitapların olması, hatta bazı siyahların bunları yazması imkansız bir şeydi. W.E.B. Dubois'nın "The Soul of Black Folk" adlı ABD'deki köleciliğin kaldırılmasını izleyen dönemi anlatan kitabı bende şiir yazma arzusu uyandırdı.

Uzun süre rastaları Jamaika toplumunun paryaları olarak gördük. Küçüklüğümüzde, onlarla konuşmamamız tembih edilirdi bize. "Eğer uslu durmazsan, rasta gelir seni götürür," derlerdi. Bob Marley uluslararası düzeyde kabul görmeye başladığında, Jamaika orta sınıfı rasta'ya başka bir gözle bakmaya başladı.

Sizin sorunlara çok somut yaklaşımınız dinî bakış açısını zorunlu olarak dışlıyor muydu? Haile Selasiye'nin kutsallığı, rastaların öngördüğü Afrika'ya dönüş, bunlar size kabul edilebilir kavramlar olarak gözüküyor muydu?

70'li yılların başları genel olarak bir bilinçlenme dönemi oldu. Dinî boyut, benim kuşağımdan herkesi içine alan kültürel uyanmanın bir parçasıydı ve ben de bir noktaya kadar bu hareketle özdeşleşmiştim. Haile Selasiye'nin Tanrı olabileceği fikrini kabul edemiyordum. Bütün siyahların Afrika'ya tekrar dönmesi fikri bana son derece saçma geliyordu. Buna karşılık, sömürgecilik karşıtı eleştiriye katılıyordum ve bunu sadece Afrika'nın kültürel mirasına vurgu yaparak gerçekleştirebiliyordum.

"Reality Poem"de, "mitolojiyle içlidışlı olanları antik çağa dönmek"le eleştiriyorsunuz. O dönemde, pek çok kişi, bu şarkıyı 'anti-rasta' olarak değerlendirdi.

Bazı gazeteciler, beyazlar, bu şekilde değerlendirdi, evet. Ama benim söylemek istediğim, onunla yüzleşmek yerine, mücadeleye girmenin sorumluluklarını üstlenmek yerine, gerçeklikten kaçma, uzaklaşma eğilimini tenkit etmekti.

Yeni albümünüzdeki şarkıları dinlerken insan, İngiltere'nin siyah cemaatle lişkisinde temelde bir değişiklik olmadığını düşünüyor.

Hayır, böyle olduğunu söyleyemem. 1981'de, bir ırkçının yaktığı evde 14 siyah çocuğun hayatını kaybettiği New Cross katliamı bir dönüm noktası oldu. Bu olaydan iki ay sonra, 20 bin kişi Hyde Park'tan New Cross'a doğru yürüyüşe geçti. Sonra Brixton'daki ayaklanmalar çıktı. İşte bu dönemde, hükümet İngiltere'de bir siyah orta sınıfın gelişmesi için önlemler almaya başladı. Bundan yirmi yıl önce İngiltere'de siyah teknisyen, ustabaşı ya da müteahhit yoktu. Bugün avukatlar, mimarlar, muhasebeciler var. Siyahların marjinalleşmesinin son bulması çok önem taşıyor. Buna karşılık, bazı şeyler hiç değişmedi: ırkçılık ve bunun doğurduğu şiddet, polisin ırkçıları kollaması, onlara yeterince sert davranmaması... Polisin ırkçılığı daha da arttı.

Reggae kültürünün toplumlar arasındaki ilişkinin yumuşamasında katkısı oldu mu?

Daha en başından beri, Jamaika müziği İngiliz gençliğin ilgisini çekti. Mod'lar ve skinhead'ler ska dinliyordu. Punk'la reggae arasında harika bir ilişki vardı, çünkü her ikisi de isyankar müzikti. Genç Beyazlar reggae'nin isyankar ruhuyla özdeşleşebiliyordu. Bugün, grupların çoğu karışık, müzik de öyle.

Peki bu ilgiden Jamaika'nın bu kadar az yarar sağlamış olmasını nasıl açıklıyorsunuz?

Çünkü iktidara gelen hükümetlerin hiçbiri reggae'nin ekonomik çıkarlar da sağlayabileceğini anlamadılar. Halbuki, Edward Seaga ve şimdiki başbakan P.J. Paterson prodüktörlükten geliyorlardı. Ama reggae sanayiini geliştirecek altyapı çalışmalarını gerçekleştirmeyi ihmal ettiler. Hâlâ küçük zanaatkar yöntemleriyle, bakkal zihniyetiyle yapılıyor her şey, tabii bu arada sahtekarlıklardan bahsetmiyorum. Yeni piyasa tekniklerine göre insanları yetiştirecek kurslar düzenlenebilirdi, telif hakları vb. gibi konularda uzmanlaşmak isteyen öğrencilere hukuk dersleri verilebilirdi. Ama hala müzik dersleri ya da konservatuar bile yok...

Beenie Man ve Bounty Killer gibi, reggae'nin değerlerinin tam tersini savunan yıldızların ortaya çıkması sizde nasıl bir duygu uyandırıyor?

Bugün her şeyin eskiye göre değştiğini düşünüyorum. Bounty Killer ve Beenie Man dancehall'ların sadece bir yönünü temsil ediyor. Örneğin Buju Banton, "Mort aux pedes" (İbnelere Ölüm) gibi bir yerden başlayıp çok büyük bir içsel dönüşüm geçirdi ve rasta'vari bir aşk, sevgi mesajı verme noktasına geldi. Tony Rebel'in şarkı sözleri oldukça politik. Capletown da çok hardcore bir DJ'di, bugün rastafari'den söz ediyor. Şu sıralar Jamaika'da rasta'nın yeniden uyanışı, yükselişi yaşanıyor. Shakespeare, "tarih sürekli olarak tekerrür etmek içindir" dememiş miydi?

Çeviren: **Siren İdemen**

Sultans of swing

Bir süredir yoğun swing etkileri taşıyan bir sürü grubun albümleri elimize geçiyordu ve Amerika'da bir numaraların döndüğünü farkediyorduk. Ancak bizi duruma el koymaya sevkeden, Aslı Aydıntaşbaş'ın Radikal'e New York'tan geçtiği küçük bir haber oldu. "Swinging Nineties" adını taşıyan haber şöyle başlıyordu: "Salsa, mambo ve house müziğiyle vakit kaybetmeyin. Bayanlar soket çoraplarını, erkekler renkli gömleklerini ve fötr şapkalarını çıkarsın... Swing'in dönüşü muhteşem oldu." Ve şöyle devam ediyordu: "New York'ta bir swing modası var ki, öyle böyle değil. 50 ve 60'ların bu dans müziği, son otuz yıldır meğerse yok olmamış, yalnızca kış uykusuna yatmış. Dev salonlarda düzenlenen swing gecelerinde, 50'lerin kıyafetlerini giymiş gençler sabahlara kadar dans ediyor. Müzik dükkanlarında en ön raflarda Glenn Miller, Artie Shaw gibi benim kuşağımın pek az bildiği swing orkestraları var..." Nedir bu yeni dalga diye çok yönlü bir soruşturma başlattık manalı bir ayda, nisanda neticelendirdik. 29 Nisan Dünya Dans Gününüz kutlu olsun...

Aslında neo-swing müziğine pek de yabancı değiliz. Şu an ülkemizin iki "güzide" talk şov programının jeneriklerinde bu müzikten "apartma"lar mevcut. Birisi Zaga'nın jeneriği olan Squirrel Nut Zippers'ın "Hell"inin Sulukule yorumu, diğeri de Beyaz Show'da kullanılan Royal Crown Revue'nün "Hey Pachuco"su.

Neo-swing grupları henüz sadece Amerika'da ve alternatif mecrada popüler olmuş durumda. Tuhaf ve uzun isimli bir sürü genç grup postmodern bir nostalji yaşatıyor Amerikan halkına. Artık erkekler renk renk gabardin takımlar, kravat ve rugan ayakkabılardan oluşan bopstilleri (zoot suit) ve kızlar tişört ve bol plili etekleriyle, dans salonlarına swing dansları (lindy hop, shag, push, whip, Savoy, Audabon...) yapmaya koşuyor.

Amerika'nın birçok farklı bölgesinden neo-swing grupları bitmekle birlikte, esas olarak Doğu ve Batı yakası olarak iki akım öne çıkıyor. Her ne kadar bu akımları oluşturan daha çok dans stilleri olsa da, New York'un başı çektiği Doğu yakası grupları retro niteliğinde saf ve hızlı; Los Angeles, San Francisco'nun başı çektiği Batı yakası grupları ise ska ve latin müzikleriyle karışık nispeten yavaş swing'ler çalıyor. Aslında bir ayrım varsa, bu da daha çok öğrencilerini diğer tarzları öğreten okullara kaptırma endişesindeki dans okullarından kaynaklanıyor herhalde.

Müzik çevrelerinde ise bizdeki "türkü tartışması"nı andıran bir durum söz konusu. Püristler bağırıyor: "Gayeden inhiraf, tatbikatta itilaf olmuştur. Bu yaptığınız da swing mi? Swing çalmak için önce hissetmek gerek! 'Sing Sing Sing'i asıl Louis Prima'dan dinleyecektiniz siz. Nasıl güzel çalardı merhum!.." Bizimkiler ise tıngırına takmıyor: "Biz zaten klasik swing çalmıyoruz ki!"

'40 ve '50'lerin swing'ini bugünün rock, ska ve latin ve hatta calipso, mambo vs. formlarıyla kaynaştıran bu tür gruplar, tarzlarındaki belirleyici nüanslara göre 'retro-swing', 'jump-swing' gibi isimlerle de anılıyor... Neo-swing yarım asır öncesinin klasik swing'inden gerçekten çok başka bir şey. Bu tür grupların etkilendikleri isimler daha çok 50'lerde meşhur olan orkestralardan oluşuyor. Louis Jordan, Cab Calloway ve Louis Prima gibi jump tarzındaki orkestralar neo-swing'çilerin gözdeleri... Neo-swing grupları caz formlarından çok, bugünün pop formları içinde yer alıyor. Genelde klasik big band enstrümantasyon yapısına sahipler. Neo swing'in temel karakterleri olan çoğu zaman gümbürdeyen, bazen "salınan" ritimler; müzikal gerilim veya durgunluğu sağlamaya birebir üflemeliler ve "yürüyen baslar" yine mevcut. Ancak artık enstrümantasyona elektrikli gitarlar, banjolar, ukuleler ve benzeri aletler eklenmiş durumda.

Amerikalıların Amerika'yı keşfi

Neo-swing gruplarının evveliyatlarının daha çok ska ve punk-rock gruplarına dayanması önemli bir nokta. Hareketi oluşturan gruplar çoğunlukla alternatif müziklerin barınağı olan Los Angeles ve San Francisco kökenli... Neo-swing hareketi San Francisco'da 80'lerin ortasında eski punk saksofoncusu Timmie Hesla'nın, kurduğu big band'le eski swing parçalarını çalmasıyla başlar. Hareketin odak noktası olan yer ise 1989'da Jay Johnson'ın açtığı ve haftanın yedi günü çeşitli retro-swing gruplarının Cab Calloway ve Louis Prima cover'ları çaldıkları Deluxe kulübü olur. 1950'lerin modasına göre dizayn edilmiş kulüpte, insanlar o yılların modasına uygun bopstiller içinde partilere katılır. Bu kulüpte çalan ilk retro grup Royal Crown Revue olmuştur. 92 sonlarına gelindiğinde San Francisco'nun dört bir yanı swing kulüpleriyle dolar. Lavay Smith and Her Red Hot Skillet Lickers, Atomic Coctail, Steve Lucky & The Rhumba Bams gibi gruplar bu kulüplerden yetişir.

Ancak içten içe alternatif mekanlarda pişen neo-swing'in geniş kitlelerle buluşmasında medya işin içine girer. 1994'te Jim Carey ve Cameron Diaz'ı şöhrete kavuşturan meşhur "The Mask"in soundtrack'i plak firmalarının ve müzikseverlerin dikkatini iki grubun üstüne çeker. Gümbürdeyen davul solosuyla açılan Royal Crown Revue'nün "Hey Pachuco" adlı parçası filmin en akılda kalıcı şarkılarından biridir. Grup kısa bir süre sonra Warner Bros'la anlaşır ve "Mugzy's Mo-

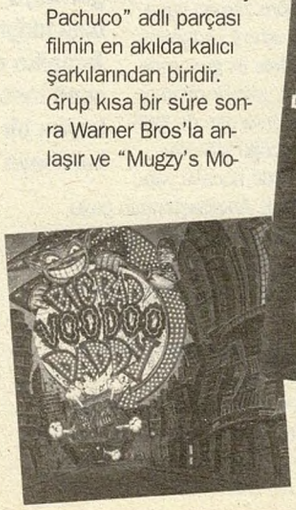

ve" adlı albümünü çıkarır. "The Mask"in ilginç konuklarından biri de artık tarih olduğu sanılan Stray Cats'in eski elemanı Brian Setzer'dir. Setzer, albüme '93 yılında kurduğu 16 kişilik orkestrasıyla yaptığı "Straight Up" adlı parçayla katılır. Yoğun grunge etkisi altında gerilen Amerikan gençliği için o dönemde "The Mask" soundtrack'i ve bu tuhaf isimli gruplar pek heyecan yaratmaz. Ta ki 1996 yılına kadar. Aynı yıl, kız arkadaşından ayrılan bir gencin arkadaşlarıyla Hollywood'a gelerek şöhret kapısını aralamaya çalışması sırasında başından geçenlerin anlatıldığı "Swingers" filminde geçen swing mekanları, swing çocukları, partileri ve dansları, sonunda Amerikalıların Amerika'yı yeniden keşfetmesini sağlar. Filmin müthiş müziklerinin arkasında ise yine Los Angeles kökenli Big Bad Voodoo Daddy vardır. Filmin kimi sahneleri BBVD'nin sahne aldığı kulüplerde çekilir. Aynı yıl çıkan ve II. Dünya Savaşı sırasında Nazi baskısı altında Almanya'da swing müziği ve dansları yapma-

Gidip bir yabancıyla dans etmek ve salonda birlikte uçmaktan daha seksi ne olabilir? Göğüsler zıpladıkça oğlanlar testosteronla dolar, piller şarj edilir. Kızların, savrulup nereye atıldıkları hiç umurlarında olmaz...

ya çalışan bir grup insanın mücadelesini anlatan "Swing Kids" filmi de cabası...
İsmini bir çikolata markasından alan Squirrel Nut Zippers'ın aslında 1996'da çıkan "Hot" adlı albümü ise iki yıl gecikmeyle patlar. Zippers diğer retro grupların aksine kendi besteleri ve vokalistleri Katherine Whalen'in Billie Holiday'i andıran sesiyle büyük beğeni kazanır. SNZ'de kuzeydoğu Amerika'da yaygın creole geleneğinin izleri hakimdir. Yani bir yandan cajun bir yandan da klezmer müziğinin genel ezgi, tema ve enstrümanları (banjo, ukulele, keman, akordeon...) müziklerinde geniş yer bulur. Bu baştan çıkarıcı müziğin orta halli Amerikan halkının evlerine girmesi ise reklamlar vasıtasıyla olur. Birkaç yıl önce zuhur eden swing, giyim firması GAP'in, reklamlarında Louis Jordan'ın "Jump, Jive An' Wail"inin Brian Setzer yorumunu kullanmasıyla, muteber Amerikan topraklarına asasını saplayıverir. Cherry Poppin' Daddies ise bol ska soslu "Zoot Suit Riot"ıyla tüm Amerikan gençlerini zıplatmayı başarır.

Punk'tan swing'e

Müzik, dans ve imaj üçgeninde gelişen neo-swing hareketinin genel olarak Amerikan halkının da gönlünü çaldığı söylenebilir. Çünkü Amerikan gençliği, hiç yaşamadığı ve ebeveynlerinin belleğinde bastırılmış bir dönemi (II. Dünya Savaşı yıllarını) bir yönüyle tekrar Amerikan halkının önüne getiriyor. Belki de Amerikan tarihinde ilk defa gençler tarihlerine ait önemli bir dönemi tekrar su yüzüne çıkardı. Sosyo-psikologlar durumu "çok hayırlı" buluyorlar. Çünkü 90'ların başında ortaya çıkan grunge, depresyona sürüklenmiş, yalnızlığın dipsiz kuyusuna gömülmüş agresif ve salaş bir gençlik görüntüsünü ortaya koymuştu. Oysa neo-swing hareketi şu an Amerika'da yayılan optimizm dalgasını sürükleyen bir titreşim konumunda duruyor. "Swing kid" adı verilen gençler, karalara bürünmüş paçoz slacker'ların aksine, pırıl pırıl rengarenk elbiselerini giyip, saçlarını tarayıp güzel kokularını sürerek dans salonlarının yolunu tutuyor. Kurslara gidip tuhaf isimli dansları öğreniyor ve karşı cinsle saatlerce dansediyor. Bütün bu kelamlar, swing'çileri tertemiz, uysal, aklı başında çocuklar gibi gösterse de, hiç öyle değil. Bu gençlerin çoğunun eski punk'çı ve ska'cılar olduğunu unutmamak gerek.
80'lerin sonunda apansız AIDS paranoyasına yakalanan Amerikan gençliği artık üzerinden korkuyu atmış (psikologlar öyle diyor) ve karşı cinsle vakit geçirmenin doymusuz keyfini çıkarıyor. Aslında "uzman"ların üzerinde çok durdukları konu dans ve cinsellik. Çünkü swing dansı yapmak için, hip-hop –ve hatta twist– gibi müziklerle yapılan müstakil dansların aksine, bir dam ya da kavalye icap ediyor. Ve dans sırasında çiftin birbirine "temas"ı bireyin sosyalleşmesinde çok önemli bir olgu olarak değerlendiriliyor. Ünlü bir dans öğretmeni de aynı şeyi söylüyor: "Partnerinizle iki buçuk dakika boyunca yaptığınız dans sırasında birbirinize aşık olursunuz. Hareketlerinizle birbirinize karşılık verirsiniz. Ve işte orada seks vardır. Gidip bir yabancıyla dans etmek ve salonda birlikte uçmaktan daha seksi ne olabilir? Göğüsler zıpladıkça oğlanlar testosteronla dolar, piller şarj edilir. Kızların, savrulup nereye atıldıkları hiç umurlarında olmaz..."

Derleyen: ***Kerem Demir***

O eski swing

"Swing" kelimesi aslında genel anlamda 1935-1945 yılları arasında altın dönemini yaşayan dans müziği aranjmanları ve ritmik riff'lerin yoğun olarak kullanıldığı bir stili ifade etmekte kullanılıyor. Cazın saygınlığını düşüren bir dans müziği olarak bakanlar da var ona. İlhan Mimaroğlu swing'i şöyle tanımlıyor: "Cazda vurgular, zayıf zaman denen ikinci ve dördüncü zamanlara vurulur. Zayıf zaman vurgulamasına icracının verdiği yumuşaklık, esneklik, sözlük anlamı bakımından 'sallanış, hareket, esneklik ve canlılık' gibi anlamlara gelen 'swing' kelimesiyle anlatılır. Yoksa swing bir tür gürültülü ve hızlı tempolu caz müziği değildir. Amerikalıların yanılarak kullandıkları bir terimle 'swing çağı' diye adlandırdıkları klasik çağ, daha önceki çağlarda beliren eğilimlerin, bir dengeye, bir olgunluğa, bir arılığa vardığı çağdır."
Swing'in köklerinde "stride bass" denen akım var: Ragtime dönemi canlılığını korurken, 1920'lerin sonlarına ve 1930'ların başlarına doğru Thomas "Fats" Waller, James P. Johnson ve Earl Himes gibi müzisyenlerin öncülüğünde New York'ta stride bass akımı gelişir. Stride bass, sol elin birinci ve üçüncü zamanlarda vurgu yaptığı piyano stilidir. Oom-pah şeklindeki bir ritmde "oom" müzik cümlesi "pah"tan yarım oktav aşağıdan çalınır. İşte swing'in temelini oluşturan domino taşları bu şekilde dizilir.
40'lı yıllarda swing popülaritesinin zirvesine varır. O dönemde Benny Goodman'ın öncülüğünde, "big band" sound'u ortaya çıkar. Eşlikçi müzisyenlere daha uzun doğaçlama imkanı sağlaması, swing topluluklarının daha çok radyolarda ve canlı performanslarda yer almalarına neden olmuştur. Radyo programları ve plaklar sayesinde orkestra şefleri, kitlelerin kahramanları olurlar.
Swing sound'unun ayırt edici özelliklerinden birisi de enstrümantasyon yapısıdır. 20'lerdeki dans orkestralarının ve daha küçük hot jazz topluluklarının tahta üflemelilere dayalı enstrümantasyonu yavaş yavaş trompet, trombon gibi daha yüksek seslere sahip bakır üflemelilere dönüşür.
Swing'in ortaya çıkışıyla orkestra şeflerinin rollerinde de bir değişiklik göze çarpar. Önde durup elindeki batonla orkestrayı yöneten Paul Whiteman ve Paul Ash gibi eski şeflerin yerini zamanla virtüoz-müzisyen-şefler alır. Benny Goodman, Glen Miller, Tommy Dorsey, Artie Shaw gibi şefler bir yandan orkestrayı yönetirken, bir yandan da her parçada solo atarlar. Count Basie ve Duke Ellington gibi şeflerin de her parçada sürekli olarak piyanolarını çaldıkları görülür.
Diğer yandan müziğin kendi içinde de değişime uğradığı görülür. Özellikle beyaz orkestralarla yaygınlaşan 'baladlar' daha yavaş ve daha duygusal özellikler taşırken, siyah orkestraların tercih ettiği jump (zıpzıp) müziği daha çılgın ve hareketli bir hal alır. Her iki tür müziğin de çalındığı ortamlar →

Brian Setzer

Brian Setzer'i 80'lerin başında orta ölçekli bir rockabilly sarsıntısına neden olan Stray Cats'den hatırlarsınız. Setzer bir süre de Robert Plant'in Honeydrippers'ında da yer almıştı. 80'lerin çılgın rockabilly'cisi artık 16 kişiden oluşan kocaman bir orkestrayla kendi ayakları üzerinde yürüyor. Dahası, bu platin saçlı yakışıklı gitarist neo-swing'ciler tarafından swing hareketinin önderi ve ikonu olarak addediliyor. Elemanımız geçen güz "Dirty Boogie" ismiyle üçüncü albümünü de kulaklarımıza hediye etti. Ülkemizde de sınırlı sayıda mevcut. Ararsanız bulursunuz. Dylan'la bu sene bir turne yapacağı haberleri de geliyor. Madem kendisi KultureMagazine'e içini dökmüş, bize aktarmak düşer. Buyurun...

Sanki bizi bekliyorlardı

Sence artık konserleriniz neden bu kadar doluyor, insanlar neden bu sefer hazır?
Brian Setzer: İnsanlar gürültülü beş gitarın olduğu bir gruptan yorulmuşlardı. İkincisi, sonunda radyolar da bize bir şans vermek için kapılarını açtılar, çünkü bu swing olayı içten içe fokurduyordu. Görmezden gelmeye daha fazla dayanamadılar artık. Radyoları arayıp "bilmiyorum bu ne menem bir müzik, bu grubu da tanımıyorum ama çok hoşuma gitti. Çalmaya devam edin" diyen çocuklar yüzünden telefonları kilitlendi. Ardından "Swingers" filmi çıktı ve kitlelerle aramızda bir bağ kurdu.

Bu yıl ki MTV Video Ödülleri'nde bir sürü hip-hop sanatçıları, Marilyn Manson'lar ve bir de sen vardın. Nasıl bir deneyimdi?
Eğlenceliydi. Ne gibi bir tepki alacağımdan emin değildim çünkü çok bitkin ve aptal bir izleyici topluluğu vardı. Bu tür şeylere daha önce de katıldım. Hiç öyle "tam rock'n'roll zamanı" diyecek izleyiciler olmaz böyle yerlerde. Genellikle sıkkın sıkkın otururlar, ama biz sahneye çıkınca mekan bir anda tutuştu. Acayip heyecanlandım. Sanki bizi bekliyorlardı.

Stray Cats, new-wave ve elektro-pop'un en sıcak döneminden ortalığa bomba gibi düşmüştü. Şimdi de Brian Setzer Orchestra herkesin elektronik müziklerden bahsettiği bir dönemde önemli bir başarı elde etti. Sizce müziğin geleneksel formları tekno trendine bağlı olarak mı gelişiyor?
Valla ben iyi bir müzisyenim ama, gerçekten kötü bir analistim. Altı yıldır bu grupla birlikte çalışıyorum. Ansızın aklıma gelip bir gecede saman alevi gibi tutuşan bir şey değil ki bu. Keza Stray Cats de aynen böyleydi. Uzun bir süre boyunca rockabilly çalmıştım ve bir gecede ansızın hit olmadı. Ama oldu, hit oldu. İnsanlara dinlemeleri için bir fırsat verildiğinde güzel müzikten hoşlanabileceklerine inanmaya başladım artık.

Stray Cats'den neden ayrıldınız?
Bir zamanlar rockabilly mahkum edilmiş kötü bir sözcüktü. Sanırım biraz sıkılmıştık. Sürekli yollarda olmak bizi mahvediyordu. Aynı zamanda damarlarımda bir big band kurma arzusu olduğunu hissediyordum. Arkamda koca bir orkestrayla kendimi kral gibi görüyorum.

Orkestrayla yaptığın ilk çalışmada gitarının sesini açman mı, yoksa kısman mı gerekmişti?
(gülüyor) İnan bana, o grubu bastırabilmek için sonuna kadar açmak zorunda kaldım.

Daha önce içinde elektrikli gitar bulunan big band olmadı, değil mi?
Ya, evet. Bu biricik bir şey. Bizimki aslında bir "rock'n'roll big band". Gitar elektrifiye olduğunda zaten swing ortadan kaybolmuştu. Ama şunu

→ *sıklıkla dans ve balo salonları olmuştur. Gözde dans "Lindy Hop"tur. Dansçılarının arada dinlenebilmeleri için, hızlı bir jump parçasını yavaş tempolu bir balad izler. Frank Sinatra'nın ortaya çıkışıyla birlikte, özellikle Tommy Dorsey ve Glen Miller orkestralarının da etkisiyle baladların II. Dünya Savaşı boyunca daha da popülerleştiği göze çarpar.*
Bu dönemdeki grupları başlıca iki ana gruba ayırmak mümkün: Sweet (tatlı) orkestralar ve jump orkestralar. Sweet orkestralara Russ Morgan, Eddy Duchin, Guy Lombarde ve Lawrence Welk; jump orkestralara ise Benny Goodman, Tommy Dorsey, Count Basie, Artie Shaw gibi isimlerin orkestraları misal verilebilir. II. Dünya Savaşı boyunca swing müziğinin Amerikan halkının sosyal birliğine de önemli katkılarının olduğu söylenebilir. Gösterişli New York gece kulüplerinden okul partilerine, salaş barlardan komünist gençlerin verdiği partilere kadar her yerde swing çalınır. Toplumun her kesimi dinlemek ve dansetmek için kendine

Benny Goodman

uygun bir swing formu bulur. Country kulüplerinde "Moonlight Serenade"le foxtrot dansı yapılırken, kolej öğrencileri "The Big Apple"la ateş dansı yaparlar.
Tabii dönemin nazik meselelerinden biri olan ırkçılık ve ayrılıkçılık müziğe bulaşmadan da edemez. Uzun yıllar boyu ABD'de orkestralar ve hatta kulüpler, dans salonları siyah ve beyaz olarak ikiye ayrılır. Yalnızca Benny Goodman –ki ilktir– ve onun grubundan ünlenerek kendi gruplarını kuran Gene Krupa, Lionel Hampton ve Teddy Wilson'ın orkestralarında her iki renkten müzisyenler yer alır. Harlem'deki Savoy Ballroom'da sahne alan ilk beyaz topluluk Benny Goodman'inki olmuş ve sonraları Carnegie Hall'da verdiği konsere Duke Ellington ve Count Basie'nin müzisyenleriyle çıkmıştır. Çok geniş bir kitleyi ve dahası beyazları da egemenliği altına alan ilk siyah müziktir swing.
II. Dünya Savaşı boyunca altın çağını yaşayan swing'in Amerikan hükümeti ve ordusunca da desteklendiği görülür. Swing toplulukları gerek içerde gerek binlerce kilometre uzaklıktaki askeri kamplarda turne- →

söyleyeyim: Bu tahrip gücü yüksek bir kokteyl.

Aslında biraz da, farklı bir grup düzeniyle eskiden yaptığını yapıyorsun...

Benim açımdan değişen bir şey yok. Ben hiçbir zaman sadece rockabilly çalmadım. Hep karıştırdım, her şeyden içine bir parça koydum.

Grubu kurarken kaç kişi olacağınıza nasıl karar verdin?

Bu sayıda olması gerekiyordu. Beş saksofon, dört trombon ve dört trompetin olması gerekiyordu. Eğer provaya geç kalan birisi olursa birisinin eksik olduğunu duyabiliyorum. Hep birlikte bütünü tamamlayıcı bir icrada bulunuyorlar. Valla, bunu ilk kim akıl etti bilmiyorum. Geçen gün bunu bulmaya çalışıyorduk: Big band'i ilk kim icat etti? Çok gerilere gidersek Benny Goodman, Paul Whiteman ya da Duke olabilir. Şu an 16 kişiyiz. Piyanistimizi attık. Hep aynı şekilde çalıyordu. Slap bas *(bas gitara parmakla vurmaya dayanan zor bir çalma stili)* o boşluğu dolduruyor. Ama o akorları vermek için bu sayıda üflemelinin olması gerekiyor. Hele o geçişleri duymak, inanılmaz bir şey. Şahane bir ses. Daha önceki gruplarımda da kontrbas kullanmıştım ama hiçbiri tam anlamıyla rockabilly stilinde –yani haşince– tokatlamıyordu. Slap bas notası okuyup çalan birini bulamadığım için daha önceki birkaç albümümde kullanamamıştım. Rockabilly'ci herifler nota okuyamazlar.

Daha önce içinde elektirkli gitar olan bir big band olmamıştı. Bu biricik bir şey. Bizimki aslında bir "rock'n'roll big band". Gitar elektrifiye olduğunda zaten swing ortadan kaybolmuştu. Ama şunu söyleyeyim: Bu tahrip gücü yüksek bir kokteyl.

Hiç parasal endişeler yaşamadın mı?

Bu grubun tek varoluş nedeni hayranlarımızdır. Her konseri "bu sonuncu olacak" korkusuyla zar zor geçiştiriyordum. Hiç heyecanlı değildi; aksine çok depresifti. Ama bir şekilde konser teklifleri artarak sürdü. İlk konserimizde 34 kişiye çalmıştık. Bir sonrakinde aynı yerde tüm biletler satılmıştı. Daha büyük bir salona geçtik; gene ful doldurduk. Böyle büyüdü gitti işte. Süper bir hit çıkarıp ertesi sene yok olmak yerine, altı yıl boyunca dolanıp durduk.

İlk albümün çoğu cover'lardan oluşuyordu. Sonrakilerde ise sayıları azaldı. Şarkıları nasıl seçiyorsun?

İlk albümde orijinal şarkılar yazabilecek zaman bulamadım. Korkunç derecede hızlı bir anlaşma yaptık ve ben gerçekten hazır değildim. Mesela albüm için bir şarkı yazacağım diyelim. Oturur, düşünürüm: "Kaçırdığım bir şey var mı?" Genellikle yazılmamış ya da yazılması mümkün olmayan bir şey ortaya çıkar sonunda. Mesela "Switchblade 327". Araştırıp, düşünüp, kaşınıp yazamayacağın kadar müstesna bir şarkı. Ya da geçmişi kazıyıp "Jump Jive An' Wail" gibi basit ve güzel bir şarkı keşfedersin. Ama zaten hep oradadır.

Stray Cats, 1981

Böyle şarkıları kendi tarzına göre değiştiriyor musun, yoksa olduğu gibi mi çalıyorsunuz?

BSO'laştırmaya, yani kendi orkestramın tarzına uydurmaya çalışıyorum. Mesela "Jump Jive An' Wail"de her şeyden bir parça vardır; orkestra vardır, a capella doo-wop bölümü vardır, bağıran rockabilly gitar solosu bölümü, slap bas bölümü vardır... Ona kendi damgamızı vuruyoruz. Aksi takdirde orijinaliyle tıpatıp aynı bir cover yapmış oluruz, o da bir şeye benzemez.

Etrafta şarkıları ilk çalındığı haliyle çalan bir sürü retro-swing grubu dolaşıyor. Gerçek bir grubu taklitçilerinden nasıl ayırıyorsun?

Rockabilly dönemindekilerin aynısı oluyor işte. Bu herifler her şeyin 1956'daki gibi olmasını istiyorlar. Sanırım şu an 1948'deki gibi olmasını istiyorlar! *(gülüyor)* Bu tür gruplar asla adam olmaz. Bazıları gerçekten iyi reenkarnasyonlar!

En sevdiğin beş swing albümünü saysana...

Bobby Darin'den "At The Coppa" (1960). Daha o tarihte Bobby rock ve swing'i birleştiriyordu... Frank Sinatra'nın "Sinatra At The Sands"i (1966): Arkasında Count Basie orkestrası var, düzenlemeleri de Quincy Jones yapmış, anıt gibi bir plak... Louis Jordan'ın "No Moe" ismindeki "Greatest Hits"i: Temelde jump plağı, cazın içindeki swing'e sahip, ama şarkı sözleri var ya, tepeden tırnağa rock... Duke Ellington'la Count Basie'nin 1962'deki "First Time"ı: İki big band'in meydan dalaşı, dumanlar tütüyor... Bir de Les Brown'ın "At The Hollywood Palladium'u (1955): Olağanüstü düzenlemeleri var, tam bir saksofon festivali.

Yeni albümünde James Ellroy'un aynı isimli romanının diliyle yazılmış "Hollywood Nocturne" adında bir şarkı var. James Ellroy'u sever misin?

Çok sıkı bir Ellroy fanıyım. Romanlarında eski İngiliz aksanıyla konuşan sert-pişmiş dedektifler vardır. O adamlar aynı babam gibi konuşurlar. Ellroy'un tarzını çok severim.

Böyle süper saçlara sahip olmanın uzun dönemli etkileri neler?

(katıla katıla gülüyor) Ah, kaybetme endişesi... Kel kalmayacağım; çok aptal görünürdüm herhalde. Eğer dökülürse yapılmış en kabarık peruğu alacağım ve kafama diktireceğim. Cy Sperling halılarından olacak.

"Guitar Slinger"da Clash'dan Joe Strummer'la birlikte yazdığınız iki parça var. Joe'yla çalışmak nasıldı?

Joe çok sıkı bir herif. Artık eski deliliği kalmamış gibi görünüyor ama, hiç öyle değil. Bir keresinde, onu Orange County'de külüstür arabalarla dolu bir kulübe götürdüm. Oradaki çocuklarla takılmayı severim. Joe sanki cennette gibiydi. Onun kim olduğunu kimse bilmiyordu. Sahneye çıktık, çalmaya başladık. O arada biri "London Calling" diye bağırdı. Joe da parçayı çaldı, düşünebiliyor musun? Karısı "Benim için bile bir kere olsun çalmadı" dedi. Güzel bir andı. Joe işte, bizden biri.

→ *lere çıkar. Ünlü şef Kay Kaiser'in 'evinden uzaklara giden bir asker ile arkasında bıraktığı sevgilisini' anlatan "G.1. Nostalgia" adlı şarkısı 'savaş sendromu'na giren Amerikan halkını kalbinden vurur.*

II. Dünya Savaşı sonrasında swing'in yıldızının sönmeye başladığı ve big band'lerin yerlerini dört-beş kişiden oluşan cool caz ve bebop gruplarına bıraktığı göze çarpar.

Big band'lerin ortadan yokoluşlarının sebepleri muhtelif: Columbia 33 devirli, Victor 45 devirli plakları piyasaya sürünce plak süreleri uzar, insanlar big-band konserlerine gitmektense plak dinlemeye başlar... Televizyonun icadıyla, dışarı çıkıp dans etmektense evlerde oturulup TV seyretmek tercih edilir... Kentlerde konser ve dans salonları azalır, Broadway müzikallerinin ölümü de aynı döneme rastlar. Orkestra şefleri çok sayıdaki iyi müzisyene ücret vermekte zorlanmaya başlamıştır, konser maliyetleri organizatörler tarafından karşılanamaz boyutlara gelmiştir. Siyah müzisyenler bop tarzına yönelir, mesela Dizzy Gillespie, bu şekilde daha az müzisyene ücret ödeyebildiğini söyler... Önemli unsurlardan biri de bir orkestranın sesini çıkarabilen elektrikli gitar ve

Gene Krupa

elektrikli müzik aletlerinin yaygınlaşması olur. Artık rock'n'roll çağı gelip çatmıştır...

Aslında 1930'larda swing'in su yüzüne çıkması rock'n'roll'un yükselmesine ayna tutmuştur. İşin ironik tarafı, rock-'n'roll, 50'lerde Frank Sinatra ve Jo Stafford gibi şarkıcıların başını çektiği popüler müziğe karşı bir başkaldırı olarak ortaya çıkmıştı. Bu ilah şarkıcılar swing gruplarında kariyerlerine başlamışlardı. Ama ilginçtir, Elvis'i ilk defa ulusal televizyonda tanıtanlar, swing'ci kardeşler Tommy ve Jimmy Dorsey'den başkası değildi. Daha da ilginci, birkaç yıl sonra Sinatra (rock-'n'roll'u lanetleyenlerden biri) bir TV programında Elvis'le birbirlerinin şarkılarını söylecektir. Elvis'in "Shake Rattle & Roll" gibi şarkıları söylediği zamanlarda doğrudan doğruya swing döneminin etkisi altında olduğu iddia edilir. Bunun yanında "kırsal" beyaz müzisyenler Hank Williams'ın "Move It On Over"ı ("Rock Around The Clock"un dedesi) gibi western swing adını verdikleri bir tür geliştirirler. Bugünkü swing gruplarının idolü olan Louis Jordan'ın da aynı prodüktör ve firmayı paylaştığı Bill Haley'le doğrudan bir bağlantısı vardır. Hatta Haley, Jordan'ın "Choo Choo Ch'Booge" adlı parçasını da yorumlamıştır. ●

Üç Swinger

Pulse! dergisi neo-swing hareketinin üç önemli grubunun liderleri Brian Setzer, Eddie Nichols (Royal Crown Revue) ve Scotty Morris'i (Big Bad Voodoo Daddy) bir araya getirmiş. Üçü de önceleri punk ve rock gruplarında yer almış kişiler. Tam da yıldızlarının parladığı dönemde üçü kafa kafaya verip konuşuyorlar...

Amerikan müziği karışımlarla ilgilidir

Senelerdir swing çalıyorsunuz. Bu müzik tarzının daha da popülerleşmesiyle seyirci profiliniz de değişti mi?

Eddie Nichols: Artık daha genç bir kalabalık var. Ama yaş ortalaması her zaman değişiyor, çünkü punk-rock'çular şovlarımıza anne babalarını, hatta büyükbabalarını da getiriyorlar. Brian'ı seyretmek için Yunan Tiyatrosu'na gittiğimizde her türden insan gördük.

Brian Setzer: Yaş ortalaması sürekli değişiyor ama sanırım Eddie'nin daha çok genç izleyicisi var. Bana şimdiye kadar pek çoluk-çocuk gelmedi. Benim izleyici kitlemin "gres yağı" adını verdiğim bir mantalitesi var. Her kim saçlarına gres yağı sürüyorsa, benim şovuma gelir. Rockabilly'ciymişsin, swing çocuğuymuşsun, sörfçüymüşsün, beni ırgalamıyor. Şayet kafana bir şey sürmüşsen, benim şovumdasın demektir.

Eddie: Ve en iyi eski arabalar onun şovlarının olduğu salonların otoparklarında duruyor. Herkeste o kiraz kırmızısı külüstürlerden var. Bende de geniş kasa bir Plymouth vardı, 59 model. Araba tam hurdalıktı ama bizim için bir klasikti. Sağolsunlar, halimizden anlayıp bizi de içeri aldılar.

Brian: Yunan Tiyatrosu'yla eski arabalara izin vermeleri için baştan anlaşmıştım. Yuppilerin küçük BMW'lerinin önüne park yapılmasına izin vermek gerginlik yaratabilirdi. Ama hiç takmadım. Bu yüzden bilmem neyimin başkanı bir herif, koca bloğun taa aşağısına park edip onca yolu yürümek zorunda kaldı.

Senin izleyici kitlen nasıl, Scotty?

Scotty: İzleyicilerimizin yaşları 21'den 50'ye değişiyor ve sanki her gece değişiyor. Yeni albümümüz çıktığından beri 15 ila 25 arasında gibi bir şey oldu. Önceleri hep punk'çı ya da rockabilly'ci gençleri görüyorduk. Ama artık onları daha az, Nirvana t-shirt'leriyle gelenleri daha çok görüyoruz.

Sence bu müziğe ska vasıtasıyla mı ilgi duydular?

Scotty Morris: Böylelerinin azınlıkta olduğunu düşünüyorum. Bunlar aslında MTV çocukları...

Eddie: Bence ska'nın yeniden dirilişi, gençlerin bu müziğe ilgi duymasında çok önemli bir faktördü. İki yıl öncesinde ska çalan gruplar, şimdi swing benzeri şeyler çalıyorlar ya da çalacaklar. "Gerçekte, yapmak istediğimiz bu" gibi bir durumdalar...

Brian, üflemelilerle çalışmaya başladığında insanlar, "Ne halt ediyorsun!? Sen bir gitaristsin!" benzeri bir tepki gösterdi mi?

Brian: Tepki mi? Ne diyorsun; tuğladan bir duvara tosladım. Her şeyden önce kimse bir big band tutmak istemeyecekti; ödeme yapılacak çok fazla eleman vardı. Sonra sormaya başladılar: "Big band nedir? İki davul ve dört geri vokal mi?" Ne olduğunu bilmiyorlardı. Ve ardından: "Sen ne yaptığını zannediyorsun? Sadece rock'n'roll, swing ve blues'u karıştırıyorsun" demeye başladılar. Ben de "yoo, eskiden beri ben bunu yapıyorum. Ne olmuş yani!" diye karşılık veriyordum. Sadece boşlukları üflemelilerle dolduruyorum. Bunun gerçekten müthiş bir fikir olduğunu düşünmüştüm. Swing, rock-'n'roll ya da rockabilly olup olmadığı aklıma gelmemişti. Stray Cats'de de öyleydi. Sadece yapmıştım.

Scotty: Benim açımdan bu tarz, bir şarkı-yazarının gelişiminden ibaretti. Ben ziyadesiyle dürtülerimle hareket ederim. Bir sonraki şarkının gerçekten arkasında ne var, hiç sorgulamam. Çok uzun süre bu yaptığımızın gerçekten küçücük, bağımsız bir şey olduğunu düşünmüştüm, bu kadar büyüyeceğini hiç aklıma getirmemiştim. Biliyorsunuz, tüm bunları yaparken kendimizi gerçekten bir caz müzisyeni gibi hissetmiyoruz. Ben daha çok işin şovmenlik tarafındayım. Ve müziğin içgüdüsel olarak ortaya çıkacağını düşünüyorum.

Brian: Bence tüm bunları güzel yapan da bu. Chuck Berry benim en sevdiğim gitaristtir. Ama, o bir Wes Montgomery olamaz. Hissetmekle ilgili bir şey bu. Herkes swing'ci olmaktan korkuyor. Swing'ci olduğunu söylemen gerek. Biliyorum, ikiniz de müziğinizde bir sürü etkileşimi barındırıyorsunuz: jump blues vesaire. Ve üzerine kendi damganızı basıyorsunuz, ki yapmanız gereken de zaten bu. Bu şekilde kendinize ait kılıyorsunuz. Çünkü şu an ortaya çıkan bir milyon grup görüyorum: "Biz swing'çiyiz" ya da "biz aslında swing'çi değiliz" diyorlar. Ama aslında hepsinin de yaptığı müzik aynı. Bunu swing diye adlandırmak kötü bir düşünce değil ki. Rockabilly patladığında herkes bir anda "biz rockabilly'ci değiliz" demeye başladı. E peki nesiniz? Bal gibi de öylesiniz. "Ee şey, biz değişik değişik kültür ve müzikleri harmanlıyoruz." Hadi sen de, mavalı bırakın. Siz rockabilly grubusunuz işte. Öyle olmanız gerekiyor. Bu kötü bir şey değil.

Eddie: Siz ne derseniz deyin, ben kendimizi bu müthiş Amerikan müziğinin piç oğlanları olarak görüyorum.

Brian: İşte yaptığımız bu. Amerikan müzikleri... Amerikan müziğinin hiçbir zaman püritanizm ya da formalizmle ilişkisi olmadı. Her zaman karışımla ilgiliydi...

Üflemeli partisyonları yazarken nasıl bir yol kullanıyorsunuz?

Brian: Ben tromboncumla birlikte yapıyorum düzenlemeleri. Yani nota okuyup yazabiliyorum. O yüzden bu işi sindirmiş durumdayım. Ama bunu nasıl yapmayı öğrendiğimi sorarsan... hâlâ öğreniyorum!

Eddie: Bu işi yapmak hiç de kolay değil. Üflemelilere nasıl ses verileceğini bilmek allahın belası bir iş.

Brian: O yüzden bu türe atlayan çok fazla grup göremeyeceksiniz. Nasıl çalınacağını bilmek gerek. Bu iş, punk-rock grubu kurmaya benzemez.

Neo-swing grupları birbirleriyle iyi geçinmeye dikkat ediyorlar...

Brian: Rockabilly olayının ilk günlerinde herkes birbirinin kuyusunu kazardı. Bu sefer aynı şey olmuyor. Müthiş olan da bu işte.

Scotty: Nihayetinde bu bir "iş". Bir sonraki seviyeye vardığında plak şirketinin yaptıklarını daha az kontrol edebiliyorsun. Ve tüm bu sirk olayı korkunç bir hal almaya başlıyor. Sen "ben bu işten hiç hoşnut değilim" diyorsun ve onlar da "evet, daha fazla albüm satmalıyız" diyorlar.

Brian: Nissan'ın "Built For Speed" adlı şarkım için 75 bin dolar teklif etmesinde olduğu gibi. Hit bir şarkı değildi. Stray Cats albümlerinde yer alan şarkılardan biriydi sadece.

Eddie: A, ben o şarkıyı çalmayı biliyorum.

Brian: Biliyor musun? O şarkıyı Nissan'a veremezdim. Çünkü "Built For Speed"i ilk arabam 56 model bir Chevy için yazmıştım. Bir Japon firmasının bunu almasına izin verememe. Dedim ki, para için böyle bir şey yapamam.

Eddie: Adamım benim, sen benim kahramanımsın.

Brian: Yani, şayet açlıktan ölecek olsam, ya da başka bir şey...

Siz de reklam anlaşması yaptınız, değil mi?

Scotty: Ne yaptık mı?

Eddie: Kola reklamı yaptınız ya! Seni sıkıştırıyor.

Scotty: Ha evet, yalnızca radyo içindi. Bu Coca-Cola reklamına bakışım şöyle: Öncelikle ben bir şarkı yazarıyım, şarkı yazmayı seviyorum. Onlar da dediler ki: "Kola reklamı için şu şu şarkıyı istiyoruz". Hayır, dedim. Bunun tek yolu, böyle bir şey için özel bir şarkı yapmak. Ben de öyle yaptım.

Eddie: Bu konularda karar vermek zor iş. Bu yüzden bazı sanatçılar ölene dek sersefil yaşıyor. En iyi müzisyenlerin çoğunun bu sikik dünyada kıt kanaat yaşadığını ve fare gibi ciyaklaya ciyaklaya öldüğünü görebiliyorsun. Çok ayıp çok. Dizzy Gillespie'yi gördüğümde –paraya ihtiyacı var mı, yok mu bilmiyorum– işte dünyanın en iyi caz trompetçilerinden biri, içeride 25 kişinin olduğu bir kulüpte çalıyordu.

Big Bad Voodoo Daddy

Kuzey Carolina kökenli Squirrel Nut Zippers'ın lider ve vokalisti Ken Mosher anlatıyor...

Squirrel Nut Zippers
Purolar, martiniler, bobsitiller

"Hot"la çok güzel bir çıkış yaptınız. İlk çıktığında "hey, birilerinin bu albümü farketmesi gerek..." dediğiniz olmuştur muhakkak.

Ken Mosher: Birilerinin dikkatini çekeceğini hiç düşünmedik. Fakat her şey stüdyoya kayda girdiğimiz andan itibaren değişmeye başladı. Radyoda çalınmaya başlamamız hariç geliş sürecimizi gözden geçirecek olursan, geometrik bir artış gibi devamlı bir büyümemiz oldu. Stüdyoya girdiğimizde ilk albümün satış rakamı galiba 18-19 bin gibi bir şeydi. "Pekala, gayet iyi. Bu da Chapel Hill'de oturanların neredeyse yarısı eder" diye düşünmüştük. *(gülüyor)* Albümü alan insanların yarısı burada yaşıyordu yani, anlıyor musun? Eğer "Hot" elli bin satarsa bizi idare ederdi. Plak şirketi bizi şutlamak istemez diye düşünmüştük.

Sonuçta ne kadar sattı?

Bir milyon yüz bin gibi bir rakam. Bu çevredeki nüfusu düşündüğümde bayağı dumura uğramıştım.

İlk albümünüz "The Inevitable"ı dinlediğimde –cesaret edip söyleyeceğim– "ne boktan bir şey bu!" dediğimi hatırlıyorum.

Aferin. *(gülüyor)* İnsanlara film hakkındaki fikirlerini sorduğumda, eğer gerçekten sevdiklerini ya da gerçekten nefret ettiklerini söylerlerse, ben o filme giderim. Yok eğer belirsiz ve çelişik şeyler söylenirse "tanrım, olumsuz bir izlenim bile bırakmadıysa..." diye düşünürüm. Yani insanların "tanrım, çok kötüydü. Rezaletti." diye bahsettikleri filmlere gitmekten hoşlanırım. "The Inevitable" albümü de böyle işte.

Sert eleştirilerden korktunuz mu?

Elbette... Bence o kadar da nefretlik değildi. Çoğu insan da eğlenceli, şen şakrak buldu sanıyorum. Dexys Midnight Runners filan gibi... Onları da severim.

"Bir grup insanı Dixieland çalmak için bir araya getiren sebep ne olabilir" diye düşündüğümü hatırlıyorum. Ve cevap "bu gerçekten eğlenceli bir müzik" olmuştu.

Bir aferin daha. Gayet doğru ve açıklayıcı.

Şovlarınızda yanınıza gelip "ben de eskiden bir gruptaydım ve swing çalardık..." diyen eski tüfeklerle karşılaşıyor musunuz?

Evet, oluyor. Hatta saksofoncumuz Tom, Fats Waller'ın grubunun gitaristi Al Casey'le sıkı bir arkadaşlık kurdu.

"Pallin with Al"da ismi geçen Al'la mı?

Ya, evet... "The Inevitable"la "Hot" arasında geçen süre boyunca Tom, plak şirketine Al Casey'i arayıp bulmalarını söyledi. Çünkü Al, grubun en genç elemanıydı. O aralar Fats onun babası gibiymiş. Al bir süre onlarla dolaşmış ve Fats'in kendine grupta çalmak üzere izin vermesi için önce liseyi bitirmek zorunda kalmış. O zamanlar bile, gruptaki asıl çalandan çok daha iyi bir gitaristmiş. Bense müthiş olan öbür herif zannederdim. Neyse, bir şekilde Al'ı New York'ta bulduk. Jim, Tom ve ben onunla gittik ve dehşete düştük. Ona birkaç hediye götürdük. Al, biraları görünce deli gibi sevindi. "Hot"ın yayınlanması şerefine New York'ta verdiğimiz neşesiz partide bizimle birlikte bir konser verdi. Açılış grubuydular. Açılış grubu olmaları beni biraz utandırmıştı ama Amsterdam'daki iki aylık turneden o gün dönmüşlerdi. Konserde çalmak istediklerini söylediler ama hemen uyumak istedikleri için, önce çalmak istediler. Bitirdikten sonra galiba iki-üç parçamızı dinleyebildiler ve ayrıldılar. Ama New York'a her gidişimizde arayıp bir uğrarız. Çok yaşlandı artık. Galiba 83 yaşında. Fats Waller'dan bahsettikçe hâlâ gözleri yaşarır.

Son olarak swing hareketi hakkında ne söylemek istersin?

Öncelikle kendimizi swing hareketi denen şeyden bütünüyle ayrı tutmamız gerektiğini hissediyorum. Ebedî bir müzik yapmaya çalışıyoruz. Ama neden aynı eski boku yeni yüzle çalan geçici bir modaya kendimizi dahil etmek isteyelim ki? Bu imajların –purolar, martiniler ve bobsitiller– yaratıcı gücümüze hiçbir etkisi yok. Swing hareketinin bize nerede yaradığını çok iyi anlayabiliyorum: Her albüm çıkardığımızda tekerleği tekrar icat etmek ve insanları bir anlık parlayan saman alevi olmadığımıza ya da tırlatmadığımıza ikna etmek mecburiyetinde kalmamız bir lütuf aslında.

compost records

future sounds of jazz

alman müzik geceleri #1

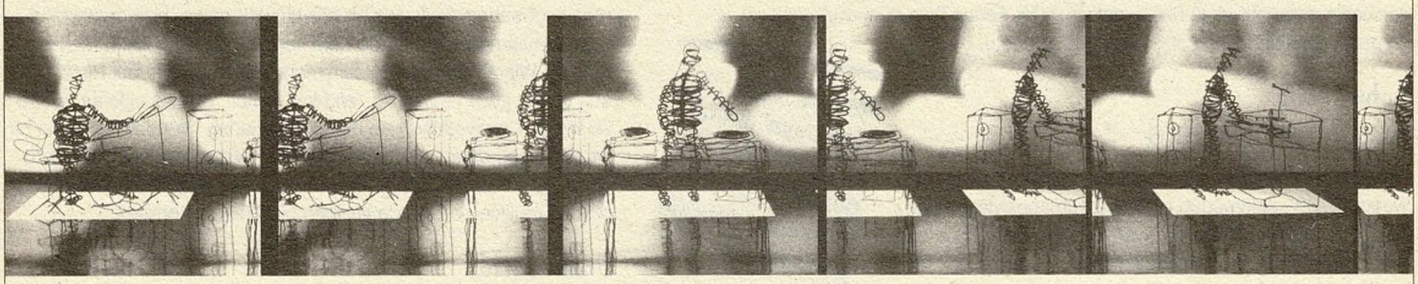

live performance:

[live drum&bass] fauna flash

dj's:

[jazz, trip-hop, headz, drum&bass, electro, jazzy freestyle, brazil, latin] michael reinboth
jürgen v. knoblauch of jazzanova

[drum&bass] roland appel

bilet satısı:	yer:	tarih:	saat:	ücret:	ayrıntılı bilgi için:
KODMÜZİK, AKUSTA, VAKKORAMA (TAKSİM, AKMERKEZ, SUADİYE)	MILLENNIUM CLUB	24.04.1999 CUMARTESİ	23:00	5.000.000.-	KOD MÜZİK TEL: 212-2920465 / 2932065

<KO> KODMÜZİK ORGANİZASYON

GOETHE INSTITUT ISTANBUL

RED Lion

RADIO XI-GEN FM 95.9 ISTANBUL

Gidebilenlerin müziği

Underworld

Swing salonlarından rave'lere uzanalım... Elektronik müziğin üç önemli "oluşum"u Aphex Twin, Orbital ve Underworld 21. yüzyil öncesi son mahsullerini art arda piyasaya sürdüler. 90'lara damgasını vuran üç ismin ortak noktaları ise öncü tutumları. Ve tabii ki benzersizlikleri...

İçinde yaşadığımız 90'lar, sınırsız bir kapitalist egemenliğin tescillendiği yıllar olarak 2000'e az bir zaman kala artık tükenmek üzere. Teknolojik fayda üretmenin tek bağımsız alan olduğu bu dönem, hafızalarımıza pek de net olmayan imajlar hediye ederek bitiyor. Bu sürecin şüphesiz en faydalı tarafı, özgürlüğün ancak dünyanın dar bir coğrafyasında, o da bireysel çıkışlara güdümlü olarak mümkünleşebildiğini anlamamızı sağlaması oldu. 90'ların ortalarına doğru "özgür sanat", özellikle de müzik, hızla teknolojik bir formata dönüştü. Gezegenimizin kuzeyi elektronikten faydalanma imkanlarını sanatsal üretimlere aktarmayı ustalıkla becerince, tüm dünya geleceğin o kadar da karanlık bir görüntüye sahip olmadığını biraz görmeye başladı, elektronik müzik ciddi bir alternatif biçimine dönüştü.
Sahne adı Aphex Twin olan Richard D. James isimli bir İngiliz genç, bu dönemin en güvenilir kahramanıydı. Yaratımlarının anarşist özgünlüğü onu, karikatürize edilen asit çakmış sırıtık suratıyla birlikte geleceğin alternatif idolü haline getirdi. Artık Aphex Twin dünyanın en garip popülaritesine sahip sanatçısı olmuştu.

Aphex Twin
Küçük tatlı Richard

Aphex Twin'in ortaya çıkışı 1992'de "Selected Ambient Works 85-92" albümünün piyasaya sürülmesiyle gerçekleşti. Bu çalışma aslında bir uyarıydı. Çünkü 1994'de aynı isimli albümün "Vol. 2"sini dinleyenlerin yaşadığı şok unutulacak cinsten olmayacaktı. Sürekli kışkırtılan bir bilincin sallantıları şeklinde gelişen bu çalışmanın ortaya koyduğu şey, müzikteki dijital minimalizmin ne derece radikal olabileceğiydi. Küçük tatlı Richard, tıpkı uğraştığı müzik akımının babası Brian Eno'nun Eylül 1978'de "Music for Airports" için yazdığı notlardaki gibi üretiyordu:
"Ambient, bir atmosfer ya da sarıp sarmalayan bir etki-fon rengi olarak tanımlanır. Ambient sakinlik ve düşünebilmek için boşluk yaratmak için tasarlanmıştır. Müzik kişiyi zorlamadan, dikkatinin her seviyesine ulaşabilmelidir. Ve ilgi çekici olduğu kadar yok sayılabilmelidir de."
Ama Aphex Twin'in üretiminde ortaya koyduğu bir gerçek vardı: Uyum sağlamak gerçekten rahatsız ediciydi. Ve herkesin ortak gereksinimi farklı bir hayattı. Öyle değilse de öyleymiş gibi algılanabilecek, katlanılabilir bir hayat...

Dante, "İlahi Komedya"nın bir yerinde "geri dönmek isteyenin, ötesine geçmemesi gereken bölgesine ayak bastım hayatın" der. Underworld "Beaucoup Fish" isimli bu son çalışmasıyla işte bu bölgede bulunuyor. Artık her şey gerçekten rahatlıkla abartılacak kadar keskin.

Daha sonra"Selected Ambient Works Volume 2" albümünün "Westworld" isimli deneysel bir filmin müziği olarak kullanılması Aphex Twin'in bir miktar anlaşılmasını kolaylaştırdı. Bir açıdan bakıldığında, şizofrenide anlamına kavuşmuş bir özgürlüğün heyecanıyla dışavurulan ve insansız seslerin organizasyonuyla betimlenen bir ruh halinin ürünüydü tüm bu projelerdekiler. Böylesi bir samimiyet neredeyse imkansızdı. Aphex Twin bir marka oluyordu. Hatta Rephlex Records adında sermayesi kendinden olan bir şirket de kuran Aphex Twin, böylece hakiki bir bağımsızlık kazanıyordu. "Ventolin", "I care because you do" ve "The Classics" gibi her evde bulunması gereken albümlerin ardından 1996 sonlarında kişisel bir 'özeleştiri ve itirafname' manifestosu olan "Richard D. James" isimli projesini gerçekleştiren Aphex Twin, geçen yıl Türkiye topraklarına da ayak bastı. Aphex Rephlex Package isimli beş DJ'lik ekibiyle İstanbul'a 1. Techno & Dance Festivali için gelen, ama sarkan program nedeniyle maalesef sahneye çıkamayan söz konusu şahıs, bize organize olmak konusunda güzel bir de ders vermiş oluyordu. Bir süre The Polygon Window ismiyle de çalışmalar yapan Küçük tatlı Richard, son olarak geçen günlerde "Window Licker" isimli single'ını piyasaya sürdü. Deneysel hip-hop olarak tasarlanan "Window Licker"ın bir de izleyenleri dumura uğratan değişik bir video klibi var ("Come to daddy"den daha da garip). Durum her zamankinden de vahim görünüyor. Özellikle de uçlarda gezinen bilinçler için tehlikeli...

Underworld
Geri dönmeyecekler için

Tek olanın göz kamaştırıcı biricikliğinden insanoğlunun sosyal olmaktan kurtulamaması gerçeğine dönersek, üretmeyi hayatının amacı haline getirmiş bazı insan topluluklarıyla da ilgilenebilecek ruh haline kavuşabiliriz. Üretirken paylaşılabilen, yani daha tasarlamaya henüz başlamışken onu diğerine bir armağan olarak sunulabilir hale getiren 'ortaklaşa' üretimler söz konusu olan. Elektronik müzikte genelde iki kişilik oluşumlar oldu 90'larda (Orbital, Leftfield ya da Future Sound of London gibi). Bazen üç kişilik (Underworld veya Apollo 440 gibi), nadiren de dört (Roni Size Reprazent ya da The Prodigy gibi). Binlerce olasılık arasından Aphex Twin'in kahramanı olduğu elektronik ortamın en yaratıcı oluşumu olarak, 90'lar boyunca yaşam alanlarımıza yön veren o ruh halinin açıklamalarını yapmaya çalışan Un-

derworld çıkıyor karşımıza.
Underworld, Darren Emerson, Karl Hyde ve Rick Smith'den kurulu bir trio. Onlar da İngiliz. Post-rock civarlarında takılan bir grupken techno'nun nimetlerini farkederek 'kopan' bu üçlü 1993'de "Dubnobasswithmyheadman" isimli albümleriyle fark edildi. Ama Underworld'e şu anki benzersiz konumunu sağlayan olay, Danny Boyle'un "Trainspotting" filmiyle gerçekleşti. 90'ların İskoçya'sında geçen ve en geniş tanımlamayla da radikal 'bir gençlik filmi' olan "Trainspotting", Underworld'ü dünya gençliğine armağan etmiş oluyordu. Filmin en etkili sahnesinin eşlikçisi olan "Born Slippy" parçası unutulmaz bir film müziğine dönüşmüştü çünkü. Filmin beklenenin ötesinde Amerika'da da etkili olması, Underworld için, "Second Toughest In The Infants" albümünün gerçekten tüm dünya tarafından takip edilecek nitelikte bir çalışma olacağı anlamına geliyordu. Ve çağımızın belki de en duyarlı tınısını elde eden Underworld, 1996'da gezegensel sınırını yakalamış oldu. Grup o an için ulaşabileceği herkese ulaşmıştı. Tıpkı 60'ların bitimindeki Pink Floyd gibiydiler. İlerleyenlerin ve özgür rave alanlarının değişilmezi oldular. Underworld gidebilenlerin müziğini yapmaktaydı ve gitmekten çekinmeyen bir sürü genç vardı yeryüzünde. Sesler gerçekten yeraltındaki dünyadan mıydı, yoksa algı kapılarımız laçkalık mı yapıyordu bilinmez ama, Underworld kulaklara inanılmaz şeyler fısıldamaktaydı. Müzik tarihinde "Ummagumma" nerede duruyorsa "Dubnobasswithmyheadman" ve "Second Toughest In The Infants" onun bir adım yanında durmaktaydı. Underworld bilerek ve isteyerek geri dönmemeyi tercih edenlerin müziğini üretmekteydi.

Aphex Twin

Dante, "İlahi Komedya"nın bir yerinde "geri dönmek isteyenin, ötesine geçmemesi gereken bölgesine ayak bastım hayatın" der. Underworld "Beaucoup Fish" isimli bu son çalışmasıyla işte bu bölgede bulunuyor. Artık her şey gerçekten rahatlıkla abartılacak kadar keskin. Hep aynı cümlenin yazılmasına karşı çıkıyorlar. Belki de bu nedenle dönüşebilmek adına sundukları, maksimum noktasına pek yakın bir yerlerdenmiş gibi görünüyor. Gerçekten sesler ve tınılardan daha fazlası söz konusu. Underworld triosu artık tamamen gitmeyi öneriyor. Emerson, Hyde ve Smith ,kaybedileceklerin zaten hiç bir zaman elde edilemeyen şeylerin toplamından başka bir şey olamadığının altını çiziyor. Israrla yinelediklerı şey ise, gerekliliklerin daha fazla katlanılamaz bir görüntüye sahip olduğu. Önyargısız, dışarıdan ve sadece kişinin kendine özgü olan bir yaşam formu önerdikleri. Ve her şey için iki kelimelik bir olasılık gündeme getiriyorlar: Uyanmak ve vazgeçebilmek. Üstelik tüm bu seçenekler bir CD kadar sıradan bir formatta elde edilecek türden. Hem de tasarım, başka bir çaba istemeksizin sadece dinleyerek ulaşılabilecek düşüncelerle dolu. Zaten 75 dakikalık "Beaucoup Fish", herhalde bu yüzden uzun süre başka şey dinleme ihtiyacını gerektirmeyecek cinsten bir eser.

Orbital
Dengesiz biraderler

Birçok müzik adamı tarafından günümüzün en etkili ikili oluşumu olarak kabul edilen Phil ve Paul Hartnoll kardeşlerden kurulu Orbital, 90'lar boyunca sürekli üreterek hem kendi tınısını hem de dünyadaki müziği geliştirdi. Bir örnek vermek gerekirse, 1994 ta-

UNDERWORLD'DEN KARL HYDE

Dans eden yoksa partiyi kaybettin

Karl Hyde: İlk başlarda, "Born Slippy"nin yakaladığı başarı plak şirketlerine karşı tatlı bir rövanş tadındaydı. Bundan yedi yıl kadar önce plak şirketleri, dörtlük-nakarat, dörtlük-nakarat formatından uzak duran, büyük ölçüde enstrümantal bir müziğin ticarî olarak var kalabileceğini kabul etmiyorlardı... Sonra, "Born Slippy" anormal bir yaratık gibi oldu, alt edilemez bir şey. Kendi yarattığımız şeyin kölesi haline gelmiştik, artık sadece onun icracısı olduğumuzu bile bile sahnede her seferinde çalmaya mecburduk. Birkaç ayın sonunda, bu tek parçanın bizi içine emip çekeceğini, bütün enerjimizi alacağını ve bizi ruhsuz ve ateşsiz hit parçalar yapan bir makinaya dönüştüreceğini anladık. Popülerliğin tehlikelerini aklımız başımızdan gitmeden ve ticari zorunluluklara paçayı tamamen kaptırmadan zamanında gördük. Bir noktaya kadar, bu olay bana bir önceki grubumuz Freur'le 1981 yılında yaşadıklarımızı hatırlatıyor, o zaman da kendimize ait hissetmediğimiz parçaları çalmak zorunda kalırdık. Aynı şey mali bakımdan da geçerli: Birkaç sene önce, tamamen dibe vurmuştuk, ne tek kuruş paramız vardı, ne de herhangi bir yerle bir sözleşmemiz: Bu başarı elimizi tamamen değiştirdi.

Sonuna kadar sefalet... O kadar yolsuz kalmıştık ki, arkadaşlardan biri, Alf, biraz para kazanmak için bir ilaç laboratuarında kobaylık yapmayı kabul etti. Bir gün ona plasebodan başka bir şey enjekte etmişler, ambülansla geldi ve haftalarca yatakta kıvrandı. Bizden pop şarkılar yazmamızı isteyen çokuluslu plak şirketinin sözleşme teklifini kabul etmekten başka seçim şansımız yoktu. Sonuna kadar sefalete gömüldün mü, Cardiff'te, limanın yakınında, dazlaklarla dolu bir mahallede yaşadın mı, seyahatleri, limuzinleri, kızları ve klipleri reddedemiyorsun: Makyajını yapıyorsun ve o fare deliğinden bir an önce kurtulmak için palyaçoluğa başlıyorsun.

O kokuşmuş mahalleler... "Doot doot" hit parça olmuştu; bu şarkıyla ve bazı B yüzü parçalarıyla gurur duyuyorum. Ama yine de, bu dönemden önce, 81'de yaptıklarımızın daha doğru şeyler olduğunda ısrarlıyım. "Doot doot"dan sonra ise, kesinlikle kayda değer bir şey yok. Tekrar o kokuşmuş mahallelerimizin derinlerine düşmemek için, sözleşmelerimizi kaybetmeme gayretiyle şarkı yapabilme kapasitemize yüklendik.Verecek hiçbir şeyimizin olmadığı bir seyircinin karşısında ne diye sahneye çıkıp da müzik yapıyoruz diye soruyorduk kendi kendimize. Sonra bir gün, uyandık. 86 yılıydı, içimiz boşalmıştı ve 81'de bıraktığımız yerden yeniden başlamak üzere bu sirke bir son verdik.

Bu müziğin gerçekliği "Beaucoup Fish" adı, cajun dilinde, tuhaf bir rastlantıyla oldu. Louisiana'da bir arkadaşın yanında kalıyorduk, bir gün balık tutarken bir oğlan yakaladığımız balıkları gördü ve "Beaucoup fish!" dedi. Derhal, albümün isminin bu olacağında fikir birliğine vardık. "Beaucoup Fish"i çok kısa bir sürede yazdık. Stüdyoda fazla uzun süre kalmak fuzuliydi. Bu müziğin gerçekliği dışarda, kulüplerde ya da sahnede geçiyor. Dance müziğin hakiki alanı sahne. Dinleyici olmayınca dance da olmuyor; bu ifadeyle rock arasındaki temel bir fark bu. Sahne hiçbir şeyi affetmiyor. İnsanlar dans etmiyorsa, partiyi kaybettin demektir, rock'da olduğu gibi tavırla, gürültüyle, çeşitli konser numaralarıyla durumu kurtaramazsın... Dinleyicinin arzusuyla, havasında olmasıyla, bizim onları bizim dünyamıza götürebilme kapasitemiz arasında çok temel bir karşılıklı ilişki var. Sürekli olarak yenilenen bir karşılaşma bu, çünkü hiçbir seyirci bir başkasıyla aynı biçimde davranmıyor dance müzik karşısında. Farklı seyircilerin ilgileri ve istekleri doğrultusunda dünya haritası yeniden çizilebilir.

Gerçek bir grup Şu ana kadar, Underworld bizim bir sürü projemizden sadece biriydi. Zincirin bir halkası, Tomato sergileri ya da enstalasyonlar, film müzikleri ve film yapmak kadar önemli bir ifade alanı. Bu albümden itibaren Underworld'ün birkaç hafta içinde bir albüm yapabilen, ister stüdyoda olsun, ister konserde her durumda üçlü olarak rahat olan gerçek bir grup olduğunu hissediyorum.

Rock ve egolar sirki Underworld'de kimsenin kimseyi kısıtlaması, engellemesi söz konusu olamaz. Yoksa teknonun ve genel olarak dance müzik zihniyetinin tersine gitmiş oluruz. Biz hakikaten demokratik bir biçimde çalışıyoruz, herkes sezgisel olarak karşısındakinin sınırlarını zorluyor, kendi fikrini sonuna kadar götürüyor. Seçimi kendisi yapıyor. Sık sık çok fazla söz yazdığımı, teknonun benim bütün bu laflarıma ihtiyacı olmadığını düşünüyorum, ama Rick ve Darren bütün sözlerimin gerekli olduğunu, sesimin bir enstrüman gibi kullanılmasını, bunun groove'u güçlendirdiğini ileri sürüyorlar. Onlara güvenmem gerek. Benim tek endişem, farkına varmadan rock grubu geleneğine düşmemiz: Spot ışıklarını tekeline alan bir şarkıcı ve arkasında iki müzisyen. Biraz da bu yüzden, Darren, "Bruce Lee"de gitar çalmamı istedi, halbuki bu aletten hiç hazzetmem. Bence, Prodigy çizgiyi geçti. Her ne kadar liderleri Liam Howlett'i böylesi ritmleri çıkarabilen tek kişi olarak görüp, bir groove dehası olarak çok tutsam da, grubu elektronik bir rock-band haline geldi. Rick ve ben artık kesinlikle rock ve onun o egolar sirkini istemiyoruz. Tabii ki, o dönemden Underworld için çeşitli müzikal unsurlar alıyoruz, ama hiçbir zaman dance müzikte sadece bateristin sahnenin önünde durmaya hakkı olduğunu da aklımızdan çıkarmıyoruz.

rihli "Snivilisation" albümü aradan geçen beş yıla karşın hâlâ zihin açıcı etkisini koruyor. "Are we here?" sorusundaki içtenliğin sarsıcılığı hâlâ kolaylıkla hissedilebilecek kadar yabancı. Orbital'inki teknolojinin sınırlarını zorlayan bir müzikti. Ve 90'lar boyunca sevimli görünerek geleneksel şarkı formatını en çok bu ikili tahrip etti. Çok sonraları Phil ve Paul Hartnoll, Madonna gibi medyatik yıldızların medet umduğu cyber reçeteler düzenlediler. Ve yaptıkları remix'ler ile popüler müziğin seyrini de etkilediler. Orbital aile şirketi ya da dengesiz biraderler gerçekten insan değil mi? Ya da uzayın neresinde bulunduğumuzu neden pek kimse iplemiyor? Herhalde bu tür sansasyonel yaklaşımların yanıltıcılığından kaçınırsak, Orbital'in neden belleğimizde önemli bir yerde durduğunu daha anlaşılır cümlelerle ifade edebiliriz.

Öncelikle bilinmesi gereken, acı ki Orbital'in müziği tanımsızdır. 'Dinlenebilir dans müziği' tanımlamasına onlar "Snivilisation" albümünü ürettikten sonra ihtiyaç duyulmuştur. Future Sound Of London'dan en büyük farkları Orbital'in kesinlikle dünya dışı olma ihtimalinin fazlasıyla yüksek oluşudur. Bu yüzden Phil ve Paul biraderlerin dünyasına girmek, dışına çıkmak kadar zordur. Büyük ihtimalle 21. yüzyılda "The Box" single'ı ve söz konusu parçaya ilişkin dört farklı remix, müzik tarihinin 20. yüzyıldaki övünç noktalarından biri olarak anılacaktır. Bu kehanetle dirsek temasındaki övgü, aslında dengesiz biraderlere teşekkür manasına gelmekte diyebiliriz. Çünkü onların araladığı kapıların ve gelecekten çekinmez tavrın ne derece elzem bir şey olduğunu anlamak için pek parlak bir zekaya da ihtiyaç yok (iyi bir kulak yeterli).

Orbital'in kullandığı en bilindik sample, eski bir punk grubundan aldıkları bir takım konuşmalardır. "Satan" projesinin giriş ve nakarat bölümlerinde kurgulanan bu sesler, ikilinin aslında dış dünyalardan değil, İngilizce konuşulan bir coğrafyadan yola çıktığını ortaya koymuştur. "The Saint" filminin soundtrack'i için hazırladıkları parça, ikilinin en popüler olduğu çalışmadır. Ve Orbital'in normale en yakın durduğu nokta burasıdır. Hatta bu parçanın sıradan bir video klibi bile çekilmiştir. Zaten normalle girilen bu anormal ilişki aktif Greenpeace üyesi biraderlerin niyetlerinin pek de sıradan olmadığını ima etmektedir. Ama hiç şüphesiz kısa süre önce yayınlanan "Middle of Nowhere" çalışmasının ne derece normal ya da anormal olduğunun tartışılması bile mümkün değil diyebiliriz. Orbital de tıpkı Underworld gibi artık eşiği geçme aşamasında durmuş bize el sallıyor çünkü. İnsanın derin ve dönüşsüz yolculuklara kaçınılmaz olarak başvuracağını betimleyen Orbital, "Middle of Nowhere" ile "Are we here?" sorusundaki sarsıcı içtenliğin başkaldırısına tekrar dönüş yapıyor. Phil ve Paul geleceğe dönüp onu tekrarlamayı amaçlıyor. Yani gerçekçi olup imkansızı istiyor. İki kişilik bir düş, önce tek bir imgeye dönüşüyor, sonra da günümüz bireyi için tasarlanmış sanal bir kurtuluş olasılığı biçimine bürünüyor. Kısacası Orbital aile şirketi ödün vermeden ilerliyor, genişliyor ve ikilinin amaçları tüm insanlık adına fazlasıyla insanî bir boyuta taşınıyor. Tıkalı kulaklar bile bu çığlığı belki bir gün duyar diye...

Murat Şeker

Orbital

40→

Fatboy Slim

Bas gitar çalmasını bilen bir DJ. Veya plak çalmasını bilen bir bas gitarist. Onu Housemartins'den, Freakpower'dan bir grup adamı olarak tanıyoruz. Ama Beats International, The Mighty Dubkatz, Fried Funk Food, Pizzaman projelerinin arkasındaki adam da o. Fatboy Slim'den bahsediyoruz.
Yo pardon, Norman Cook'tan bahsediyoruz...

Sadece bir bavul plak

Bütün tekno yapan sanatçılar içinde, şüphesiz kendini rock'çulara en rahat kabul ettiren sen oldun. Bunu neye bağlıyorsun?

Norman Cook: Rock ve dance müziklerinin arasındaki köprüye sırtımı dayamıyorum, buna güvenmiyorum. Happy Mondays'in, hatta dostlarım Lo-Fidelity Allstars'ın müzikleri hiç umurumda değil. Eğer rock alemi beni kabul ettiyse, herhalde eskiden, Housemartins'de bas çaldığım dönemlerden hatırladıklarındandır. Aramızda bir indie-rock dayanışması olduğunu düşünüyorlar. Ama ben her zaman bu müzikten nefret ettim. Bize yakın buldukları Smiths gibi gruplardan nefret ediyordum. Ve sonuç olarak, benim müzisyen olduğumu, bas çaldığımı, notadan falan anladığımı biliyorlar... Ritmden başka bir şeyden anlamayan DJ'lerden değilim.

Her şeyi, John Peel'in radyo programlarına borçluyum. Bugün reggae'yi, dub'ı, blues'u seviyorsam onun sayesindedir; bunları punk ve endüstriyel müzik plaklarıyla beraber çalardı. O zaman DJ oldum, çünkü en çok benim plağım vardı. İnsanları dans ettirebileceğimi farkettim. Ayrıca plak satın alma takıntıma da bir gerekçe bulunmuş oluyordu.

İlk albümün "Better Living Through Chemistry"yi kaydederek eskiden kapalı olan bazı kapıları araladığını düşündün mü?

Bu albümün önemli bir hale geleceğini hiç düşünmemiştim. Zaten ilk çıktığında da hiç üstünde durulmamıştı. Yeniden DJ'liğe başlamıştım ve çalacak albüme ihtiyacım vardı, ben de sırf bu amaçla birkaç şarkı yazdım ve onlar bu albümü oluşturdu. Aslında, beni bu albümü yapmaya Chemical Brothers itti. Londra'daki Heavenly Social kulübüne davet edip platinin arkasına geçirdiler. Albüm koleksiyonumun şöhretini duyduklarından, iyi bir DJ olduğuma inanmışlardı. Ama kısa bir süre sonra, döne döne hep aynı plakları çaldığımı farkettim: Chemical Brothers, Monkey Mafia. Hatta, iki saatlik süremi doldurabilmek için trip-hop 45'likleri çalmaya bile başlamıştım.

Chemical Brothers seni çağırana kadar DJ'liğe neden ara vermiştin?

Zaman bulamamaktan ve ciddi ruhi problemlerden. Ayrıca, ufak ufak yalnızlaşmaya başlamıştım, bütün arkadaşlarım beni terketmişti, hiçbirini göremiyordum, çünkü ben çalışırken onlar uykuda oluyor, onlar çalışırken ben uyuyordum. Daha normal bir işe dönmeyi tercih ettim ve basçılığa yeniden başladım. Böylece, Freakpower'a katıldım, ama çok da istekli değildim. Platinin başında bastakinden daha iyi oluyorum. Bu yüzden bir

seçim yapmam gerekti. Her ne kadar zaman zaman özlesem de, grubumdan ayrıldım. Son parçada havalara zıplamak, tekrar tekrar sahneye çağrılmak, artık yaşamadığım zevkler. Ama bir başka açıdan da, bir grubun lideri olmak, bir şirketin yöneticisi olmak gibi bir şey: Müzisyenler homurdanıp durmaktan, habire benden para istemekten başka bir şey yapmıyorlardı... Başarılı olmaya, iyi iş yapmaya mahkumsunuz, çünkü sürekli en azından on kişiyi geçindirmek zorundasınız. İki yıl önce, her şeyi bıraktım, artık dayanamıyordum. Bugün, elimde sadece bir bavul plakla uçağa biniyorum ve eskisi gibi herkesin otobüste olup olmadığını kontrol etmek için yoklama yapmak zorunda olmadığıma çok memnunum.

"Better Living Through Chemistry" çok kişi tarafından kopya edildi. Bununla gurur duyuyor musun?

Dürüst olmak gerekirse, Monkey Mafia'nın ve Chemical Brothers'ın fikirlerini araklayarak kopya çekme işine başlayan ben oldum. Aynı şey Big Beat Boutique için de geçerli: Londra'nın Heavenly Social'ının fikirlerini Brighton'a ithal ettiğimiz için mutluyuz. Kendimin başkalarını nasıl etkilediğimin farkında değilim pek. Önce çorbaya tükürüp, ardından da her yerde big beat var diye yakınmayacağım. Bu fazla şişinmek olur benim açımdan. Aslında, tahammül edemeyeceğim şey, paylaşmaya yanaşmadan, herkesi işsiz bırakmaya çalışarak türe sahip çıkmak olurdu. İngiltere'de 'house' diktatörlüğü hüküm sürerken, ben de yıllarca bu durumdaydım, bu durumun sıkıntısını çok çektim. Plak şirketleri house maxi-single'larından başka bir şey kabul etmiyorlardı, ta ki Prodigy onlara pekâlâ dance albümü de yapılabileceğini kanıtlayana kadar. İlk başlarda, ben de house'a çok karşıydım, benimseyebilmem için aylar gerekti. Bugün hâlâ sadece house çalan kulüplere katlanamıyorum. Big Beat bu rutini sarstı, insanların zihinlerini açtı. Bu müziğin adının bizim kendi kulübümüzden, Big Beat Boutique'den, esinlenerek konulmasından da gurur duyuyorum. Arkadaşım Gareth ismi bulduğunda, ben de oradaydım. Geçenlerde ona şöyle dedim: "İlk defa reggae sözcüğü kullanıldığında orada olduğunu bir düşünsene..." "Big beat" sözcüğünü her basılı olarak görüşümde, aklıma kulübün adını bulduğumuz o gün geliyor. "House" adının Chicago'daki Warehouse'dan ya da "garage"ın Paradise Garage'dan gelmesi gibi...

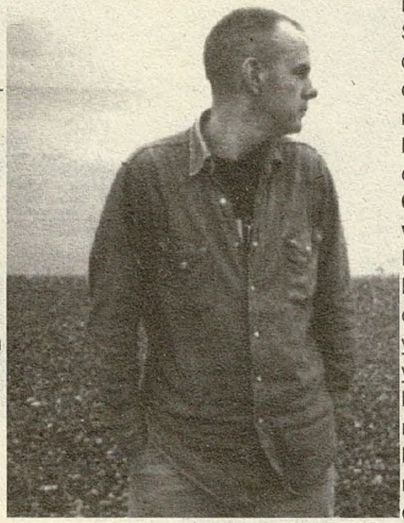

Hiç, bu sound'un seni hapsettiği hissine kapıldığın olmuyor mu?

Fatboy Slim için bir hapishane, oradan hiçbir zaman çıkamayacak. Ama neyse ki, albüm yapmak için kullanabileceğim başka isimler de var. Ama işin doğrusu, benden beklenen sound bazen hakikaten canımı sıkıyor, köşeye sıkışmışım gibi geliyor. Halbuki big-beat'in en temel ilkesi bütün seslere, bütün seslerin karışımına açık olmaktır. Madonna'dan eski ska şarkılarına kadar çaldığımız parçalar arasındaki tek ortak nokta beat'di. Bu da önemli bir bağ olmalı.

Yeni albümün "You've Come a Long Way Baby" uzun süredir bekleniyordu. Bu senin üzerinde hiç baskı yaptı mı?

Gitmek istediğim kadar ileri gitmedim, kendimi tuttuğum oldu. İlk defa çok fazla kişinin dinleyeceğini bilerek bir albüm yaptım. "Rockafeller Skank"ın başarısı beni biraz panikletti ve neredeyse sükûnete kavuşmak için albümün ikiseksen yatmasını isteyecek hale geldim.

Setinde asılı bir "I've never worked in my life" ("Hayatımda hiç çalışmadım") yazısı var. Kayıt yapmak senin için bir iş haline geldi mi?

Hayatımda sadece bir kere çalıştım. O da, bir yıl boyunca, Brighton'da plak satan bir dükkanda. Kayıt yapmak bir eğlence gibi, asla bir angarya değil. Sadece söyleşi yapmak veya klip çekmek zorunda kaldığımda çalıştığım, bir iş yaptığım hissine kapılıyorum ve sıkılıyorum. Kendimi bir pop stardan çok George Clinton veya Adrian Sherwood'a yakın görüyorum. Ama, hâlâ çok korkak olduğumu biliyorum, stüdyomda bir sürü deneysel parça olması gerekirdi. Aletlerime sarılmadan bir albüm dinlemeyi beceremiyorum. Bir dance albümünü bile rahat rahat dinlemekten acizim. Bu yüzden de, blues veya Radiohead dinlemeye ihtiyacım var, bana tatil gibi geliyorlar...

Gruplarından birinin adı Freakpower. Kim bu 'freak'ler ve gerçekten bir güçleri var mı?

Bu grubu kurduğumda benimle çok dalga geçilmişti, çünkü otuz yıl öncesinin bir pop grubunu kurmaya çalışıyorduk. Buna verebileceğimiz tek cevap da başka bir şey yapmayı beceremediğimizdi, sabahleyin kalkıp giyinemiyorduk bile, etrafımız menejerlerle kuşatılmıştı. Artık tek başıma trene bile binemez hale gelmiştim, kendimi tamamen uyumsuz hissediyordum. Ama kendimize özgü bir yanımız da vardı: kıvraklık, çeviklik, pop şarkısı yazmayı biliyorduk. Bir nükleer patlama sırasında dünyadaki en gereksiz kişi olurum. Gerçek hayat için donanımsızız biz.

Kariyerine şöyle bir baktığımızda, her yeni grubun, senin için, beklenmedik bir başarıdan sonra sakin hayata dönüş olduğunu görüyoruz. Ama her seferinde şöhret seni yine buluyor...

İnsanların beni görünce "Yoo, hayır! Yine mi bu!" demelerini istemiyorum. Bu yüzden maske değiştiriyorum. İnsanların beni Kral Midas'a benzetmelerinden, her dokunduğumu altına dönüştürdüğümü düşünmelerinden çok rahatsız oluyorum. Bir sürü şey çamur halinde kalıyor. Sadece benim imzamı taşıyan bazı hit parçalar görülüyor, halbuki bir sürü utanılacak bok da var diskografimde. Bugün, maskelerimle oynamayı sevdiğim bir gerçek. Çünkü hiçbir şey bana halka mâlolmuş bir insan olmak kadar tahammül ötesi gelemez. İnsanların beni televizyonda gördükleri için sevmelerine katlanamıyorum. Ben hep arka planda kalmayı, müziğin içinde

BÜLENTORTAÇGİLERKANOĞURGÜROLAĞIRBAŞ
CEMAKSELHAKANBEŞERBİROLAĞIRBAŞBAKİDUYARLAR
VURALSERİFOĞLUCHRİSCHAVEZSARPKESKİNERYAHYADAİ
DENİZDUNDARŞİBELKOSEÇAĞLAYANYILDIZOĞUZKUÇUKBERBER
AYŞEGÜLYEŞİLNİLNEZİHYEŞİLNİLAYŞETUTUNCUAKINELDES
SARPMADENVOLKANOKTEMSELİMBEMBACANAYER
OZANDOĞULUALİPERRETREYENTBOLUKBAŞI
ASIMCANGÜNDÜZJAM SESSIONS

Jazz Cafe

Hasnun Galip Sokak No: 20 Beyoğlu 245 05 16

15:00 İLE 19:00 ARASI BÜTÜN İÇKİLERDE %50 İNDİRİM

görünmez olmayı yeğledim.

Kendini birden çok kimliğin içinde kaybettiğin oluyor mu?

Kendimi hiçbir zaman kaybetmiyorum, çünkü o kişilerden hiçbiri aslında tam olarak ben değilim, onlara uzaktan bakıyorum. Albüm kapağına yazılmış bir isimden başka bir şey değil, bir hile sadece... Bir albümü kayderken, hangi isim altında çıkaracağımı hiçbir zaman bilmem: Fatboy Slim mi olacak, Mighty Dubkatz mi, Freakpower mı... Birinden sıkılınca öbürünü kullanıyorum.

Peki gerçek sen diye bir şey var mı? Brighton'da Norman Cook'un dahi gerçek adın olmadığı, asıl adının Quentin Cook olduğu ve Norman'ı, daha az orta sınıf gözükmek için sonradan aldığın söyleniyor...

(çok şaşırıyor) Norman Cook oldum, yaklaşık yirmi yıllık bir işkenceden sonra, o salak adı değiştirme hakkını elde ettim. O isimden nefret ederdim. İnsanlar nasıl telaffuz edeceklerini bilemezlerdi, kimsenin aklında kalmazdı, üstelik herkes dalga geçerdi. Herkesin aklına hemen Quentin Crisp *(müthiş bir mizahı, pırıltılı bir hayatı olan ünlü İngiliz eşcinsel)* gelirdi ve gülmekten çatlayacak gibi olurlardı. Daha sonra, adımı değiştirdiğimde, bir takım sözde soylu kökenlerimi gizlemekle suçlandım, halbuki tek umurumda olan şey, artık parmakla gösterilmemekti.

Son yıllarda dünyanın en çok aranan remiksçilerinden biri oldun. Bu işle uğraşan da kişiliklerinden biri mi?

Tıpkı kendi parçalarımla olduğu gibi, hoşuma gidecek, insanları dans ettirecek ve gülümsetecek bir şey buluncaya kadar tonlarca gürültü dinliyorum. Sonrası çok basit, miksaj işi. Ama birkaç aydır, hiçbir şeyi kabul etmiyorum. Mucize doktor olmak gibi bir hevesim yok. Acil durumlarda imdada yetişen, şarkıda bir kaçak varsa bir remiks yapıveren itfaiyeci de değilim. Madonna'yla çalışmayı bile reddettim, ona ne verebileceğimi göremiyordum. Bundan böyle, remiks yapmayı kabul etmem için tek kıstasım, parçanın basit versiyonundan daha fazlasını yapabilmek, bana ait olan, gurur duyduğum bir şey gerçekleştirmek.

Hiç, senin itibarının satın alınmaya çalışıldığı hissine kapılmıyor musun?

Her gün çok büyük teklifler alıyorum. Ve bazen kabul ettiğim de oluyor, ama farkettim ki, bu sanatçıların tek istedikleri albümlerinin kapağına benim ismimi koymak. Birkaç yıl önce, rekabete daha çok önem verirdim, kendimi başkalarıyla karşılaştırırdım, teklif edilen her şeyi kabul ederdim. Sonra, çok derin bir depresyon geçirdim ve bir anda bu rekabetçilikten kurtuldum. Beni iyileştiren de, bana kendim olmanın, listelerde bir numara olmaktan daha önemli olduğunu göstermeyi başaran kız arkadaşım oldu. Bugün benim için hakiki başarı, artık insanlara acı çektirmemem. Birlikte yaşanamaz bir hale gelmiştim, ne pahasına olursa olsun tanınmak istiyordum, oysa basının gözünde devrini tamamlamış bir tiptim. Ama bugün, eski megalo günlerimden geriye tek bir hırs kaldı: Bir asansörde parçalarımdan birinin pan flüt versiyonuyla çalınışını duymak. Ve ne yazık ki, bu, artık başarı peşinde koşmamaya karar verdiğim güne rastladı... *(gülüyor)*

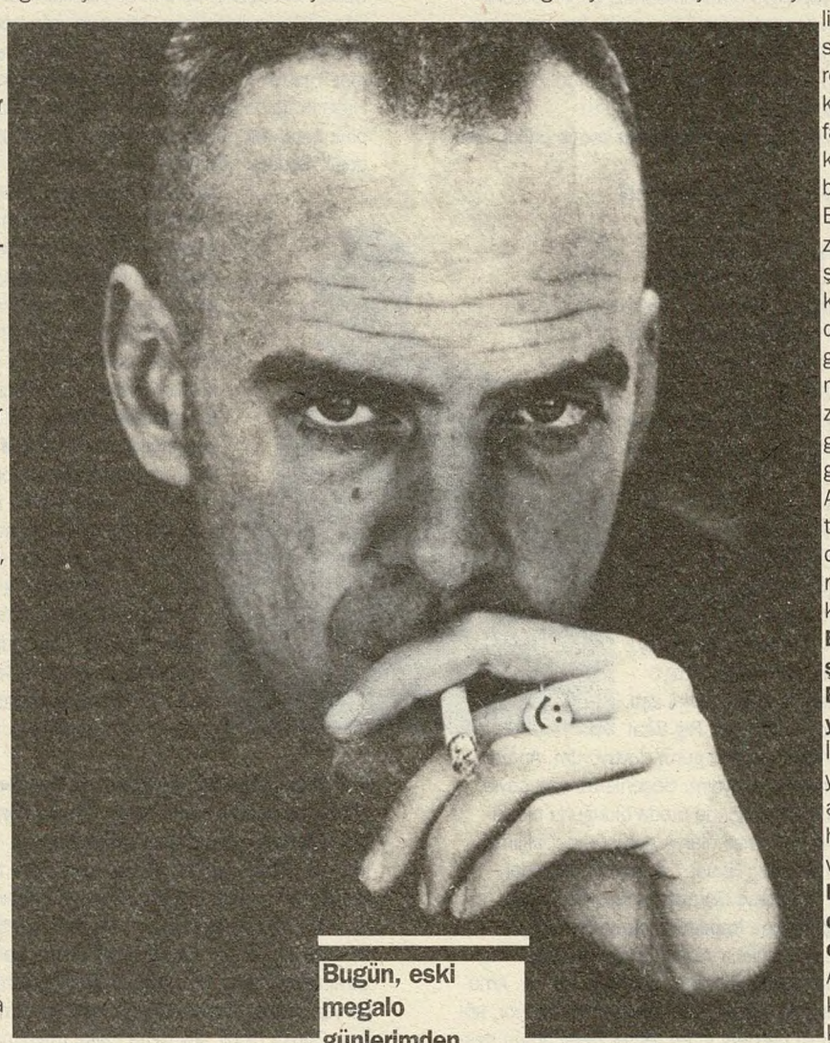

Bugün, eski megalo günlerimden geriye tek bir hırs kaldı: Bir asansörde parçalarımdan birinin pan flüt versiyonuyla çalınışını duymak. Ve ne yazık ki, bu, artık başarı peşinde koşmamaya karar verdiğim güne rastladı...

İngiliz kulüplerinde sık sık Skint ekürisinden DJ'lerle Wall Of Sound plak şirketinin ve Heavenly kulübünün DJ'leri arasında bir çekişme, çatışma yaşanır. Ama bunun dostluk maçı gibi geçmesi, rock'daki hırslı rekabet havasından uzak olması çok dikkat çekici.

En başından beri birbirimize tüyolar veririz, plak alışverişinde bulunuruz... Chemical Brothers, Death In Vegas, Monkey Mafia ve ben, biz bir çeteydik, her hafta sonu buluşurduk, sık sık Big Beat Boutique'de bir araya gelirdik. Orası benim için kutsal bir yer. Yirmi yıldır DJ'im ve oradaki kadar iyi dinleyici hiç görmedim. Orada kendimi evimde hissediyorum, onlar benim dostlarım, ailem... İlk defa gelen birisi için Boutique'deki hava şaşkınlık uyandırıcı olabilir: aynı zamanda hem vahşi, hem çok komik. Dance müzik dergileri yıllarca buraya el atmaya cesaret edemediler, öfkeli ve terli adamların mekanı olduğunu söylüyorlardı... Halbuki ben nereye baksam, sutyenli, histerik kızlar görüyordum. Böyle bir şey fazlasıyla erkeksi olan hip-hop kulüplerde, hatta tekno barlarda bile düşünülemez... Kızlar bana Boutique'i sevdiklerini, çünkü bizim müziğimizin sürükleyici, neşeli olduğunu ve başka yerlerdeki kadar ağır sarkıntılığa uğramadıklarını söylüyorlar... Biz 'hooligan' değiliz, ben bira bile içmem. Her şey, bir yıl önce, Muzik dergisinden bir gazetecinin gelmesiyle değişti; o da diğerleri gibi yıllarca bizi aşağılamıştı. Ama altüst olarak çıktı. Brighton'da tuhaf, ilginç şeyler oluyor diye yazdı. Bu şehre bayılıyorum, hoşgörüsüne, tarzına, sakinliğine...

Brighton'ın başka bir tarihi köşesi de, House of Love: Yani, Boutique fikrinin de doğduğu yer.

İki yıl boyunca bizim küçük dünyamızdı burası, ailemiz gibiydi, ama sonra yavaş yavaş şehirde herkes farkına varmaya başladı ve ben de ayağımı kestim.

Dev plak koleksiyonun sayesinde bu kuşağın gözünde guru olduğun söyleniyor.

Asıl guru, herkese masaj yapan kız arkadaşımdı. Yabancıları bile kollarını açarak karşılardı. Platinler herkesin kullanımına açıktı, herkes plaklarımı karıştırabilirdi, ama alfabetik sıralarını bozmamak koşuluyla... Platinin üzerine bir pano asmıştım: "No boring house-music tonight". (Bu gece sıkıcı house müzik yok) Ambiyans düşmeye başladığı anda DJ değiştiriyorduk.... Elvis'ten hardcore teknoya, arada Carpenters... Bütün plaklarım kullanılıyordu, eğlendiğimiz sürece her şey serbestti: Big Beat Boutique'in temel felsefesi.

Bu eğitmen rolüne seni yönelten biri olmuş muydu?

Her şeyi, çocukken her akşam radyoda programlarını dinlediğim John Peel'e borçluyum. Bugün reggae'yi, dub'ı, blues'u seviyorsam onun sayesindedir; bunları punk ve endüstriyel müzik plaklarıyla beraber çalardı. Daha sonraki sıçrayış Grandmaster Flash'la, bu kolaj sanatıyla oldu... O zaman DJ oldum, çünkü en çok benim plağım vardı. Ama kısa bir süre içinde kusmukla, birayla ıslandılar... İnsanları dans ettirebileceğimi, platinlerin arkasında olmayı çok sevdiğimi farkettim. Ayrıca plak satın alma takıntıma da bir gerekçe bulunmuş oluyordu. Bak... *(Koleksiyonundan rastgele bir plak çıkarıyor: her parça not edilmiş, bütün bilgiler yazılı, muhtemel sample'lar için notlar düşülmüş)*... Bu hakiki bir hastalık, Nick Hornby'ninkinden *(müzik ve futbol takıntılarını kağıda döken gözde bir İngiliz romancı)* daha beter. Ama ben seçici davranıyorum: Bir tane bile heavy metal albümü yok, rock albümü yok gibi, çağdaş country yok, gangsta-rap yok, r'n'b yok... Uzun saçlı heriflerin çaldığı elektro gitar olayına hep kıl oldum.

Böyle deli gibi plak alırken ne arayışı içindeydin?

Çok erken yaşta, plaklar benim ailem oldu: annem, sevgilim, öğretmenim, babam, kardeşlerim... Geçenlerde, annemle babam daha üç yaşındayken tek tutkumun müzik olduğunu söylediler. Daha sonraları, ilk kasetli teybimi aldım, bu sayede vites değiştirmiştim: Plak alıp onları dinlemekle yetinmek yerine, bundan böyle onları değiştirebilecek, bozabilecek-

tim, parçaları istediğim gibi uçuca koyacak, kendi kendime denemeler yapabilecektim. Müzik bana mümkün olan her tür zevki tattırdı –orgazm hariç, henüz. Ne zaman üzgün, kederli, depresif olsam, buraya diskoteğime çıkarım ve her seferinde de keyifli bir şekilde inerim. Anne babamın plaklarını dinlerken de durum aynıydı: Beatles, Carpenters... Bir kenar mahallede oturuyorduk, yani cehennemde. Herkesin 18 yaşına gelir gelmez topukladığı, 35 yaşından sonra ise çocuklarını rahatça yetiştirmek için döndüğü bir yer... Bu yüzden de 18-35 yaş arasında kimse bulunmazdı. Hiçbir zaman hiçbir şeyin olmadığı, herkesin beni parmağıyla gösterdiği bu yerde feci tatminsizlik çekiyordum. 14 yaşımdan itibaren oradaki tek punk bendim. Sürekli dayak yiyordum, hiçbir yerde kendimi rahat hissetmiyordum. Tek arkadaşım, daha sonraları Housemartins'in ve Beautiful South'un solisti olan Paul Heaton adında bir mod'du. İkimiz Stomping Punk Frogs adında beceriksizce şeyler yapıyorduk şehirde. Daha sonraları, bazı arkadaşlar araba kullanmaya başladığında bir güzellik salonunun park yerinde buluşuyorduk, bütün arabaları daire şeklinde park edip farlarını yakıyorduk, biz de ortada çalıyorduk. Tarihin ilk rave'leri herhalde... *(gülüyor)* O zamanki grubumuz daha sonra Housemartins adını alan grubun bir taslağıydı.

Pek çok kişi için, sen hâlâ Housemartins'in eski basçısısın. Bu seni sıkmıyor mu?

Yıpratıcı bir durum, halbuki o defter kapanalı on yıldan fazla oldu... Eğer insanlar Housemartins'in eski basçısının bu tarz müzik yapmasına şaşırıyorlarsa, o zamanki arkadaşlarımın tavrıyla hiç alakası yok: "Ne işin var senin Housemartins'le allah aşkına? Senin sadece rap ve soul dinlediğini biliyoruz." O grupta olmak istememin tek nedeni, Clash'ın basçısı Paul Simonon'a benzemek içindi. Sampler icat edilinceye kadar, siyahlara benzemeye çalışmadan sevdiğim müziği nasıl yapabileceğimi bilemiyordum. Her şey bir yana, rap yapmaya hakkım yoktu, Crawley mahallesinde oturan küçük bir beyazdım ve oradaki grupların adları Cure ya da Damned'dı, Public Enemy değil. Coldcut gibi gruplar ortaya çıktığı zaman, Housemartins'de kendime uygun bir rolde olmadığımı düşündüm. Yıllardan beri evde gizli gizli yaptığım müzik buydu. MARRS'ın "Pump up the Volume"u Housemartins'in sonu oldu.

88'de "summer of love"la beraber bu müziğe mi yöneldin?

Teğet geçtim, çünkü hâlâ Housemartins'le beraber Hull'da, ülkenin kuzey-doğusunda yaşıyordum. Orada hiçbir şey olmuyordu, summer of love 94'de geldi oraya... 88'in kışında Brighton'a döndüm ve bütün arkadaşlarımı, üstlerinde 'Smiley' tişörtleri ve kafalarında bandanalarla buldum... Mars'a gitmiş gibi hissettim kendimi, hiç kimse beni DJ olarak istemiyordu, çünkü acid-house ya da İtalyan piyanolu house çalmıyordum... Üç yıllık bir gecikmeden sonra house'a girebilmemin anahtarını buldum: Underworld'ün DJ'inin elinden geçen reggae parçaları sayesinde.

Reggae'nin dışında uyuşturucuların da house'u anlamanda katkısı olmadı mı?

Kapıyı zorlamamda ecstasy'nin büyük katkısı oldu. O zamanlarki plaklarımın isimlerinden de görülür bu: İlk Freakpower albümünün adı "Just Say Yes" olacaktı, plak şirketi reddetti, ilk Fatboy Slim'in adı ise "Better Living Through Chemistry" (Kimya sayesinde daha iyi yaşayın)... Yani oldukça zengin ve uyarıcı birkaç yıl geçirdim. House of Love'ı bu kadar ev gibi yapan da buydu: Herkes ecstasy alıyordu, bütün zamanımızı, öpüşmekle, sevişmekle, miskinlikle, masaj yapmakla geçiriyorduk. Oturup da su kovasına bakmak bile, olağanüstü bir deneyim haline geliyordu, katıla katıla gülüyorduk... *(gülüyor)* Hayatımda ilk defa insanları seviyordum, beraber olmaktan zevk alıyordum, onlarla konuşuyordum. Bu benim için öylesine büyük bir dönüşümdü ki, ecstasy'ye tapar oldum. Bir kaza geçirdikten sonra asit atmayı bıraktım. Ama, uyuşturucuların çok bariz tehlikelerinin farkında olsam da, uyuşturucular sayesinde sosyalleştim, daha önceleri küstah, sevimsiz bir insandım.

Peki iş konusunda da engellerin azaldı mı, daha gevşedin mi?

Maalesef hayır. Evde yalnızken, hiç farkına varmadan, iki gün boyunca yemek yemeyi bile unutarak stüdyomda otuzaltı saat geçirebilirim. İnsanlar amatörce bir hevesim olduğunu sanıyorlar, ama plaklar delice bir çalışma istiyor. Tek bir sound için bütün bir gece geçirebilirim. Kız arkadaşım bir şarkıya çözüm bulduğum anı farkettiğini söylüyor, çünkü mutfaktan ayağımı yere vurduğumu işitiyormuş... *(gülüyor)* Benim bütün dünyam burası: plaklarım, fotoğraflarım, maskotlarım... Ama bu oda evliliğimi mahvetti. Karımla yatağımızda geçirdiğimden daha fazla geceyi burada geçiriyordum. Ama o eski bendi, bütün remiks önerilerini açgözlülükle kabul ediyordu. Şimdiki ben, kız arkadaşıyla yatakta bir gece geçirmeye karşı değil.

Çeviren: **Alican Tayla**

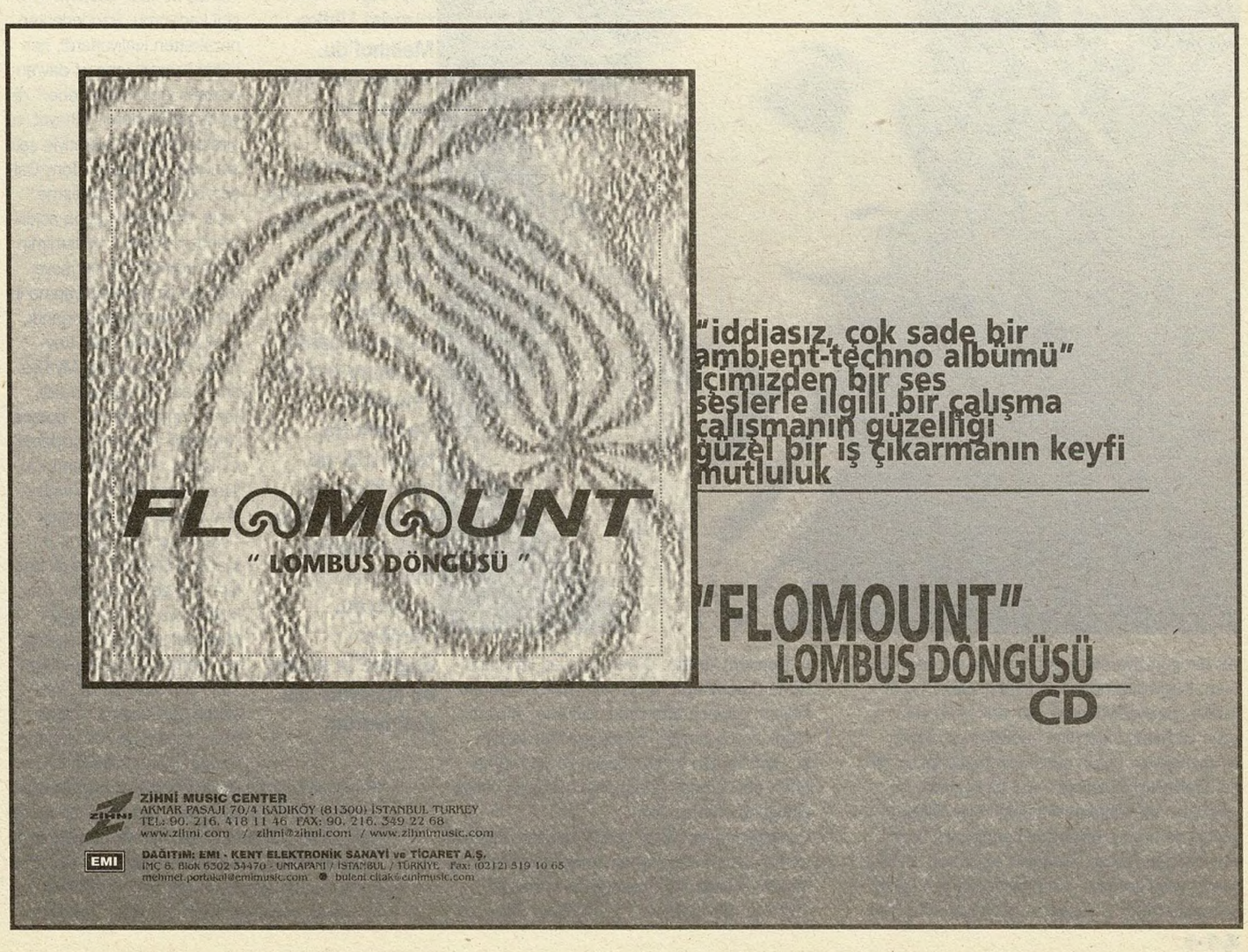

Marianne Faithfull

Çıkan kısmın özeti: İri memeli bir melek... Fabrika işçisi gibi... Ticari fantezinin hassas noktaları... Evinin kadını... Rock'un Rimbaud'su şehirde... Sözcüklerin ete kemiğe bürünmesi... Tanrılardan biri Olympos'tan inmiş... Sad-eyed Lady of Lowlands... Donovan'ın Mr. Tambourine Man'i... Hiç Willam Blake okudun mu genç adam?.. Beat'lerle balayı... İlk iptila... En cool kim?.. Mick'e "pekiyi"... Eğer 30 milyon dolar koyuyorsak ortaya... Sonun başlangıcı... Sister Morphine... Deva hastalığın içinde... Rich Kid Blues...

Mühim olan o bir tutam hindistan cevizi

Hayatta kalmamı Oliver Musker'a borçluyum, o olmasaydı bugün yaşıyor olmazdım. Chelsea'de bir partide tanıdım onu. Genç, yakışıklı, varlıklı biriydi, antika işleriyle uğraşıyordu. Oliver'ın hayatıma girmesiyle her şey değişti. Bir anda kendimi Bexley Hastanesi'nde buldum. Bu sefer çok kararlıydım, kesinkes temizlenecektim. Oliver her gün ziyaretime geldi. Sekiz ay tedavi gördüm. Bağımlılığımdan kurtuldum. Oliver bu öykünün şövalyesiydi ama, ne yazık ki bu çok uzun sürmedi. İnsanların –polisin, torbacının, bir menejerin– bütün şahsi menfaatlerini bir yana bırakıp aşkınlaştıkları, asil bir eylemde bulundukları bir kahramanlık anları olur. Oliver'ın yaptığı da buydu. Bexley'den sonra aldı beni, Hindistan'a, Bali'ye, Singapur'a götürdü. Birlikte çok iyi vakit geçirdik, ama hayatımın geri kalan kısmında Oliver'la yaşamak istemiyordum. Çok tatlı, çok iyi biriydi ama zırcahildi. Hindistan'da, bir tren seyahatinde "Howards End"i okuyordum, kendimi kitaba kaptırmıştım, Oliver'sa sıkıntıdan patlıyordu, çünkü o her zamanki gibi şundan bundan laflamak istiyordu. Benim kitap okumam o kadar sinirine dokunmuş olmalı ki, birden kitabı elimden kaptı ve pencereden fırlattı. Dondum kaldım. Oliver'ın hayatı laylomdu. Böyle durumlarda hiçbir şey yapmam, donup kalırım. Sadece affedilmez bulurum –tipik bir Oğlak burcu özelliği. Kendi kendime dedim ki: Seni bir gün terkedeceğim ve "Howards End"i pencereden fırlatmanın büyük bir yanlış olduğunu anlayacaksın.

"Broken English"in esin kaynağı Alman terörist Ulrike Meinhof'du. Baader-Meinhof çetesi tam o günlerde tutuklanmıştı. Ulrike Meinhof'la özdeşlik kurdum: Aynı duygular –bloke edilmiş duygular– bazılarını canki, bazılarını terörist yapıyordu. Cankilik de, teröristlik de aynı öfkeden kaynaklanıyordu. Aynı idealizm farklı yollara açılıyordu. "Broken English"in sözleri bu hissiyatı dile getiriyordu.

Cankiliğim artık 18 ay geride kalmıştı, kaslarım tam anlamıyla toparlanamamıştı daha, ama temizdim. Kendimi iyi hissettiğim sıralarda, 1974'te, David Bowie, "1980 Floor Show"da birlikte sahneye çıkmamızı teklif etti. "I Got You Babe"i rahibe kıyafetiyle söyledim. Bu rahibe hikayesi onun fikriydi. Ama en güzel söylediğim parça, Noel Coward'ın şarkısıydı, "Twentieth Century Blues"... Oliver'la birlikte olduğum sıralarda David ve Angie Bowie'yle sık sık görüşüyorduk. Bir seferinde, epey sarhoşken David Bowie bana asılmaya başladı. Koridora çıktık. Pantolonunun fermuarını indirdim, ona saksofon çalacaktım, ama David Oliver'dan ölesiye korkuyordu... Halbuki Oliver böyle şeylere aldırmaz, güler geçerdi.

Marianne'ın restorasyonu "Dreaming My Dreams"le başladı. Bu şarkı kendimi toparlamamı sağladı. Birkaç yıldır plak şirketlerinin kapısını aşındırıyordum, ama herkes benden vebalıymışım gibi kaçıyordu. Reddederken nezaketten kırılıyorlardı, herhalde "zavallı, ona iyi davranmazsak gidip intihar eder" diye düşünüyorlardı. Nihayet, o sıralarda NEMS şirketiyle çalışan eski menejerim Tony Calder, benimle bir sözleşme yaptı. Bu kısmen bana acıdıklarından, kısmen de ismimin (kötü şöhretimin) her şeye rağmen bir patlama yapma ihtimalini barındırmasındandı. Tony'nin elinde Allen Reynolds'un "Dreaming My Dreams" adlı bir şarkısı vardı. Tony, bu şarkıda "hit" potansiyeli gördü ve benim söylememi istedi. "Yeni Marianne"ın ikinci hayatı, bir tür country and western sayılabilecek "Dreaming My Dreams"in Marlene Dietrich'i olarak başladı. Dodge City Saloon'da kovboylara şarkı söyleyen Marlene'li filmler hafızamda yer etmişti, o filmlerin duygusunu çok severdim. "Dreaming My Dreams" İngiltere'de sessizlikle karşılandı. Derken İrlanda'da Patrick Kenny diye bir DJ programında çalmaya başladı ve birdenbire listelere girdi, yedi hafta bir numarada kaldı. Listelere girebilmek bir affedilmeydi. Artık bir albüm yapabilirdim. Özgün bir İngiliz country'si yapmayı düşünüyordum, "Faithless"... Ne var ki, benim yapmak istediğim "Faithless",

44→

NEMS'in istediği "Faithless" değildi. Sonuçta onların istediği gibi bir albüm oldu, tipik bir Tony Calder üçkağıdına geldim ve "Vanilla O'lay" gibi saçma sapan pop cingılları söylemek zorunda kaldım.

Fakat, "Faithless" sayesinde yeniden şarkı yazmaya başladım. "Sister Morphine"den sonra ilk yazdığım şarkı "Lady Madeleine"di. Benim için de çok yeni bir tarzdı bu: Daha gerçekçi, daha şahsi. Anlattığım hikaye, Madeleine D'Arcy adlı bir yakın arkadaşımın hayat hikayesiydi.

Lady Madeleine...

Madeleine'den birkaç gün haber alamamıştım, merak ettim, aradım, telefonu cevap vermiyordu. Aklıma en kötüsü geldi. Yanıma güçlü kuvvetli iki torbacı alıp dairesine gittim, kapıyı kırıp içeri girdik ve Madeleine'nin cesediyle karşılaştık. Üzerinde uzun geceliği, vücudunda dayak yediğini gösteren morluklar, kan izleri vardı. Torbacılar derhal sıvıştı. Beş saat orada kaldım. Ortalıkta uyuşturucu namına ne varsa topladım, tuvalete döküp sifonu çektim. O gün uyuşturucu kültüründen feci şekilde iğrendim. Ben Eric Clapton'la sabah ayazında iğne yaptırmak için Alex Trocchi'nin kapısını çalarken, Madeleine Stones'un torbacısı Tony'yle takılıyor, jet sosyeteyle geziyor, hafta sonlarını Nice'de geçiriyordu. Hatta 1972'de News Of the World'e kapak olmuştu. Ölümünden kısa bir süre önceyse, Brighton'da 15 pound'a vücudunu satıyordu. Çok acımasız bir kader bu. Madeleine D'Arcy, isminin asaleti ve hayatının sefaletinden ötürü, baha hep Thomas Hardy'nin "Urbenvilles'li Tess"ini hatırlatır.

Sid Vicious'un annesi

İkinci kocamla, Ben Brierly'le 1976'da tanıştım. 1976, Margaret Thatcher'ın Muhafazakar Parti'nin başına geçtiği yıldı. Derme-çatma bir grupla "Dreaming My Dreams"in İrlanda turnesine gitmeye hazırlanıyordum, bir miktar "yolluk" smack arıyordum. Brierly satıcı değildi ama aracılık yapıyordu. Benim açımdan bir keşifti Brierly: Matrak, cazibeli, hassas. Aşık oldum. Beraber yaşamaya başladık. NEMS'ten haftada 100 pound alıyordum ve 1976'da bile haftada 100 pound'la geçinmek mümkün değildi. Paramız sadece uyuşturucuya yetiyordu.

Yer yatağı, mum ışığı –romantik bir aşk yaşıyorduk. İki ortak konumuz vardı: müzik ve seks. Hayatımın en tutkulu ilişkisiydi ve dolayısıyla bana en çok acı veren ilişkiydi de... Dinlediğimiz şeyler James Brown, Otis Redding, Bessie Smith, Janis Joplin, reggae, Lou Reed'in "Berlin" albümü ve bir sürü country. İşte o sıralarda punk'larla haşır neşir olduk. Punk'ın enerjisini aldım, kendi devrelerimde dolaşıma soktum; zaten "Broken English" böyle doğdu. Sid Vicious'la aynı torbacıdan alış-veriş ediyorduk, Russ Meyer'ın Sex Pistols belgeselinde Sid'in annesini canlandırdım. Bunun etrafta nasıl bir nefret doğurduğunu tahmin edebiliyorum: "Pis sürtük, biz de seni düzeldi sanmıştık, hiç değişmemişsin!"

Beş parasızdık; kışı çıkarmamıza imkan yoktu. Brierly bir grup toplayıp Avrupa'da turneye çıkmayı önerdi, "yoksa açlıktan ve soğuktan gebe-rip gideceğiz". NEMS'e başvurduk, Hollanda'ya bir turne kopardık; avans aldık, bir grup yaptık ve Amsterdam'da Paradiso'da sahneye çıktık. İlk gece sahne arkasında oturuyordum, dalıp gitmiştim, epey sarhoştum da; birden sahnede beklendiğimi farkettim, telaşla yerimden kalkıp sahneye fırladım. Ve kablolara takılıp yüzüstü yere kapandım. Harika bir açılış olmuştu, tam Lorel-Hardi tadında.

1974'te, David Bowie, birlikte sahneye çıkmamızı teklif etti. "I Got You Babe"i rahibe kıyafetiyle söyledim. Bu rahibe hikayesi onun fikriydi. David ve Angie Bowie'yle sık sık görüşüyorduk. Bir seferinde, epey sarhoşken David Bowie bana asılmaya başladı. Koridora çıktık. Pantolonunun fermuarını indirdim, ona saksofon çalacaktım...

Brierly iyi bir şarkı yazarıydı ama, berbat bir basçıydı. Punk gruplarında çalacak kadar kabiliyeti vardı, o kadar; daha ileri gidemezdi. Sid Vicious'tan birazcık daha iyiydi. O seviyedeydi. Onun grubumda olmasını istemiyordum, plaklarımda çalmasını da. Bunlar bir ilişki için iyi işaretler değildi.

Brierly sayesinde yeniden müzisyenlerle, müzik yapan, müzik üzerine düşünen insanlarla içiçe olmuştum. Bu, tam da ihtiyaç duyduğum şeydi. O sıralarda Denny Cordell benimle temasa geçti, Denny müzik dünyasında hatırı sayılır bir simaydı; J.J. Cale'i, Tom Petty'yi o keşfetmişti, Joe Cocker'ın prodüktörlüğünü yapmıştı, Chris Blackwell'in yakın dostuydu.

Hendrix'in ruhu

Denny, şair Heathcote Williams'la görüşmemi söyledi, "nefis bir şiiri var, rock şarkısı yapmak istiyor". "Peki" dedim, "ararım". "Hayır" dedi, "yüz yüze görüşmen daha iyi olur, Tina Turner'a veya Mick Jagger'a vermeyi düşünüyor". "Ama" dedim, "ben o ikisiyle nasıl başa çıkabilirim ki?" "Şarkı Tina'ya ya da Mick'e göre değil Marianne, tam senlik."

Atlayıp Heathcote'un evine gittim. Heathcote, "Why D'Ya Do It" adlı şiirini yüksek sesle okudu. Daha ilk iki mısraını duyduğumda emin olmuştum, bu benim olayımdı. Fakat o, parçayı Tina'ya vermek istiyordu, çünkü o şiirin ruhunu sadece bir siyah kavrayabilirdi. O da tıpkı Mick gibi, sadece siyahların yaptığı şeyleri geçer akçe görüyordu. Şarkıyı Tina'ya vermek istiyordu, çünkü siyahlar otantikti. Tina olmazsa, Mick'i istiyordu, otantik bir siyah taklitçisini. Onu ikna edene kadar göbeğim çatladı. Sonunda teslim oldu, şiiri verdi.

Sıra müziği bulmaya gelmişti. Sözleri uçuracak bir riff aramaya başlamıştık ki, Hendrix imdada yetişti. Lead gitaristimiz Joe Maverty bir Hendrix tutkunuydu, Jimmy'nin bütün parçalarını ezbere bilirdi. Biz sözlerle uğraşırken "All Along The Watchtower"dan bir riff çaldı. Cuk oturmuştu; o riff'in üzerine bir reggae döşedik. Fakat asıl muhteviyatın kaynağı Brierly'ydi. Eğer Brierly'yle yaşadığım duygusal karmaşa, içimi kemiren kıskançlık olmasaydı, "Why D'Ya Do It" benim için aynı anlamı taşımazdı. Mick'in bu şarkıyı çok beğendiğini duyduğumda apışıp kaldım. İlişki kurduğum herkes gibi, o da bu şarkının kendisine dair olduğunu sanmıştı. Bu tam da Mick'in kadınlar hakkındaki teorisiydi. "Bu şarkıyı senin için yazdım yavrum" dersin ve hemen inanırlar!

Ulrike Meinhoff: Broken English

O sıralarda üzerinde çalıştığım öteki şarkı "Broken English"di. Esin kaynağım Alman terörist Ulrike Meinhof'du. Baader-Meinhof çetesi tam o günlerde tutuklanmıştı. Ulrike Meinhof'la özdeşlik kurdum: Aynı duygular –bloke edilmiş duygular– bazılarını canki, bazılarını terörist yapıyordu. Cankilik de, teröristlik de aynı öfkeden kaynaklanıyordu. "Buna tahammül edemem, eyvallah diyemem". Aynı idealizm farklı yollara açılıyordu. "Broken English"in sözleri bu hissiyatı dile getiriyordu. Steve Winwood muhteşem klavye çaldı o sözlere.

Televizyonda bir Rus filmi seyrederken altyazıda görmüştüm şarkının sözlerini. "Broken English... spoken English". Nasıl bir bağlamdaydı, hangi manadaydı bilmiyorum. Ama defterime kaydetmiştim.

"Broken English"in o kadar iyi pişmesinin sebebi, iki yıl boyunca bir grup olarak çalışmamızdı. Her gün prova yapıyorduk. Bir-iki kulüpte düzenli olarak çalmaya başlamıştık. Londra'da sesimiz duyulur oldu, "Why D'Ya Do It" ve "Broken English" repertuarımızın motor şarkılarıydı. Prodüktör Miller Mundy bizi buldu ve bu iki şarkının yer aldığı plağın yapımcılığını üstlenmeyi teklif etti. İstim üstündeydik ve bunun farkındaydık. Hedefi 12'den vurmuştuk. Mundy şöhretli isimleri de katmak istiyordu, ama ben ayak diredim, biz bir gruptuk ve albümü de biz yapacaktık. Sadece Steve Winwood için "olur" verdim. Ama ondan da emin değildim; albümü sulandırmasından, elektrifiye etmesinden, fazla synthesizer'laştırmasından çekiniyordum. Başında durup Winwood'u yönlendirdim, Mundy'nin işe karışmasına hiç meydan vermedim. Mundy kayıtları Island'a götürdü, şirketin sahibi Chris Blackwell şarkılara bayıldı, "hemen bir albüm yapalım" dedi. Tanrıya şükür, başarmıştık. Boktan bir stüdyoda diğer parçaları da tamamladık. Albüm hazırdı.

8 Haziran 1979'da, Brierly'yle, punk aristokrasisinin (Johnny Rotten vb.) katıldığı bir törenle evlendik. Kasımda da "Broken English" piyasaya çıktı. Derek Jarman albümdeki üç parçaya ("Broken English", "Lucy Jordan" ve "Witches' Song"a) klip çekti; her ne kadar Blackwell tarafından beğenilmediyse de, o klipler o gündür bugündür video klip sanatının en nitelikli örnekleri arasında gösteriliyor.

Jerry Hall, benim Teksas versiyonum. Doğal olarak her şeyi daha fazla, daha büyük: Saçı, boyu, mücevherleri ve gösterişli kişiliği.

"Broken English" etrafımdaki örümcek ağlarını temizledi ve beni yeniden kendi ağırlığı olan bir sanatçı konumuna getirdi. Eğer böyle bir şey olmasaydı, ya kafayı yerdim ya da gırtlağımı keserdim.

Punk'ın zirvede olduğu dönemdi ve "Broken English" o nabzı tutuyordu.

Dylan'la rövanş

"Broken English"in piyasaya çıktığı günlerde Dylan tekrar hayatıma girdi. Albüm ilgisini çekmişti, benimle temas kurmak için sağa sola haber bırakmıştı. Bir gün, Demelza adlı bir arkadaşım telefon etti, "Marianne, çabuk atla gel, sana bir sürprizim var" dedi. Merakla kalkıp gittim. İçeri girdiğimde Dylan'la karşılaştım. Bu, benim için tam bir şoktu. Bembeyaz oldum. Fakat kendimi toparlayıp bir garden party ev sahibesi tonunda, "a, merha-ba, görüşmeyeli ne kadar çok oldu" dedim. Ama Dylan bu tür mesafeli hoşluklara pabuç bırakan biri değildi. Kolumdan tuttu, gözlerimin içine bakarak, "Marianne" dedi, "uzun, çok uzun bir zaman seni tekrar görmek istedim. Bunca yıl geçti, ama ben o ilk görüşmemizi hiç unutmadım". Hakikaten unutmadığını gösteren birçok şey anlattı, yırtıp attığı şiir için pişmanlık duyduğunu, o şiirin sonradan bir şarkının nakaratı olduğunu anlattı. Yanında Savoy günlerinde çekilmiş bir fotoğrafım vardı, onu gösterdi, o günlerden beri sakladığını söyledi, elerimi tutup "seni hep sevdim" dedi, "bir daha görebileceğimi hiç sanmıyordum". Çok içten görünüyordu, nasıl karşılık vereceğimi bilemiyordum; gözlerimin içine öyle yoğun, öyle sabit nazarlarla bakıyordu ki, elim ayağım tutulmuştu. Kendimi bir av gibi hissediyordum. Kalkıp mutfağa gittim, arkamdan geldi; o tutkusunu anlattıkça ben geriliyordum. Salona dönüp oturduğumuzda, "Albümünün çıktığını duyunca hemen gidip aldım. 'Broken English'i dinlerken Savoy'daki o buluşmamız gözümün önüne geldi" dedi. Albümün bir biçimde kendisiyle ilişkili olduğunu düşünmüştü. Ben yıllarca Dylan'ın şarkılarında gizli mesajlar ararken, şimdi o aynı şeyi yapıyordu. Fakat Allahtan bu konu açılmıştı, konuşacak bir şey bulabilmiştim. "Sana dinletmemi ister misin?" dedim. "Çok isterim" dedi, "sana sormak istediğim bazı şeyler var". Ona o gün defalarca "Broken English"i çaldım. Her parçada, ne anlattığımı anlayıp anlamadığını sordum. Nutku tutulmuştu. Tıpkı onun "Bringing It All Back Home"da yaptığı gibi, ama bu sefer roller değişmişti. O da bunun farkındaydı. Her bir şarkıyı izah ettim, nokta-virgül koymadan anlattım, anlattım. Albümü defalarca dinledik, sonunda neredeyse gözyaşlarına boğulmuştum, çünkü "Broken English" benim için öylesine katartik, öylesine otobiyografikti ki...

Dylan, nasıl olup da yeniden plak yapmaya başladığımı sordu. Dylan için bile, bir insanın sokağa düştükten sonra kalkıp stüdyoya girmesi ve bir albüm yapması kolay anlaşılır şey değildi. Hikayemi şöyle özetledim: "Adamın biriyle tanıştım, Hindistan'a gittim. Sonra bir süre Madam Curie'nin oturduğu bodrum katında yaşadım, derken bir şarkım İrlanda'da hit oldu, sonra bir grup kurdum, sonra da postadan bu şiir çıktı, okur okumaz bunun söylemem gereken bir şarkı olduğunu anladım"...

Dylan gecenin sonunda çok tatlıydı. "Eğer" dedi, "bana ihtiyacın olursa, elimden bir şey gelirse..." Sanki şarkılarından bir dizeyi söylüyordu. Gün aydınlanırken onu oteline bıraktık. Belki ikinci hayatımızda... Kör talih, hakikaten öyle, çünkü Dylan'a tapıyordum. Ama, Yunan mitolojisinde olduğu gibi, faniler Tanrılarla karşılaşınca ne yapacaklarını bilemezler, donup kalırlar...

Tehlikeli ilişkiler

"Broken English" hem gotik hem de yüksek teknolojiydi. Dolayısıyla Almanya'da tutacağını düşünmüştüm. Altı hafta içinde platin plak kazandı. New York'ta da bütün radyolarda aralıksız çalınıyordu. Ama bizim gündelik hayatımızı değiştirmemişti, hâlâ aynı fare deliğinde yaşıyorduk. Albümden para kazanmak için iki yıl beklememiz gerekiyordu. Bu arada Brierly'yle ilişkim sert bir viraj almıştı, albümün başarısı bana mal edilmiş, ilgi odağı ben olmuştum. Bu da Brierly'yle aramızda gerginlik yaratıyordu. İlişkilerin tuhaf bir kaderi oluyor, bir önceki ilişkinin rolleri tersyüz edilmiş olarak yaşanıyor çoğu kez. Mick bana nasıl davranıyorduysa, ben de Brierly'ye öyle davranıyordum. Ben, ayrıca müzik dünyası tarafından da dışlanıyordu, herhangi bir anlaşma söz konusu olduğunda ilk söylenen sözlerden biri, "önce şu Brierly'den kurtulmak lazım" oluyordu. Mesela Blackwell'in sekreteri uçak rezervasyonu yaptırırken bana birinci sınıf, Brierly'ye ekonomik bilet ayırıyordu. Gün be gün Brierly'nin haysiyeti kırılıyor, bense parmağımı bile kımıldatmıyordum. Brierly için tek çıkış yolu beni terketmekti. Ama terketmek, hele arada uyuşturucu bağımlılığı varsa, tıpkı benim Mick'leyken başıma geldiği gibi, zaman alıyordu.

Yeni bir albüm için Island'dan bir ton avans almıştık ve hepsini uyuşturuculara yatırmıştık. Beş paramız kalmamıştı, ortada şarkı filan da yoktu. Ve teslim tarihi gelip çatmıştı. Gece oturduk, ertesi sabah teslim etmemiz gereken üç şarkıyı yazmaya koyulduk. Parçalardan birinde, "In The End"de, "Tehlike İlişkiler"deki Valmont'un ünlü mektubunu okudum: "Eğer kalbin kırıldıysa, bu benim kabahatim değil, git kendine başka bir sevgili bul, tıpkı benim yaptığım gibi..."

Gönderdiğimiz şarkıları Chris Blackwell beğenmedi, çok depresif buldu. Onlar yeni bir "Broken English" istiyorlardı, çünkü o albüm çok, çok iyi satmıştı. Ama ben artık başka bir boyuttaydım, başka duyguları dile getirmek istiyordum: Şefkat, entrika, ihanet, klastrofobi... Sonuçta kabullendiler ve "Broken English"den birbuçuk yıl sonra "Dangerous Acquaintances" piyasaya çıktı. Bu, bütün şarkı sözlerini benim yazdığım ilk albümdü, müziğin çoğunu ise Barry yapmıştı. "Dangerous Acquaintances"dan hemen sonra "A Child's Adventure" için kolları sıvadım.

New York'a taşındık, "Broken English"in telifi nihayet ödendi, tam 90 bin sterlin saydılar elime. Torbacılar da bayram ediyordu tabii. Bu arada Barry ile yakınlaştık. Brierly bunu kaldıramadı; bu, onun için boşanma sebebiydi, o punk kisvesinin altından tutucu bir Manchester işçi sınıfı ahlakı çıkmıştı. New York'ta geçirdiğim beş yıl berbattı, o zamana kadar tonlarca uyuşturucu kullanmıştım, ama New York olayı bambaşkaydı, istediğim her maddeyi kolayca, rahatça buluyor ve fena halde tüketiyordum. Yine de smack'ten uzak durmaya çalışıyordum, çünkü biliyordum ki, smack'ten yakamı kurtarmam çok zor olacaktı. Bu arada Brierly, bir eroin işinde tutuklandı ve sınırdışı edildi. New York'ta kendime duyduğum nefret doruğa çıktı. "A Child's Adventure" piyasaya çıktığında, "Running For Our Lives" adlı parçaya klip çekmek için Paris'e gitmiştim, orada Jean-Pierre adında genç, yakışıklı bir çocuğu tavlamıştım. Jean-Pierre New York'a beni görmeye geldi, o sıralarda had safhada kokain kullanıyordum, bir gece birlikte dansa gittik, Danceteria'ya. Orada kendi kendime eğlendim, insanlarla dans ettim, şakalaştım, cilveleştim. Eve döndüğümüzde Jean-Pierre kıskançlıktan kudurmuştu. Korsikalı, oldukça ilkel bir çocuktu, onuru ve "kadını"na dair malum köylü nosyonları vardı. Cebinden bir jilet çıkarıp bileklerini kesiverdi. Hiç sempati duymadım. En soğuk sesimle, "bu iş böyle yürümez" dedim. Ve hatırladıkça hâlâ utanç duyduğum bir şey yaptım. Çantamdan on dolar çıkarıp uzattım, bir de not yazdım: "Beni Bellevue Hastanesi'ne götürün". *(Jean-Pierre İngilizce bilmiyordu.)* "Bunu taksi şoförüne ver" dedim ve kapıyı gösterdim.

Dylan yırtıp attığı şiir için pişmanlık duyduğunu, o şiirin sonradan bir şarkının nakaratı olduğunu anlattı. Yanında Savoy günlerinde çekilmiş bir fotoğrafım vardı, onu gösterdi, o günlerden beri sakladığını söyledi, elerimi tutup "seni hep sevdim" dedi, "bir daha görebileceğimi sanmıyordum". Nasıl karşılık vereceğimi bilemiyordum; gözlerimin içine öyle yoğun, öyle sabit nazarlarla bakıyordu ki, elim ayağım tutulmuştu. Kendimi bir av gibi hissediyordum.

Kırmızı çiçekler

18 Kasım 1985'te Minneapolis'te Hazelden kliniğine yatırıldım. Bu, tam anlamıyla hardcore bir detoksikasyon kliniğiydi. Ve uyguladıkları detok-

sikasyon neredeyse beni öldürüyordu. Ama, kararım karardı, kurtulacaktım. Defalarca tedaviye girip çıktığım için ne yapmam gerektiğini ezbere biliyordum. İlk iş olarak on tane battaniye istedim ve tam bir hafta o battaniyelerin altında yattım; titremeler, terlemeler geçene dek. Ardından ruhsal tedavi başladı. Hazelden'a yatana kadar benim şahsi bir hikayem, kendime ait bir tarihim olmadığını farketmemiştim. Grup terapide bana hayat hikayemi sorduklarında, ne anlatacağımı bilemedim, sustum kaldım. Sonra, basın danışmanımı arayıp Tony'nin "Up And Down With The Stones" adlı kitabını göndermesini söyledim, benim hikayem oydu çünkü.

Howard Tose'u Hazelden'da tanıdım. Onun kadar tahrip olmuş birini hiç görmemiştim. Sırf bu sebepten ona derhal kanım kaynadı. Berbat bir durumdaydı. Kekeliyor, titriyor, bakışlarını odaklayamıyordu. Bütün bunlar kokain psikozuydu. Hep, nedense en çok incinmişlerle özdeşlik kurarım. Howard, çok çeşitli bağımlılıklarının yanısıra manik depresyondan mustaripti. Bana ilk kocam John'u hatırlatıyordu; hatta onu andırıyordu. John gibi, aynı anda hem çok genç hem de çok yaşlı gibi duruyordu.

Howard, altı hafta sonra, aksi yönde yapılan bütün tıbbî tavsiyelere rağmen tedavisini yarıda kesip klinikten ayrıldı. Çıktıktan sonra beni sürekli arıyordu. Aramızda hiç fiziksel temas olmamıştı, ama ona tutkundum. Ona aşık olduğumu düşünüyordum. Sevebileceğim birisiydi, eğer hâlâ birisini sevmeye mecalim kaldıysa...

Aradan ikibuçuk ay geçti, tedavi iyice zorlaştı. Artık burama gelmişti. Uçağa atladığım gibi soluğu Howard'ın yanında aldım. Hiç iyi gözükmüyordu. Ama ben bunu kavrayacak durumda değildim. Boston limanına bakan bir gökdelenin 36. katındaki dairesinde altı hafta beraber yaşadık.

Howard bütün vaktini yatakta geçiriyordu. Fetus pozisyonunda kıvrılıp yatıyor ve tir tir titriyordu. Cinsel açıdan ilişkimiz harikaydı. Birlikte geçirdiğimiz son gece, yetişkin cinsel hayatımın en güzel deneyimiydi. Howard bütün varlığını, benliğini dökmüştü ortaya. O güne dek hiç böyle bir şey yaşamamıştım, hayatımın son güzel sevişmesiydi.

Ertesi sabah uyandığımızda, "Howard, sevgilim" dedim, "seninle biraz konuşmak istiyorum". Oturma odasına geçtik, ne düşündüğümü ona açık açık söyledim. Niye öyle yaptığımı, o durumdaki bir insanla niye o şekilde konuştuğumu bilemiyorum.

Ben Brierly ve Marianne nikâh töreninde, 1979

Howard'a tedaviye ihtiyacı olduğunu, benim bu konuda ona yardımcı olamayacağımı, profesyonel bir yardım gerektiğini, ertesi gün annesinin gelip onu hastaneye götüreceğini, gereken her şeyi yapacağını, benim de Cambridge'e gideceğimi söyledim.

Hiçbir şey demeden dinledi. Sonra da "balayı bitti yani" dedi. Güldüm, "evet" dedim, sonra saatime baktım, "Howard, saat sekiz olmuş, işe gitme vakti geldi" diyerek mutfağa girdim, çay demledim. O da yatak odasına gitti.

Aradan epey bir süre geçti, mutfakta oturmuş çay-sigara içiyordum, Howard'dan ses seda gelmeyince içeri seslendim, bir karşılık gelmedi. Huylandım, bir daha seslendim. Yine cevap gelmeyince kalbim korkuyla çarpmaya başladı, evde Howard'ı aramaya başladım, yatak odasına girdiğimde pencere açıktı.

Başımı uzatıp baktım, 36. kattaydık, aşağıda apartmanın girişinde, çöpe atılmak için ortaya yığılmış çiçekler sandığım bir küme gördüm. Güzel, kırmızı çiçekler gibi duruyordu. Yavaş yavaş dank etti: O çiçekler Howie'ydi.

Orada öyle kalakaldım. Neden sonra pencereden uzaklaşıp polisi aradım.

Freud ne demişti?

Brian Jones'un ölümü beni çok sarsmıştı, ama doğrudan bir sorumluluk hissetmemiştim. Brian'la yakın bir ilişkim yoktu. Howard'da durum bambaşkaydı. Oturmuş polisleri beklerken zihnimden geçen şeylerden biri de şuydu: "Onu benim aşağıya ittiğimden şüphelenirler mi acaba?

Onu öldürmediğimi bilmeme rağmen, ölümünde oynadığım rolden emin değildim. Howard, Brian'ın son demlerindeki halindeydi sanıyorum. Ama, son dakikasına kadar Howard'ın yanındaydım, her gün onunla birlikteydim, ama gerçekte ona ne olup bittiğini farketmemiştim. Howard kokain psikozu ve allah bilir daha neler geçirirken, ben bezelye çorbası yapıp, tavuk kızartıp sofra kuruyordum. Ve hep kendime şunu söylüyordum: "İşte normal hayat bu, buzdolabı yiyecek dolu, düzenli yemek yiyoruz. Sabah kalkınca dişler fırçalanıyor, yatak yapılıyor..." Bağımlılıktan kurtulma programlarında böyle öğretiliyor çünkü.

Howard'ın trajedisi şuydu: Mesele sarhoş ya da ayık olması değildi, o uyuşturucuyu bırakmaktansa, kullanmamaktansa, ölmeyi yeğleyecek biriydi. Bu gerçek beni derinden etkiledi. Her zaman bir çıkış yolu olmuyor.

Ve Freud o cevaplanamaz soruyu cevaplıyordu: Ego kendisini imha etmeyi nasıl kabullenebilir? Şöyle: "Ego, kendisini, ancak kendisine nesne muamelesi yaparsa öldürebilir –eğer başkalarına duyduğu düşmanlığı kendisine yöneltebilirse."

O intikam eylemi ve yokolma anı arasındaki yarım saniyelik sürede böyle bir şeye kalkıştığına pişman olursun. Bunu biliyorum, çünkü Avustralya'da uyku hapı alıp intihara teşebbüs ettiğimde aynen bunu yaşamıştım.

Brian'ın ölümünden altı gün sonra Mick'le beraber Avustralya'ya uçtuk. Mick, Tony Richardson'ın teklifini kabul etmişti, "Ned Kelly"de başrol oynayacaktı. Uçakta 15 tane Tuinal adlı yatıştırıcı haptan aldım. Otele indiğimizde transa geçmiştim. Odaya girer girmez yattım, uyudum. Uyandığımda kim olduğumu hatırlayamıyordum. Aynaya baktığımda gördüğüm, süzülmüş, korku dolu bir yüzdü. Saçımı kısacık kestirmiştim, bir deri bir kemiktim. Çökmüştüm. Hapların etkisi altında aynada Brian'ın yüzünü görür gibi oldum. Ben Brian'dım ve ölmüştüm. O anda Brian benim ikizimdi. Onunla kendimi özdeşleştirdim, çünkü o kamusal bir kurbandı, bu benim anlayabildiğim bir roldü.

Robert Mitchum çok çekiciydi, birkaç duble votka martini içti, eski Hollywood hikayeleri anlattı. Bir ara, şöyle bir espri yaptı: "Benimle çalışmak, senin için Marilyn Monroe'yla film çekmek gibi bir şey olmalı". Ben de "hangi manada?" dedim. Cevabı, "Mitchum son seks sembollerinden biridir" oldu. Öyleydi, seksiydi. Seksi ama cool. Ancak o gece bir-iki kere cool'luğu bir yana bıraktı.

Ben Brian'dım, Brian da ölü olduğuna göre, Tuinal'lerin geri kalanlarını da içip ölmem gerekiyordu. Öyle yaptım.

Mick uyuyordu. Odanın içinde dolaştım, pencereden dışarı baktım. 45. kattaydık. Pencereyi açmak istedim, ama açamadım. Açabilseydim atlardım. Haplar etkisini gösterdi, kendimden geçtim.

Altı gün sonra gözlerimi açtım. İlk gördüğüm insan Mick'ti. Ellerimi tutuyordu. "Geri döndün" dedi. "Benden o kadar kolay kurtulamazsın" diye cevap verdim. (Her şakada bir gerçek payı vardır).

Annem de oradaydı. Sanırım başucumdan hiç ayrılmamıştı. Mick film setiyle hastane arasında mekik dokuyordu. Mick'i çalışmaktan hiçbir şey alıkoyamaz, bir intihar teşebbüsü bile. (Gerçi ben çalışırken Mick intihar etmeye kalkışmış olsaydı, ben de işimi bırakmazdım.)

Mick, sevecen ve müşfik davranıyordu. Her gün film setinden birbirinden güzel mektuplar gönderiyordu.

Niye intihara teşebbüs ettiğimi biliyorum. İntikam almak istiyordum. Bunun Brian'la ilgili bir tarafı da vardı. Herkes Brian'ın ölümüne öyle yanıp yakılıyordu ki. Ben de şöyle düşünmüştüm: Acı, üzüntü mü istiyorsunuz? Acıyı, üzüntüyü size göstereceğim!

Brian intihar etmemişti ama, ölüm biçimi aynı kapıya çıkıyordu, çünkü kendi kendisini ölüme sürüklemişti. Brian'ın ölümü, bende kendi kaderim hakkımda marazi düşünceler yaratmıştı.

Kendime acıyordum –şimdi bunu kabullenmekten nefret ediyorum, ama gerçek bu. Ama ta-

mamıyla teatral bir jest değildi. Gerçekten ölmek istemeyen biri 150 tane Tuinal almaz.
Bilinçsizce bazı durumlara sürüklenmenin korkunç sonuçlar doğurabileceğini anlayabilmem yıllar aldı. Her şeyin başka türlü olabileceğini anlamam için iki defa ölmem gerekmişti. 17 yaşımdan yakın zamanlara kadar hayatım bir uyurgezerin hayatıydı. Oradan oraya sürükleniyordum, ama sarsılmaz biçimde her şeyin kendiliğinden düzeleceğine inanıyordum. Ne var ki, insan kendisini bilinçaltına emanet ettiğinde, kendisi hakkındaki kararların başkaları tarafından alınması riskine giriyor. Menejerler, yıldız avcıları, basın, kamuoyu... Onların sende görmek istedikleri kişilik, senin gerçek kişiliğin de olabilir, tamamen alakasız bir kişilik de. Ama, öyle ya da böyle olması hiç farketmiyor, çünkü her halükârda insanın bir parçası uykuya geçiyor. İmajın, kimliğinin üzerine öyle bir işleniyor ki, seni ve yakınlarını hipnotize ediyor. Hatta Mick'i bile.
Mick'le benimki gibi sancılı ilişkilerde, ilgili herkes için rahat ve tatminkâr çözüm, benim rolümdeki kişinin ölmesi. O zaman temiz, güzel bir son. Herkes ağlayacak, yas tutacak ve sonra da hayatına devam edecek.
Brian gibi azizleştirilmiş, mistik bir figüre dönüştürülmüş olsaydım, zararsız hale gelirdim. Kimsenin başını ağrıtmazdım. Şehit Marianne. Zihnimden geçen buydu belki de.
İntihar teşebbüsünü çekici kılan şeylerden biri de –bunu utanarak söylüyorum ama– şuydu: Eğer kendimi öldürmeyi becerebilseydim, Mick'in hali yaman olurdu. Zaten tuhaf bir şekilde, hiçbir mesneti olmadığı halde, kamuoyu Mick'in bir canavar olduğuna kanaat getirmişti. Sydney polisinin gözünde Mick öylesine şeytanî bir kişilikti ki, o hapları Mick'in bana zorla yutturduğunu bile düşünebiliyorlardı. Bana, "o hapları siz kendiniz mi yuttunuz, yoksa başka birisi sizi buna zorladı mı?" diye sormuşlardı. Ben "nasıl yani, kim?" dediğimde, "a, bel ki de, a, Mick Jag- bize söyleyebilirsiniz bayan" demişlerdi.
Brian'ın ölümü ağır çekim bir bomba gibiydi. Hepimiz tahrip olduk. Ölen ölüp gidiyor, geride kalanlar lanetleniyor. Brian'ın ölümünden sonra Anita vicdan azabı krizleri geçirdi. Brian'ın resimlerini duvara yapıştırır, ertesi sabah da yırtıp atardı. Bu, Brian'ın doldurduğu bantları duvara yapıştırıp sonra da yırtıp atması gibi bir şeydi. İnsanlar delirmenin eşiğine geldiklerinde bu tür çılgınlıklar yapar: Bir şey yaratıp sonra da onu imha etmek... Camille Claudel de böyleydi, gece oturup yaptığı güzelim heykelleri ertesi sabah yerle bir ederdi.
Keith'in Brian'ın ölümüne reaksiyonu, Brian'laşmak şeklinde oldu. Ölümün kıyısında gezinen canki imgesini benimsedi. Fakat Keith, Keith olduğu için –onun hamuru bambaşka– Brian'ın kendi kendisini tahrip edişini taklit etmesine rağmen, hiçbir zaman paramparça olmadı.
Bütün ailelerde her zaman üyelerinden birine –bu hemen her zaman bir kadındır– deli rolünü verilir. Benim çevremde de bu role ben uygun bulunmuştum ve hepimiz hayatlarımızı tabloid gazetelerin sayfalarında yaşadığımız için, bu rolle şöhret oldum.

Kalbim korkuyla çarpmaya başladı, evde Howard'ı aramaya başladım, yatak odasına girdiğimde pencere açıktı. Başımı uzatıp baktım, 36. kattaydık, aşağıda apartmanın girişinde, çöpe atılmak için ortaya yığılmış çiçekler sandığım bir küme gördüm. Güzel, kırmızı çiçekler gibi duruyordu. Yavaş yavaş dank etti: O çiçekler Howie'ydi.

Biraz fazla ayık

Howard'ın ölümü hayatımın dönüm noktasıydı. O güne kadar hayat benim için bir oyundu. Howard'ın ölümüyle birlikte birdenbire hiç de öyle olmadığını farkettim –hayat oyun olsaydı, provası da olurdu, ama hayatta prova diye bir şey yoktu, öyle değil mi?
Howard'ın ölümünden sonra annemin yanına taşındım. Din değiştirenlerin sofuluğuyla yaşamaya başladım. Öyle ki, annem –o da o sıralarda çok içiyordu– arada bir bana, "Marianne, sen artık biraz fazla ayık değil misin?" diyordu.
Bu arada bir de çene ameliyatı geçirdim, artık birbirine kenetlenmiş dişlerimin arasından konuşmak zorunda değildim. Ameliyattan kısa bir süre sonra, Boston'da Bob Dylan'ın Tom Petty and the Heartbreakers'la birlikte verdiği konsere gittim. Karşılaştığımızda, onun bakışlarından ne kadar berbat göründüğümü anladım. Yüzümde hâlâ ameliyat izleri vardı. Bob, "ne oldu sana böyle" dedi. "İnanılmaz bir şey oldu" dedim. "İnanırım" dedi. "Temizlendim" dedim.
Ve hikayemi anlatmaya başladım: "Hatırlayacağın gibi çok fazla eroin kullanıyordum, sonra Hazelden diye bir yerde tedavi görmeye başladım, sonra Boston'a geldim, birine aşık oldum, adam kendisini 36. kattan aşağıya attı. Şimdi gayet iyiyim. Her gün grup terapiye gidiyorum. Yeni bir albüme başlamak üzereyim. Nasıl, harika değil mi?"
Bob bunları inanmaz bir yüz ifadesiyle dinledi. Bütün söyledikleri "Ne? Sen mi? Ya?"dan ibaretti.
Dylan'ın reaksiyonu rock aleminin tipik tavrıydı. Eroinman halimi tercih ediyorlardı, çünkü o Marianne daha yumuşakbaşlı ve yönlendirilebilir biriydi. Rock'çuların ortak özelliğidir bu. Genellikle çevrelerine güzel ve akıllı kadınlar toplarlar, fakat bu insanları aynı zamanda tehlikeli bulurlar. Uyuşturucu bu kadınlar için çıkış yoludur. O zaman daha uyumlu ve kolay idare edilebilir hale gelirler.
Bob'un benim "düzelme" hikayemden pek hoşlandığını sanmıyorum. "Eroinman halini daha çok beğeniyordum, bebeğim" der gibiydi sanki. Yaptıklarımdan kesinlikle pişmanlık duymuyorum, benden hep ne kadar yanlış davrandığımı söylememi bekliyorlardı, ama ben öyle düşünmüyorum, kendimi hiç suçlu hissetmiyorum. Arada bir pişmanlık duyduğum oluyor olmasına, ama benden bekledikleri sonsuz bir pişmanlık duygusuydu. Peki bu fikri nereden edinmişlerdi? Büyük ihtimalle şarkılarımdan. "Kendini çok kötü hissediyor olmalısın" diyorlardı. Hayır, hiç de değil. Kendimi suçlu hissettiğim tek konu, oğlum Nicholas'tan ayrı düşmüş olmam, onun dışında yaptığım hiçbir şeyden utanç duymuyorum.
Keith'i arayıp ona iyi haberi verdiğimde –alkolü ve uyuşturucuları bıraktığımı söylediğimde– sempati gösterdi ama biraz da kuşkuluydu. Bir an sustu, sonra "Ah, Marianne" dedi, "peki kutsal kaseden ne haber?"

Bir rüya

İyileşmemin ertesinde harika alegorik rüyalar görmeye başladım. Çok keyifli, neşeli günler geçiriyordum ve artık kötü günlerin sona erdiğine inanıyordum. Fakat bütün rüyalarım pozitif değildi. Kötü rüyalarımdan biri Mick'le ilgiliydi ve çok rahatsız ediciydi. O rüyada yaşlı başlı bir leydiydim. Sevilen, sayılan bir hanımefendi. Yatağıma uzanmış kitap okuyordum, Dalmaçyalılarım etrafımı sarmıştı. Sonra birdenbire başında külahı olan bir ulak içeri girip Mick'in öldüğünü haber verdi. O anda, tavan gökyüzüne, duvarlar ağaçlara, döşeme de çimene dönüştü. Her şey şeffaflaşmıştı. Uyandığımda başım uğulduyordu. Ertesi gün terapistim Dr. Bergman'a gittim, rüyamı anlattım, "bu, Mick Jagger'ın ölmesini istediğim anlamına mı geliyor?" diye sordum, "hayır" demesini umarak. O da öyle dedi, en az dört kere. "Bu, bizim mesafe aldığımızı gösteriyor" dedi, "evinin temelleri sakattı, şimdi artık zemin değişiyor, bu değişimle birlikte manzara da değişiyor"... "Harika" dedim kendi kendime, "yeni bir albüm yapmanın zamanı".

Soldaki resimdeki Roy Orbison, sağdakiler ise Allen Ginsberg ve Hal Willner

Tom Waits'le telefonda...

Son üç albümümde bütün şarkıların sözleri bana aitti, ama o sıralarda, şarkı sözü yazamayacak kadar acı içindeydim. Klasik caz ve blues aşk şarkılarını, yitirmeyi ve hasret çekmeyi işleyen şarkıları alıp Howie'nin ölümünün yarattığı elemin süzgecinden geçirip söylemek istiyordum. Kiminle karşılaşsam bunları anlatıyordum. Bu arada Tom Waits'le –o da Island Records'daydı– telefon arkadaşlığı yapar olduk.

Onun yaklaşımı farklıydı, "fahişenin intikamı" teması etrafında dönen bir albüm vardı kafasında. New Orleans'ta yapmayı düşündüğü bu albümün adı, şehrin ünlü fuhuş semtinden mülhem "Storeyville"di. Ben de file çoraplar giyip, iri tokalı kemerler takıp müstehcen şarkılar söyleyecektim. İnsanların beni hep seksüel bir zaviyeden görmeleri ne tuhaf.

Böyle bir proje haftalarca, aylarca çalışmayı gerektiriyordu. Oturup eski plakları, kayıtları dinlemek lazımdı, bu işi birlikte yapacağım insanın da bol vakti olması gerekiyordu. Tom bu albümü yapmak istiyordu ama, çok meşguldu. Karısı, çocukları, kendi albümleri... Sohbetlerimizin sonucu albüme adını veren şarkı oldu: "Strange Weather". Tom ve karısı Kathleen yazmışlardı.

Her şey çok hızlı olup bitmişti. Howie nisanda intihar etmişti, "Strange Weather" üzerine çalışmaya eylülde başladım, ekimde kayıtlarını yaptık. Albümü Howie'nin anısına ithaf ettim, "Strange Weather" isimli şarkı Howie'ye göndermelerle doluydu. Örneğin "that brandy's mine" dizesindeki brandy, Hazelden'dan Boston'a, Howie'nin yanına giderken uçakta içtiğim brandy'ydi. Tom Waits'le yaptığımız telefon maratonlarında Howie'yle olan ilişkimi detaylarıyla ve neredeyse sinema diliyle anlattığım için o brandy hikayesi de şarkıda kendisine yer bulmuştu.

Ne zaman kalbi kırılmış, umutsuzluğa kapılmış bir dostumla konuşsam, onlara diyorum ki: "Eğer kendini kötü hissediyorsan 'Strange Weather'ı dinle, iyi gelir". Albüm piyasaya çıktığında, bir yorumda şöyle denmişti: "Marianne Faithfull'dan bileklerinizi kestirecek müzik". Bu yorumu iltifat kabul ediyorum.

Ne zaman kalbi kırılmış, umutsuzluğa kapılmış bir dostumla konuşsam, onlara diyorum ki: "Eğer kendini kötü hissediyorsan 'Strange Weather'ı dinle, iyi gelir". Albüm piyasaya çıktığında, bir yorumda şöyle denmişti: "Marianne Faithfull'dan bileklerinizi kestirecek müzik". Bu yorumu iltifat kabul ediyorum.

Beyaz zambaklar

1990'da annemi kaybettim. 80 yaşındaydı. Ömrünün son beş yılında dünya tatlısı bir ihtiyardı. Annemin dini sanattı. "Why D'Ya Do It"i nasıl bulduğunu sorduğumda, "yavrucuğum" demişti, "nihayet gerçek bir şeyler çıkarıyorsun". Avrupalıydı, aristokrattı, onda İngiliz tutuculuğundan eser yoktu.

Annemin ölümünden kısa bir süre sonra Brecht'in "Üç Kuruşluk Opera"sında korsan Jenny'i oynadım. Provalar boyunca ağladım durdum. Nereye baksam annemin yüzünü görüyordum. Yıldızlara, suya, ağaçlara, aya.

"Üç Kuruşluk Opera"nın açılış gecesinde Jerry Hall'la Mick bana en çok sevdiğim çiçeklerden bir buket gönderdiler, bir buket beyaz zambak. Jerry Hall, benim Teksas versiyonum. Her şeyi doğal olarak daha fazla, daha büyük: Saçı, boyu, mücevherleri ve gösterişli kişiliği.

"Üç Kuruşluk Opera" hakkındaki eleştiriler harikaydı, bir gece içinde saygın bir sanatçı olup çıkmıştım. Bir süre sonra da Allen Ginsberg tarafından profesör ilan edildim. Sertifikamda şöyle yazıyor: "Marianne Faithfull, Şiir Profesörü, Jack Kerouac Şairler Okulu"...

Robert Mitchum'la

1993'te Bruce Webber, Robert Mitchum hakkında çektiği belgeselde oynamamı teklif etti. Kabul ettim, filmde Mitchum'la birlikte iki şarkı söyledim. Hepsi o kadar. O belgeselde ne işim vardı anlamadım. Şöyle bir cümle geçiyordu filmde: "Robert'ı artık sadece üç şey heyecanlandırıyor: Bir kadeh votka martini, bir Lucky Strike ve bir de güzel bir kadın"... Benim o filmde rol almamın sözde sebebi, Mitchum'un 40'larda, 50'lerde oynadığı "kara film"lerdi, o atmosfere benim uygun düşeceğim düşünülmüştü. Ama, bana kalırsa gerçek sebep, Robert'ın dilini çözecek birisine ihtiyaç duyulmasıydı. Mitchum ne de olsa eski tüfekti ve eski tüfeklerin dergilere içlerini dökmek gibi bir alışkanlıkları yoktu. Söz konusu belgeselin çekiminde Bruce Webber'la Mitchum arasında şöyle bir diyalog geçmişti: Bruce, Robert'a, "marijuana'yla yakalandığında zihninden neler geçti" diye sorunca, şu cevabı almıştı: "Benim ne hissetiğim kimin sikinde ki?"

Robert'la bir gece yemeğe çıktık, çok çekiciydi, birkaç duble votka martini içti, eski Hollywood hikayeleri anlattı. Bir ara, şöyle bir espri yaptı: "Benimle çalışmak, senin için Marilyn Monroe'yla film çekmek gibi bir şey olmalı". Ben de "hangi manada?" dedim. Cevabı, "Mitchum son seks sembollerinden biridir" oldu. Öyleydi, seksiydi. Seksi ama cool. Ancak o gece bir-iki kere cool'luğu bir yana bıraktı. Hollywood Bulvarı'nın ortasında beni kollarına aldı, tam 40'lı yılların filmlerindeki gibi başımı arkaya yatırarak öptü. O kadar şaşırmıştım ki, karşılık vermeyi unuttum. Arabada ise sevgili Bob biraz daha ileri gitmeyi denedi, ama ellerini kelepçelemeyi başardım.

Birkaç tarif...

Ne zaman böyle potansiyel romantik durumlarla karşı karşıya kalsam, ne yapmam gerektiğini bilemem. TV'de seyrediyor olsaydım hoşuma giderdi, gerçi yine de hoşuma gitti, çünkü "hayır" demekten ötürü hiç rahatsızlık duymadım. Bunun sebebi yaşlanınca cool ve bir tür içekapanık bir insan olmam. Bu saatten sonra beni yatağa götüren sebep ne olabilir, merak ediyorum. Mesele katoliklik değil. Derdi çok. Fazla tehlikeli, bol tuzaklı. Mick ve Jerry gibi bir hikayeye karnım tok: Bir eş bul, ev-bark kur, çocuk yetiştir, saygın ol, normal bir hayat sür. Fakat, kadınlar için bunu gerçekleştirmek erkeklerden daha zor.

Erkek olsaydım, bana tahammül edebilecek bir kadın bulabilirdim herhalde. Eşcinsel olsaydım, elbette...

1993'te babaanne oldum. Nicholas, Carole Jahme adlı bir oyuncuya aşık oldu, çok güzel bir çocukları doğdu, adını Oscar koyduk, en gözde yazarımız Oscar Wilde olduğu için. Oscar tıpkı bana benziyor.

Keith'le son zamanlarda sık sık havaalanlarında karşılaşıyoruz. Artık, bir zamanlar olduğu gibi Byron'ik bir kişilik değil, daha çok bir Shakespeare karakteri, Prens Hal'le Falstaff karışımı... Onunla birlikte olmak beni rahatlatıyor. Sanki çoktan yıkılıp gitmiş bir krallığın, eski gelenek-lerinden vazgeçmemiş yurttaşlarıymışız gibi bir duygu kaplıyor içimi.

Unuttuğum bir şey var mı acaba? İnsanın hayat hikayesini pratik bir öğütle bitirmesi gerekir diye düşünmüşümdür hep. Marlene Dietrich'in otobiyografisine bayılmıştım. İçinde neredeyse lavanta torbalarının nasıl dikildiğinden, çekmece düzeltmenin inceliklerinden ve köpek fırçalamanın püf noktalarından başka bir şey yok gibi.

Ben de bir tarif vereyim bari. Limonlu ve sarımsaklı tavuğa ne dersiniz? Malzeme şu: Tavuk, tereyağ, sarımsak, taze tarhun otu. Tavuğun içi dışı tuz ve biberle iyice ovulur. İçine bir tutam tereyağ ve yarım limon konur, dışına sarımsak ve limon suyu ve tereyağ sürülür, sonra iyice dövülür. Haşlanmış patateslere gelince... Mühim olan, o bir tutam hindistan cevizi...

Çeviren: ***Yücel Göktürk***

Aksanat'ta bu ay

8½
yön: Federico Fellini
oyn: Marcello Maştroianni, Claudia Cardinale
21 Nisan, 12:30 - 18:00

John Lennon
"Video Collection 1969 - 1980"
27 Nisan, 12:30, 18:00
Evita
yön: Alan Parker
oyn: Madonna, Antonio Banderas
28 Nisan, 12:30 - 18:00
Schindler's List
yön: Steven Spielberg
oyn: Liam Neeson, Ben Kingsley
30 Nisan, 12:00

Borusan'da bu ay

14 Nisan, 12:30 / 16 Nisan, 17:30, *video belgesel*, **"Caz Gitarda Doğaçlama"**
21 Nisan, 10:00, 11:15, 14:00, 17:30, *video belgesel*, **"Saint Saens: Hayvanlar Alemi"**
22 Nisan, 18:30, *söyleşi*, **Gönül Gökdoğan** (Müzik öğretiminde bir devrim: Suzuki Metodu)
27 Nisan, 19:00, *konser*, **Akropolis Quartet** (Sevil Ulucan - keman, Nilgün Yüksel - keman, Göknil Özkök - viyola, Dilbağ Önvural, viyolonsel)
28 Nisan, 12:30, 17:30, *video belgesel*, **"Macar bağlantılar: Kodaly, Bartok, Beet, Berlioz"**
29 Nisan, 18:30, *söyleşi*, **John Cook** (Geçmişten günümüze dans ve müzik)
30 Nisan, 19:00, *konser*, **Quartetto Bernini** (Marco Serino - keman, Yoko Ichibara - keman, Gabriele Croci - viyola, Valeriano Taddeo - viyolonsel)
4 Mayıs, 19:00, *konser*, **Gökalp Baykal**
5 Mayıs, 12:30, 17:30, *video belgesel*, **Yehudi Menuhin**
7 Mayıs, 18:30, *söyleşi*, **Fuat Erman** (Varese'den günümüze tekno müzik)

[etkinlik] ↓

Güzide ekinlik **Roxy Music Günleri** için başvuru tarihi 26 Nisan'a uzatıldı. Hâlâ karar veremediyseniz, bu son şansınız, alın enstrümanınızı, dalın stüdyoya. Bizi lütfen güzel şarkılarınızdan mahrum bırakmayın: Kulüp sahnesinde çalmanın heyecanını yaşayın.

SİNEMASİNEMASİNEMASİNEMASİNEMASİNEMASİNEMA

Journey To The Beginning Of The World
yön: Manuel de Oliviera
oyn: Marcello Mastroianni
14 Nisan, 19:30
Happy Together
yön: Wong Kar-Wai
oyn: Leslie Cheung, Tony Leung Chiru-Wai, Chang Chen
15 Nisan, 20:00 / 17 Nisan, 20:30
East Palace, West Palace
yön: Zhang Yuan
oyn: Hu Jun, Si Han, Liu Yuxiao
17 Nisan, 16:00 / 18 Nisan, 18:00

Big Lebowski
yön: Joel Cohen
oyn: Jeff Bridges, John Goodman
18 Nisan, 16:00, 20:30
Naked Eye
yön: Vicente Aranda
oyn: Laura Morante, Miguel Bosc
19 Nisan, 19:30 / 24 Nisan, 16:00
Johnny Stecchino
yön: Roberto Benigni
oyn: Roberto Benigni, Nicoletta Braschi
21 Nisan, 19:30 / 25 Nisan, 20:30
Sick: The Life and Death Of Bob Flanagan, Supermasochist
yön: Kirby Dick
oyn: Bob Flanagan, Sheere Rose
22 Nisan, 20:00
The Funeral
yön: Abel Ferrara
oyn: Christopher Walken, Isabella Rosselini
23 Nisan, 19:30 / 25 Nisan, 16:00
Barcelona
yön: Whit Stillman
oyn: Taylor Nichols, Chris Eigeman
24 Nisan, 18:00 / 25 Nisan, 18:00

Wild Man Blues
yön: Barbara Kopple
oyn: Woody Allen, Soon Yi Previn, Eddy Davis
24 Nisan, 20:30 / 18 Nisan, 18:00
Living In Oblivion
yön: Tom DiCillo
oyn: Steve Buscemi, Catherine Keener
28 Nisan, 19:30 / 1 Mayıs, 16:00
The Winter Guest
yön: Alan Rickman
oyn: Phyllida Law, Emma Thompson
29 Nisan, 19:30 / 1 Mayıs, 18:00
Paris
yön: Raymond Depardon
oyn: Sylvie Peyre, Luc Delahaye
1 Mayıs, 20:30
The Portrait Of A Lady
yön: Jane Campion
oyn: Nicole Kidman, John Malkovich
2 Mayıs, 16:00
Lost Highway
yön: David Lynch
oyn: Bill Pullman, Patricia Arquette
2 Mayıs, 18:00

KONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSER

Elbette istenilen seviyede değil, ama İstanbul, elektronik müzik takipçilerini yine de boş bırakmıyor: Bu sefer önümüzde "Compost Night" var. Compost, Almanya'nın "elektronik üzerine" çalışan en muteber plak şirketi. Vaktiyle elektronika âleminde birinciliği kimselere kaptırmayan Almanların arenada tekrar gözükmelerinin neredeyse simgesi. Şirketin kurucusu **Michael Reinboth**. Müzik üzerine düşünmüşlüğü, yazmışlığı, DJ'lik yapmışlığı var. (Kendisini "Future Sound Of Jazz" toplamalarından hatırlayabilirsiniz.) Reinboth, Compost'u temsilen bizzat İstanbul'a gelecek ve ekipmanın başına geçecek. İkinci Compost "sanatçısı", **Fauna Flash**. Fauna Flash, Almanya'nın drum'n'bass'da medarı iftiharı, Almanya'dan çıkmış en iyi drum'n'bass grubu olduklarını söyleyen çok kişi var. Sırf Almanya içi düşünmeyin, dünyanın en iyi drum'n'bass'larından birini kotarıyor Fauna Flash. Gecenin son misafiri **Jazzanova**. Jazzanova, house'dan Latin'e, Brezilya havalarından caz funk'a, drum'n'bass'a, trip hop'a uzanan bir güzergâh izliyor, diğer Compost topluluklarını gibi. Onlar da Alman elektronik atağının en önde gelen gruplarından biri sayılıyor... Bütün ürünleriyle, güçlü bir mimarinin köşetaşlarını oluşturabilmiş, bir bütünlükte farklı sound'lar üretebilmiş bir müzik şirketinin, "her telden çalalım" değil, "hadi bir araya gelelim, istediğimiz, sevdiğimiz işi yapalım" diyen bir plak şirketinin, bir oluşumun, müzikal ahbaplığın gecesini kaçırmayın deriz. 24 Nisan günü üç Compost sanatçısının seçmece beat'ini dinlemek isterseniz, Kod Müzik ya da Akusta'dan, ya da Vakkorama'lardan biletlerinizi temin edin, Millenium'un kapısını çalın...

[mekan] ↓

Pozitif'in memlekete hizmetlerine bir yenisi ekleniyor, "pozitif titreşim"ler devam ediyor. Konserlerle, festivallerle, türlü çeşitli etkinlikle kültür hayatımıza katkıda bulunan Pozitif, şimdi de bir kültür mekanı açmış bulunuyor. Adı, **Babylon** Performans Merkezi. Babil, her yola geliyor: Konserlere sahne, tiyatro, sinema, dans salonu, galeri ya da performans mekanı oluyor. Açılışı yapacak ekip, Babylon'un istibaline dair ümitlerimizi her daim diri tutacak kadar iyi: 23-24-25 Nisan akşamları **John Lurie & The Lounge Lizards**, Asmalımescit'te cazın sapa yollarına girecek, akla hayale gelmez sesler üretecek: Eski zaman bohemyasının karargâhı Asmalımescit Lurie'ye uyar, adamımız orada kim bilir ne numaralar patlatır. 26 Nisan misafiri, **"Butch" Morris İstanbul Ensemble**. "Butch" Morris'in yönetiminde toplanacak farklı alanlardan müzisyenler, bir araya geldiklerinde anında ne çıkarırlar, deneyecekler. Bu konserin müzisyenleri, Yahya Dai, Çağlayan Yıldız, Alper Maral, Sami Altındağ, Ali Kartal, Ayşe Tütüncü, Ateş Tezer, Oğuz Büyükberber, Mike Wilkins... 30 Nisan'da YaDa Tiyatrosu, **"Sünnetli"** oyununun prömiyerini Babylon'da yapacak. "Sünnetli", Hüseyin Katırcıoğlu'nun oynadığı, dialar, video projeksiyonları, müzik parçaları ile desteklenen bir saatlik bir gösteri. 1-2 Mayıs günlerinde, usta cazcılardan **Dewey Redman** çalacak. Ornette Coleman, Charlie Hayden, Keith Jarrett gibi isimlerle çalışmışlığı bulunan Redman, bu sefer kendi quartet'iyle üfleme provaları yapacak (öğrendik ki, sahne performansı kaçırılacak gibi değilmiş)... Babylon gayet güzel başladı, inşallah böyle güzel gidecek: İş ki, biz üşengeçlik etmeyelim, gitgide güzelleşen ve saadet devirlerini andırmaya başlayan Asmalımescit'e uğrayalım. Etkinliklerin biletleri, Vakkorama Taksim-Akmerkez-Suadiye, Akusta Nişantaşı, Kod Müzik ve Lale Plak'tan alınabilir. Babylon'un tam adresi Şeyhbender Sok., no.3, Asmalımescit - Tünel, telefonu 292 73 68.

[radyo]

–"Açık Radyo." 94.9

pazartesi

Ege'den Çıktık Yola
Melih Duygulu
13:30 - 14:30

Yorum
Hakan Şensoy - Cihat Aşkın
14:30 - 15:30

Vertigo
Hilmi Tezgör - Cem Sorguç
20:00 - 21:00
Alternatif müziğin her türü

Fotosentez
Roll
21:00 - 22:00

Harita Metod Defteri
Halil Turhanlı
22:00 - 23:00
Müzik tarihine alternatif bakış

salı

Gitaresk
Jak Kohen
21:00 - 22:00
Rock ve blues'da gitar

Doğaçlama Hayatlar
Sevin Okyay
23:00 - 24:00 / Caz

çarşamba

Latin Lover
Ayhan Sicimoğlu
20:00 - 21:00
"Latince" müzik

Modern Müzik
Nedim Tanyolaç
21:00 - 22:00 / Rock, caz

Cem - session
Cem Çınlar / 22:00 - 23:00

perşembe

Yaşayan Blues
Eyüp İblağ / 20:00 - 21:00

Mercek
Gökhan Aya - Gözde Yılmaz
21:00 - 22:00 / Rock

King Kong
Gökhan Akçura - Deniz Pınar
00:00 - 01:00
Tarifi zor bir radyo programı

cuma

Robert Wyatt 16, 23, 30 Nisan

Kokomo
Sedat Nemli
20:00 - 21:00
Pop - soul - caz

Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
22:00 - 23:00
Reggae, hip-hop, dub, acid caz, funk, soul, afro-pop, Latin, Brezilya, rai, bhangra...

cumartesi

Sandıktaki Sesler
Ariana Ferentinou
15:00 - 16:00
Anadolu'da Rum müziği

Java
Donat Bayer
17:00 - 18:00
Chanson tarihi

Smokestack Lightnin'
Stephen Kinzer
19:00 - 20:00 / Blues

High Times
Osman Osman - Ras Memo
20:00 - 21:00 / Reggae

Beton
Mete Sohtaoğlu
01:00 - 02:00 / Rock

[festival]

ALLA TURCA – MEHTER'DEN MOZART'A

1683 yılında Viyana fırıncıları mutfakta çalışırken yerin altından sesler duymuşlar, alarmı vermişler: Meğer Osmanlı askerleri şehre doğru tünel kazıyorlarmış... Vaktinde tedbir alan Viyanalılar, saldırıyı püskürtünce şenliklere başlamışlar, fırıncılar da zaferi kutlamak için hilâl şeklinde bir çörek yapmışlar, afiyetle yemişler: Bildiğimiz croissant... Osmanoğlunun Avrupa'yı etkileyişi sadece çörekle börekle değil: Müzik, edebiyat, resim, mimari de var işin içinde. Akbank'ın düzenlediği "Alla Turca", 19. yüzyılda "oryantalizm" denilecek akımın ilk örneklerini, 17. yüzyıl'dan başlayarak sergileyecek. Festival, 26 Mayıs akşamı, Akbank Oda Orkestrası, Johann Joseph Fux'un "Yeniçeri Senfonisi"yle başlayacak. (Tavsiyemiz, Metis Yayınları'ndan çıkan Reha Çamuroğlu kitabı "Yeniçeriler"i okuyarak gidin. Express zamanlarında zihnimize düşen Yeniçeri mecmuasının hâlâ üç vakte kadar arz-ı endâm ihtimali olduğunu aklınızdan çıkarmayın.) Akbank Oda Orkestrası, Suna Kan'ın solistliğiyle, Mozart'ın "Türk Konçertosu" ve Haydn'ın "Askerî Senfonisi"ni de seslendirecek. 27 Mayıs akşamı Tophane, Okay Temiz ve Mehteran işbirliğiyle "Ceddin deden..." diye gümbürdeyecek. 28 Mayıs akşamının konuğu Mercan Dede Ensemble... Son olarak pek tanımadığımız bir Mozart operası seslendirilecek. Osmanlı hareminde geçen "Zaide" operasında soprano Anna Ryberg var. Ayrıca festival süresince Batılı ressamların gözüyle 17.-19. yüzyıl Osmanlı gravürleri de sergilenecek. Görelim bakalım ne zamanlarmış...

[mecmua]

Sinemayı okumaya, anlamaya çalışan, yeni kanallarla, üslûplarla hakiki ve yeni yollar arayan **25. Kare** dergisinin yeni sayısı çıktı: Yine, arşivinize ekleyeceğiniz, ay boyunca okuyup gerektiğinde başvurabileceğiniz dolu dolu bir sayı olmuş. Roll'da başlayıp sinema salonunda devam ettiğiniz "Velvet Goldmine"ı glam tahliline bu sayıdaki Todd Haynes söyleşisiyle devam edebilirsiniz. Serhat Günaydın'ın "Lost Highway", Necla Algan'ın "Benim Adım Joe: Ken Loach ve 90'lı yıllar", Ali Karabayram'ın "Jim Jarmusch: Bir Tavır, Kaçış ve Boş Zaman Mucizesi", küçük iskender'in "Sinema, Şiirsel Bir Sinemadır" yazıları ilk göze çarpan yazılar. 25. Kare'de bu sayı iki önemli dosya var: Eric Rhode'un, hayli kapsamlı tutulmuş ve gayet iyi bir öğrenme ya da hatırlama işlevi görebilecek "Yeni Dalga Dosyası" ve Thomas Elsaesser'in "Hollywood Berlin: Nazi Sineması İdeolojisi" isimli yazısı... Prenses Diana mevzuu da, aradan biraz vakit geçtikten ve sular durulduktan sonra, beş yazarın ortak denemesiyle, serinkanlılığı elden bırakmadan tartışılıyor. 25. Kare, yedinci sanatın ardındaki fikri unutmamamızı, seyrettiğimiz filmlerin hayatta nerede durduğunu anlamamızı sağlayan, zihnimizi işlemeye davet eden bir dergi. Hepimiz film seyrediyoruz: Demek ki hepimiz 25. Kare okuyabiliriz...

[şiir kaseti]

1950'ler: Dışarıda lacivert bir yağmur, asfalta kurşun gibi iniyor. Salonda uzun siyah atkısını durup durup savuran hülyalı bir genç, toplumcu gerçekçi şiirler okuyor: "Sisler bulvarında öleceğim..." Devrin şiir matinelerinin bu en popüler şairi, Attilâ İlhan... Artık televizyonda mı izlemişsinizdir kendisini şiir okurken, bir gizli kayıt mı geçmiştir elinize, yoksa o efsanevî matinelere mi yetişmişsinizdir, bir şekilde dinlediyseniz Kaptan'ı, şiirini en iyi okuyan şairlerden biri olduğunu da bilirsiniz. Kaç zamandır kendisine teklif vardı şiir albümü yapmak için, kısmet bugüne, bu şiir kaseti furyasınaymış. Üstelik bir değil, beş albümlük bir dizi bu. İlk albüm "Ben Sana Mecburum"un birinci yarısı, ilk dönem sevda şiirlerini, sisli dönemi kapsıyor: "İstanbul Ağrısı", "Emperyal Oteli", "Pia", "Üçüncü Şahsın Şiiri"... İkinci bölüm, kitaplardan okuyup da kadrini bilemediğimiz ilk dönem "köy havalı" şiirleri: "Döşeme"yi, hele "Cazgır'ı bir okuyor ki Kaptan, sanki şiirleri ilk öğreniyormuşuz gibi. Arkasında Ruhi Ayangil ve arkadaşlarından kurulu ciddi bir orkestra var: Her şarkı için ayrı besteler seçilmiş, hepsinin tonu, icrası çok güzel. İlk albüm olduğu için anlaşılabilir sebeplerle albümün son iki şiiri (şarkısı) "Türkiye" ve "Mustafa Kemal". Olsun, öbür dört albümde, "Ayrılık Sevdaya Dahil"e gelene kadar kim bilir ne şiirler seçmiştir Kaptan. Malûm, ilk öykü kitabı "Yengecin Kıskacı" da Bilgi Yayınları'ndan çıktı: Yelkenler fora!

Radyo Boğaziçi 107.9

For Those... Osman Kaytazoğlu / Pazartesi, 22:00 - 24:00 / Roll

Artezyen Uğur Özdemir / Salı, 22:00 - 24:00 / Dünya müzikleri

Brittannica Eren Emirbayer - Enis Köstepen / Çarşamba, 24:00 - 02:00 / Brit-rock

Saga Zeynep Palazoğlu / Perşembe, 19:00 - 20:00 / Caz

Mavi ve Siyah Anıl Özdemir - Oral Yasız / Perşembe, 20:00 - 22:00 / Caz

Triple Space Pelin Opçin / Cuma, 22:00 - 24:00 / Drum'n'bass

Ocean's Eda Göksel - Karahan Bulut / Pazar, 20:00 - 22:00 / Dünya müziği

Radyo 5

(İst. 94.7, Ank. 101.8, İzmir 106.3, Bursa 95.7, Adana 90.9, Antalya 103.5)

MuSickness DJ Coco, Pazar 20:00 - 22:00, Latin, caz, soul, avant-garde, trip-hop, hip-hop, drum'n'bass, house

Pank-art Hakan Tamar, Pazar 22:00 - 24:00, Modern rock, indie, elektronika, avantgarde

Kent FM 101.1

Kaybedenler Kulübü Kaan Çaydamlı - Mete Avunduk, Pazartesi-salı-perşembe, 22:00

Aşırı Doz Mete Avunduk, Çarşamba, 22:00

Tequila Cüneyt Kaşeler - Mete Avunduk, Cuma, 20:00

otuz üçük

dilimi bağlasalar anmasam hiç adını / gözümü dağlasalar görmesem hiç yüzünü / kolumu bağlasalar tutmasam ellerini / silemezler gönlümden ne aşkını ne seni

Sofrada misafir ağırlamak bir hünerdir. Gücenebilecek bir misafiri sofraya oturturken "Doktorcuğum, sizi buraya oturtuyorum, siz aileden sayılırsınız" gibi sözler sizi kurtarır.

Longplay de ne demek? diye sormuştu biri. Parçayı çok uzun mu çalıyor, yoksa çaldığı parça aslında uzun mu? **OĞUZ ATAY**, Tehlikeli Oyunlar

Seven mi yoksa sevilen mi olmak daha iyidir? Kolesterolünüz 600'ün üzerindeyse, ikisi de değildir. Aşk derken, tabii ki romantik aşkı kastediyorum. Kadın ile erkek arasındaki aşkı. Anneyle çocuk veya çocukla köpeği ya da iki şef garson arasındaki aşkı değil. **WOODY ALLEN**

tevekkül kapıları, beni kendi derdime / bağlasanız da bir, bağlamasanız da **SEFA KAPLAN**

BLUR

13

(EMI / Kent)

Blur'de değişim sürüyor. Damon Albarn kendi sesini bulmaya, kabuğunu kırmaya çalışıyor. Bir zamanlar Blur'ün alamet-i farikası olan sinizm ve ironiden kurtulmaya çalışıyor. Ortaya her zaman oturmuş bir sound çıkmıyor. Bazen sanki kendi dediğini dinamitliyor; sanki bunu söyledim ama çok da emin değilim der gibi bir hali var. Bu emin olmama durumu sadece sanatçı kimliğinde değil, özel hayatında da sürüyor. "13" Damon'ın Justine Frischmann'dan (Elastica) sekiz yıl süren bir beraberliğin ardından ayrılışının da belgesi. Ruh halindeki karmaşa şarkılarda da var. Bir röportajda Damon Albarn'ın dediği gibi, "şarkılarda kan izleri var" ("there's blood on the tracks").

"13" Blur'ün altıncı albümü. Albümün ismi kayıtların yapıldığı stüdyonun kapı numarasından geliyormuş ama aynı zamanda albümdeki şarkıların sayısı da 13. Bu albümle Blur ilk kez değişik bir prodüktörle çalışmış. Stephen Street'in yerini William Orbit almış. Orbit techno dünyasından bir isim ve en çok da Madonna'nın "Ray of Light" adlı albümündeki işiyle tanınıyor. Blur'ün dikkatini çekmesini ise bir Blur şarkısına yaptığı remix'e borçlu. "13"ü basitçe nitelendirmek kolay değil. Bir önceki albümleri "Blur"le girdikleri art-rock ve noise kulvarında çok daha ileri gitmişler. Karmaşa ve uyum, ne yaptığını bilmek ve kaybolmuşluk bir arada. Çok dinlemek gerekiyor ve dinledikçe her seferinde farklı fikirlere varmak da mümkün.

Albümü açan "Tender" Blur'ün bir önceki albümü "Blur"ün açılışını yapan "Beetlebum"la ortak bir noktaya sahip; o da iki parçanın da albümlerin geneliyle alakasız olması. "Tender" Blur'ün geçmişiyle de alakasız bir şarkı: Gospel korosu eşliğinde söylenen bir mantra. "Hadi, atlat bunları artık" diye giden nakaratta Albarn doğrudan kendisine sesleniyor ve aşka imanını tazelemeye çalışıyor: "Aşk sahip olduğumuz en yüce şeydir". Ama bu yabancı sahada oynama durumu –hem müzikal form hem de şarkı sözleri bakımından– bir şekilde kendisini hissettiriyor. Belki kafanızda bir Blur imajı yoksa böyle bir hisse kapılmayabilirsiniz. Sanki bir de.bu oyundan oynayalım demiş gibiler. "Love's the greatest thing that we have" dizesinde Damon Albarn İngilizce dil dersi verir gibi tınlıyor (sound ediyor demek için ısınamadığım bu sözcüğü kullanıyorum. Kötü tınlamadan dolayı özür dilerim).

"Tender", "Coffee & TV" ve "No Distance Left To Run"la birlikte, albümün "kararlı" birkaç şarkısından biri. "Coffe & TV" Graham Coxon"ın yazıp söylediği tek parça. Sonlarına doğru distorte bir gitar girse de, oldukça düz ve akustik ortalama bir şarkı. "No Distance Left To Run" Damon Albarn'ın bütün savunma mekanizmalarını indirdiği ve ayrılık acısını tüm yoğunluğuyla yansıttığı sıradışı ve etkileyici bir şarkı. Albüm kapağına "Damon çıplak. İlk kez bu albümde!" de yazabilirlerdi. Baterinin cazi havası da Blur için bir yenilik.

Ve sonra kaos... Şöyle ya da böyle. Mesela "Bugman". Cayır cayır ve cazır cuzur bir gitar, "Kente gidiyorum / Böceklerden uzak durmak için" gibi sözler, biter gibi yapıp yeniden başlamalar, panki başlayıp psikedelik final. Bowie'nin "Suffragate City"sine de çok benziyor "Bugman". Bowie etkisi "1992"adlı şarkıda da görülebilir. Zaten bu sürekli değişim çabası başlıbaşına "Bowie"lik değil mi? "1992" bu arada Justine'le Damon'ın birlikte olmaya başladıkları yılmış. Konu yine ayrılık. "Trailerpark"ta olduğu gibi: "Sevgilimi Rolling Stones'a kaptırdım". Bu şarkının başında da The Fall'ın solisti Mark E. Smith'i duyar gibi oluyoruz. "Mellow Song"un Beck'e benzerliği sadece Beck'in de "Mellow Gold" adlı bir albümü olmasıyla sınırlı değil.Ama benzerlik bu albümden çok "Mutations" dönemi Beck'e.

Albümün en iyi şarkılarından "Caramel" prog-rock tarzda bir parça. Ama nedense parçanın sonunda önce bir lunaparka uğruyoruz, sonra bir arabanın motoru çalışıyor, sonra bambaşka havada bir melodiyle gerçek sona ulaşıyoruz. Niye, neden? Neden bu gereksiz uzatmalar?

Benzerlikler, şarkı sözleri, şunlar bunlar... Sonuçta "13" karanlık, oldukça gürültülü, yoğun bir albüm. İyi bir albüm ama fazla uzun. Tek tek şarkılar da fazla uzun, gereksiz şarkılar da var, "B.L.U.R.E.M.I" gibi. Kendine güvensizliğini yansıtması, beklentilerin tersine gitmesi ve yeni çıkış yolları araması açısından cesur bir albüm. Bir sonraki albümleri "Mutations" gibi olursa şaşırmamalı. Ama Blur bu, ne yapacağı belli olmaz. Belki de eski Brit-pop günlerine dönerler. Kapanıştaki enstrümantal "Optigan 1"daki yine o panayır müziği havası belki de bunun göstergesi. *Cüneyt Cebenoyan*

FISH

Raingods With Zippos

(Roadrunner)

Emektar Fish'in yeni albümü sessiz sedasız yayınlandı. Marillion'dan sonra bir türlü toparlanamamış, çıtayı aşamamıştı. Açıkhava'da bize o güzel geceyi yaşatmasa, kim bilir tekrar ne zaman hatırlanmak üzere, zihnimizin bir köşesinde uyuyacaktı. Fish'e bakılırsa, beat şiirinin, hipnotik atmosferlerin, cüsseli orkestrasyonların, drum'n'bass'ın ve sağlam bir "groove"un lirik keşiflerle harmanlandığı bir albüm bu. Fakat, ne bu iddialı nitelemeler, ne de drum'n'bass gibi günü takip ettiğine dair ipuçları Zippolu yağmur tanrılarına el avuç açmamızı sağlayamıyor. Zira Fish, hatıralarımızdaki müziğin aynını yapıyor. 1980'lerin hard rock'çularının çok sevdiği mistik âlemlerden de gönlünü ayıramıyor. Albümde 12 şarkı var, son altı şarkının üstbaşlığı "Plague Of Ghosts". Gelin görün ki, hayaletlerden sosyal meselelere, aşk hikayelerinden kozmik yokluk hislerine atlayıvermek, aralarda baygın gitar nağmelerine tahammül etmek her babayiğidin harcı değil. Ama biliriz, tahammül edebilen iyi insanlar vardır ve Fish'i yalnız bırakmayacaklardır. O kadar yalnızlığı kimse hak etmiyor çünkü, hele bunca yılın Fish'i... *Merve Erol*

Bugün kapınızı çalmaya kim geliyor? Yalnızca evde olmadığınız zamanı kollayan gözünü para hırsı bürümüş hırsız; Kıyamet Günü'nden önce inanç değiştirmenizi talep eden sinirli köktendinci; On penslik işbitiricilikler demetiyle kapıdaki mektup deliğine saldıran, pazarlamacılık ağzıyla sarılıp sarmalanmış ev kadını; bir kumaş temizleyicisinin tek kullanımlık numunesi ve gece çalışan sahtekâr bir taksi sürücüsünün kartviziti; bunlar ve bir de milletvekili adayı. Oyunuza güvenebilir miyim, efendim? Siktir git, osuruk suratlı! Ah, ne kadar da ilginç! Bir dakikanız varsa size partimizin bu konudaki görüşlerini açıklamak isterdim. Bang! **JULIAN BARNES**, Seni Sevmiyorum

Kuvvetin en kötüye kullanılış şekli muhakkak ki kişinin karşısındakine zorla evet dedirtmesidir. **ALAIN**

Erkeklerin, özellikle kendileriyle aynı meslekte çalışan hanımlara neredeyse erkek gözüyle bakarak, yanlarında açık saçık fıkralar anlatmaları görgüsüzce bir davranıştır.

İçimizdeki yaşama ve ölme imkânsızlığının boğduğu melodinin yanında bütün melodiler nedir ki! **CIORAN**

BECK
Mutation
(BMG Türkiye)

MANU CHAO
Clandestino
(EMI / Kent)

Paris'te ültramodern gökdelenler ve iş merkezlerinin yer aldığı La Defanse mahallesinin orta yerinde –herhalde heykel niyetine– ahşaptan koca bir orman kulübesi dikili duruyor. Mesaj şu olmalı: Ne mutlu, insanoğlu ilerledi, nerden nereye geldi... Yahut da şu: Eskiden her şey ne kadar doğalmış, şimdi şu beton yığınlarının çirkinliğine bak... "Tezat"ı göstererek insanı illa "taraf" olmaya zorlayan böyle aklıevvellikler insanın içini sıkıyor. Müzikte de son yıllarda aynı kokular burnunuza gelmiyor mu? Bir tarafta akustik aletlerle akustik kayıt diye tutturan "insan sıcaklığı"cılar, bir tarafta doğaçlama fetişistleri, bir tarafta da elektronik manyağı, hiçbir gelenek tanımadığını iddia eden "geleceğin müziği"ciler... Halbuki hem o hem bu hem şu aynı anda bir arada ya da ayrı anda bir arada olamaz mı? Oluyor, oldu mu da çok güzel oluyor. Bize olurunu söyleyen, en hasından iki "karıştırmacı" müzisyenin yeni albümleri.

Beck'in en güzel laflarından biri: "Her şarkı bir ülke gibidir. Her ülke kendi yasalarıyla yönetilir." Bugüne kadar yaptığı hip-hop, folk, deneysel, endüstriyel bulamacı müziğiyle dünü ve yarını parmağında oynatan bu korkunç yetenekli çocuk, şimdi canı istemiş, dosdoğru bir folk şarkıları albümü yapmış. Şimdi yani Beck gerici mi oluyor? Ya da şimdi yani Beck köklerine mi dönmüş oluyor? Hayır, Beck pekala içinde ne varsa şarkılara dökmüş, şarkıların istediği ne varsa şarkılara katmış, güzel, çok güzel bir albüm yapmış. 94 tarihli ahşap albümü "One Foot In The Grave"i "ham" olarak tarif edersek, "Mutation" ona oranla çok daha nakışlı bir folk albümü. Ve hiç de öyle "take me home country roads" country'si değil hiçbir şarkı. Daha geleneksel yapıyı haiz "Canceled Check" ve "Bottle Of Blues" bir tarafa, hemen her şarkıda hemen her şarkıyazarının yazmak isteyeceği pasajlar mevcut. "Sing It Again"deki Willie Nelson'ın "Spirit" albümü benzeri İspanyol gitar, "Nobody's Fault But My Own"daki sitar, –demek ki Amerika'da da ararsak bulabileceğimiz– "uzak"lara götürdü bizi. Birçok şarkıda da Donovan, Beatles, Lennon aklımıza düştü. En çok da Syd Barrett: Mesela "Lazy Flies". Ve mesela "O Maria", nasıl da "Terrapin"i andırıyor... Elektroşok etkili "Diamond Bollocks", albümdeki tek yüksek nabızlı şarkı. Bir Latin seyahati düşlüyorsanız, "Tropicalia"nın tam sırası.

Manu Chao o seyahati yapmışlardan, kaçıp gitmişlerden. Son birkaç aydır sıcak ülkelerden yolladığı –kendi deyimiyle– küçük kartpostallarla Fransa'yı birbirine katıyor. Manu Chao'yla muhabbete koyulmadan evvel, 80'lerin olağanüstü etno-punk grubu Mano Negra'ya bir selam sarkıtmak lazım. Fransa'nın Sèvres (Sevr) kentinden yetişme, o yıllarda Négresses Vertes'le birlikte bir multikulti yeni dalga yaratmış bir grup Mano Negra. Reggae'nin, Latin ve Karayib müzik geleneklerinin rock'n'roll'la çarpışarak Clash'laşmış hali diyebiliriz. İşte Manu Chao, şimdi tarih olan bu grubun kurucusu ve solisti. Son yıllarını bir Paris bıkkını olarak Brezilya, Meksika, Kolombiya ve Küba'da geçirmiş, insanların arasına karışmış, sokaklara gölgesini düşürmüş, sonunda da hiç hesapta yokken, küçük bir günlüğe birkaç satır karalar gibi yaptığı son derece yalın şarkılarını bir albümde toplamış. Daha önce sanki bir yerlerde duymuş ve unutmuş olduğumuz samimi ezgiler var "Clandestino"da. Bir kuru gitar, biraz vurmalı ve nefesli takviyesi, biraz dış ses kolajlarıyla (mesela Zapatistaların Marcos'unun konuşmasından bir alıntı) oluşturulmuş bir Latin modern folklor albümü. Bir kaçağın, bir klandestinonun seyahatnamesi... Bir söyleşisinde, aslında yedeğinde bazı tekno ve trash-hardcore kayıtlarının da olduğunu, ama şimdi onları değil, bunları tercih ettiğini söylüyor Manu Chao. Bu kadar basit.

Beck ve Manu Chao birbirine benzer özgür ruhla hareket eden, komplekssiz müzisyenler. Onu bunu tartmadan, hesaplara yatmadan kendi bugünlerini yaratıyorlar. Şu dünyada her tür müziğe ihtiyaç var, ama en çok da böyle müzisyenlere. *Derya Bengi*

PAZARTESİ: BLUES EXPRESS
SALI: HAYIR
ÇARŞAMBA: BLUES MARKET
PERŞEMBE: SOUL STUFF
CUMA: KAOS + HARLEQUEEN
CUMARTESİ: ZİFİR + MONKEY TALE

SSK İŞHANI
NO: 7/A
KIZILAY - ANKARA
TEL: 434 09 78
434 24 66

otuz üçük

Bir insan başka bir insanın yanında heyecana kapılıyorsa, onun yanında bulunmaktan bir mutluluk duyuyorsa, ruhunda bir sempati duygusu uyanmış demektir. Bu duygunun yalnızca beğenmekten ve arzu etmekten mi, yaksa hayatı o kimse ile paylaşmayı düşünecek kadar derin bir sevgiden mi ileri geldiğini, sonradan çeşitli olaylar gösterecektir.

Önceleri terliydi avuçlarımdan kayıyordu / Sonra sonra hem alıştım hem sevdim / Dedim ki ne iyi bu kadındır gecenin yarısında / Etleri var beyaz gergin sıcaklığı var öp öp ısın / Karanlık sokakları kötü lokantaları ısınmış rakıları düşündüm göğsümden iki düğme çözdüm / Gittim bir ormanı dört ucundan tutuşturdum geldim / Burada bana göre bir şeyler vardı / Oturdum **TURGUT UYAR**

Berklee mezunundan caz aranje, armoni, performans, piyano, gitar dersleri
Emre Gürzap
tel: 266 64 21

SKUNK ANANSIE

Post Orgasmic Chill

(EMI / Kent)

Orgazm sonrası ürperti: burukluk, hüzün, üşüme, kuşku... Halbuki Deborah Anne Dyer'in, yani Skin'in metropol panteri fotoğraflarına baksanız, ister istemez orgazm öncesi, orgazma davetiye çıkaran bir vahşi dişiyle karşılaşacaksınız. Attilâ İlhan'ın "zenci"si gibi sanki: *"vahşi orman karanlığından oyulmuştur / tutam tutam bulutları yiyen zenci kadın / soğan zarı ter yürümüş kazıtılmış kafasına / omuzlarının gücü yıldızları yukarda tutuyor // memeleri ele avuca sığmaz birer yılan / simsiyah saldırırlar hem hoyrat hem yırtıcı / dolup ağzına bir teki bir yiğidi boğabilir / yerle bir eder bir vuruşta dal gibi bir kızı..."* (Birkaç yıl evvel, Elmadağ: Kaptan, muhabbetinin ballı yerinde yeni gruplardan açıyor, yabancı bir kanalda Skunk Anansie'yi seyretmiş, bayılmış: "Üff kardeşim, o ne müziktir öyle...") Ama, "zenciler birbirine benzemez": Skin, biraz orgazm öncesi davet ama, orgazm sonrasındaki hüzün de aynı zamanda... Hakikiliği de buradan geliyor işte: Grace Jones'dan bir adım önde gitmiş oluyor, yoksunluklarıyla bir bütün çiziyor. Skin için söylenenin grup için söylenmemesi için hiçbir sebep yok. "Post Orgasmic Chill", ismiyle müsemma, "yüksek" anlarda at gezdirdiği kadar, yaldızları dökülmüş kostümleri giymekten de kaçınmıyor. Skunk Anansie'nin sert, tahripkâr, öfkeli müziği, an geliyor, kırık, buruk, yıkık (ama dikkat, "ayakta") bir tonda seyrediyor. Herkesin hep sertliğine takıldığı, metalle buluşturduğu Skunk Anansie'de –hele bu albümde– ince ayar bir hüzün var. İşin ucunda mücadele eden cayır cayır gitar, hakkını arayan yırtıcı vokal duruyor. Ama o gitar ve vokal, yenilgi sonrası aksak vuran ritmin peşinde, gerektiğinde ağlayabiliyor: Mağdur oluyor, ama mağrur kalıyor. Mücadele ve hakkını arama dememiz boşuna değil: Skunk Anansie'nin sıkı müziğinin, ehil işi sözlerinin berisinde, zulüm ve aşağılanma var. Skin'in sarsıcı vokali, tam böyle bir noktada, zenci mücadelesinin bayrağı oluyor; Skin öfkeliyse, öfke hayatında birinci elden yer tuttuğu için. "Post Orgasmic Chill"de doğal dışavurumla karşı karşıyayız: Yetkin icranın, az bulunur güzellikte vokalin arkasında, insanî hal yatıyor. İnsana tek başına ne insanî hal, ne yetkin icra yetiyor: İkisi birleştiğinde, işte "Post Orgasmic Chil" oluyor. "Paranoid & Sunburnt" ve "Stoosh" sonrası gelen bu üç numara, evvelkileri tekrarlamıyor, onları tamamlıyor. Albümü alın, dinleyin, döndürün: Orgazm üzerine düşünmek istediğiniz zaman iyi olabilir, ama orgazm sonrası denemeyin. *Merve Erol*

FURSLIDE

Adventure

(EMI / Kent)

Doğum tarihimiz, aşağı yukarı 1997'nin ilk günleri. Yer, Amerika, New York dolayları. Prodüktörümüz, (ki bu pek önem taşıyor, hatta haklarında çıkan her şey bu noktadan hareket ettiği için, başka hiçbir şey önem taşımıyor), Bristol büyüsünün mimarlarından Nellee Hopper. Yapmak istediğimiz şey (ya da becerebildikleri diyelim), bas-davul-gitar formatında bir grup müziği. Beklediğiniz gibi, dans yahut trip-hop ekseninde dönmüyoruz. Ilık bir rock yapıyoruz.

Nellee Hopper'la tanışmamız, LA'de verdiğimiz bir konsere rastlıyor. Pek beğeniliyoruz (Bay Hopper o gün pek iyi değildi herhalde... ya da yalan söylüyorlar), anlayacağınız, keşfediliyoruz. Şu anda grubun bas (Jason) ve davulcusu (Adam) olarak biz bir vakitler, Funkadelic ve Pink Floyd'dan etkilenmiş Marmalade diye bir grupta çalıyorduk; aralarda da, şimdi gitarist-şarkıcımız olan Jennifer katılıyordu bize. Jennifer'ın Natalie Merchant'la çalışmışlığı da vardır. Hani referans olarak bilinsin... Sonra konserler filan... Derken bir gün demomuz, tesadüfen Nellee Hopper'ın eline geçiyor. Adam kalkıp bizi izlemeye LA'e geliyor. (Evet, hakikaten var bir gariplik ama...) Sonrası malum. Onun plak şirketine dahil oluyoruz ve ilk albümümüz "Adventure"ı hazırlamak için İngiltere'ye uçuyoruz.

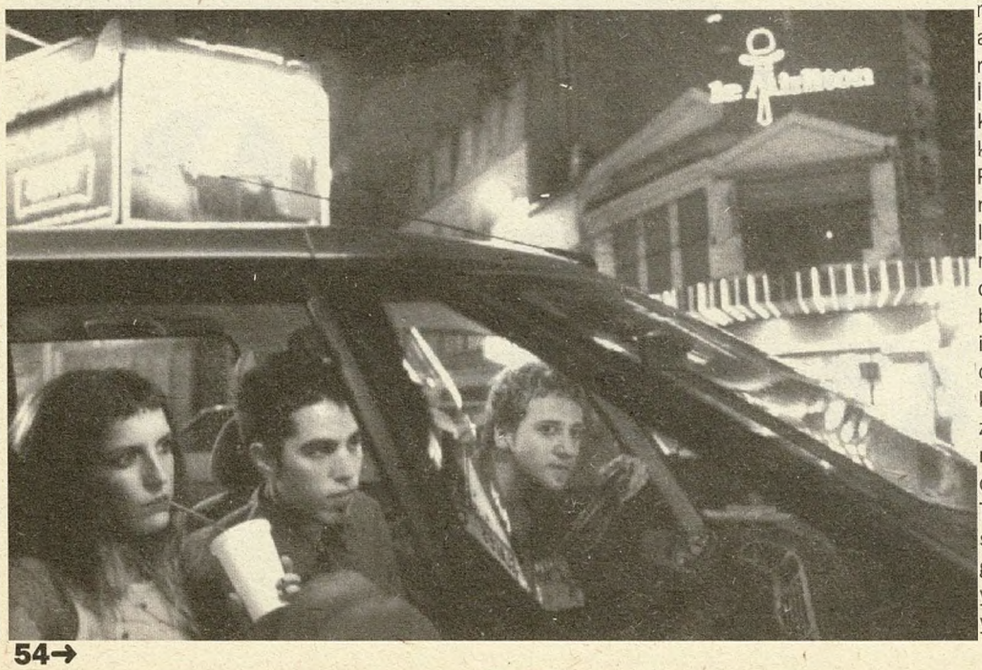

İlk singılımız 99 martında çıkıyor: "Love Song". Kendini bilmez bir İngiliz müzik-magazini, korkunç dalga geçiyor şarkımızla. "Yüksek gelirli bir Portishead olmak istiyorlar ama sadece on kuruşluk bir T'Pau olabilirler" diyor. (Aslanım Melody Maker!) Yılmıyoruz. Aynı günlerde albümümüz de yayınlanıyor. Duyduğumuza göre, Ortadoğu'da yayınlanan Roll diye bir dergide başka bir kendini bilmez, bizim için "Throwing Muses ile Cranberries suyuna batırılmış, şekersiz kek" diyor. (Affedersiniz ama, başka ne diyebilirdim ki?) Üstelik albüm kapağımız o kadar güzel hazırlanıyor ki, böyle nefis bir ciltli kitap havasıyla, nefis fotoğraflarla... Hani sırf kapak için alsam, dedirtecek cinsten... Fakat nafile. Evet, "Over The Head" ve o dalga geçilen "Love Song" gibi şarkılarımızın fena olmadığını söylüyorlar ama, genel olarak müziğimizi pek "macerasız" buluyorlar. Hadi biz neyse de, bakalım Nellee ne diyecek bu işe... *Gökhan Pamuk*

54→

Kaçamak, gizli fotoğraflar saf ve gerçek fotoğraflardır, çünkü bu fotoğrafçının bakışıyla anın gerçekliğinin karşılaşmasıdır. Diana davasındaki paparazziler bütün sınırları aşmış olsalar bile, tamamen de haklarını yememek lazım çünkü onlar toplumumuzun üstündeki periskoplar. Mesela, ben hâlâ özel uçaklarla Bourget havaalanına gelip giden insanlar olduğunu bilmiyordum. Bu insanı isyana sürükleyen bir şey, hayatta kalmak için insanların bu denli harabolduğu bir devirde... Bunu görünce eşim Claudine Komünist Parti'ye yazılacağını söyledi bana!
RAYMOND DEPARDON *(Festivalde "Paris" filmi gösterilecek olan ünlü belgesel yönetmeni)*

18 yaşından küçük bir genç kızın içki içmesi hoş görülmez. Esasen 18 yaşını aşmış bir genç kızın da fazla içki içmesi nâhoş bir tesir bırakır. Kadının sarhoşluğu, erkeğinkinden daha kötü bir intiba bırakır. Bunu daima hatırda tutmalıdır.

Yörü bre yalan dünya/Sana konan göçer bir gün/İnsan bir ekin misali/Seni eken biçer bir gün **KARACAOĞLAN**

Kötülük Çiçekleri, Siyah, Sahtiyan Ah bir isim bulsaydık şu gruba
YILDIRIM TÜRKER

DURAN DURAN

Strange Behaviour

(EMI / Kent)

Duran Duran'ın huyu tuhaf: Yıllar yılı ortada gözükmediler, şimdi bir anda ortalığı istilâ ediverdiler. "Best of"larından sonra, şimdi de remiksler... İlginç: Bugünlerde hem 80'ler, hem 70'ler modası var. "Velvet Goldmine"la 70'lerin glam'i, partilerle, programlarla, "haklarını yemişiz, aslında güzel tarafları da varmış" nidalarıyla 80'lerin Kenan Kalav kıyafetli popu ortalıkta gözümüze çarpıyor habire. 80'lerin ağır topu, ikinci baharını yaşayan Duran Duran da aslında glam çocuğu sayılır: Nick Rhodes'un kıyafetlerini, Simon LeBon'un Ferry tebessümünü hatırlayın. Duran Duran'ın en itibarlı 80'ler figürü olması boşuna değil belki: İçinde 70'leri de barındırıyor, bir geleneğin –tortusu da kalsa– devamı, iki görüntüyü bir karede gözümüzün önüne getiriyor. "Strange Behaviour", bir taşla üç kuş vurma çabası: Duran Duran, 90'larda da varolmak istiyor. Bunun iki sakıncası var: Ne kadar aksini ümit etsek de, Duran Duran artık geçmişe ait bir grup. Bunu aşabilirler, kabiliyetliler, ama galiba önlerindeki asıl engel kendileri: 90'larda varolmak istiyorlar ama, bugünün ateşine odun atmıyorlar, eski işleri ısıtıp önümüze sürmekle yetiniyorlar. Bu albüm gerçekten de ısıtma işi: Üstelik ağız da yakmıyor, çabuk davranmazsanız, soğuyup gidecek. "Hold Back The Rain"in, "New Religion"ın, "Rio"nun, "Skin Trade"in, "Meet El Presidente"nin, "My Own Way"in beş-sekiz dakika arası miksleri özellikle ilginizi çekiyorsa, buyurun plakçıya; bizim gibi saf Duran Duran uçuculuğunu tercih ediyorsanız, buyurun birkaç ay evvel çıkan "Greatest" albümüne... *Merve Erol*

BLACK CAT WHITE CAT

SOUNDTRACK

(PolyGram)

Emir Kusturica'nın yeni filmi "Black Cat White Cat" yakında gösterime girecek, ama filmin müzikleri gösterimi beklemeden yayınlandı. Kusturica bu kez, "yaptığı şarkıları dünyanın her yöresine pazarlayarak, her dilde söyletmeyi amaç edinmiş müzik adamı" Goran Bregoviç yerine roman müziğinin üç ustası Dr. Nelle Karajlic, Dejan Sparavalo ve Vojislav Aralica'ya teslim etmiş müzikleri. Ama (kendisi de eski bir bas gitarcı olduğu için) müziklerle birebir ilgilenmiş. Sonuçta ortaya çıkan da, Kusturica'nın çektiği görüntüler gibi gibi ince elenmiş ve sık dokunmuş şarkılar olmuş. Filmi henüz seyredemedik, ama albüm filmin havasını verecek kadar enerji dolu. Hem de bugüne kadar dinlediğimiz Kusturica sondtrack'lerinden daha enerjik... Dinlediğimiz müzik ise, Bregoviç'in "temiz" müziğine karşın, Kusturica'nın filmleri gibi "kirli" ve "pürhayat": Ritmler bazen aksıyor, vokallerde tonlar düşüyor, ama neşe hiç kaybolmuyor. Albüm, içinde beş farklı versiyonu bulunan "Bubamara" şarkısıyla açılıyor. Bu şarkı, filmin "kalaşnikof"u anlaşılan. Tüm şarkılar yine tuba, klarinet ve trompet üçlüsü tarafından sürükleniyor, ama bu kez her parçada yenilikler var. Orkestra sürekli yenileniyor: "Daddy, don't ever die on friday" elektro gitarlarla rock, "Duj Sandale" ska, "Long Vehicle" klarinetlerle Tom Waits izinden bir ballad, "Pit Bull" davullarla tekno, "El Bubamara" ise klasik gitarlarla flamenko yolunu seçiyor. En ağır parçada bile kaybolmayan enerji ve neşe, soundtrack'in sonlarına doğru had safhaya ulaşıyor. "Bomba" gibi bir albüm dinliyoruz. Ama aklımız hep filme takılıyor. Oktay Rifat'ın dizeleriyle "bir yangın/türkü çağırma dumanı" bu albüm. *Ulaş Özdemir*

salı: BLUES EXPRESS
çarş: SOUL STUFF
perş: WATTZ UP!
cuma: ANGYRA
cmt: MUSTAFA HADİ DEDİ
pazar: LARRY O'NEILL

MANHATTAN
JAZZ ROCK BLUES
Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel : 427 62 63

10birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Blur** 13
2. **The Corrs** Talk On Corners
3. **Stereophonics** Performance and Coctails
4. **Manic Street Preacher** This Is My Truth...
5. **Robbie Williams** I've Been Expecting You
6. **Steps** Step One
7. **Manic Street Preachers** This Is My Truth...
8. **Britney Spears** Baby One More Time
9. **Lauryn Hill** The Miseducation Of...
10. **Fatboy Slim** You've Come A Long Way Baby

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Stereophonics** Performance and Coctails
2. **Fatboy Slim** You've Come A Long Way Baby
3. **Primal Scream** Screamadelica
4. **Britney Spears** Baby One More Time
5. **Steps** Step One
6. **Oasis** Definitely Maybe
7. **Underworld** Beaucoup Fish
8. **2Pac** Greatest Hits
9. **Oasis** (What's The Story) Morning Glory?
10. **Garbage** Version 2.0

AMERİKA ALBÜMLER

1. **TLC** Fanmail
2. **Eminem** The Slim Shady LP
3. **Britney Spears** Baby One More Time
4. **Lauryn Hill** The Miseducation Of...
5. **Ginuwine** 100% Ginuwine
6. **Shania Twain** Come On Over
7. **Offspring** Americana
8. **Cher** Believe
9. **Dixie Chicks** Wide Open Spaces Double Live
10. **"Live"** Soundtrack

ROLL DİSKO

Ani Di Franco Up Up Up Up Up Up
Blur 13
Brian Setzer Orchestra The Dirty Boogie
Cem Karaca / Uğur Dikmen Bindik Bir Alâmete
Deli Selim & Kadir Ürün Edirne Romanları
Fatboy Slim You've Come A Long Way Baby
Japan Gentlemen Take Polaroids
The Kamkars Nightgale With A Broken Wing
Khaled Sahra
La Haine (Soundtrack)
Mano Solo La Marmeille Nue
Marianne Faithfull Strange Weather
Lisa Germano Slide
Nazan Öncel Demir Leblebi
Pink Floyd Animals
Tom Waits Mule Variations
Underworld Beaucoup Fish
Ünlü O ve Z Hikayesi
Velvet Goldmine (Soundtrack)
Willie Nelson Teatro

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Flytronix** Archieve
2. **Blur** 13
3. **Pan Sonic** a
4. **Jon Spencer Blues Explosion** Acme
5. **Used and Abused 2**

ÇALINTI / Atlas

1. **Squirrel Nut Zippers** Hot
2. **XENOS** XENOS
3. **Eleni Karaindrou** Eternity and A Day
4. **Oranj Symphonette** The Oranj Album
5. **Astor Piazzolla** La Camorra

ZİHNİ / Akmar

1. **Grassy Knoll** 3
2. **İhtiyaç Molası** Milât
3. **Flomount** Lombus Döngüsü
4. **Skunk Anansie** Post Orgasmic Chill
5. **Underworld** Beaucoup Fish

MEMLEKETTE EN ÇOK SATANLAR

YABANCI

1. **Cher** Believe
2. **Metallica** Garage Inc.
3. **Metro Hits**
4. **Mariah Carey** #1's
5. **Power Love Songs**
6. **Offspring** Americana
7. **Number One Love Songs**
8. **Diva's Live** Various Artists
9. **Roxette** Have A Nice Day
10. **Modern Talking** Alone
11. **Joy FM Slow Hits**
12. **Blondie** No Exit
13. **Dire Straits** Sultans Of Swing
14. **Celine Dion** Let's Talk About Love
15. **U2** The Best Of 1980 - 1990
16. **Faithless** Sunday 8 PM
17. **Emilia** Big Big World
18. **Whitney Houston** My Love Is Your Love
19. **Madonna** Ray Of Light
20. **Robbie Williams** I've Been Expecting You

YERLİ

1. **Barış Manço** Mançoloji
2. **Sezen Aksu** Adı Bende Saklı
3. **Yaşar** Esirinim
4. **Murat Göğebakan** Tek Suçum Seni Sevmek
5. **Muazzez Ersoy** Nostalji 4-5-6
6. **Beyaz** Türküler
7. **Atilla Taş** Kırmızılım
8. **Rober Hatemo** Sen Farklısın
9. **Destan** Destan
10. **Barış Manço** Live In Japan
11. **Teoman** O
12. **Çelik** Onu Düşünürken
13. **Kurban** Kurban
14. **Hülya Avşar** Hayat Böyle
15. **Fatih Kısaparmak** Mor Salkımlı Sokak
16. **Ferhat Tunç** Kavgamın Çiçeği
17. **Haluk Levent** Yine Ayrılık
18. **Özcan Deniz** Çoban Yıldızı
19. **Serdar Ortaç** Serdar Ortaç 98
20. **Zülfü Livaneli** New Age Rhapsody

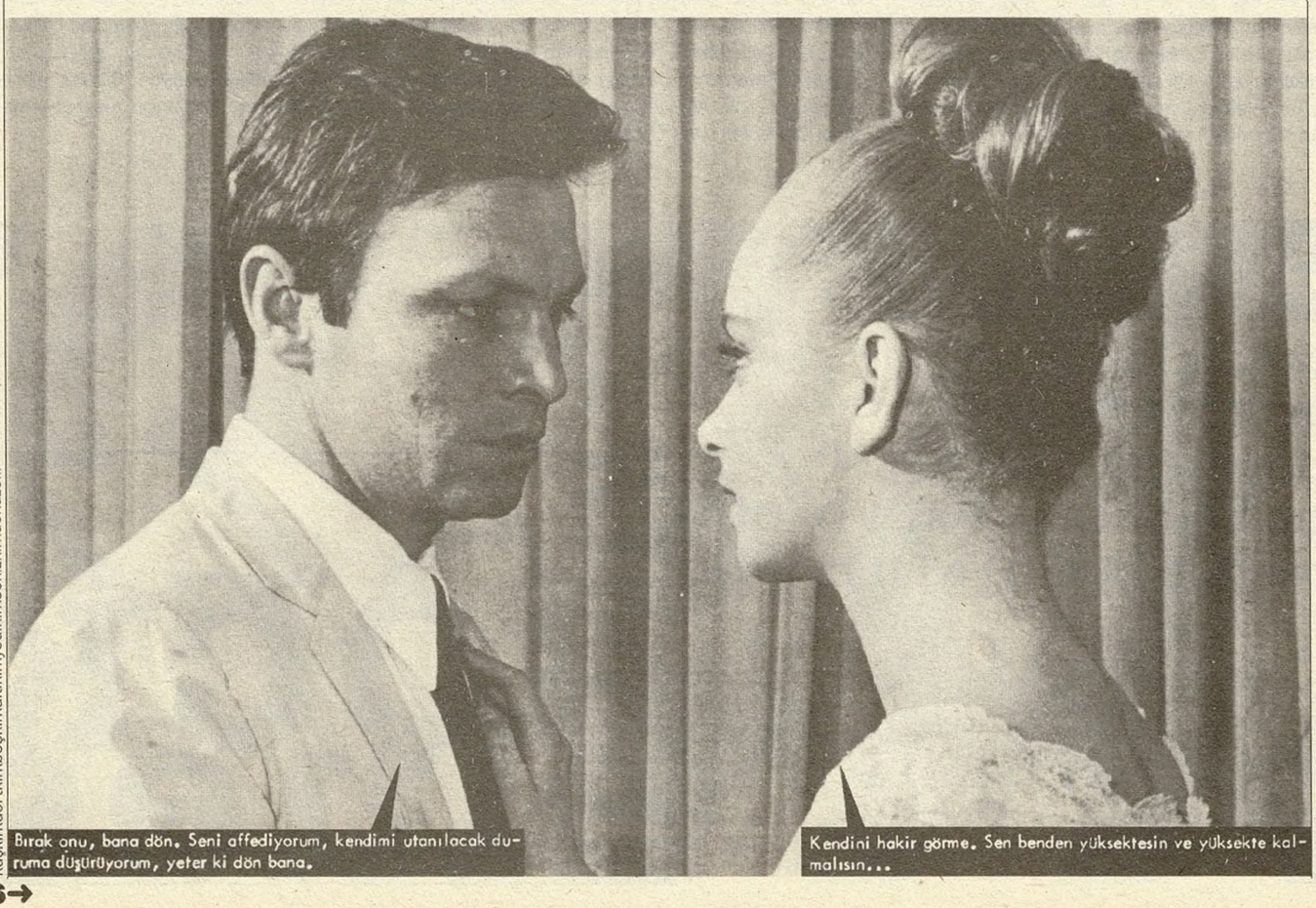

Bırak onu, bana dön. Seni affediyorum, kendimi utanılacak duruma düşürüyorum, yeter ki dön bana.

Kendini hakir görme. Sen benden yüksektesin ve yüksekte kalmalısın...

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzonbironikionüçöndörtonbeşonaltıonyedionsekizondokuzyirmiyirmibiryirmikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkbirkırkikikırküçkırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli

Miles Davis, Ekim 1969

Müziği gördüm

(1967 - 1970)

Frank Zappa, Mayıs 1968

John Fogerty (Creedence Clearwater Revival), Ocak 1970

Baron Wolman oradaydı.
Çiçek çocuklarının doğum anında San Francisco'da, Woodstock'ta, Altamont'taydı. O doğum anını yaşamıştı, "görmüştü". Kendi ifadesiyle, "müziği görmüştü".
Wolman oradaydı: Jimi Hendrix'le sahnede, Rolling Stones'la sahne arkasında, Jim Morrison'la sahne önünde. Janis Joplin'le evinde, Grateful Dead'le stüdyoda...

O günlere ismini yazdıran hemen herkes Baron Wolman'ın vizöründen, deklanşöründen geçmişti.
O günlerde, Rolling Stone dergisi yayın hayatına ilk adımlarını atmıştı, derginin ekim 1967 tarihli birinci sayısından 1970'e dek "fotoğraf" denince akla gelen ilk isim Baron Wolman'dı. Wolman, 1970'te dergiden ayrıldı, ama oluşturduğu görsel anlayış bugünlere dek süren "Rolling Stone tarzı"nın köşetaşı oldu.
Bahar sayımızda, sözü, Wolman'ın 1967-1970 dönemini gösteren fotoğraflarına bırakıyoruz.

Mississippi Fred Mc Dowell, Haziran 1969

B.B. King, Aralık 1967

Jimi Hendrix, Şubat 1968

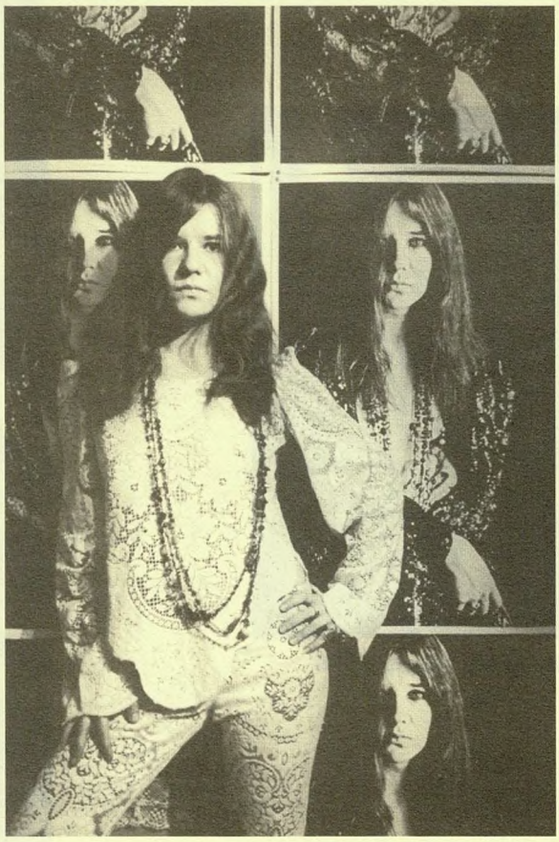

Janis Joplin, Kasım 1967

Kuzey Kaliforniya Pop Festivali, Aralık 1969

Taj Mahal, Aralık 1968

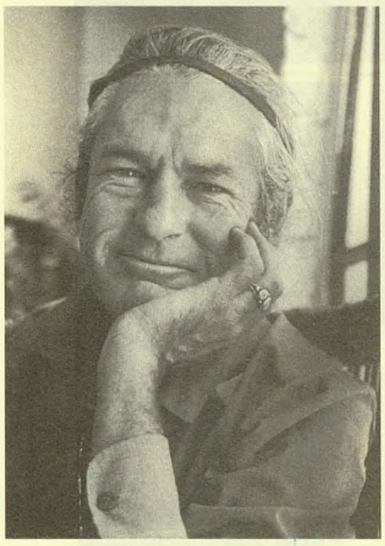

Timothy Leary, Mayıs 1969

Monterey Caz Festivali, Mayıs 1969

Iggy Pop, Ağustos 1969

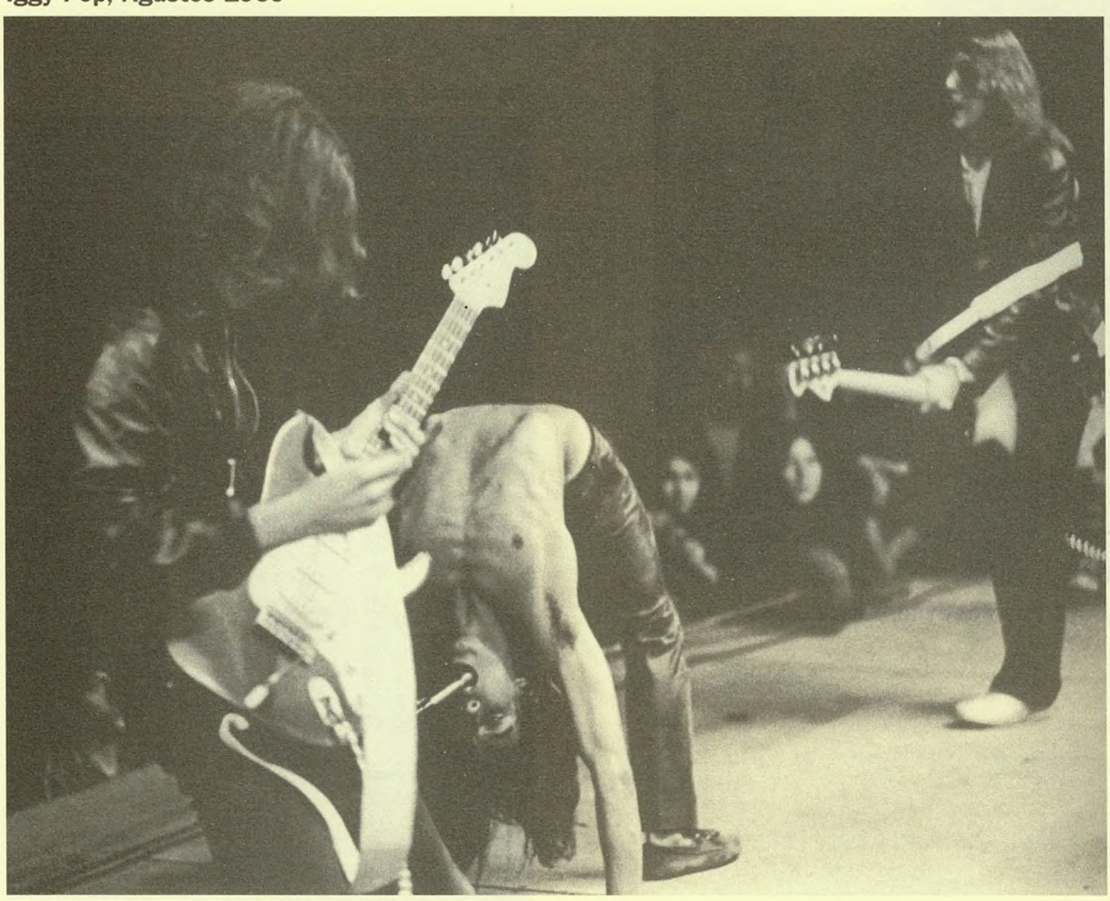

W. Burroughs, Mayıs 1970

Pink Floyd, Kasım 1967

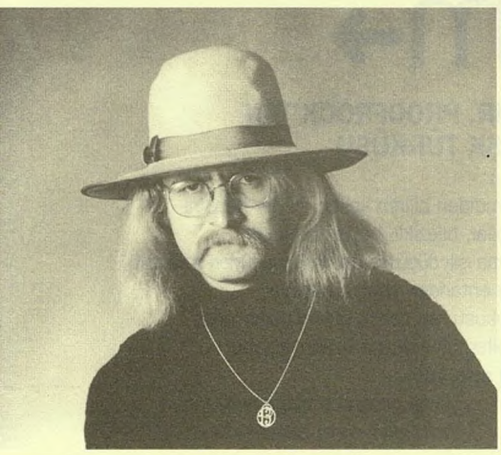

Richard Brautigan, Kasım 1968

Sun Ra, Aralık 1968

c→

CES GENS-LA

İlkin Babalık var, / Kabak kavun olanı, / Burnu pabuç olanı, / Adından bîhaber olanı, / Efendi öylesine içiyor ki, / Ya da içmiştir ki, / On parmağı lüzumsuz, / Kendisi fütursuz, / Kendisi dut, / Ve Şah zanneder kendini, / Her gece kafayı bulup / Boktan şarapla, / Sonra sabahın köründe tıkılır, / Uyku sersemi, kilise dibine / Kaskatı, taş mihrap gibi, / Akbeyaz, Paskalya mumu gibi / Ve sonra mırıldanır / Ve sonra şaşı gözü. // İşin doğrusu Beyim, / Bu adamlarda Beyim, / Yaşanmaz Beyim, / Yaşanmaz da dua edilir. // Sonra ötekisi var. / Saçı süpürge olanı, / Saçı taraksız olanı, / Mendebur olanı. / Sırtından gömleğini verir / Küçük bahtiyar insanlara, / Denise kızı everdi ya, / Yani şehrin kızı, / Yani başka yerin kızı. / Ve bitmedi daha / Küçük dalavereleri, / Küçük şapkaları, / Küçük mantoları, / Küçük arabaları, / Havası olsun ister, / Ama yok hiç havası, / Paşalık taslamamalı / Züğürtken kasası. // İşin doğrusu Beyim, / Bu adamlarda Beyim, / Yaşanmaz Beyim, / Yaşanmaz da riya edilir. // Sonra, öbürleri var, / Anası bir şey demez, / Ya da elinin körü, / Ve sabah akşam, / Güzelim evliya suratlı babası / Odundan çerçevesi / Posbıyık hergelesi. / Vefat etmiştir de düşüp, / Öküze trene bakar çehresi, / Tıkınır sonra çorbayı, / Ve kocaman höpürtüleri, / Ve kocaman höpürtüleri, / Ve sonra kocakarı var, / Durmadan titretileni, / Geberesi diye seslenileni, / Mangır kalsın diye beklenileni, / Mangır kalsın diye beklenileni, / Ve hiç kulak verilmeyeni / Buruşuk ellerinin dediğine. // İşin doğrusu Beyim, / Bu adamlarda Beyim, / Konuşulmaz Beyim, / Konuşulmaz da hesap edilir. // Ve sonra ve sonra, / Ve Frida var. / Güneş kadar güzel olanı, / Bana deli divane olanı, / Benim yavuklum olanı, / Ve diyoruz ki çok, evimiz olacak, / Ve her yanı pencere, / Ve sanki hiç duvarsız, / Ve kesin değilse de eğer, / Ve belki mümkün. / Çünkü öbürleri istemiyorlar, / Çünkü öbürleri istemiyorlar, / Öbürleri diyorlar ki, / Çünkü o çok güzelmiş bana, / Çünkü ben yalnız. / Kedi boğazlamaya müstahakmışım, / Hiç öldürmedim kedi, / Ya da eskiden, / Ya da unuttum. / Ya da leş kokuyordular. / Yani istemiyorlar. // Rastlaşınca bazen, / Sanki kasten değilmiş gibi, / Gözleri yaşlı, / Frida, geleceğim diyor, / Frida, kaçacağım diyor. / Ve ben bir saniye, / Yalnız bir saniye inanıyorum Beyim. // Bir saniye, yalnız bir saniye. // Çünkü bu adamlarda Beyim, / Gidilmez Beyim. / Gidilmez. // Saat geç oldu Beyim, / Dönüş vakti geldi Beyim.

Jacques Brel

Serbest tercüme: Hadi Uluengin
Cumhuriyet, 1988

CRISP, QUENTIN

Bir İngiliz dandy. Lanetli bir eşcinsel. Adada tutunamayarak New York'a göç etti. Parasız ama parıltılı bir yaşam sürdü. Tiyatro çevrelerine takıldı. Sting, "English Man In New York"da onu anlatır. Sally Potter'ın "Orlando" filminde Kraliçe'yi canlandıran da odur.

e→

ELLROY, JAMES

1958'de Connecticut'ta doğdu. 10 yaşındayken annesi Geneva Hilliker Ellroy, aşk yüzünden olduğu söylenen korkunç bir cinayete kurban gitti. Babası ve köpeğiyle sefil ama eğlenceli bir hayat yaşayarak büyüdü. Annesinin hayaletine, tam 29 yıl sonra yazdığı romanı "Siyah Dalya"yla veda edebildi. Hollywood'un hâlâ çözülememiş vakalarının en vahşisi olan "Siyah Dalya" cinayetinin güzel ve talihsiz kurbanı Elizabeth Ann Short'un kaderini annesininkine bağladı. Her kitabında, Dalya'nın adını en az bir kez andı. İkinci Dünya Savaşı sonrası, ırkçılığın ve komünizm korkusunun kol gezdiği Amerika'yı, "zeki, sağlıklı, beyaz" polisleri, onların korkularını, hırslarını, zayıflıklarını, "White Jazz"la, yani beyaz argosuyla, dozunu her romanda daha da arttırarak anlattı. Her şeyi en ince ayrıntısına kadar hesaplayan dedektiflerini her seferinde kıçüstü oturttu ve onlara acımadı, Jim Thompson'un yaptığı gibi dalgasını da geçmedi. Kadın kahramanları hep güçlü, baştan çıkarıcı ve "arızalı"ydı. "LA Confidential", "Siyah Dalya", "Büyük Hiçlik", "White Jazz" ve "Dick Contino's Blues" romanları arasındadır. Karısıyla Connecticut'ta yaşıyor. Romanlarından "Siyah Dalya" Nisan Yayınları'ndan bugün yarın çıkacak.

k→

KREŞENDO

Yorumcunun sesin gücünü gittikçe arttırarak çalmasını veya söylemesini anlatan nüans. İlk kez 17. yy ortalarında belirdi. Operada ilk kez Jomelli "Astianassa" (1741) isimli operasında, çalgı müziğindeyse Gossec, Opus 1 üçlülerinde kullandı (1752). Tekstin üstüne doğruda kreşendo yazarak veya bu nüansın işaretini çizerek belirtilir. Kreşendoda doz yavaş yavaş ve bilinçli bir şekilde arttırılır. Forteye bir anda çıkılmaz. Örnek: Bir müzik cümlesi piyanodan başlıyorsa, kreşendo yapmak için p, ms, f (hafif, biraz güçlü, güçlü) nüansları sırasıyla uygulanır.

m→

MR. PROOFROCK'TAN AŞK TÜRKÜSÜ

(...)
Şimdiden bilirim kolları, bir bir hepsini–
Kollar, bilezikli, beyaz ve çıplak
(Ama ışık düşünce üstünü ayva tüyleri saracak!)
Bir entariden yayılan lavanta
Kokusu mu acaba aklımı dağıtmakta?
Kollar, bir masaya uzanmış yahut
bir şala sarılı.
Hangi cesaretle başlamalı?
Hem nasıl cüret ederim ki?

(...)
Zahmete değer miydi üstelik
Fincanlardan, reçelle çaylardan sonra,
Porselenler ve senli benli
bir sohbetin ortasında,
Zahmete değer miydi
Kestirip atmak meseleyi bir tebessümle,
Sıkılmış bir topa döndürüp avucunda kâinatı
Yuvarlamak içinden çıkılmaz bir soruya doğru?

"Ben Lazar'ım" diye çıkmak ortaya
"Ben ahretten geldim"
Anlatmak için size her şeyi,
anlatacağım size her şeyi."
Ya hanım başının altına
bir yastık yerleştirerekten
"Hiç de bu değildi benim aklımdan geçen,
Hiç de bu değildi" deyiverirse?..

Zahmete değer miydi üstelik?
Zahmete değer miydi?
Onca guruptan sonra,
yolüstü bahçelerinden, sulanmış sokaklardan,
Onca romandan sonra, çay fincanlarından,
döşemelerde sürüklenen eteklerden sonra
–Neler daha, nelerden sonra?–
Bir türlü anlatamıyorum merâmımı bu sefer;
Fakat sinirlerin hayalini
bir perdeye aksettirmiş gibi bir sihirli fener:
Zahmete değer miydi
Ya hanım, bir yastık yerleştirerekten
yahut çıkarıp atarken şalını.
Pençereye çevirip yüzünü
"Hiç de bu değildi," deyiverirse?
"Hiç de bu değildi benim aklımdan geçen."
T.S. Elliott
Çeviri: Can Yücel

r→

RAGTIME

"Rag" adı verilen ragtime şarkıları 1850 ve 1900'lerin ilk çeyreğine kadar popüler oldular. Sonraları James Scott, Joseph Lamb, Louis Chauvin, Tom Turpin ve elbette Scott Joplin gibi isimlerle popülerleşen ragtime'a ait ilk kaydın 1897 yılında William H. Turpin tarafından çıkarılan "Mississippi Rag" olduğu bilinir. Aynı yıl ilk defa bir siyahın yani Tom Turpin'in "Harlem Rag" adlı plağı yayınlanır. Ragtime, her ne kadar 1940'lara kadar kendini idame ettirebilmişse de gözde olduğu dönem Scott Joplin ve diğerlerinin popüler olduğu 1917'ye kadarki 20 yıllık dilimdir. "Rag" kelimesi eski bir siyah deyimi olan "ragging"den (muziplik olarak çevrilebilir) türemiştir. 'Ragging'in anlamı ise siyahların altı tahta ayakkabılarla tempo tutarak yaptıkları "clog-dancing"den (step ya da tap dansının ilkeli) gelir. Rag'lerin ortaya çıkışı bestecilerin bir şarkının melodisini modüle ederek bambaşka bir şarkı yazması esasına dayanır. Bu modülasyon, bir şarkının sözlerinde hece düşmesi yapılarak melodinin bölünmesi yoluyla sağlanır. Hecenin düştüğü yere "a" harfi eklenir. (Örneğin Johnson & Coles'un "Under The Bamboo Tree" adlı parçasındaki "If You Lak-a Me, Like I Lak-a You" sözleri) Rag'lerin ayırdedici özelliği melodinin modülasyonu sırasında piyanoda sol elin sabit çift ritimler atmasıyla belirginleşir. Ancak ragtime müziğinin temellerini oluşturan bu iskeletin ortaya çıkması için gerekli olan ritmlerin modülasyonu için 1920'lere kadar beklenmesi gerekmiştir. Aynı dönemlerde (1890-1910) New Orleans'ta 'caz' keşfedilmektedir... Ragtime'ın pabucunu dama atan, o zamanlar "Dixieland" olarak anılan müzik olur. Artık insanlar sadece piyano ve davuldan ibaret bir müziğe değil, caz orkestralarınca icra edilen hareketli şarkılara dansetmek istemektedir. Kapıyı swing çalmaktadır...

S→

SWING (KAPTAN)

1830 İngilteresi'nde, yaz mevsiminin son günlerinde, işsiz kalmış bir aileyi toprağından atan zengin bir çiftçinin ambarı, bilinmeyen bir nedenle tutuştu. Buna benzer bir dizi olay birbirini izledi. Çok geçmeden çiftlik sahipleri

"Swing" ya da "Kaptan Swing" imzalı mektuplar almaya başladılar. Bu mektuplarda, zengin çiftçiler çalışanlara adil ücret ödemedikleri takdirde, ambarlarının yakılması ve makinelerinin kırılmasıyla tehdit ediliyordu. Efsanevî Kaptan Swing'in taraftarları geleneksel biçimlere alabildiğine sadıktı. Yaklaşık 200 kişilik atlı gruplar çiftlikleri kuşatıyor, çiftlik sahipleri ile geleneksel terbiye sınırlarının ötesine geçmemeye özen göstererek, asgarî ücretler ve azamî fiyatlar üzerine pazarlık ediyorlardı.
Asıl hedef toprak rantları ve toprak üzerindeki kilise vergileriydi. Bu yüzden Swing hareketi tarım işçileri kadar zarar gören kiracı çiftçiler ve orta ölçekteki toprak sahipleri tarafından da sempatiyle karşılanıyordu. Bu yıllar toprak sahipleriyle sanayi burjuvazisi arasındaki mücadelenin sertleşmeye başladığı yıllardı. 1830'un sonuna varıldığında güneybatı İngiltere'deki toprak sahiplerinin çoğu Kaptan Swing tarafından bir asgari ücret politikasına razı edilmişlerdi. Bu noktada devreye hükümet girdi. İçişleri Bakanı Lord Melbourne, bölgeye resmi bir yazı gönderdi: "Akıl ve deneyim, bu kadar akıldışı olan ve üstelik bu tarzda dayatılmış taleplere boyun eğmenin kısa vadede en vahim sonuçları doğuracağını teyid etmekte birleşiyor."
Bu yazıyı izleyen aylarda iki bin kişi mahkemeye çıkarıldı, dokuzu idama, 644'ü hapise, 481'i de yedi yılla müebbet arasında değişen sürelerde Avustralya'daki kolonilerde sürgüne gönderildi. İngiltere tarihinde ilk kez bu sayıda insan "adi" sayılan bir suçtan ötürü sürgüne gönderiliyordu.
Kaptan Swing'in adıyla efsaneleşen ayaklanma, tarihçiler tarafından, İngiltere'de geleneksel törelerine bağlı çalışanların son ayaklanması olarak nitelendirilir.
(Sosyalizm Ansiklopedisi, cilt 1, sf. 167)

Ö→

ÖLÜM

Bendeki ölüm takıntısının ölüm korkusuyla alakası yok. Bir deliliği sona erdirdiği ölçüde ölüm beni ilgilendirdi. Ölüm meşru bir takıntı, meselelerden bir mesele değil, her şeyden üstün bir mesele. Bir kere, çözümlendirilecek ya da sınıflandırılacak bir mesele değil. Sonra, diğerleriyle aynı planda yer almıyor, her şeyi yürürlükten kaldırıyor, geçersiz kılıyor. Mesela şöyle bir şey demeniz imkansızdır: "Şimdi ölüm hakkında düşüneceğim, sonra başka bir şey düşüneceğim." İnsan ya her zaman ölümü düşünür, ya da hiçbir zaman düşünmez.
Cioran

28. sayımızda bu sayfalarda Cioran'ın 1988'de kendini öldürdüğünü yazmıştık. Evet, Cioran intihar etti, ama hayır, ölmedi. Bu dünyayı terk ettiğinde tarih 20 Haziran 1995'ti, ölüm sebebi ise Alzheimer hastalığı.

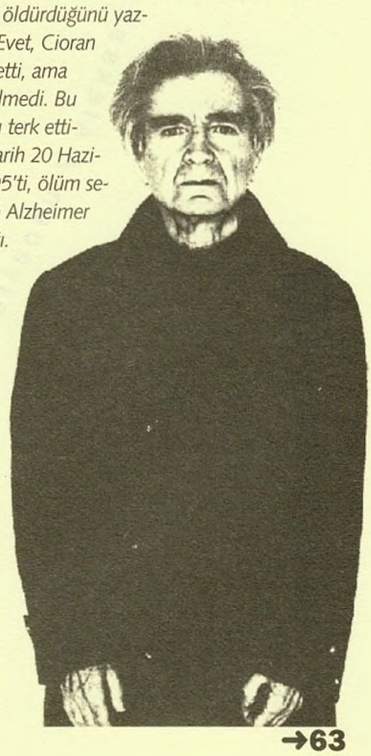

Bize bir masa ayır Yanakimu / Aleksandra'mla benim için / Bir masa / Üstü çiçeksiz / Örtüsü gazeteden / Şarabı askıtan / Hem hüıyadan / Aleksandra'm mızıka çalsın / Siyaha çalar parmaklarıyle / Gûftesi bayağı şarkılar / Adî havalar / Meyhane acı zeytinyağı koksun / Sen hoşnut ol Yanakimu

SAİT FAİK ABASIYANIK